

ЮНАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ 90 РОКІВ

м.Київ - 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ
УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

КИЇВ
2015

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Історія юннатівського руху в Україні засвідчує, що позашкільне навчання і виховання виникло й розвивалось у школі на основі позакласної роботи в гуртках за інтересами. Але якщо шкільна освіта дає змогу отримати знання, то позашкільна педагогіка сприяє різнобічному розвитку та формуванню особистості.

У позашкільному педагогічному процесі дитина не просто відтворює те, що засвоює, завдяки своїй комунікабельності і неповторності вона їх розвиває, доповнює і вдосконалює.

Позашкільна педагогіка покликана визначити закономірності формування гармонійно розвиненої особистості засобами позашкільної роботи, які випереджатимуть зміни, що відбуваються в суспільстві. Головна особливість позашкільного педагогічного процесу полягає в тому, що він будується на взаємній співтворчості педагогів і дітей, на їхній дружбі і духовній спільності, визнаній самостійності особистості дитини, на взаємоповазі і взаємній зацікавленості в суспільному успіхові.

На сьогодні в Україні мережа позашкільних закладів деякою мірою зменшилася через труднощі соціально-економічної перебудови в країні. Попри це Національний еколого-натуралістичний центр як координатор намагається застосовувати найновіші прогресивні досягнення позашкільної роботи, розвиваючи творчий пошук і оновлення діяльності позашкільних дитячих закладів України еколого-натуралістичного напрямку.

У 2015 році юннатівському руху виповнюється 90 років!

Щиро вітаю позашкільників із цим ювілеєм! Зичу вам наснаги у роботі, професійного задоволення й творчих здобутків, успіхів на шляху юннатівського звершення, щастя та міцного здоров'я на довгі роки!

*Володимир Валентинович Вербицький,
директор Національного еколого-натуралістичного
центру учнівської молоді МОН України,
доктор педагогічних наук*

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді сьогодні – це сучасний центр позашкільної еколого-біологічної освіти. Тут створені оптимальні умови для самореалізації учнів, вихованців, слухачів, вирішення складних завдань підвищення педагогічної майстерності, психолого-педагогічної компетентності освітян України.

Історичний аналіз становлення і розвитку позашкільної еколого-біологічної освіти свідчить про наявність прогресивних досягнень, позитивного впливу її на творчий розвиток особистості. Нині тут здобувають освіту 785 дітей. Понад 2000 учнів щороку проходять стажування на базі творчих учнівських об'єднань Центру. В масових заходах

беруть участь понад 100 000 юних дослідників та природоохоронців. За підсумками атестації, яку НЕНЦ пройшов у 2009 році, заклад отримав свідоцтво з відзнакою терміном на 10 років.

НЕНЦ координує роботу 155 профільних позашкільних навчальних закладів (*ЕНЦ (СЮН)*), а також роботу профільних відділень палаців та будинків творчості дітей та юнацтва, дитячі ботанічні сади, понад 8,1 тис. творчих учнівських об'єднань за 69 профілями, які працюють на базі обласних, районних та міських еколого-натуралістичних центрів (*станцій юних натуралістів*), охоплення дітей та учнівської молоді складає понад – 127,6 тис. осіб на рік.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Педагогічний досвід позашкільної еколого-біологічної освіти є великим надбанням нашої держави і впроваджується в систему освіти різних країн світу

Указом Президента України від 17 лютого 2001 року № 96 закладові присвоєно звання «Національний».

Для реалізації освітніх завдань у Центрі створена необхідна матеріальна база: сільськогосподарський, зоолого-тваринницький та квітково-декоративний комплекси, метеомайданчик, дендропарк місцевого значення «Юннатівський», Народний музей хліба, Всеукраїнський профільний табір оздоровлення та відпочинку «Юннат», їдальня. Помологічна колекція Центру нараховує понад 500 сортів плодкових та кісточкових культур, ампелографічна – 200 сортів винограду, колекція квітково-декоративних рослин відкритого ґрунту – 620, закритого – 180 видів. У тваринницькому комплексі вирощуються 45 порід кролів та 100 порід сільськогосподарської птиці. У навчальній тематичній експозиції аквакомплексу – понад 100 видів акваріумних риб та рептилій, 120 видів водних рослин.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді – соціально-педагогічна система, яка задовольняє індивідуальні потреби дітей, забезпечує свободу вибору, видів та форм діяльності, створює умови для творчої самореалізації кожного вихованця, здійснює необхідну допомогу і підтримку в його професійному самовизначенні. НЕНЦ є координатором системної моделі професійної орієнтації, об'єднуючи діяльність навчальних закладів різних рівнів, типів і видів в контексті еколого-натуралістичної творчості дітей та молоді.

Методологія, зміст, особливості організації педагогічного процесу Центру, форми, методи і технології реалізації системної моделі професійної

орієнтації відображені в проектах та програмах, які забезпечують функціонування і розвиток закладу, зокрема: навчальних програмах з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, концепції і програмі розвитку НЕНЦ, освітніх проектах і програмах. Методична служба здійснює навчально-методичне забезпечення діяльності гуртків, творчих учнівських об'єднань хіміко-біологічного, екологічного, сільськогосподарського профілів. Протягом 2013–2014 років видано збірники навчальних програм допрофесійної підготовки та навчальних програм з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (*еколого-біологічний профіль*), яким надано відповідні грифи МОН України.

Періодично видається тематика і методика дослідницької роботи для гуртків загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Спільно з обласними центрами еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді проводяться семінари та семінари-практикуми для керівників гуртків, вчителів біології, керівників аграрних учнівських об'єднань, вивчається та узагальнюється кращий досвід дослідницької роботи. Досвід кращих учнівських об'єднань щороку експонується на міжнародних освітянських виставках.

Усвідомлений вибір вихованцями майбутньої професії забезпечується проведенням зустрічей із представниками різних професій, екскурсій до наукових установ, підприємств тощо.

Формуванню трудових ціннісних орієнтацій, адекватних сучасним соціально-економічним відносинам, сприяє робота молоді в трудових аграрних об'єднаннях, учнівських виробничих бригадах. Ефективними формами підготовки землекористувачів нового покоління є залучення старшокласників до реалізації державних цільових програм «Картопля України», «Птахівництво», «Програми розвитку

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

садівництва». Щорічним підсумком роботи є зльоти аграрних учнівських об'єднань, що поєднують компоненти профорієнтації, технологічної підготовки, навчально-дослідницької діяльності.

З метою підвищення ефективності дослідницької роботи з садівництва на навчально-дослідних ділянках, професійного самовизначення старшокласників, відродження садівництва в Україні Центр щорічно проводить Всеукраїнський фестиваль «Україна-сад». На разі до цієї роботи долучилися 1350 загальноосвітніх та 48 позашкільних навчальних закладів.

Спільно з Державним агентством лісового господарства України відновлено практику проведення Всеукраїнських зльотів юних лісівників. Мета заходу – привернення уваги державних і громадських організацій до проблем трудового виховання учнівської молоді в сучасних умовах, широке залучення молоді до реалізації Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2015 роки, відтворення площі високопродуктивних стійких насаджень, посилення природоохоронного потенціалу лісів та збереження біологічного різноманіття лісових екосистем, розгортання дослідницько-експериментальної роботи в сфері лісового господарства.

Зльоти учнівських лісництв засвідчили ефективність орієнтування молоді на лісгосподарські професії. Майже 50 відсотків працівників лісгосподарських підприємств – колишні члени учнівських лісництв.

Для вирішення завдань допрофільної підготовки, соціальної інтеграції та професійного самовизначення учнів на базі центру працює Природнича школа учнівської молоді, Всеукраїнський інститут біологічних стажувань. Інноваційною формою роботи є шкільна аспірантура у галузі клітинної і молекулярної біології.

Розвитку творчих та інтелектуальних здібностей, підтримці обдарованих дітей, поширенню наукових знань та професійній орієнтації сприяють проведення заходів з використанням сучасних комп'ютерних технологій, у тому числі Інтернет-олімпіади «Крок до знань», де вихованці позашкільних закладів мали змогу представити власні наукові проекти у формі web-сторінок в режимі on-line на сайті олімпіади.

Залученню старшокласників до винахідницької і дослідно-експериментальної роботи сприяють проведення конкурсів: Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик», Всеукраїнського конкурсу досягнень юних зоологів і тваринників тощо.

Орієнтації на екологічні професії здійснюють не тільки під час аудиторних занять, а й виїзних – з комплексним вивченням природи: екологічні експедиції, походи, збори, польові практики. Юні екологи мають змогу ознайомитися з особливостям наукової роботи, оскільки спілкуються з кандидатами біологічних наук, працівниками природоохоронної сфери.

На об'єктах природно-заповідного фонду України юннати мають можливість ознайомитись із біорізноманіттям флори і фауни, дослідити тваринний і рослинний світ, оволодіти знаннями про екологічний стан своєї місцевості та взяти участь у практичній природоохоронній діяльності. З цією метою проводяться Всеукраїнські експедиційно-польові збори команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (*екологія, ботаніка, зоологія*).

Ставлення дітей та молоді до природи розглядається педагогічним колективом центру як важлива громадянська

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

риса особистості, яка формується в процесі широкої еколого-просвітницької роботи. Набувають все більшої популярності серед школярів Всеукраїнські конкурси «ЕКОоб'єктив», колективів екологічної просвіти загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів «Земля – наш спільний дім», юнацький фестиваль «В об'єктиві натураліста». Метою цих заходів є підвищення рівня еколого-просвітницької та природоохоронної діяльності учнівських колективів, формування екологічної свідомості та дбайливого ставлення до природи, активізації екологічного руху в Україні, привернення уваги місцевої влади, громадських та державних організацій до існуючих екологічних проблем.

Побудова життєдіяльності Центру здійснюється на основі співпраці як моделі громадянського суспільства. Однією з таких моделей є Дитячий екологічний парламент (ДЕП). На засіданнях ДЕП всебічно обговорюються питання, пов'язані із станом та охороною довкілля на рівні учень-учитель-школа-позашкільні навчальні заклади-громадські й державні організації та установи-представники влади. Це дало змогу розгорнути просвітницьку і практичну роботу з оздоровлення довкілля через систему масових заходів, проектів, конкурсів.

Реалії сьогодення визначили пріоритетні напрями роботи з патріотичного виховання дітей та молоді. Особливої уваги заслуговує участь вихованців Центру у волонтерських акціях. Юннати передали до військових госпіталів продукцію садівництва, овочі, лікарські рослини, провели благодійні ярмарки з продажу сільськогосподарської продукції та передали кошти для лікування поранених.

Уперше був проведений тренінг із патріотичного виховання для працівників освіти. Програма реалізується за підтримки Міністерства освіти і науки

України та Національної академії педагогічних наук України. Автором тренінгової програми є Інститут проблем виховання НАПН України. Організатор тренінгу – Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України.

З метою інтеграції національної освіти в європейський та світовий освітні простори Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді розвивається міжнародна співпраця. На національному рівні це здійснюється через участь юнатів України у фіналах одинадцяти міжнародних конкурсів: міжнародному конкурсі екологічних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище», всесвітньому конкурсі науково-технічної творчості молоді Intel ISEF, Міжнародній Олімпіаді Проектів I-SWEEP, міжнародному конкурсі INFORMATRIX, міжнародному конкурсі INESPO, олімпіаді екологічних проектів INEPOEuroasia, Балтійському науково-інженерному конкурсі, щорічній Білоруській конференції учнів, Білоруському конкурсі науково-біологічних робіт учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, Міжнародному Фестивалі молодих науковців E(x)plory тощо.

Для підготовки українських команд до участі у фіналах міжнародних конкурсів на базі НЕНЦ організована Всеукраїнська школа з підготовки учасників міжнародних конкурсів.

Різномпланова видавнича робота НЕНЦ: збірники навчальних програм, тематика і методика дослідницької роботи, матеріали науково-практичних конференцій, тематичні випуски журналів «Рідна школа», «Початкова школа», «Дошкільне виховання» тощо.

Широко відчиняє двері в дивовижний світ флори і фауни науково-художній журнал для дітей та юнацтва «Паросток», який колектив Центру видає з 1995 року.

ПІВНІЧНИЙ РЕГІОН

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА КИЇВЩИНІ

Історія розвитку юннатівського руху в Київській області починається із закінченням громадянської війни в двадцятих роках. Юннатівські об'єднання виникали й розвивались у школах. Це була позакласна робота в гуртках за інтересами. Перших юннатів називали «юними любителями саду». На цих гуртках діти опановували найелементарніші навички вирощування плодкових дерев. Майже кожна школа мала фруктовий сад. Також учні допомагали колгоспам саджати сади.

Новий крок юнацького руху припав на тридцяті роки. В цей час виникли гуртки юннатів, яких називали любителями сільського господарства. Вже тоді юні натуралісти розвивали біля шкіл квітники, вирощували саджанці фруктових дерев.

У 30-х роках вперше створені навчально-дослідні ділянки, де школярі

залучалися до вивчення таємниць природи при безпосередніх контактах з нею. Гуртки юннатів мали секції рослинників і зоологів-тваринників. Юннатівський рух розглядається як один із важливих факторів виховання і поглиблення біологічних знань у підростаючого покоління. Навчально-виховний процес починає базуватися на принципах самостійної творчої діяльності учнів.

При кожній школі почали створюватися учнівські виробничі бригади. Юні тваринники працюють у розплідниках, вирощуючи свійських тварин нових перспективних порід.

Активно працюють діти в бригадах, набуваючи навичок сільськогосподарської праці. Члени учнівських виробничих бригад проводили сортопрочистку озимої пшениці на дослідних полях.

**Комунальний заклад Київської обласної ради
«Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»**

Позашкільним навчальним закладам відведено важливу роль у реалізації державної політики щодо всебічного розвитку обдарованих дітей та учнівської молоді, формування творчої особистості вихованців. На Київщині функціонують 62 позашкільні навчальні заклади, діяльність яких координує Комунальний заклад Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».

Центр творчості дітей та юнацтва Київщини як обласний комплексний позашкільний навчальний заклад функціонує у місті Біла Церква з січня 2004 року. Основним напрямом його діяльності є здійснення координації навчально-виховної, інформаційно-методичної, організаційно-масової роботи позашкільних навчальних закладів області.

Директор Центру Нестерук Тамара Василівна – творчий, креативний керівник, завдяки якій заклад здобув імідж потужного і прогресивного позашкільного навчального закладу, одного з кращих в Україні. Очолюваний Тамарою Василівною колектив педагогів також постійно працює у режимі пошуку новітніх педагогічних технологій і методик, використовуючи принципово нові педагогічні ідеї.

За багаторічну плідну працю Тамара Василівну Нестерук нагороджено Почесною грамотою Київської обласної державної адміністрації, Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Подякою Кабінету Міністрів України, відзнакою Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України», нагрудним знаком «Софія Русова», премією Верховної Ради України.

Високими здобутками і перемогами можуть похизуватися і вихованці

Т.В.Нестерук, директор ЦТДЮК

Центру творчості, які розвивають свої здібності у 155 гуртках закладу за різними напрямками позашкільної освіти, зокрема, художньо-естетичним, туристсько-краєзнавчим, науково-технічним, еколого-натуралістичним, гуманітарним, соціально-реабілітаційним тощо.

Важливою складовою діяльності Центру є розвиток еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, мережа творчих об'єднань якого включає гуртки екологічного, дослідницького, біологічного, природоохоронного, валеологічного, сільськогосподарського та декоративно-ужиткового профілів. Плідно працюють на Київщині шкільні лісництва та учнівські виробничі бригади.

Координує роботу зазначеного напрямку Центру та позашкільних навчальних закладів області еколого-натуралістичний відділ КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» (завідувач відділу – Соловійова І.В., методист – Шейна О.І.).

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Серед досягнень гуртків Центру творчості дітей та юнацтва Київщини» еколого-натуралістичного напрямку немало перемог на конкурсах різних рівнів. Зокрема, значні здобутки мають вихованці гуртка «Основи ветеринарної медицини» (*керівник Лясота В.П.*): призові місця на Всеукраїнському конкурсі юних зоологів і тваринників, перемоги II та III етапах конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. Вихованки гуртка «Основи ландшафтного дизайну» (*керівник Вороніна О.О.*) стали володарями Гран-Прі у Всеукраїнському конкурсі з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна».

Модернізація освітнього середовища позашкільних навчальних закладів області здійснюється шляхом реалізації цільових проектів Центру: «Впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес позашкільного навчального закладу», «Самоврядування дітей та молоді Київщини», «Таланти твої, Київщино!», «Лідер позашкільної освіти першого десятиліття XXI століття», «Ландшафтний сад – від ідеї до втілення». Успішно реалізується спільний цільовий проект «Кроки до успіху» Центру творчості дітей та юнацтва Київщини та Білоцерківського центру соціальної реабілітації змішаного типу для інвалідів та дітей-інвалідів «Шанс», у рамках якого позашкільну освіту отримують діти з особливими освітніми потребами.

З метою створення інноваційного освітнього простору для пошуку юних талантів, реалізації всебічного розвитку кожної дитини на засадах гуманістичного, національно-патріотичного, духовного та інтелектуального виховання Центром творчості дітей та юнацтва Київщини в області реалізується проект «Таланти твої, Київщино!».

Щорічно у рамках проекту проводиться більше 60 обласних масових заходів з дітьми та учнівською молоддю за різними напрямками позашкільної освіти. Традиційно у регіональних заходах беруть участь близько 23 тисяч вихованців позашкільних навчальних закладів, для яких ці конкурси стали справжніми творчими майданчиками, де можна продемонструвати свої досягнення. Своєрідним підсумком, демонстрацією досягнень, набутих учнівською молоддю регіону протягом року, став обласний фестиваль «Таланти твої, Київщино!», який традиційно проводиться кожної весни. Участь у цьому фестивалі беруть близько тисячі дітей та учнівської молоді регіону.

Серед традиційних обласних заходів, які стали візитівкою Київщини, є і дитячий фольклорно-етнографічний фестиваль «Дитинства пісня Великодня!», танцювальний марафон «Майбутнє України будемо разом!», змагання з різних видів технічної творчості, водного, велосипедного та пішохідного туризму, щорічна конференція юних краєзнавців тощо.

Методичний відділ (*завідувач – Минзар С.А., методисти Остапенко О.О., Троць М.М.*) здійснює загальну координацію інформаційно-методичної роботи та розвитку професійної майстерності педагогів Центру і позашкільних навчальних закладів області, взаємоузгоджує та інтегрує діяльність методичних служб щодо моделювання інноваційного середовища позашкільних навчальних закладів.

Основними напрямками діяльності відділу є:

Організаційний та інформаційно-методичний супровід регіональної моделі професійного розвитку педагогів позашкільних навчальних закладів засобами науково-методичної роботи;

Надання консалтингових, освітніх, методичних, організаційних послуг з питань модернізації змісту та

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

структури науково-методичної роботи у позашкільних навчальних закладах області;

Реалізація цільового проекту «Сходінками професійної майстерності», орієнтованого на модернізацію структури та змісту науково-методичної роботи з педагогами засобами інноваційних технологій;

Координація та інформаційно-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності, запровадження інноваційних цільових проектів у діяльність позашкільних навчальних закладів області, зокрема «Лідер позашкільної освіти ХХІ століття», «Світ позашкільля для дітей сільського регіону», «Запровадження інформаційних технологій в освітній простір позашкільних навчальних закладів»;

Організація та координація обласних науково-методичних заходів, професійних конкурсів та конкурсів навчально-методичних матеріалів за напрямом позашкільної освіти;

Інформаційно-аналітична діяльність, моніторинг якості та результативності діяльності дитячих та педагогічних колективів позашкільних навчальних закладів;

Створення інформаційно-ресурсного фонду перспективного педагогічного досвіду з актуальних напрямів модернізації позашкільної освіти;

Популяризація та поширення провідних ідей творчого педагогічного пошуку освітян та інноваційних продуктів у засобах масової інформації та інтернет-ресурсах. Трансформація перспективного педагогічного досвіду в практику роботи позашкільних навчальних закладів;

Надання адресної методичної допомоги педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів, видання методичних розробок, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій тощо.

Систематизація, узагальнення та підготовка до друку матеріалів про діяльність та передовий педагогічний досвід педагогічних працівників області, видання інформаційно-методичної газети «Позашкільний вісник».

Відділ також здійснює координацію розвитку дитячого лідерського руху та учнівського самоврядування, опартнерства з батьківською громадськістю шляхом впровадження обласного проекту «Самоврядування дітей та молоді Київщини». В області ефективно працює школа координаторів районних, міських органів самоврядування дітей та учнівської молоді. Успішно функціонує інформаційний портал leaders.com.ua, на якому презентовано сучасні моделі діяльності районних, міських органів самоврядування дітей та учнівської молоді. Налагоджено співпрацю з Київською обласною студентською радою щодо реалізації низки спільних соціально значимих програм та проектів.

Значну увагу в Центрі творчості приділяють і роботі з педагогами, для яких проводяться численні заходи різного характеру і масштабу. Представники закладу є постійними учасниками і переможцями конкурсів педагогічної майстерності. Так, 2012 року Нестерук Тамару Василівна, директор Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» виборола перше місце на Всеукраїнському конкурсі майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» у номінації «Директор позашкільного навчального закладу».

Звичайно, такі високі досягнення – не привід зупинятися. Енергійний, творчий молодий колектив педагогів і вихованців Центру творчості дітей та юнацтва Київщини ще здивує Україну і світ новими здобутками і креативними ідеями.

Дитячий естетико-натуралістичний центр «Камелія» м. Бровари

Одним з найбільш прогресивних й успішних позашкільних навчальних закладів Київської області є Дитячий естетико-натуралістичний центр «Камелія» м. Бровари. З 1985 року його очолює сучасний, креативний, мудрий керівник – Хаврюта Наталія Іванівна. Високий професіоналізм, постійний творчий пошук педагогічного колективу під керівництвом Наталії Іванівни сприяв розвитку закладу, як унікальної освітньої установи нового типу, пріоритетним напрямом якого є запровадження моделі біологізації навчально-виховного процесу та організація дослідницько-експериментальної роботи. У закладі реалізуються унікальні проекти: «Ландшафтний сад», «Цілющі джерела етнопедагогіки», «Здоров'ю дитини – зелене світло», «Фітодизайн – від класики до сучасності».

У 2005 році у центрі «Камелія» створено ландшафтний сад, в якому закладені міні-сади: ірисовий, ялівцевий, декоративних дерев та кущів, сад безперервного цвітіння, сад дитячих фантазій, сад запахів, український квітник, квітковий килим, аптекарський город, декоративний город, дидактична грядка та стежина відчуттів. На базі ландшафтного саду проводяться дні здоров'я, екскурсії, науково-дослідницькі роботи, майстер-класи, квести, ігрові програми.

Свій досвід заклад поширює в області, зокрема, з 2012 року на Київщині реалізується обласний проект «Ландшафтний сад – від ідеї до втілення».

Успішно працює творче об'єднання «Квітникар-декоратор» під керівництвом досвідченого педагога Татарчук Валентини Іванівни. У 2010 році об'єднання стало володарем кришталевого кубка обласного рейтингу успішності «Лідер позашкільної освіти першого десятиліття XXI століття» в номінації «Лідер позашкільної освіти» за активну участь в науково-дослідницькій та проектній роботі з проблем сучасного озеленення навчальних закладів,

Хаврюта Н.І. директор ДЕНЦ Камелія

практичної, просвітницької та природоохоронної діяльності.

Досить потужний у закладі первинний осередок Малої академії наук України. Наукові дослідження та практичні роботи вихованці проводять у лабораторіях вищих навчальних закладів. Адміністрацією укладені договори про творчу співпрацю з науково-дослідною лабораторією «Фармакології та експериментальної патології» відділення біологічних та біомедичних технологій Навчально-наукового центру «Інститут біології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національним дендрологічним парком «Софіївка» НАН України, Національним ботанічним садом ім. М.М. Гришка, лабораторією духовного розвитку особистості державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Вихованці центру постійні учасники та переможці конкурсів, фестивалів, трудових та природоохоронних акцій міського, обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Визнанням високих досягнень діяльності закладу є презентація інноваційних знахідок на заходах всеукраїнського рівня. Зокрема «Камелія» є учасником Всеукраїнської виставки-звіту дитячої творчості «Країна юних майстрів», протягом двох років вихованці закладу виборювали Гран-прі Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна». Педагоги центру

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

неодноразово презентували власні інноваційні технології на міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» та національній виставці «Іноватика в сучасній освіті».

Яскравим обличчям центру є народний хореографічний колектив «Оksamит», зразкове творче об'єднання «Флористична майстерня «Адоніс», театр танцю «Зоряни», студія пісочної анімації «Карамель-Ка». Молоді і креативні педагоги Здоровець Олег Іванович, Крижанівська Вікторія Юріївна та Якуша Вікторія Юріївна заснували в закладі дитяче телебачення, редакцію розважально-пізнавальної газети «Прудкий пензлик» і створили творче об'єднання «Дитяча планета ЗМІ».

Досвід роботи педагогічного колективу ДЕНЦ «Камелія» з теми «Формування еколого – естетичних компетенцій особистості в умовах позашкільного закладу» вивчався Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді і презентований Наталією Іванівною на Всеукраїнському форумі молодих педагогів позашкільних навчальних закладів у 2014 році.

А з вересня цього ж року Дитячому естетико-натуралістичному центру «Камелія» надано статус експериментального позашкільного навчального закладу регіонального рівня за темою «Естетико-натуралістичне навчання і виховання в умовах позашкільного закладу».

Ірпінський еколого-технічний центр творчості школярів та молоді

У 60–80 роках розпочали роботу 3 позашкільні заклади. Серед них була Ірпінська станція юних натуралістів.

Директор Матвієць Іван Гнатович (1977–1981 рр.) у 1977 році був призначений першим директором Ірпінської станції юних натуралістів. Спочатку працювали гуртки при школах. Працівники закладу намагалися отримати приміщення та ділянку землі. Звертання до голови Київської обласної Ради не давало бажаних результатів. В перші роки роботи СЮН колектив закладу організував проведення міського свята квітів. Гуртковою роботою було охоплено 600–800 дітей. Станція натуралістів мала тісний зв'язок з Київським зоопарком. Керівники гуртків Хлебнікова Т.Г., Гончаренко В.П., Чучаліна Н.О., Майборода В.Г., Черкасов Г.І. заняття з дітьми проводили на природі, в лісі, біля озера. Вивчали місцеві рослини; спостерігали за міграцією птахів, вели фенологічні спостереження.

Значну увагу роботі СЮН приділяла директор Республіканської СЮН Манорик Л.П.

Черкасов Геннадій Іванович працював директором Станції юних натуралістів з 1981 по 1990 рр. До 1985 року

Кривенко Олександр Іванович, директор

заклад свого приміщення не мав. Кабінет директора знаходився на базі міського відділу освіти. Керівниками гуртків на етапі становлення станції працювали вчителі біології шкіл міста за сумісництвом (Воробей Ю.Ф., Гончаренко В.П., Зрютіна Л.І., Хлебнікова Т.Г., Опенько С.М., Майборода В.Г.). На той час працювали 20 гуртків: юні фенологи, медики, квітникарі, зоологи, мікробіологи. Гуртки працювали на базах шкільних теплиць, кабінетів біології.

У 1987 році Станції юннатів було

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

виділено приміщення колишнього дитячого садка. За рік будівля була переобладнана, відремонтована і підготовлена до роботи за новим призначенням. В цьому приміщенні оформлено актовий зал, зал охорони природи, живий куточок, кімната краєзнавства, фотолабораторія, кабінет біології. Збудована також теплиця біля станції, але вона не була обладнана належним чином. На той час теплиці працювали при школах міста № 3, 4, 9, 18, де проводилась робота гуртків.

Савчук Марія Іванівна (1990–1997 рр.). На початок 1990 року на станції працювало 90 гуртків різного профілю: зоологи, валеологи, екологи, природознавці, людина і природа, фенологи, гончарі, зелена архітектура, природа і фантазія, медики та інші. Керівники гуртків – 28 працівників, із них тільки 3 сумісники. На базі станції заняття проводили 28 гуртків, а всі інші – на базах шкіл міста. Гуртковою роботою було охоплено 1 400 дітей. На станції працював клуб вихідного дня «Джерело».

Директор Кривенко Олександр Іванович (1997–2013 рр.). У травні 1997 року Станція юних техніків та Станція юних натуралістів були реорганізовані в Еколого-технічний центр творчості школярів та молоді м. Ірпеня (ЕТЦ), який існує до сьогодні. Робота продовжується у напрямку збереження та розширення мережі гуртків науково-технічного та еколого-натуралістичного відділів.

Кадровий склад ІЕТЦ: О.І. Кривенко (директор); С.М. Опенько (завідуюча еколого-натуралістичним відділом), П.П. Лінчук (зав. науково-технічним відділом), І.В. Савчук (методист). Для більшого охоплення і залучення дітей до гурткової роботи були створені філії ІЕТЦ в Ірпені, Ворзелі, Коцюбинському, Гостомелі. Ірпінський еколого-технічний центр знаходився у лісовому масиві м. Бучі.

Влітку 2011 року заклад переїхав на територію Міжшкільного навчально-виховного комбінату.

Директор Волянська Світлана Рудольфівна (2013 р. – до сьогодні). Розпочала свою педагогічну діяльність з 1999 року на посаді вчителя біології Ірпінської загальноосвітньої школи № 3. З 4 січня 2013 року була переведена на посаду директора Ірпінського еколого-технічного центру творчості школярів та молоді.

Світлана Рудольфівна володіє інноваційними освітніми технологіями, сучасними методичними прийомами та педагогічними засобами організації гурткової роботи, ефективно застосовує їх та поширює у професійному середовищі. Сприяє розвитку творчих здібностей учнів. Закладає своєрідний фундамент інтелектуальної рухомості дитини, виховує бажання проявити власну ініціативу, застосовувати здобуті знання на практиці. Усі свої здібності, вміння і знання передає допитливим школярам.

Як адміністратор Волянська Світлана Рудольфівна свою роботу спрямовує на диференціювання навчально-виховного процесу, роботу з обдарованими дітьми, співдружність між еколого-технічним центром, батьками, громадськими організаціями. Здійснює ефективний методичний супровід оновлення змісту позашкільної роботи. Активно висвітлює роботу еколого-технічного центру в періодичних виданнях.

У колективі створює атмосферу доброзичливості, творчого настрою та активної співпраці керівників гуртків та вихованців.

Пройшла навчання «Intel» – навчання для майбутнього» та розробила проект на тему «Відходи – причина екологічної катастрофи»;

в 2010–2013 рр. успішно закінчила обласну школу передового педагогічного досвіду Івченко К.А., Степанова С.О. «Управління роботою з обдарованими учнями в умовах загальноосвітнього навчального закладу». Як директор, в 2014 році підвищувала кваліфікацію в Національному еколого-натуралістичному центрі.

**Києво-Святошинський районний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді**

Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – позашкільний заклад з високим рівнем освітньої діяльності, який почав своє існування у 1953 році як Київська обласна станція юних натуралістів-мічурінців.

На станції працювало 15 гуртків, в яких навчалося 285 учнів. В області створено 246 учнівських виробничих бригад. Юннати Київщини – постійні учасники Всесоюзної сільськогосподарської виставки.

З роками мережа гуртків розширювалася. Працюють гуртки ентомологів, зоологів-тваринників, юних овочівників, юних квітників, юних бджолярів, юних механізаторів, юних лісівників, селекціонерів-генетиків тощо.

Пріоритетними напрямками діяльності є виховання в школярів екологічної свідомості та культури, навчання основ раціонального природокористування, залучення до природоохоронної роботи. Однією з форм такої роботи являються народні університети «Природа», які організовані у всіх районних та міських стаціях юних натуралістів області.

У 2001 році заклад реорганізовано у Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Директор Онищенко Василь Самійлович.

З січня 2003 року по грудень 2012 року – директор Лисенко Оксана Олександрівна.

З квітня 2013 року – директором призначено Юрченка Віталія Васильовича.

Сьогодні РЦЕНТУМ координує природоохоронну роботу та екологічну освіту в районі, залучаючи до гурткової роботи дітей різного віку. Близько 1050 учнів навчаються у 35 гуртках, що діють при 15 школах району, а також при спеціалізованій школі-інтернаті для слабозорих

дітей та Боярському коледжі екології та природних ресурсів.

Освітньо-виховний процес забезпечують 29 керівників гуртків (11 основних, 18 сумісників), з них 4 мають звання «керівник гуртка-методист», 1 – відмінник освіти України.

Керуючись принципами інноваційності, педагоги застосовують нові форми і методи навчання. Особливою популярністю користується метод проектів, який є засобом ефективного навчання, виховання і розвитку особистості.

Налагоджено методичну роботу. Заступником та методистом регулярно організовуються семінари, лекторії, круглі столи для педагогічних працівників Центру та вчителів біології району; систематично надають консультації педагогам шкіл району з питань проведення свят, участі у еколого-природоохоронних акціях, оформлення конкурсних матеріалів; розробляють та поширюють методичні рекомендації по озелененню територій та приміщень навчальних закладів, по організації екологічної роботи в школах.

Юннати беруть активну участь у різноманітних трудових, природоохоронних та екологічних заходах, виставках-конкурсах, науково-практичних конференціях.

Педагоги Центру залучають учнів до науково-дослідницької роботи у галузі сільського господарства, біології та екології.

Заклад має свою теплицю, ферму, дендропарк, сад, навчально-дослідні ділянки, які є базою для проведення занять гуртків та дослідницької роботи.

Вихованці Центру є неодноразовими переможцями обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів, про що свідчать чисельні нагороди. Кращі з них отримують стипендію голови Києво-Святошинської державної адміністрації.

В 2002 році на базі Києво-Святошинського

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

районного Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді створено кімнату-музей «Українська світлиця» складовими частинами якої є куточок хліба «До кожного свята своя посвята» та куточок народознавства.

Налагоджено тісну співпрацю з науковими установами, а саме з Інститутом садівництва УААН, Лісовою дослідною станцією Національного університету біоресурсів і природокористування України, Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут», ботанічними садами імені Фоміна та імені Гришка, а також з громадськими

організаціями – Всеукраїнська екологічна ліга, Всеукраїнська екологічна варта, Всеукраїнське товариство мисливства та рибальства.

На базі Центру систематично проводяться робочі зустрічі, семінари-практикуми, наради, «круглі столи» по обміну досвідом. Для учнів шкіл та гостей району організуються тематичні та оглядові екскурсії

Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді увійшов в 100 найкращих закладів України поряд з престижними вузами та ліцеями країни.

Таращанська районна станція юних натуралістів

Трудове виховання без природи неможливе. Спілкування з нею робить людей добрішими, щедрішими, гуманнішими. Людство завжди прагнуло розумно господарювати, а головне – навчити цьому дітей, передати наступним поколінням трудові навички. Для виконання цих завдань і створювалися перші станції юннатів.

В 1934–1936 роках в Таращанському районі було створено 19 гуртків юннатів. Ентузіастами в цій справі були вчителі-біологи: Баліцька Р.С., Коваленко Р.К., Усакова К.М. Також великий вплив на школярів мав рух п'ятисотениць. 363 юннатів району наслідували п'ятисотениць-буряководів Черкащини за методом Марії Демченко і Марії Лисенко. Ланки п'ятисотениць організовувались з числа випускників шкіл, колишніх юннатів. Першими п'ятисотеницями стали випускники Петрівської школи: Костецька Христина, Крежак Катерина, Шабатин Тетяна.

З повною енергією і завзяттям працювали натуралісти після II Світової війни. У 1946–1948 роках у школах району діяли природоохоронні сільськогосподарські гуртки. Активну участь брали школярі у збиранні врожаїв овочевих

*Городенський Сергій Вікторович,
директор Таращанської районної станції
юних натуралістів*

культур, допомагаючи колгоспам. У 1954 році в районі працювало 27 гуртків юннатів, 579 учнів у них.

На честь 300-річчя воз'єднання України з Росією юннати району посадили 19 алей, 4 фруктові сади. До 40-річчя з дня народження піонерської організації гуртківці заклали ще 5 алей та посадили 13 кілометрів лісосмуг.

1 жовтня 1955 року в місті Таращі створюється районна станція юних натуралістів. Засновником станції юннатів

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

був Якобчук Ігор Васильович. Він очолив позашкільний заклад з серпня 1956 року. З дня свого заснування станція стала методичним центром з питань дослідництва. Для біологів району систематично проводились семінари, практичні заняття на навчально-дослідних ділянках.

За змістовну роботу станція неодноразово нагороджувалась грамотами Міністерства освіти УРСР, Обкому і ЦК ВЛКСМ. У 1958 році гурток юних садівників Таращанської станції юннатів був учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки у Москві і нагороджений дипломом ВДНГ СРСР.

Ігор Васильович Якобчук був справжнім ентузіастом своєї справи, великим природолюбом. Очолюваний ним гурток юних бджолярів неодноразово займав призові місця в області.

З вересня 1973 року директором станції юннатів став Кучма Василь Юхимович. В той час на станції працювало 23 гуртки, які охоплювали близько 400 школярів міста і сіл району. Роботу вели 5 керівників гуртків.

З лютого 1981 року станцію очолив Ковалевський Микола Якович. Донині збереглася ділянка ірисів та бузку різноманітних сортів, вирощена юннатами під керівництвом Миколи Яковича. В теплиці вирощувалися колекції тюльпанів, сотні кімнатних квітів. Традиційно щороку проводилась операція «Сад пам'яті», під час якої вихованці СЮН озеленювали рідне місто, доглядали могили загиблих воїнів, висаджували квіти.

Станція натуралістів стала центром природоохоронної, дослідницької роботи, трудового виховання для школярів району. Створювалися шкільні лісництва, де впроваджувалася форма організації суспільно-корисної праці та реалізовувався принцип всебічного розвитку особистості підлітків. Юні лісівники доглядали за шкількою, висаджували молодий ліс, розселяли і огороджували мурашники, збирали жолуді для посадки.

Юні дослідники працювали за завданням наукових установ, господарств району. Заслужений агроном УРСР Герой Соціалістичної праці Бугаєнко І.А. частий гість любителів рослин.

З листопада 1997 року по серпень 2007 року директором станції юннатів був Заверталюк Олександр Петрович. Це були нелегкі часи. Зменшилась кількість ставок керівників гуртків та обслуговуючого персоналу, зруйнована теплиця. Проте спільними зусиллями працівників станція юних натуралістів продовжувала свою роботу. На навчально-дослідних ділянках вирощували столові буряки, моркву, картоплю, продукцію реалізовували шкільній їдальні. Діють загони «зелених» та «блакитних» патрулів.

З серпня 2007 року очолив станцію юннатів Городенський Сергій Вікторович.

Восени 2007 року було реконструйовано та відновлено роботу теплиці. В 2008 році введена ще одна ставка керівника гуртків. На сьогоднішній день на станції працює 8 керівників гуртків (*3 основних та 5 сумісники*), 19 груп дітей, що охоплюють 285 вихованців. Заклад має всі умови для ведення навчально-дослідницької роботи: 0,4 га родючої землі, 40 м² теплиці.

Гуртківці беруть активну участь у Всеукраїнських та обласних природоохоронних акціях, конкурсах, виставках, фестивалях. На навчально-дослідних ділянках юннати вирощують квіти різних сортів, овочі (*капусту, моркву, столовий буряк, картоплю*). В теплиці взимку вирощують цибулю на перо, а навесні розсаду різних овочевих культур.

В 2012 році розпочалося будівництво нового приміщення станції.

На сьогодні виготовлена вся документація, будівництво завершене на 98%. У планах розпочати новий 2015–2016 н. р. у новому приміщенні.

Васильківська міська Станція юних натуралістів

Нагромаджуючи зерна кращого досвіду і ведучи пошук нових форм роботи з учнівською молоддю, педагогічний колектив Васильківської міської Станції юних натуралістів ставить за кінцеву мету сформуванню всебічно розвинену особистість з високим рівнем духовності, екологічної та природоохоронної культури.

Зараз всі знають, хто такий юннат. А дев'яносто років тому це слово тільки входило в наше життя. На Васильківщині юннатівський рух зародився серед учнівської молоді, в міській середній школі № 3, його започаткував вчитель біології Федір Йосипович Івахнін.

Перші спостереження за живою природою, перші дослідження проводилися на пришкольніх ділянках. Юннати вчилися прищеплювати дерева, квітникарі добивалися зимового цвітіння рослин, зоологи доглядали голубів і кроликів. Згодом головною турботою юних натуралістів стала дослідницька робота з вирощування гібридних форм зернових культур й з покращення сортів плодкових дерев. Так при міській Станції юних натуралістів один за одним з'являлися гуртки садоводів, які в 60-х роках посадили на шкільних подвір'ях, навколо шкіл і на вулицях міста понад 700 дерев. У школах встановилася добра традиція – в «День саду» учні-десятикласники одержували на шкільній ділянці по саджанцю і разом з першокласниками біля будинків, де проживають, садили плодове дерево на згадку про випускника школи. Далі за цим деревом доглядав сам першокласник. Так виховувалась любов до навколишнього світу, до природи, рідного краю, до прекрасного.

Юннати закладу підтримували тісні зв'язки з Київською агробіологічною станцією, спеціалісти якої давали цінні поради, допомагали вивчати

Рябцева Н.І., директор СЮН м. Васильків

і впроваджувати в практику досвід передовиків сільського господарства. Можливо, саме ця дружба і тісне співробітництво допомогли нашим натуралістам одержати 15 медалей за свої експонати на Загальносоюзних сільськогосподарських виставках.

Сьогодні Васильківська міська Станція юних натуралістів в своїй роботі передбачає оволодіння вихованцями додатковими знаннями про навколишнє середовище, формування любові до рідного краю, екологічної культури особистості, розвиток національного екологічного мислення, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної та пропагандистської роботи.

Наукові керівники закладу впроваджують принципи нерозривності природничих, еколого-натуралістичних питань з наукової діяльності через систему Малої академії наук. Міське територіальне відділення МАН «Ерудит» Васильківської міської Станції юних натуралістів здійснює діяльність в таких секціях: медицина, валеологія, екологія, мистецтвознавство, етнологія, історія України, історичне краєзнавство. Вихованці Станції юних натуралістів

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

протягом останніх років є учасниками та переможцями II Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України.

Традиційні форми еколого-натуралістичної роботи удосконалюючись набули ефективності і визнання в досвіді роботи, їх зміст направлений на розвиток дитячої творчості в аспекті екологічного навчання і виховання.

Педагогічні працівники закладу ставлять собі мету – формувати в учнів новий природоохоронний менталітет, підвищувати рівень екологічної освіти і культури підростаючого покоління. Педагоги допомагають учнівській молоді відчути себе частинкою світу, в якому живемо, через організацію цікавої екологічної роботи, участю їх в науково-дослідницькій роботі, в природоохоронних акціях, конкурсах, операціях та ін.

З метою розвитку національної свідомості вихованців, залучення їх до національних культурних цінностей, формування особистості вихованця-патріота України, поглиблення інтересу до історії рідного краю створений освітньо-виховний проект «Україна. Родина і Я». Педагогами та вихованцями створені віртуальні екскурсії-презентації: «Кущі в українських обрядах та фольклорі», «Квіти від А до Я», «Життя річкових риб», «Життя морських риб».

Одним з напрямків вирішення екологічних проблем міста Василькова є пропаганда екологічних знань, які здійснюються через створену навчально-екологічну стежку «Дивне поряд», на якій проводяться екскурсії оглядовими об'єктами, на яких юні екскурсанти знайомлять учителів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів міста з видовим складом дерев, рідкісними та зникаючими рослинами рідного краю, рослинами індикаторами забруднення навколишнього середовища, розкривають роль зелених рослин в детоксикації шкідливих забруднювачів

навколишнього середовища, знайомлять з лікарськими рослинами, розповідають легенди про них, пов'язуючи матеріал з народознавством.

Навесні у закладі проводиться Місячник екологічної освіти та охорони навколишнього середовища. Вихованці докладають чимало зусиль, щоб озеленити і прикрасити території шкіл, парків, залишивши тим самим хорошу згадку про себе для майбутніх поколінь.

Важливе місце у роботі гуртків займають екскурсії в природу, які спрямовані на вивчення видового складу рослинності та впливу антропогенного фактору на ці популяції.

За відомим твердженням Василя Олександровича Сухомлинського, головне завдання керівників гуртків – це навчити дитину вчитися і формувати вміння спостерігати, думати, висловлюватися про те, що бачу, роблю. Цим і займається педагогічний колектив Васильківської міської Станції юних натуралістів.

Педагогічний колектив СЮН працює над реалізацією науково-методичної проблеми «Удосконалення професійної компетентності сучасного педагога засобами інноваційних технологій» та екологічної проблеми «Екологія рідного краю та шляхи реабілітації природного середовища». Науково-методична робота СЮН, спрямована на створення інноваційного професійного поля, формування педагога-дослідника що йде шляхом не дублювання системи, а знаходить свій найоптимальніший варіант, в основу якого покладає соціальний захист дитини – надання їй допомоги у поглибленні знань, стимулюванні розвитку нахилів і здібностей у різних галузях практичної життєвої діяльності.

Керівники гуртків з метою пропаганди передового педагогічного досвіду роботи проводять майстер-класи з проблем: «Виховання у гуртківців любові до природи засобами проведення практичних занять та екскурсій»,

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях гуртка екологічного профілю», «Нетрадиційні форми еколого-натуралістичного навчання і виховання учнівської молоді», «Використання робіт практичного і дослідницького характеру в навчально-виховному процесі гуртка» тощо.

Станція юних натуралістів активно співпрацює з громадськими організаціями: Українським товариством охорони птахів, Українським товариством охорони природи, Екологічною Лігою, Екологічною Вартою, Київським еколого-культурним центром, Канівським орнітологічним заповідником.

Творчий колектив Станції юних натуралістів підняв екологічну роботу на якісно новий рівень. Вивчаючи

екологію, тобто науку про дім, середовище, в якому ми всі живемо, колектив Васильківської міської Станції юних натуралістів намагається зробити все, аби не порушувалася гармонія між людиною та природою і в рідному місті, на рідній вулиці всі почували себе затишно й зручно.

Кожна людина, яка дружить з природою щаслива. Дерево без коріння не росте – засихає і гине. Природа – це наше коріння, початок початку нашого життя.

Ми прагнемо, щоб в Україні нова екологічна свідомість стала невід'ємною частиною свідомості громадян нашої держави. Щоб усі відчули свою причетність до справи збереження довкілля.

Фастівська станція юних натуралістів

Фастівська станція юних натуралістів була заснована у 1981 році Фастівським міським відділом народної освіти. Адреса закладу: вул. К. Строкова, 18 м. Фастів, Київська обл., 08500 naturalists@ukr.net тел. (6-92-05). Приміщення, у якому розміщується ФСЮН було побудовано на початку ХХ століття і використовувалося у різноманітних цілях, так, у післявоєнні роки в ньому розміщувалося одне із відділень

Фастівської районної лікарні, з 60-х років по 1981 рік у ньому розташувався Фастівський Будинок природи.

Споруда ФСЮН розташована в центральній частині парку, який закладений в ХІХ столітті як панська садиба.

Першим директором закладу був Т.І. Пустовіт. Він згуртував педагогічний колектив, який складався із досвідчених педагогів-професіоналів і молодих учителів-ентузіастів.

Натхненно створювали атмосферу співпраці між адміністрацією, керівниками гуртків й учнями директори закладу минулих років А.О. Дмитренко та В.А. Міщенко.

З вересня 2002 року колектив очолила Ольга Федорівна Сіляк. Створюючи умови для всебічного розвитку особистості, заклад став місцем, де діти можуть віднайти найголовніше – частку життєдайної природи, яка дарує радість душам, вабить око, зігріває серце, надихає на добротворчість, самопізнання, самовдосконалення. У закладі сформований стабільний висококваліфікований педагогічний колектив, що налічує 8 педагогів, які володіють сучасними

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

педагогічними технологіями й здатні розв'язувати завдання, що стоять перед сучасною освітою.

Станція натуралістів розташована у парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва «Молодіжний» площею 14,7793 га. Парк має красиві ландшафти, на його території росте велика кількість екзотичних, інтродукованих рослин, унікальними є гідрологічні багатства.

На території парку, станом на 2015 рік, зростає понад 200 інтродукованих видів, культиварів та гібридів.

Найбільш цінними екзотичними видами рослин, які ростуть на території парку, є тис ягідний, тсуга канадська, псевдотсуга тисолиста, сосни: Кримська, Гірська, Веймутова, гінкго дволопате-ве, верба Матсуди, тополя Бол'є, клен Траутфеттера, сакура, магнолія, ліріо-дендрон тюльпановий та ін.

У 2000 році територію парку віднесено до природоохоронного фонду Київської області (*рішення XIII сесії Київської обласної ради XXIII скликання від 05.10.2000 року*).

У 2008 році парк прийнято до Ради ботанічних садів та дендропарків України.

Інформацію про парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва «Молодіжний» включено до науково-довідникового видання «Заповідні території України. Ботанічні сади та дендропарки» (*Державна служба заповідної справи Мінприроди України, ПРООН в Україні, 2009*).

У 2014 році було проведено оновлення спектру засобів закладу для забезпечення умов розвитку творчого потенціалу особистості шляхом екологізації освітнього простору, створена на базі парку лабораторія дендрології та виокремлена колекція сукулентних рослин, поповнився різновидом куточок живої природи. Навчально-виховна, дослідницька робота, яка проводиться на території парку «Молодіжний» та в куточку живої природи станції натуралістів характеризується високо продуктивним рівнем

експериментальних, дослідницьких робіт та має прикладний характер.

На станції юних натуралістів навчається 305 гуртківців, які навчаються у 10 гуртках: «Світ природи», «Любителі сукулентних рослин», «Природа в бісері», «Юні охоронці природи», «Юні екологи», «Природа і фантазія», «Рукоділья і флористика», «Мешканці живого куточку», «Юні медики», «Юні квітникарі».

Директор закладу Ольга Федорівна Сіляк – переможець Всеукраїнського конкурсу-огляду соціально-педагогічних систем навчальних закладів у номінації «Соціально-педагогічна виховна система позашкільного навчального закладу» (*соціально-педагогічна виховна система закладу «Екологія! Кроки у ХХІ сторіччі від «Я» – природа до «Я» в природі*) та переможець Всеукраїнського рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» в категорії «Позашкільні навчальні заклади міського підпорядкування» серед профільних навчальних закладів (*О.Ф. Сіляк*) 2014 рік; III місце у VIII Всеукраїнському конкурсі-огляді соціально-педагогічних систем навчальних закладів у номінації соціально-педагогічна виховна система позашкільного навчального закладу (*О.Ф. Сіляк*).

За штатним розписом заклад має 1 ставку директора, 1 ставку методиста, 5,5 ставок керівників гуртків, 1 ставку завідування куточком живої природи, 3 ставки робітників, 3 ставки сторожів. Всі педагогічні працівники мають вищу освіту.

У закладі сформований стабільний висококваліфікований педагогічний колектив, який налічує 8 педагогів, які володіють сучасними педагогічними технологіями й здатні розв'язувати завдання, що стоять перед сучасною освітою.

Вихованці закладу постійно виборюють призові місця на обласних та Всеукраїнських заходах.

Станція юних натуралістів міста Біла Церква

Юннатівського руху, як і в кожній справі, є свій початок і свої виточки, і він нерозривно пов'язаний з вивченням, охороною і збагаченням природи рідного краю. Адже природа з давніх-давен була основою життя людини.

Станція юних натуралістів міста Біла Церква була відкрита у 1977 році. До 1980 року працювала у кабінеті при середній школі №1. Мала свої приміщення за адресами: вул. Партизанська, 35/17, вул. Червонофлотська, 11, бульвар Олександрійський, 167, останнє – вул. Короленка, 3а.

Першим директором її була Дринова Н.А. Пізніше роботу станції очолювала Старикова Н.І. Двадцять років плекала у дитячих душах любов до природи Синегуб Надія Іванівна – директор станції юннатів (1980–2000 рр.), автор збірок віршів, науково-популярних оповідань, член ради Київського обласного товариства охорони природи, відмінник освіти України. На новий етап розвитку юнацтва Білоцерківщини вивела заклад Богдан Валентина Миколаївна (2000–2003 рр.), спеціаліст вищої категорії, старший вчитель. З 2003 року заклад очолює молодий педагог-новатор Пахомова Інна Андріївна. Директор зацікавлена у вдосконаленні навчально-виховного процесу та підвищенні його результативності, ефективності; підтримує у колег та вихованців прагнення до самовдосконалення, реалізації творчого потенціалу, соціалізації особистості.

На даний час колектив закладу очолює Мазун Юлія Михайлівна, досвідчений керівник, який уміло застосовує сучасні освітні технології, що дозволяють забезпечувати компетентнісний підхід в організації навчально-виховного процесу.

В перший рік роботи станції було відкрито 15 гуртків, які відвідували 225 учнів. У центрі уваги юннатів з перших

років роботи була проблема охорони зелених насаджень – садів, парків, лісу, впорядкування навчально-дослідних земельних ділянок, налагодження тісних зв'язків з такими науковими установами, як Білоцерківський сільськогосподарський інститут ім. П.Л. Погрібняка, Білоцерківською дослідно-селекційною станцією ім. О. Коломієць, працівниками дендропарку «Олександрія» і зеленого господарства міста.

Велику увагу педагоги станції приділяли національному вихованню, прищепленню інтересу до вивчення побуту, звичаїв і обрядів українського народу. З метою ознайомлення учнів з історією хліба, значенням його в житті людини, вихованням економного і бережливого ставлення до хліба і пошани до почесної праці хлібороба, був створений куточок хліба.

Враховуючи зростаючу роль екологічного виховання та навчання школярів, з 1981 року почали діяти «голубі» та «зелені» патрулі, розпочали роботу гуртки «Охорона природи». Успіхи в роботі «голубих» патрулів були висвітлені в статті журналу «Рідна природа» (1983 р.).

Традиційною стала пропаганда охорони рослин, тварин, занесених до Червоної книги. В 1991 році юними екологами була створена Червона книга Білоцерківщини.

Педагоги Станції юних натуралістів плідно працюють над тим, щоб заклад став осередком розвитку творчих здібностей підростаючого покоління. Першочерговим завданням закладу є виховання дітей і молоді, формування системи цінностей і духовних пріоритетів. Основним об'єктом навчання і виховання в позашкільному навчальному закладі є конкретна дитина, її можливості, інтереси, нахили, психофізичні особливості. Відсутність примусу, свобода вибору заняття робить СЮН

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

привабливою для дітей різного віку. Індивідуально-особистісний підхід реалізується не в намірах чи принципах, а на практиці, без посередньо через спілкування, що є безцінним для розвитку особистості.

На сьогоднішній день в у 25 гуртка (*39 груп*) навчається 735 вихованців. Навчання здійснюється за напрямками: еколого-натуралістичний, туристсько-краєзнавчий, соціально-реабілітаційний, дослідницько-експериментальний, оздоровчий. Успіхи вихованців – це велика робота педагогічного колективу, зусиллями якого в закладі створено освітньо-виховну систему, яка не тільки залучає вихованців до занять в гуртках, а й дає їм можливість здійснювати «власну самореалізацію» в різних сферах екологічної, просвітницької, волонтерської діяльності. Гуртківці станції юних натуралістів є активними учасниками обласних, Всеукраїнських конкурсів, акцій.

На станції юних натуралістів важливою ланкою є масова робота з дітьми та учнівською молоддю міста. Вона є водночас підсумком і стимулом навчально-виховного процесу, тому до проведення свят юннати та їхні педагоги ретельно готуються заздалегідь традиційними стали профільні заходи: зліт юних екологів «Крок до природи», пізнавально-розважальна гра «Збережи ялинку»; фестиваль гуртків еколого-натуралістичного напрямку «Країна дитячих мрій»; тренінгові навчання лідерів учнівського самоврядування з проблем охорони довкілля.

Протягом 2009–2010 рр. керівники гуртків Осмульська Г.П., Скорблюк Н.М., Бессараб В.Ю., Глущенко О.І. взяли участь у роботі регіонального семінару-тренінгу з морального і превентивного виховання учнів «Майбутнє починається сьогодні», який проводився Всеукраїнською громадською організацією «Міжнародний шкільний проект» спільно з організацією «International

School Project» та отримали сертифікат педагога-тренера.

Результатом діяльності творчих педагогів закладу (*Мазун Ю.М., Пахомової І.А., Василюк Т.А., Осмульської Г.П.*) став навчально-методичний посібник «Здоров'я у твоїх руках», який у 2008–2009 н. р. отримав гриф Міністерства освіти і науки.

Матеріали з досвідом роботи педагогічних працівників неодноразово були представлені на Міжнародних виставках «Сучасні заклади освіти» та «Інноватика в сучасній освіті». А під час VI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2015» були відзначені золотою медаллю у номінації «Сучасний навчальний заклад як соціокультурний осередок громадянсько-патріотичного виховання дітей та студентської молоді».

Однією з ефективних форм організації навчально-виховного процесу є впровадження тренінгових технологій. Так, на СЮН з 2006 року створено та діє Тренінг-Центр. А педагоги Пахомова І.А., Мазун Ю.М., Осмульська Г.П., Василюк Т.А., Мимренко О.С. пройшли навчання за різними просвітницькими програмами та отримали сертифікати. За останні роки до анотованого каталогу обласних виставок «Освіта Київщини» занесено 12 інформаційно-методичних матеріалів. Педагогічні працівники СЮН постійно працюють над удосконаленням системи виховної роботи, намагаються впроваджувати найновіші інтерактивні форми роботи, новітні методики та педагогічні технології, реалізовувати інформаційні, навчальні, пізнавально-розвивальні та інші програми. але така діяльність стане ефективнішою, якщо до неї активно і свідомо залучаться ті, на кого всі ці старання направлені – самі учні, вихованці.

Ознакою інноваційної діяльності СЮН є метод проектів. Протягом останніх років у станції юних натуралістів діють

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

проекти: «Охорона довкілля – справа спільна». «Молодь проти куріння», «За безпечне майбутнє та здоров'я нації», «Формула успіху», «Природа – цінність людства, бережіть її».

У рамках реалізації проекту «Школа волонтерів» педагогами закладу спільно з вихованцями гуртків розроблено Положення по волонтерську діяльність, клятву волонтера, визначена нормативно-правова база волонтерського руху, орієнтовні посадові обов'язки керівника «Школи волонтерів». Волонтерська діяльність, на нашу думку, є способом підтримки та зміцнення таких людських цінностей, як піклування та надання допомоги членам громади, взаємодії між людьми.

За три роки діяльності волонтерського руху досягнуто певних результатів:

- вихованці ознайомились з досвідом, історією волонтерського руху;
- розроблено модель волонтерського руху;
- створено банк волонтерів, де зібрана інформація про активістів, їх уподобання, побажання та пропозиції щодо організації роботи самоврядування;
- складено графік навчання волонтерів;
- розроблений путівник волонтера;
- розроблено посвідчення волонтера;
- розроблено навчальні програми, які схвалені Міністерством освіти і науки України;
- підготовлено 189 волонтерів – валеологів та 129 волонтерів-екологів;
- волонтери-лідери брали активну участь у підготовці та проведенні акцій, конкурсів;
- розроблені методичні рекомендації щодо створення та діяльності інформаційно-просвітницького центру;
- постійно здійснюється моніторинг волонтерської діяльності;
- волонтерами-лідерами розроблені положення про проведення фестивалю гуртків, тижня охорони навколишнього середовища.

Результатом діяльності СЮН стало визнання закладу освітньо-інформаційним центром з розвитку Національної мережі шкіл сприяння здоров'я.

З метою пошуку талановитої молоді, її професійної орієнтації та залучення широкого кола старшокласників до наукової роботи в СЮН організована робота Малої академії наук. Витоки МАН беруть початок у 2001 році (*керівник наукової секції «Юні медики» Мартиненко Т.С.*) З 2004 року науковою секцією МАН керує Орлюк Л.В. Юні науковці СЮН є активними учасниками та переможцями I та II етапів конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт.

У 2009 році за рішенням Регіональної експертної ради з питань ліцензування та атестації навчальних закладів Станцію юних натуралістів визнано атестованою за високим рівнем, з відзнакою.

Станцією юних натуралістів налагоджена співпраця з Відділом охорони навколишнього природного середовища міськвиконкому, міським Товариством охорони природи, з міським Центром здоров'я, Центром соціальних служб для молоді, Білоцерківською організацією Товариства «Червоний хрест України». Вихованці СЮН є постійними учасниками круглих столів, конференцій, семінарів-практикумів, екологічних та природоохоронних акцій.

Сьогодні різними формами позашкільної освіти охоплено 820 дітей та учнівської молоді віком від 5 до 18 років, що навчаються у 38 групах. У складі педагогічного колективу – 18 молодих, перспективних, творчих педагогів. З них вищу освіту мають 83%. Два працівники удостоєні звання «керівник гуртка – методист», інші – мають трудові відзнаки. Станція юних натуралістів є переможцем Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу Школи сприяння здоров'ю. На базі закладу працює обласна Школа передового педагогічного досвіду, обласна Школа молодого методиста.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА СУМЩИНІ: історія, традиції, здобутки, погляд у майбутнє

Історія юннатівського руху на Сумщині розпочалася майже 90 років тому.

З ініціативи районних, міських відділів освіти, творчо працюючих вчителів біології, педагогів-аматорів у школах створювалися перші натуралістичні гуртки. Велика увага приділялася природоохоронній роботі, зокрема озелененню шкіл і населених пунктів, насажденню лісу, заготівлі лікарської сировини, приваблюванню та охороні птахів.

Перший загін природолюбів було створено в 1935 році у Воздвиженській семирічній школі Ямпільського району. Наприкінці 30-х років було започатковано роботу гуртків, загонів охоронців природи в Шатрищенській, Дорошівській, Марчихино-Будській школах цього району. У перші повоєнні роки учнівська молодь здійснювала шефство над молодняком сільськогосподарських тварин, закладала шкільні ділянки, насаджувала сади, озеленяла міста і села, упорядковувала могили воїнів, допомагала сільськогосподарським підприємствам збирати врожай.

З метою надання допомоги школам в організації натуралістичної роботи 16 травня 1946 року обласний відділ народної освіти відкрив обласну станцію юннатів, директором якої призначено Чубура Василя Івановича. Він керував станцією впродовж 15 років. Силами учнівського та педагогічного колективів було закладено плодовий сад, відновлено теплицю, створено колекцію

кімнатних рослин. Працівниками станції було проведено роботу щодо створення гуртків юннатів у кожному районі області, на базі опорних шкіл проводилися районні та обласні семінари. З ініціативи облСЮН у школах створювалися навчально-дослідні земельні ділянки, закладалися сади, шкільки плодових і декоративних рослин.

У повоєнні роки ХХ століття набуває розвитку юннатівський рух у м. Шостка. У школах розпочали діяльність юннатівські гуртки, на заняттях яких діти мали можливість дізнаватися про рослинний і тваринний світ, довкілля. Школярі брали активну участь у благоустрої пришкольних територій, висадженні дерев і кущів у парках, скверах і на замських вулицях, створенні шкільних квітників. Поступово в школах почали створюватися навчально-дослідні земельні ділянки та закладатися фруктові сади. Змістовною та ефективною була робота юннатівських гуртків в новозбудованій загальноосвітній школі № 9, навколо якої на той час не було жодного дерева.

Суми ЦЕНТУМ

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Власноруч школярі та педагоги впорядковували територію школи, розбили навчально-дослідну земельну ділянку загальною площею 0,3 га. Разом з працівниками заводу № 9 «Зірка» провели комсомольський суботник, зібравши тони металобрухту і макулатури. На виручені кошти юннати придбали насіння квітів і саджанці фруктових дерев. Робота з озеленення території здійснювалася під керівництвом учителя біології Ковтуна Миколи Семеновича.

З 1949 року розпочинається діяльність Конотопської міської станції юних натуралістів. Виконком Конотопської міської ради передав у розпорядження міськвно земельну ділянку в районі «Кандибіної греблі» площею 10 га для створення Мічурінського саду. Під керівництвом директора Конотопської середньої школи № 2 Володимира Яковича Крамара на цій ділянці було висаджено саджанці груш, слив, яблунь, вишень.

У 1950 році на Конотопській СЮН було обладнано метеорологічну станцію, створено пасіку, організовано живий куточок, у якому мешкали павичі, цесарки, білки, лисиці, інші тварини. Почали працювати гуртки юних садоводів, агрономів, пасічників.

Активізації юннатівського руху на Ямпільщині значною мірою сприяло створення у 1963 році на базі Спепненської середньої школи районної станції юних

натуралістів на громадських засадах. Ініціатором цього процесу був учитель біології Шпак Григорій Іванович. На той час навчально-дослідна ділянка школи площею 3,5 га вважалася однією з кращих в області. На 2 гектарах було посаджено сад, 1 гектар – зайнято під сівозміни, 0,5 га – колекційну ділянку, на якій вирощувалося 265 видів рослин рідкісних для цієї місцевості. Юннати налагодили тісні зв'язки з багатьма науково-дослідними інститутами, дослідними та селекційними станціями. Так, Ленінградський ВІР надіслав 76 сортів зернових культур. 32 сорти картоплі було одержано з НДІ картоплярства Білорусії та України. На ділянці вирощувалося 18 сортів капусти, 26 сортів помідорів.

Досвід роботи степненських школярів вивчався під час обласних і районних семінарів-практикумів директорів шкіл, учителів біології, піонервожатих.

Педагогами станції юннатів проводилися районні масові заходи «День зустрічі птахів», «Свято врожаю», започатковувалися природоохоронні конкурси, естафети, у школах створювалися кролеферми, виробничі бригади. Було започатковано випуск радіожурналу «Вісник юннатів».

З 1952 року починає розвиватися натуралістична творчість на Путивльщині. У цей час активно розвивається рух юних мічурінців, юннатами закладаються фруктові сади, дослідні ділянки, ягідники, квітники.

У 1964 році юннати Путивльського палацу піонерів уключилися в республіканський конкурс на кращу навчально-дослідну ділянку. Результатами їхньої діяльності були кілограми вирощених цукрових буряків, кукурудзи, томатів, гарбузів. За вагомі досягнення в овочівництві та садівництві юннатів було нагороджено путівками до літніх таборів відпочинку.

З 60-х років бере свій початок і юннатівський рух на

Конотоп СЮН

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Білопільщині. Юннати допомагали озеленювати місто, закладали парки, охороняли птахів, допомагали колгоспам та радгоспам.

З 1 січня 1971 року на теренах області створюється перша бюджетна районна станція юних натуралістів в Ямполі, директором якої було призначено вчителя біології Степненської середньої школи Шпака Григорія Івановича. Створенню передувало вивчення та висока оцінка досвіду роботи станції юннатів на громадських засадах Республіканською станцією юних натуралістів, Інститутом педагогіки.

Особливого розквіту станція юннатів досягла у 80-і роки. Юннатівський рух міцно увійшов у життя учнівських колективів. До цієї роботи було залучено кожного третього учня району – близько 1400 школярів.

З ініціативи станції юннатів у кожній школі створювалися клуби любителів природи, на станції юннатів – районні клуби природоохоронної роботи «Ромашка», «Натураліст – заочник». На базі місцевого кінотеатру «Салют» було організовано постійно діючий кінолекторій «Людина і природа», де проводилися цікаві масові заходи, демонструвалися науково-популярні та художні фільми на природоохоронну тематику. Кожної неділі кінолекторій відвідували сотні дітей та їхніх батьків.

У кінці 70-х років юннатівські гуртки починають працювати в Палаці піонерів і в школах № 1, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12 м. Шостка. Крім ботанічного напрямку розвивається і зоологічний. У школах створюються кролеферми.

У березні 1973 року було засновано Сумську міську станцію юних натуралістів. Спочатку СЮН працювала в приміщенні станції юних техніків. Було започатковано гуртки акваріумного рибництва, ентомології, фізіології тварин, квітникарства. Першими

керівниками гуртків були Синиця І.М., Манн В.Ш., Ващенко О.А., Котляр В.І.

У 1979 році станція отримала окреме приміщення. На той час у закладі працювало 80 гуртків. Територію закладу площею 2 га прикрашали квітники. Юннати доглядали за плодовим садом. Заклад стає центром натуралістичної та природоохоронної роботи в місті.

З метою надання допомоги школам в організації натуралістичної роботи 1 вересня 1978 року було створено Великописарівську районну станцію юних натуралістів, першим директором якої став Гордієнко Володимир Олександрович. У 1980–1983 роках на станції збудовано теплиці, посаджено плодовий сад площею 0,5 га, закладено ягідник, шкільку плодкових дерев. На той період залучення школярів до сільськогосподарського дослідництва стає одним з основних напрямів діяльності закладу.

У 80-х роках серед юннатів набуває популярності екологічний і природоохоронний напрями роботи. Створюються гуртки юних екологів, зелених патрулів.

У 1981 році змінює своє місце розташування обласна станція юних натуралістів. Заклад отримав двоповерхове приміщення в центрі міста з обладнаними кабінетами квітникарства, овочівництва, екології. У живому куточку нараховувалося близько 250 видів кімнатних рослин і 20

Шостка СЮН

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

видів декоративних тварин. На станції функціонував профільний наметовий табір «Юннат», в якому щорічно відпочивало 200 вихованців. Велика увага у цей період приділялася проведенню заходів, спрямованих на боротьбу з ерозією ґрунтів, охорону та приваблювання корисних птахів і звірів, врятування мальків риб та охорону водойм, насадження лісових і декоративних рослин, їх охорону та примноження. У цей час в області працювала 581 юнацька секція, 180 клубів любителів природи, 698 загонів зелених патрулів і 330 – голубих патрулів.

У 1987 році станція отримала приміщення старого дитсадку в приміській зоні. Протягом року педагогічним колективом було переплановано і оформлено навчальні кабінети, актову залу, побудовано теплицю площею 160 м², парники, вольтери, освоєно і розплановано територію під навчально-дослідну земельну ділянку. Велику роль у розвитку і становленні станції відіграли ветерани юннатівського руху Власенко Наталія Михайлівна, Скибенко Любов Гаврилівна, Єременко Валентина Василівна, Добровольський Віктор Йосипович.

У січні 1990 року відкрила свої двері для юних любителів природи Шосткинська міська станція юннатів. За ініціативи керівника гуртка Комісарової Світлани Валентинівни у 1992 році вихованці

закладу долучилися до цікавої дослідницької роботи зі створення відділку лікарських рослин радіопротекторної дії. У липні 1994 року вихованці гуртка «Світ рослин» презентували результати своїх досліджень під час Всеукраїнського конкурсу «Краса і біль України» і стали його переможцями. В цьому ж році станція юннатів вперше прийняла учасників Всеукраїнського семінару директорів позашкільних еколого-натуралістичних закладів, які ознайомилися з організацією експериментально-дослідницької роботи з вихованцями. На заняттях гуртків діти не лише здобували додаткові знання з природознавства, біології, екології, а й залучалися до практичних природоохоронних акцій. Саме юннати стали ініціаторами проведення в місті щорічних квітневих місячників з оздоровлення довілля. Одночасно на станції проводилася робота з організації цікавого та змістовного дозвілля для дітей, яка здійснювалася у співпраці з Кролевецькою, Конотопською, Ямпільською, Новгород-Сіверською станціями юних натуралістів.

У грудні 1997 року станція юних натуралістів змінила свою адресу. Після ремонту та реконструкції колишнього дитячого садка на станції юннатів налічувалося 6 навчальних кабінетів, було створено зоолабораторію «Куточок живої природи», лабораторію рослин закритого ґрунту «Зимовий сад» та кімнату-музей народознавства «Світлицю».

У вересні 1993 року гостинно відкрила двері для своїх вихованців Кролевецька районна станція юних натуралістів. Родзинкою цього закладу є заповідний об'єкт загальнодержавного значення – «Яблуня – колонія», що знаходиться на його території.

У 1990–1998 роки проводиться активна робота з модернізації структури та зміцнення матеріально-технічної бази Сумської міської СЮН. Розвивається мережа профільних учнівських об'єднань. Кількість

Кролевець СЮН

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

гуртків зростає до 120. Відкривається школа натуралістичних досліджень «Майбутній біолог», клуб акваріумістики «Неон», створюється учнівське лісництво, розпочинається екологічний експедиційний рух. Значна робота проводиться по створенню колекцій декоративних тварин, кімнатних рослин, кактусів, рослин відкритого ґрунту. Гордістю закладу є елітний фонд порід сільськогосподарських птахів і тварин. Проводиться селекційна робота спільно з науковцями сільськогосподарського інституту. У 1999 році заклад отримує двоповерхове приміщення в центрі міста. Педагогічний колектив проводить роботу щодо впровадження нових нетрадиційних форм роботи, зокрема лабораторії народних ремесел, клубу «Захисники зеленої скарбниці», музею хліба, музею народознавства, навчально-тваринницької ферми. Урізноманітнюються форми виховної роботи. Спільно з Сумським національним аграрним університетом створюється лабораторія зоотехнії та харчових технологій.

У 1996 році активізувався юннатівський рух на Глухівщині. На міській станції юних техніків було започатковано роботу еколого-натуралістичного гуртка, на заняттях якого діти виготовляли вироби з природного матеріалу, штучні квіти, ходили на екскурсії, у походи, брали участь у виставках-конкурсах, природоохоронних акціях тощо. У подальшому було організовано роботу гуртків «Лікарські рослини», «Юні друзі природи», «Квітникарі-аранжувальники», «Юний еколог».

У 1997 році в результаті реорганізації трьох обласних профільних позашкільних навчальних закладів, в т. ч. і обласної станції юних натуралістів, було створено Сумський обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю. Директором Центру призначено Тихенко

Ларису Володимирівну. Структурним підрозділом закладу є еколого-натуралістичний відділ – координаційний центр еколого-натуралістичної, природоохоронної, методичної роботи в загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладах області.

Щорічно у відділі організовується робота понад 50 гуртків 18 профілів, які охоплюють близько 800 вихованців. Працюють творчі учнівські об'єднання «Лікарські рослини», «Флористика та фітодизайн», «Юні друзі природи», «Юні екологи», «Юні садівники», «Юні акваріумісти», інші; школа раннього творчого розвитку дитини «Сонечко», обласна заочна школа флористики та фітодизайну.

У взаємодії з науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів міста педагогами відділу проводиться робота щодо залучення гуртківців середнього та старшого шкільного віку до дослідницької роботи. Спільно з Сумським національним аграрним університетом проводяться обласні науково-практичні конференції, конкурси, консультації, екскурсії. Вчені розробляють тематику дослідницьких робіт з картоплярства, виноградарства, садівництва, координують виконання дослідницьких проєктів вихованців. Співпраця з ботанічним садом СДПУ ім. А.С.Макаренка забезпечує постійний обмін посадковим матеріалом, поповнення колекції

Ямпіль СЮН

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

квітково-декоративних рослин. За завданнями наукових співробітників ботсаду на базі відділу проводяться дослідження з інтродукції рідкісних і зникаючих дикоростучих видів флори Сумщини.

Основними напрямками методичної роботи відділу є методичний супровід навчально-виховного процесу; підвищення фахового рівня педагогічних працівників, розвиток їх загальної культури; інформаційно-методичне забезпечення діяльності педагогів з проблем освіти, педагогіки, психології; розроблення та видання навчальних і методичних посібників на основі узагальнених матеріалів перспективного педагогічного досвіду, рекомендацій, авторських програм; програмно-методичне забезпечення діяльності учнівських об'єднань еколого-натуралістичного профілю; розвиток співробітництва з державними установами, навчально-виховними закладами різних рівнів акредитації, громадськими організаціями, товариствами.

Накопичено досвід щодо організації роботи екологічних таборів, проведення екологічних експедицій та польових практик, зокрема на базі природоохоронних територій.

У 2001 році у зв'язку з реорганізацією позашкільних навчальних закладів м. Глухів Будинку творчості дітей та юнацтва та станції юних техніків було створено Центр дитячої та юнацької творчості, до структури якого включено еколого-натуралістичного відділу. За цей час учнівським і педагогічним колективами відділу створено зимовий сад, живий куточок, побудовано теплицю. Вихованці залучаються до реалізації низки проектів щодо збереження та відновлення рослинних угруповань міста та його околиць.

У 2006 році Сумську міську станцію юннатів реорганізовано в Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Заклад внесено до Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю.

Сьогодні еколого-натуралістичну освіту школярі області здобувають у 6 профільних позашкільних навчальних закладах: Шосткинській, Конотопській міській станціях юних натуралістів, Сумському міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Ямпільській, Великописарівській, Кролевецькій районних станціях юних натуралістів. У 6 комплексних позашкільних навчальних закладах працюють відділи: екологічної роботи та сільськогосподарського дослідництва (*Білопільський районний ЦДЮТ*), еколого-натуралістичний (*Глухівський міський ЦПО, Лебединський районний БДЮТ, Роменський міський ЦПО та РТМ, Сумський ОЦПО та РТМ*), натуралістично-краєзнавчий (*Путивльський районний ЦПР*). Роботу гуртків, клубів та інших учнівських творчих об'єднань еколого-натуралістичного профілю організовано в 13 комплексних позашкільних навчальних закладах області.

Юннатівські осередки на Сумщині знаходяться в постійному пошуку нових ідей, їм притаманні прагнення до збереження та збагачення краси рідного краю. Вони беруть активну участь у реалізації обласних соціально-освітніх проектів «Дійти до кожного, зацікавити всіх», «Пересувний позашкільний навчальний заклад», «Від особистого здоров'я – до здоров'я суспільства», «Творчість починається в родині», «Рідна Сумщина», «Стежками слобожанського краю», «Музей іде до школи», основними завданнями яких є виховання національної свідомості дітей та учнівської молоді.

Педагогічні колективи позашкільних навчальних закладів прагнуть сформувати для підростаючого покоління Сумщини такий освітній простір, у якому кожна дитина матиме змогу реалізувати свій творчий потенціал. І запорукою успіху в цьому є органічне поєднання творчої роботи досвідчених працівників з новаторськими ініціативами молодих колег.

Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (ОЦПО та РТМ) – комплексний, багатопрофільний позашкільний навчальний заклад; організаційний, координаційний і методико-інформаційний центр навчально-виховної роботи з дітьми та учнівською молоддю в області.

Очолює заклад Лариса Володимирівна Тихенко. Досвідчений керівник, мудрий наставник, спрямовує свою діяльність на реалізацію пріоритетних напрямів державної політики щодо створення належних умов для забезпечення права дітей і молоді на здобуття якісної позашкільної освіти. Завдяки її зусиллям в області збережено мережу позашкільних навчальних закладів, проводиться робота щодо їх розвитку, удосконалення програмно-методичного забезпечення.

Функціональна структура закладу включає інформаційно-методичну та психологічну служби, Сумське територіальне відділення МАН України; десять навчально-виховних відділів: гуманітарно-оздоровчий, художньо-естетичного виховання, туристсько-краєзнавчий, фізкультурно-спортивний, еколого-натуралістичний, соціально-реабілітаційний, науково-технічний, дослідницько-експериментальний, організаційно-масової роботи, методичний.

ОЦПО та РТМ уключено до переліку найбільших позашкільних навчальних закладів України. Щороку у творчих об'єднаннях позашкільну освіту отримують понад 4500 вихованців.

Навчально-виховний процес у закладі систематизовано за одинадцятьма напрямками позашкільної освіти відповідно до початкового, основного та вищого навчальних рівнів з урахуванням:

- особливостей річного циклу: у структурі навчального року – два навчальні

*Тихенко Лариса Володимирівна,
директор Сумського ОЦПО та РТМ,
кандидат педагогічних наук, заслужений
працівник освіти України*

семестри та літній оздоровчо-виховний семестр;

- режиму роботи закладу: навчально-виховний процес здійснюється у дві зміни, без вихідних; у канікулярний час – за окремим планом;

- застосування очних, заочних, виїзних, дистанційних форм навчальної роботи, що сприяє: збільшенню контингенту вихованців через залучення до навчання в гуртках учнів сільських шкіл, упровадження інклюзивної освіти; залучення до занять у творчих об'єднаннях дітей соціально вразливих категорій; співпрацю з педагогами ПНЗ області щодо проведення обласних конкурсних заходів;

- організаційно-технологічних особливостей занять, що полягають у практичній спрямованості, оптимальному чергуванні групових та індивідуальних форм роботи, інтеграції компетентнісного та загальнокультурологічного підходів;

- освітньо-виховного потенціалу профільних та інтеграційних форм роботи, що визначається застосуванням сучасних загальнопедагогічних методик.

Функціональність соціально-педагогічної моделі закладу забезпечується відповідною матеріально-технічною базою

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

закладу. Заняття творчих об'єднань проводяться у трьох приміщеннях загальною площею близько 3000 кв. метрів, в яких знаходяться сорок сім навчальних кабінетів, три лабораторії, п'ять майстерень, два комп'ютерні класи, дві спортивні й конференц-зали. Експериментально-дослідницька діяльність юннатів організовується в теплиці, живому куточку, пасіці, на навчально-дослідній земельній ділянці. Юні екскурсоводи працюють над створенням нових експозицій музею хліба, зразкового музею туризму та краєзнавства.

Педагогічним колективом напрацьовано систему роботи з інтелектуально і творчо обдарованими дітьми та учнівською молоддю. Широко застосовується багатуступеневе психолого-педагогічне діагностування, індивідуальна корекційна робота з вихованцями. Велика увага приділяється питанням профілізації навчально-виховного процесу. З цією метою організовано роботу Сумського територіального відділення Малої академії наук України, обласних профільних заочних шкіл: фізико-математичної, історичної, мистецтвознавства, флористики та фітодизайну, народних ремесел.

Система організаційно-масової роботи включає щорічне проведення понад 100 обласних заходів для дітей та учнівської молоді за різними напрямками позашкільної освіти. Забезпечено стовідсотково участь переможців обласних конкурсних заходів у заходах всеукраїнського рівня за всіма напрямками позашкільної освіти. Кожен третій учасник є переможцем або призером цих заходів.

Педагогами закладу розроблено та втілено в життя низку соціально-педагогічних проектів, спрямованих на реалізацію творчого потенціалу дітей та учнівської молоді, зокрема: «Рідна Сумщина», «Творчість починається в родині», «Пересувний позашкільний навчальний заклад», «Сумщина – територія розвитку дитини», «Перемога 2015: від «Я» до «Ми».

Важливою складовою діяльності закладу є моніторинг потреб населення області щодо організації навчально-творчої діяльності дітей та учнівської молоді у вільний від навчання у школі час. З цією метою педагогами закладу розроблено соціально-освітній проект «Дійти до кожного, зацікавити всіх», метою якого є формування в регіоні ефективного позашкільного освітньо-виховного середовища, спрямованого на реалізацію культурологічної, виховної, соціально-реабілітаційної функцій позашкільної освіти; забезпечення права кожної дитини на здобуття позашкільної освіти. Це сприяло створенню компенсаторного освітньо-виховного середовища для дітей соціально-вразливих категорій, дітей, схильних до правопорушень; упровадженню інноваційних організаційно-педагогічних моделей надання якісної позашкільної освіти учням сільських шкіл; удосконаленню форм співпраці із загальноосвітніми, професійно-технічними, вищими навчальними закладами; розширенню мережі дитячих творчих об'єднань, збільшенню кількості вихованців у них. Відсоток охоплення дітей області позашкільною освітою впродовж 2009–2014 років найвищий в Україні.

Важливим аспектом діяльності педагогічного колективу є розроблення та впровадження моделі організації роботи з розвитку закладу, що включає концепцію та Програму розвитку ОЦПО та РТМ на 2012–2017 роки.

Координаційно-методичну діяльність ОЦПО та РТМ спрямовано на роботу з 47 профільними та комплексними позашкільними навчальними закладами області, їх інформаційне та програмне забезпечення, організацію роботи обласних профільних методичних об'єднань. З цією метою кожного року проводиться понад 20 методико-педагогічних заходів, зокрема обласні конкурси професійної педагогічної майстерності «Творча особистість року», «Джерело творчості», ярмарки педагогічних ідей. На основі досвіду роботи педагогічного колективу

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

розроблено педагогічну технологію творчих об'єднань, підготовлено 5 навчально-методичних посібників з питань розвитку творчих здібностей вихованців в умовах позашкільного навчального закладу, формування в них навичок здорового способу життя, колективну монографію «Позашкільна освіта: теоретичні і практичні аспекти розвитку». Налагоджено випуск щоквартально-го інформаційно-методичного збірника «Позашкільна освіта Сумщини: регіональний аспект».

Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Сучасний позашкільний навчальний заклад, один із найбільших науково-методичних, еколого-натуралістичних та просвітницьких центрів Сумської області.

Очолює педагогічний колектив закладу Харламова Людмила Миколаївна. Загальний педагогічний стаж – 29 років. Нагороджена нагрудними знаками «Відмінник освіти України» та «Василь Сухомлинський», лауреат обласної премії ім. А.С.Макаренка, занесена на Алею слави освітян міста Суми.

Реалізуючи принципи та завдання позашкільної освіти, педагогічний колектив здійснює навчально-виховну, науково-методичну, просвітницько-інформаційну, організаційно-масову роботу за такими напрямками: еколого-натуралістичним, туристсько-краєзнавчим, художньо-естетичним, дослідно-експериментальним, гуманітарним та оздоровчим. Пріоритетним вектором педагогічної діяльності залишається еколого-натуралістичний, який передбачає оволодіння вихованцями знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття досвіду розв'язання екологічних проблем. У ЦЕНТУМ розроблено концепцію розвитку, спроектовано

У закладі діють чотири колективи, які мають звання «зразковий» і два народні дитячі колективи.

За цілеспрямовану діяльність педагогічний колектив Центру нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2009 р.), визначено переможцем Всеукраїнського рейтингу «Золота когорта України» (2008 р., 2012 р.). Матеріали узагальненого педагогічного досвіду колективу відзначено Золотою медаллю III Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2012».

*Харламова Людмила Миколаївна,
директор Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді*

авторську модель безперервної екологічної освіти, яка реалізується за принципом наступності: починається зі школи раннього розвитку дитини «Журавлик» і продовжується в гуртках основного та вищого рівнів.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

У структурі закладу функціонує п'ять профільних відділів: біологічний, екології та краєзнавства, квітникарства, натуралістичної та дослідницької роботи, декоративно-ужиткового мистецтва; організаційно – методичний, організаційно-масовий. У закладі працює 42 висококваліфікованих спеціалісти.

Основною формою організації навчальної діяльності є дитячі творчі об'єднання (*гуртки*), які працюють за трьома навчально-організаційними рівнями. У ЦЕНТУМ працює 150 гуртків 45 профілів, в яких навчається 2 450 вихованців 4–18 років. Для старшокласників працює наукове товариство учнів «Ерудит», з 2013 року – центр довузівської підготовки школярів, створений з метою поглиблення знань з предметів природничо-математичного циклу.

Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді є організатором та координатором природоохоронної роботи у місті. Для учнів і педагогів навчальних закладів міста розроблені й проводяться міські заходи еколого-натуралістичного спрямування: екологічний конгрес «Краса Землі в твоїх руках», конкурси «Річки мого дитинства», «Енергозбереження – вимога часу», огляд-конкурс на краще проведення природоохоронної роботи в навчальних закладах міста, виставка-конкурс «Збережемо ялинки разом!».

Педагоги Центру, маючи значний досвід з упровадження проектної технології, презентують свої надбання з проведення дослідницької роботи з вихованцями, природоохоронної та агітаційної діяльності. На сьогодні у закладі реалізовано близько 30 освітніх проектів різної спрямованості, серед яких – міські освітні природоохоронні проекти «Екологічні розвідники», «Годівничка», «Екомобіль».

Сучасна матеріально-технічна база забезпечує умови для якісного навчання й виховання дітей та учнівської молоді у ЦЕНТУМ. У закладі функціонують куточок живої природи (*34 види декоративних птахів та тварин*), комплекс акваріумного рибництва (*45 видів акваріумних мешканців*), навчально-тваринницька ферма (*16 видів с/г тварин, представлених 27-ма породами*), теплиця (*550 видів рослин, з них – 300 видів кактусів*), музей хліба, краєзнавчо-етнографічний музей; створено об'єкт природно-заповідного фонду – ботанічний сад місцевого значення «Юннатівський».

Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді є переможцем Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників», внесений до Переліку найбільших позашкільних навчальних закладів державної та комунальної форми власності системи Міністерства освіти і науки України, Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю.

Протягом останніх трьох років вихованці закладу взяли участь у 20 міжнародних, 33 всеукраїнських, 86 обласних, 76 міських конкурсах, фестивалях, виставках, у яких отримали 251 призове місце. Учнівське лісництво «Паросток» за результатами Всеукраїнського конкурсу на краще учнівське лісництво визнано кращим в Україні у 2000, 2007, 2008, 2012, 2014 роках.

Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, в якому працюють творчі педагоги, зберігається зв'язок з живою природою, є справжнім центром формування природовідповідного стилю життя особистості.

Конотопська міська станція юних натуралістів

У системі позашкільної освіти м. Конотоп станція юних натуралістів – єдиний профільний еколого-натуралістичний навчальний заклад, який цілеспрямовано займається екологічною освітою та вихованням учнівської молоді.

Очолює педагогічний колектив закладу Отченашенко Вікторія Миколаївна. Педагогічний стаж роботи – 27 років. Переможець Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності педпрацівників «Джерело творчості» (2012 р.), володар міської відзнаки «Феліца».

На Конотопській станції юних натуралістів створено всі умови для якісного навчання та виховання підростаючого покоління. Роботу 36 творчих учнівських об'єднань організовано за еколого-натуралістичним та декоративно-ужитковим напрямками. Щорічно еколого-натуралістичною освітою охоплюється понад 600 дітей віком 6–16 років. На заняттях гуртків вихованці ознайомлюються з екологічними проблемами навколишнього середовища та шляхами їх вирішення; вчать доглядати за декоративними тваринами, вирощувати кімнатні рослини; опановують народні ремесла, здобувають знання з основ ландшафтного дизайну.

Провідною метою інформаційно-просвітницької та організаційно-масової роботи педколективу станції юннатів є формування екологічної свідомості учнівської молоді.

Міський екологічний штаб, що створений з ініціативи юннатів, координує роботу шкільних екозагонів «Зелені патрулі», які долучаються до проведення природоохоронних акцій та операцій «Гніздобуд», «Первоцвіт», «Зелена хвиля», «Допоможи зимуючим птахам», «Збережи ялинку», екологічних рейдів; створення просвітницьких телерепедач спільно з дитячою телерадіокомпанією

*Отченашенко Вікторія Миколаївна,
директор Конотопської міської станції
юних натуралістів*

«Кон-Такт»; виготовлення та розповсюдження в мікрорайонах міста листівок екологічного змісту тощо.

У навчальному закладі функціонує куточок живої природи; створено мінізоопарк, у якому утримуються різні види декоративних і свійських тварин, кімнату-музей «Українська світлиця», в якій розміщена експозиція з понад 80 предметів народного побуту, знярядь праці, національного одягу; куточок бережливого та економного ставлення до хліба,

Базою для проведення спостережень, дослідницької, природоохоронної та суспільно-корисної роботи юннатів слугує навчально-дослідна земельна ділянка закладу.

У період літньої оздоровчої кампанії у закладі працюють профільний табір

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Юннат», «Школи ландшафтного дизайну».

Гордість станції юннатів – її вихованці, активні учасники та переможці численних масових заходів різних рівнів організації: регіональний фестиваль-конкурс «Джерела Конотопщини – 19»,

обласна науково-практична конференція «Наш труд і турбота тобі, Сумщино!», Всеукраїнський конкурс з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна», Всеукраїнська трудова акція «Парад квітів біля школи» тощо.

Шосткинська міська станція юних натуралістів

Очолює заклад Корнієнко Сергій Володимирович. Під його керівництвом створено ефективну педагогічну систему еколого-натуралістичного навчання і розвитку творчих здібностей дітей та учнівської молоді м. Шостка.

Навчально-виховний процес у закладі організовано за такими напрямками: еколого-натуралістична освіта в галузях екології, сільського господарства, зоології, дендрології, квітникарства,

лікарського рослинництва, садівництва, ужиткового мистецтва, практична природоохоронна та екологічна діяльність, експериментально-дослідницька робота в галузі біології та екології, запровадження та реалізація науково-освітніх проектів, просвітницька, організаційно-масова та дозвіллева діяльність. Нині в закладі працює 32 гуртки 15 профілів.

Одним із пріоритетних напрямів навчально-виховного процесу педагоги закладу обрали організацію дослідницької та експериментальної роботи. У співпраці з Київським Ботанічним садом ім. акад. М.В. Фоміна, Національним університетом ім. Тараса Шевченка започатковано довготривалі науково-освітні проекти «Уведення в культуру рідкісних дикорослих лікарських рослин Північно-Східного Полісся» та «Вивчення, вирощування і розведення рослин радіопротекторної дії». Результатом цієї співпраці є колекція лікарських рослин, що нараховує понад 70 видів. За результатами дослідницької та експериментальної роботи в цьому напрямі вихованці закладу

*Корнієнко Сергій Володимирович,
директор Шосткинської міської станції
юних натуралістів*

неодноразово ставали переможцями всеукраїнських та обласних еколого-натуралістичних конкурсів.

Завдяки реалізації завдань проекту «Рідкісні та малопоширені дерева й кущі – до парків і скверів м. Шостки» на навчально-дослідній земельній ділянці станції юннатів було створено базу садивного матеріалу інтродукованих деревних рослин, зокрема катальпи бігніонієвидної, горіха маньчжурського, маклюри, сумаху дубильного, церсиса європейського, магонії падуболистої. За

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

ініціативи вихованців і педагогів станції щороку в місті висаджуються до півсотні інтродукованих порід молодих дерев і кущів, вирощених і акліматизованих на дослідних ділянках відповідно до програм експериментів і довготривалих дослідів. Зусиллями педагогів і вихованців створено велику базу насіння та садивного матеріалу квітково-декоративних рослин, якою користуються навчальні заклади, громадські організації та державні установи міста.

Шосткинська міська станція юних натуралістів є координатором природоохоронних та екологічних заходів, що проводяться в м. Шостка. З 2000 року на базі закладу працює міжшкільний екологічний парламент.

З метою організації роботи щодо відродження національної історичної та духовної спадщини силами педагогічного колективу та вихованців створено кімнату-музей народознавства «Світлиця», в якій експонується понад 250 предметів народного побуту, хатнього начиння, різноманітних знарядь праці, колекція рушників і національного одягу з різних регіонів Сумщини й сусідніх областей.

Десять років поспіль на станції юних натуралістів працює дозвіллевий клуб вихідного дня «Позашкільник», що своєю діяльністю охоплює значну кількість дітей і учнівської молоді міста, які не є вихованцями закладу.

Матеріально-технічне забезпечення СЮН відповідає сучасним вимогам щодо організації навчання і виховання підростаючого покоління. Ефективно працюють зоолабораторія «Куточок живої природи» (понад 20 видів дикої фауни та домашніх тварин), лабораторія рослин закритого ґрунту «Зимовий сад» (понад 100 видів пальм, сукулентів, декоративно-листяних, ампельних, декоративно-квітухих та ліаноподібних рослин), відеолекційна зала (відеотека налічує близько 70 відеофільмів). Навчальні кабінети

оснащені оргтехнікою, аудіо- та телеапаратурою.

Постійними і надійними партнерами станції юних натуралістів в організації навчально-виховного процесу є Шосткинська регіональна інспекція екобезпеки, Шосткинський державний краєзнавчий музей, Київський Ботанічний сад ім. академіка О.В. Фоміна, Сумський національний аграрний університет, Ніжинський державний педагогічний університет, Українське товариство охорони птахів, Шосткинське відділення Українського товариства охорони природи. На станції діє первинний осередок УкрТОП. Це дало змогу створити на базі закладу народний університет «Природа», в якому працюють факультети лікарських рослин, квітникарства, ландшафтного дизайну, екології, зоології та декоративних тварин.

Шосткинська міська станція юних натуралістів є переможцем відкритого рейтингу «Золота когорта позашкільників», Всеукраїнського конкурсу соціально-педагогічних виховних систем навчальних закладів. Три роки поспіль за даними обласної організації Всеукраїнського товариства охорони природи заклад є переможцем з природоохоронної та екологічної роботи серед навчальних закладів області.

Щороку десятки вихованців стації юних натуралістів стають переможцями обласних і всеукраїнських еколого-натуралістичних конкурсів, науково-освітніх проектів, акцій.

У січні 2015 року Шосткинська міська станція юних натуралістів відзначила 25-літній ювілей своєї діяльності. За цей період еколого-натуралістичне навчання пройшли понад 9 тисяч вихованців. Більше 200 випускників пов'язали свій подальший життєвий шлях з професіями лікаря, вчителя біології, ветеринарного лікаря, еколога, лісівника, біотехнолога тощо.

Кролевецька районна станція юних натуралістів

Національне виховання дітей та учнівської молоді, залучення їх до природоохоронної, експериментально-дослідницької діяльності є одним із основних завдань діяльності Кролевецької районної станції юних натуралістів.

У закладі творчо працюють 12 відданих улюблених справ педагогів під керівництвом досвідченого і мудрого наставника Карбана Юрія Вікторовича.

Основною формою організації роботи з вихованцями є гурткова робота еколого-натуралістичного, краєзнавчого, сільськогосподарського, декоративно-ужиткового напрямів. У 33 різнопрофільних гуртках еколого-натуралістичного напрямку навчається 447 вихованців.

На території закладу розташована навчально-дослідна земельна ділянка, до якої входять квітково-декоративний комплекс, відділ лікарських і рідкісних рослин, овочева та колекційна ділянки, плодовий сад.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності станції юних натуралістів є екскурсійно-пізнавальна, пошуково-дослідна, природоохоронна діяльність, що здійснюється з метою збереження унікального природного об'єкту природозаповідного фонду України, ботанічної пам'ятки природи «Яблуна – колонія».

Одним з важливих напрямів науково-дослідницької роботи в закладі є сортовипробування нових сортів картоплі та томатів, перспективних для вирощування в північному регіоні. Найкращі сорти щорічно виставляються в широкому асортименті на Кролевецькому Хрестовоздвиженському ярмарку.

Значна увага на СЮН приділяється питанням організації оздоровлення та активного відпочинку вихованців під час шкільних канікул. Щороку

*Карбан Юрій Вікторович,
директор Кролевецької районної станції
юних натуралістів*

гостинно відкриває двері профільний оздоровчий табір «Юний натураліст», в якому мають змогу відпочити діти соціально вразливих категорій та найактивніші вихованці закладу.

Заклад працює над реалізацією еколого-естетичного проекту з благоустрою меморіалів Великої Вітчизняної війни та Воїнів – інтернаціоналістів «Квітник пам'яті» та екологічного проекту «Дослідження природних гідрологічних та природозаповідних об'єктів Кролевеччини».

За високий професіоналізм, активну громадську діяльність та вагомий внесок у забезпеченні реалізації державної екологічної політики у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів Сумської області Кролевецька районна СЮН нагороджена подяками Сумського обласного управління

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

водних ресурсів, Сумської обласної ради, Державної екологічної інспекції у Сумській області.

Вихованці Кролевецької районної СЮН є активними учасниками районних, обласних, всеукраїнських масових заходів з учнівською молоддю. За останні п'ять років отримали 23 призові місця та 37 відзнак за активну участь.

Заняття на станції юних натуралістів допомогли обрати майбутню професію

багатьом випускникам. 23 вихованці закладу стали медичними працівниками, майстрами з обробки деревини, вчителями.

Педагоги закладу впевнені, що залучення вихованців до еколого-натуралістичної творчості допоможе посіяти в дитячих душах зерна любові до всього живого, які проростуть бажанням і потребою творити добро і красу на рідній землі.

Ямпільська районна станція юних натуралістів

Ямпільська районна станція юних натуралістів – сучасний багатофункціональний позашкільний навчальний заклад – координаційно-методичний центр з позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнями навчальних закладів району, базовий в області позашкільний навчальний заклад з екологічного та трудового виховання дітей та учнівської молоді.

Очолює заклад Мерцалов Сергій Іванович. Педагогічний стаж роботи – 24 роки. Переможець

Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» у номінації «Директор профільного позашкільного навчального закладу» (2012 рік), лауреат щорічної Премії Верховної Ради України (2014 рік).

На Ямпільській районній станції юних натуралістів працює 88 дитячих творчих об'єднань, в яких навчається 995 вихованців різного шкільного віку.

Навчально-виховний процес забезпечують 29 педагогів. Розвитку їхньої творчої активності сприяють «Панорами відкритих творчих занять гуртків», педагогічні виставки «Зерна досвіду», естафета педагогічних ідей «Серце віддаю дітям», педагогічний марафон «Творчість – крок до успіху», конкурс на кращу авторську розробку масового виховного заходу «На крилах творчості», тижні відділів тощо.

*Мерцалов Сергій Іванович,
директор Ямпільської районної станції
юних натуралістів*

На території станції юних натуралістів вирощується близько 536 видів (більше 2156 сортів) красиво квітучих та декоративних рослин, 196 видів реліктових та екзотичних рослин, із них – 67 видів рослин радіопротекторної дії. Саме ця територія у 2005 році

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

увійшла до складу природоохоронного об'єкту – ботанічного саду місцевого значення «Ямпільський».

Зоотваринницька база закладу складається з мінізоопарку, живого куточка, птахоферми, вольєрів для утримання кулана, косулі, свиней в'єтнамської породи, приміщення для утримання кролів і нутрій, голуб'ятня, пасіка.

Важливою складовою трудового виховання учнівської молоді, підготовки її до життя, самостійної продуктивної праці виступає навчально-виховний аграрний комплекс «Юний господар», до складу якого входять клуб «Аграрник», виробничі ланки «Зеленбуд», «Юний фермер», «Юний аптекар». Продукція юних господарів користується великим попитом. Діти вирощують і реалізують населенню поросят в'єтнамської породи, курчат свійської птиці, молодняк кролів, саджанці плодово-ягідних та декоративних культур, розсаду квіткових і овочевих культур. Як володар Гран-прі VII Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад у 2013 році станція юнатів приймала делегатів наступного зльоту, під час якого презентувала досвід роботи навчально-виховного аграрного комплексу «Юний господар».

Одним з пріоритетних напрямів у роботі станції є формування в підростаючого покоління високого рівня екологічних знань, екологічної культури і свідомості та залучення школярів до активної природоохоронної діяльності.

Шкільні екологічні центри (ШЕЦ) працюють у 15 загальноосвітніх навчальних закладах району. До роботи в них залучено 1800 учнів різного шкільного віку. За участю школярів проходять щорічні виставки-ярмарки «Щедрість рідної землі», «Все для саду та городу»; тижні екології, конкурси «Моя школа – квітучий сад», «Краща НДЗД», «Лелека», природоохоронні акції «Я бережу твою природу, бо в мене, Земле, ти одна», «Щоб наші очі юні

й молоді, цю землю бачили в цвітінні», «Зігриємо землю красою й любов'ю, для наших нащадків її збережемо» тощо.

Вищим органом з організації природоохоронної роботи серед учнівської молоді є районна учнівська природоохоронна рада, депутати якої на засіданнях сесій розглядають питання поліпшення довкілля, благоустрою населених пунктів, шкільних територій, ухвалюють рішення про проведення районних природоохоронних конкурсів, акцій, естафет, виставок тощо.

У 2013 році Ямпільська районна станція юних натуралістів стала абсолютним переможцем I туру Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» у категорії «Позашкільні навчальні заклади районного підпорядкування» та нагороджена Дипломом «Флагман позашкільної освіти України». Її внесено до Переліку найбільших позашкільних закладів державної та комунальної форми власності системи Міністерства освіти і науки молоді та спорту України.

Досвід роботи Ямпільської районної станції юних натуралістів з трудового та екологічного виховання учнівської молоді презентувався під час профільних всеукраїнських семінарів-практикумів (2006, 2009 рр.), Міжнародного науково-практичного семінару-практикуму з квітникарства у м. Мінську (Білорусь), обласних методико-педагогічних заходів, постійно висвітлюється у фахових періодичних виданнях «Біологія», «Рідна школа», «Позашкільля» тощо.

Минають роки, змінюються напрями, форми і методи роботи, але незмінним залишається ставлення педагогічного колективу до ролі закладу у процесі виховання у дітей любові до праці та природи. Попереду багато планів та ідей, спрямованих на оптимізацію навчально-виховного процесу, покращання матеріально-технічної бази, досягнення нових перемог.

Великописарівська районна станція юних натуралістів

Створення умов для духовного та інтелектуального розвитку підростаючого покоління, виховання екологічної культури на основі знань законів природи є пріоритетними завданнями діяльності педагогічного колективу Великописарівської районної станції юних натуралістів.

Очолює роботу педагогічного колективу закладу Драгун Зоя Петрівна. Стаж педагогічної роботи – 20 років. Вона лауреат VII обласного конкурсу «Золоте серце» (2012 р.), автор видавничої групи «Основа», занесена на районну дошку пошани за багаторічну та сумлінну працю (2014 р.).

Станція юннатів – організатор районних екологічних і природоохоронних заходів: конкурсів, екскурсій, походів; ініціатор запровадження в загальноосвітніх навчальних закладах практико-орієнтованих проектів зі створення плодкових садів, елементів ландшафтного дизайну за сучасними науковими технологіями.

У гуртках екологічного, ботанічного, сільськогосподарського, лісгосподарського та декоративно-ужиткового профілів навчаються 390 вихованців.

У закладі організована постійно діюча виставка дитячих робіт, успішно реалізуються заходи в межах обласного соціально-освітнього проекту «Дійти до кожного, зацікавити всіх», зокрема розширено мережу гуртків з 14 до 26, що сприяло збільшенню контингенту вихованців. Налагоджено ефективну співпрацю з Національним природним парком «Гетьманський» щодо організації та науково-методичного супроводу пошуково-дослідницької роботи вихованців, практичної природоохоронної діяльності.

Заклад є координаційно-методичним центром з еколого-натуралістичної роботи в районі. Проводяться семінари-практикуми, засідання круглого столу для керівників гуртків, учителів біології,

*Драгун Зоя Петрівна,
директор Великописарівської районної
станції юних натуралістів*

керівників навчально-дослідних земельних ділянок.

За останні п'ять років суттєво поліпшено матеріально-технічну базу закладу. Відремонтовано навчальні кабінети, придбано нові меблі та оргтехніку; модернізовано систему опалення; забезпечено автономне водопостачання; навчальний заклад підключено до мережі Інтернет.

Результатом навчальної, практичної природоохоронної, просвітницької, пошуково-дослідницької роботи вихованців є їхні перемоги в масових заходах районного, обласного, всеукраїнського рівнів: «Парад квітів біля школи», конкурсу навчально-дослідних земельних ділянок, «Плекаємо сад» тощо.

Ураховуючи вимоги сьогодення педагогічний колектив станції продовжує працювати над формуванням позитивного іміджу позашкільного навчального закладу.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Збудити в дитині її духовні сили розворушити цікавість, виховати її почуття, щоб очі дитини вмiли бачити, вуха – дослухатись до всього, рученята вмiли працювати...

С. Русова

Відлік юннатівського руху на Чернігівщині ведеться з 1918 року, а його історія починається з Ковтунівської школи Прилуцького району, де була організована група любителів природи. В 1927 році в цій школі вже працювало два гуртки «Друзів зеленого друга» і «Рослинників» (*керівник Л.М. Прокопенко*).

За прикладом Ковтунівської школи в 1923 році в школах Прилуцького і Срібнянського районів починають працювати гуртки юннатів.

Велику роль в їх організації зіграла на той час Носівська дослідна сільськогосподарська станція (*директор С.П. Кульжинський*). З її ініціативи створені гуртки в Мринській та Ліснохутірській семирічних школах.

Корисну і цікаву роботу проводили гуртківці Мринської школи (*керівники – садовод педтехнікуму Петров, а потім агроном цього ж технікуму Рунге*). Юннати школи заклали плодородсадник яблунь на площі 0,50 га, провели розмноження смородини живцями, організували парникове господарство, де вирощували розсаду овочевих культур. 10 юних натуралістів Ліснохутірської семирічки (*керівник – А.С. Санига*) в новоствореному колгоспі допомогли організувати парникове господарство, займалися дослідницькою роботою на агроділянці, проводили роботу щодо впровадження в колгоспне виробництво досягнень сільськогосподарської науки.

У 1934 році за розпорядженням Наркомосу УРСР для надання методичної допомоги і керівництва натуралістичною роботою в школах області

Трегубова Людмила Анатоліївна, директор КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

була створена Чернігівська обласна дитяча агробіостанція. У 1939 році станція була відзначена дипломом ВСГВ СРСР, а її перший директор Таточко Сергій Тимофійович нагороджений срібною медаллю.

В 1940 році в області працювало 9 дитячих технічних і сільськогосподарських станцій.

Воєнне лихоліття перервало натуралістичну роботу юннатів Чернігівщини. В перші післявоєнні роки юні натуралісти виконували різні сільськогосподарські роботи.

В післявоєнний час відновлена робота Чернігівської обласної дитячої агробіостації під назвою «Чернігівська обласна дитяча сільськогосподарська станція». В 1952 році змінили її

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

назву – вона стає Чернігівською обласною станцією юних натуралістів. З 1950 року до 1957 року її очолювала Радченко Лідія Михайлівна. З 1958 року до 1968 року директором станції був Олешко Степан Костянтинович.

У 50-х роках в гуртках юннатів шкіл області працювало більше 45 тисяч учнів. Ці роки в історії юннатівського руху на Чернігівщині відзначені створенням учнівських виробничих бригад в Монастирщенській, Чемерській, Малодівицькій, Крутівській школах.

школи області, 37 848 учнів і учителів стали активними учасниками I Всесоюзного конкурсу юних садівників. За час проведення конкурсу школярі посадили 3 млн. дерев, заклали 1175 нових садів на місцях пустирів і попелищ. Юннати виростили 120 тисяч саджанців плодових дерев і 350 тисяч декоративних.

50-річчя юннатівського руху зустріли трудовими справами 65 000 юних дослідників і природоохоронців з 1027 гуртків юннатів і 198 учнівських виробничих бригад області. 6 000 вчителів, учених і спеціалістів господарств керували роботою юннатів.

Крім обласної станції юннатів значну допомогу вчителям біології і керівникам учнівських виробничих бригад в районах надавали районні станції юних натуралістів на громадських засадах, які були створені в 1968 році в усіх районах на базі кращих шкіл із натуралістичної роботи.

В 70-х роках на станції юних натуралістів розширилась мережа профільних гуртків юннатів. В цей час в 25 гуртках юних ботаніків, квітників, бджолярів, кролівників, акваріумістів та інших працювало більше 400 учнів. З 1968 року до 1975 року станцію очолював Коломієць Василь Іванович.

У 1976–2004 роках роботою станції керувала Крамаренко Лідія Василівна.

У 80-ті роки, приймаючи участь в обласному конкурсі ім. Васи Коробка, 199 учнівських виробничих бригад, 355 піонерських супутників вирощували насіння зернобобових кормових культур і кормових буряків. Юні тваринники з 205 ланок виростили 10 тисяч телят, 1 949 свиней, 10 тисяч овечок, 52 тисяч птиці, 900 кг коконів шовкопрядів. Заготовили 17 790 т кормів, доглядали за 18 461 головою великої рогатої худоби, на-

доїли 11850 ц молока.

Юні дослідники провели 3700 дослідів, з них 116 рекомендовано до впровадження у сільськогосподарське виробництво.

Юні лісівники – природоохоронці з 42 шкільних лісництв області посадили 222,9 га лісу, 14 тис. дерев, 19 тисяч кущів, зібрали 160 кг грибів, 2 тисячі ягід, 10 тисяч кг лікарської сировини, огородили і розселили 1 047 мурашників, виготовили 14 тисяч шпаківень.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Координаторами еколого-натуралістичної роботи в області були обласна станція юних натуралістів (*директор Крамаренко Л.В.*) та 5 районних станцій: Ніжинська (*директор Кожуріна Л.П.*), Новгород-Сіверська (*директор Ілляна З.І.*), Семенівська (*директор Кутковий О.Ф.*), Чернігівська (*директор Оніщенко О.Ф.*), Щорська (*директор Джума М.Г.*).

У 1986 році частина природних угідь Чернігівщини постраждала внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС. Наслідки Чорнобильського лиха не давали можливості в повному обсязі учням проводити природоохоронні і господарські роботи у відкритому ґрунті, на навчально-дослідних ділянках, в полях, лісах, природних угіддях.

З 1990 року при обласній станції юних натуралістів працює координаційний центр з екологічного виховання школярів, природоохоронної діяльності і дослідницької роботи.

Юннати області – активні учасники Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край – моя Земля» та руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків».

Юні дослідники і природоохоронці брали активну участь у проведенні природоохоронних операцій: «Ялинка», «Сад», «Лелека», «Пролісок», «Живе срібло», «Сон – трава» тощо.

Вони взяли участь у спільному українсько-американському проекті «Вчителі та учні досліджують рослини в космосі».

Активно співпрацюючи з громадськими організаціями «Зелений світ», «Врятування від Чорнобилів», юннати включилися

в проведення акції «Діти за врятування землі», екологічного довгострокового проекту «Зелений німб України» та операції «Юннати – дітям Чорнобиля».

Традиційними стали натуралістичні акції «Подаруй квіти ветерану», «Зелений вінок Пам'яті» та «Сад Пам'яті».

У 1995 році до 70-річчя юннатівського руху в Україні школярі Чернігівщини взяли активну участь у Всеукраїнській природоохоронній зеленій естафеті «Без верби і калини нема України». Під час її проведення діти заклали 315 декоративних шкільок і 27 плодово-декоративних розсаджених, 25 скверів, 63 алеї, виростили більше 117 тисяч розсади квітів та овочевих культур, обсадили береги річок, ставків, озер, криниць калиною, вербою.

У 2000 роках природоохоронці Чернігівщини з 793 загальноосвітніх шкіл, 40 позашкільних закладів, юні натуралісти з 459 профільних гуртків, 12 учнівських лісництв, 446 природоохоронних загонів брали активну участь у виконанні освітніх навчально-виховних і практичних завдань

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Всеукраїнських та обласних еколого-натуралістичних заходів, а саме: Всеукраїнських конкурсів школярів та учнівської молоді «Мій рідний край – моя Земля», «Парки – легені міст і сіл», «Юний селекціонер», «До чистих джерел», акцій «Посади сад», «Флора України: компас у зеленому світі», Міжнародних програм «GLOBE», «Великий зимовий облік птахів» та обласних регіональних акцій.

Вони неодноразово відзначалися грамотами Національного еколого-натуралістичного центру Міністерства освіти України, обласного управління освіти і науки облдержадміністрації та безкоштовними путівками до Всеукраїнського табору «Юннат».

Школярі області – учасники Всеукраїнської акції «Посади сад», заклали 607 шкілок, 319 плодорозсадників, посадили нові сади та ягідники на площі 87 га, зібрали понад 100 т плодів, 27 т ягід.

444 навчально-дослідних земельних ділянок області стали учасниками обласного етапу Всеукраїнського конкурсу на кращу навчально-дослідну земельну ділянку.

З 2004 року очолює колектив обласної станції Відмінник освіти України – Трегубова Людмила Анатоліївна, яка відзначена знаком «Софія Русова», нагороджена Почесними грамотами Чернігівської обласної ради та Міністерства освіти і науки України. У 2007 році вона стала лауреатом щорічної обласної Премії імені Софії Русової.

Сьогодні комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» – це профільний заклад позашкільної освіти, який об'єднує школярів та учнівську молодь віком від 8 до 18 років та створює умови для здобуття в позаурочний час додаткових знань з біології, хімії, природознавства, лісового та сільського господарств. Забезпечуються потреби дітей і у творчій самореалізації. В структурі закладу 3 відділи: методичний, організаційно-масовий, біологічний.

На ОБЛСЮН гарна матеріально-технічна база, що забезпечує належні умови для здійснення навчально-виховної та методичної роботи. Навчальні кабінети оснащені сучасними комп'ютерами. До послуг вихованців є кабінети біології, лісництва, квітництва, фло-

ристики, фітотельня «Медунка», кімната-музей бережливого ставлення до хліба, куточок живої природи. Для організації науково-дослідницької роботи є навчально-дослідна земельна ділянка.

На станції працює 60 гуртків різних профілів, чотири клуби, секція натуралістів-телеведучих «Паросток», в яких навчається понад 1 000 учнів. В творчих об'єднаннях станції

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

школярі в позаурочний час отримують додаткові знання з біології, хімії, природознавства, лісового та сільськогосподарств. Забезпечуються потреби дітей і у творчій самореалізації.

З метою рівного доступу до отримання якісних освітніх послуг у сільській місцевості і забезпечення відповідного рівня біологічної підготовки учнівської молоді в умовах стрімкого розвитку сучасної біології організовано роботу гуртків на базі сільських шкіл у районах області та налагоджена тісна і результативна співпраця з закладами обласного підпорядкування, школами-інтернатами, обласними ліцеями тощо. КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» як позашкільна дитяча установа, згідно зі своїм спрямуванням і специфікою роботи сприяє активному залученню учнів до трудової діяльності, дає їм різноманітні трудові навички в нових умовах господарювання – основні уявлення про нові технології, сучасні економічні, правові, екологічні знання, що є важливою ланкою в системі професійної орієнтації молоді.

Станція натуралістів координує методичну роботу з еколого-натуралістичного напрямку в області. Запроваджено мобільну консалтингову службу, основними напрямками роботи якої є консультаційні дні в районах та містах, виїзди у навчальні заклади області, Інтернет – консультації, виступи на телебаченні та радіо, друк в засобах масової інформації. Налагоджена тісна співпраця з відділами та управліннями освіти.

Займаючись в профільних гуртках діти отримують не тільки теоретичні знання а й практичні навички

вирощування польових, овочевих, плодкових та ягідних культур, які стануть їм у пригоді протягом всього життя. Розвитку і поглибленню трудових умінь і навичок сприяє безпосередня робота дітей на навчально-дослідній земельній ділянці, яка є учбово-матеріальною базою для викладання загальної біології і застосовується для проведення уроків, виховних заходів, позакласних і гурткових занять та сприяє формуванню творчої особистості, цивілізованого господаря як школярів м. Чернігова так і учнівської молоді навчальних закладів області. На ділянці учнями виконуються науково-дослідницькі роботи, які стають підґрунтям для участі в обласних етапах Всеукраїнських масових заходів: «Юннатівський зеленбуд», «Дослідницький марафон», «Плекаємо сад», конкурсі дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник», конкурсі винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напрямку тощо. Юні натуралісти вирощують корисну продукцію овочевих культур, розсаду квіткових культур, деревних рослин – покритонасінних і голонасінних; збирають і роздатковий матеріал, який використовується під час лабораторних і практичних робіт.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Чернігівська обласна станція юних натуралістів тісно співпрацює з Інститутом с/г мікробіології УААН, клубом органічного землеробства. Так, за завданням вчених Інституту сільськогосподарської мікробіології юні натуралісти працюють над вирощуванням оздоровленого вихідного матеріалу картоплі з рослин *in vitro* із застосуванням біопрепаратів. Юні садівники знайомлячись з напрямком сучасного плідництва – агроекологією плодових культур, досліджують можливості отримання плодово-ягідної продукції із урахуванням екологічних вимог.

Крім безпосередньої роботи на навчально-дослідній земельній ділянці, юннати проводять значну суспільно корисну роботу з охорони рідного краю. Вони є учасниками природоохоронних акцій «До чистих джерел», «Первоцвіти», «Біощит», «Ліси для нащадків», «Майбутнє лісу в твоїх руках», обласного екологічного місячника «Садимо дерева – відроджуємо землю», акцій «Дерево життя», «День Землі», обласної акції «Зелений вінок Пам'яті».

В практику роботи закладу активно впроваджуються сучасні техноферні технології. Цікавою є Міжнародна співпраця. Триває тісна дружба між вихованцями Чернігівської обласної станції юних натуралістів та закладу освіти «Гомельський державний обласний еколого-біологічний центр дітей та молоді». Школярі беруть участь у науково-практичних конференціях, спільних дослідженнях доквілля, змаганнях та турнірах в режимі он-лайн. Щороку юннати станції стають не лише учасниками а й переможцями міжрегіонального Інтернет-турніру «Еколог-он-лайн». Вихованці Чернігівської станції у 2010–2013 роках брали участь в практичних заходах з вивчення флори та фауни під час Міжрегіонального екологічного зльоту з вивчення і збереження біологічного

різноманіття в Поліському регіоні «Берега дружби». У 2013 році команда юннатів Чернігівщини виборола I місце.

У 2013 році спільно з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, з управлінням освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації на базі станції було проведено II Всеукраїнський польовий збір команд юних ботаніків «Природно-заповідні території як осередки збереження природної та інтродукованої фітобіоти», в якому взяли участь учнівські делегації з 18 областей України.

Юннати ОБЛСЮН є активними учасниками міжнародних програм. Декілька років поспіль вихованці закладу успішно виконують завдання моніторингу-дослідження стану навколишнього середовища в рамках міжнародної науково-освітньої програми «GLOBE». У 2014 році було проведено у формі вебінару Всеукраїнський навчальний тренінг за програмою GLOBE для координаторів програми GLOBE в Україні.

В закладі відбувається розширення практики інклюзивного та інтегративного навчання дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку. Залучаються такі діти до роботи у гуртки, для них працює контактний міні-зоопарк, використовуються елементи анімалотерапії.

Щоліта на базі позаміських таборів «Зміна» (с. Седнів, Чернігівський район), «Барвінок» (Бігач, Менський район) для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, для вихованців інтернатних закладів представниками обласних позашкільних навчальних закладів, в тому числі і педагогами ОБЛСЮН, проводиться День позашкільля «Барви сонячного літа».

Завдяки підтримці Чернігівського обласного управління лісового та

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

мисливського господарства, лісогосподарських підприємств в області зараз діють 17 учнівських лісництв, хоча ще декілька років тому було їх вдвічі менше. Переможці обласних змагань юних лісівників гідно представляють область на Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв.

На базі станції проводяться обласні конкурси, в яких беруть участь учні та вихованці навчальних закладів з 25 районів та міст області. Переможці обласних конкурсів представляють Чернігівщину на Всеукраїнському та Міжнародному рівнях і також займають призові місця. Влітку 2014 року переможці еколого-натуралістичних конкурсів та акцій стали учасниками обласної літньої школи для обдарованих та талановитих дітей Чернігівської області. Яку було проведено з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідницької, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій на базі дитячого табору «Юний турист» у с. Количівка Чернігівського району. Школярі з цікавістю досліджували флору і фауну області, готували творчі роботи, створювали різноманітні проекти, вивчали історичне минуле і сьогодення рідного краю.

Вихованці станції – активні учасники суспільного життя міста. Вони брали участь у благодійному ярмарку з продажу сільськогосподарської продукції, вирощеної на навчально-дослідній земельній ділянці ОБЛСЮН, а вилучені кошти передали волонтерам для придбання спальних мішків для учасників АТО.

Яскравим прикладом щодо надання сучасних якісних освітніх послуг гуртківцям станції є результативність участі як учнів так і педагогів ОБЛСЮН у різноманітних конкурсах. Успіх дітей

став можливим завдяки цілеспрямованій, конкурентоздатній роботі команди педагогів закладу, які неодноразово були переможцями Всеукраїнського конкурсу «Джерело творчості» в номінаціях директор, заступник директора, методист, керівник гуртка та оглядів педагогічної майстерності. Заклад неодноразово ставав лауреатом та призером відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників».

Педагогічні працівники ОБЛСЮН працюють над інноваційним оновленням програм позашкільної освіти для різних категорій дітей, над розробкою методичних матеріалів. Навчальному закладу було надано статус експериментального навчального закладу Всеукраїнського рівня. У 2014 році було розпочато дослідно-експериментальну роботу за темою «Формування культуро-створювальної позиції у вихованців позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку».

Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» використовуючи сучасні освітні технології у навчально-виховному процесі, сприяє формуванню основних інтелектуальних, трудових, організаційних умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті та для участі у суспільному виробництві. Вихованці закладу набувають досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості і забезпечує її підготовку до життя в умовах соціально-економічного та науково-технічного прогресу, досвіду суспільних і особистісних відносин. Не одне покоління молоді виховано педагогами закладу. Треба відзначити, що юннати станції є працівниками закладу. Багато з них стали лікарями, вченими, педагогами, пов'язали своє життя з лісовим та сільським господарством.

РОЗВИТОК ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради

Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (*ЖОЦЕНТУМ*) – сучасний позашкільний заклад, який вже біля 64-ти років відіграє організаційно-координуючу роль у розвитку позашкільної навчально-виховної роботи еколого-натуралістичного спрямування в школах та позашкільних закладах області.

Передумовою для створення обласного закладу був активний розвиток юннатівського руху на Житомирщині, початок якому покладено ще у 20-ті роки минулого століття.

1920–1930 роки. На території нинішньої Житомирської області, як в цілому по Україні, створюються перші агрошколи (*Бердичівський округ*), секції юних натуралістів при клубах (*міста Житомир, Коростень, Бердичів*), а на селі – сільськогосподарські гуртки. При загальноосвітніх школах закладаються дослідні ділянки. Юннати беруть активну участь у перших сільськогосподарських виставках.

1934 рік. Кращі юннати беруть участь у Всеукраїнському зльоті юннатів, на якому вагомо прозвучали досягнення школярів України: вони здали державі 65 000 пудів хліба, посадили 1 850 000 дерев, внесли на тракторні колони та інші сільськогосподарські машини 35 000 крб.

1935–1941 роки. Рух юних натуралістів на території області набуває широкого розмаху. Майже в кожній школі діють гуртки юних натуралістів. Створюються перші загони «Юних дорозців колгоспного врожаю» (*с. Чоповичі Малинського району*). Десятки дитячих

*Лабунська Віра Михайлівна,
директор Житомирського обласного центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, заслужений працівник освіти
України*

загонів ведуть боротьбу з шкідниками врожаїв та бур'янами. В 1939 році про свої перші досягнення юннати доповідають на ВДНГ в м. Москва.

1945–1950 – роки. Відновлюється робота, перервана на час Великої Вітчизняної війни. Подальшого розвитку набуває юннатівське дослідництво, садівництво, налагоджується тісна зв'язки з передовиками праці, вченими. На пришкільних ділянках успішно проводяться дослідні по вирощуванню високих врожаїв сільськогосподарських і технічних культур. Поширюється патріотичний рух дітей Житомирщини по збору насіння у фонд допомоги

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

колгоспам. Ініціатива належить юннатам з міста Новограда-Волинського.

Значну роль в подальшому розгортанні юннатівського руху відіграє Урядова постанова (1946 р.) «Про заходи поліпшення позашкільної роботи з дітьми». З її прийняттям почалось створення осередків юннатівського руху: клубів, палаців, станцій.

1 листопада 1951 року відкривається Житомирська обласна станція юних натуралістів, її приміщення знаходилося біля парку відпочинку (*нині парк імені Гагаріна*), а навчально-дослідні ділянки – на території монастирського саду.

Першим директором обласної станції юних натуралістів м. Житомира був Е.А. Соколовський – істинний природолюб, щирий ентузіаст своєї справи. Разом з ним співпрацювала родина Штейнів – Віра Петрівна та Олександр Павлович. Віра Петрівна тривалий час вела ботанічний гурток, а Олександр Павлович керував зоологічним.

У 50-ті роки на станції юних натуралістів діяли гуртки бджільництва, садівництва, ботанічний, зоологічний, ґрунтово-геологічний та гурток юних кіномеханіків. Керівниками цих гуртків були І.І. Енеліне, А.В. Кордон, Л.В. Михайловський, В.Е. Купкіна, А.А. Юферова, Е.В. Бржевський. З 1956 р. на обласній станції відкрито відділи рільництва і овочівництва,

ботаніки і садівництва та природознавства молодших класів. Обов'язки завідувачів відділами виконували В.П. Штейн, А.А. Юферова, К.В. Забродський. Другим директором станції був М.І. Федоренко. У 60-ті роки обласну СЮН очолювали Б.А. Колос, О.С. Колос.

В 1966 році облСЮН переводять до с. Кмитів Коростишівського району, де вона діє до 1971 року. Заклад має земельну ділянку площею 3 га, плодовий сад площею 1,5 га, плівкову теплицю, крільчатник та пташник, трактор, пару коней, вантажний автомобіль. На цій базі було організовано змістовну дослідницьку роботу. За одержання високих врожаїв сільськогосподарських культур гуртківці станції були делеговані на Всесоюзний зліт юннатів.

З 1971 по 1997 рік облСЮН розміщується в м. Житомирі по вулиці Островського, 3-А. При станції створено навчально-дослідні ділянки, працюють гуртки для дітей різного віку. Налагоджено тісну співпрацю з школами № 1, № 18 м. Житомира.

З 1976 року очолює заклад Віра Михайлівна Лабунська – заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України. 30 років віддала роботі методиста Ольга Миколаївна Толкачова, 26 років на різних посадах (*керівник гуртків, заступник директора, завідувачий відділом*) працювала колишня вихованка центру Мороз Галина Гнатівна.

Зараз в центрі працюють ветерани юннатівського руху: Шубович Лілія Анатоліївна, Ковальчук Ольга Андріївна, Кочук-Яценко Тамара Іванівна, Гнітецька Зоя Костянтинівна.

В 1993 році станція перейменована в обласний еколого-натуралістичний центр, а в 2003 році – обласний центр

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

З 1997 року Житомирський облЦЕНТУМ знаходиться в новому приміщенні за адресою: проїзд академіка Тутковського, 10.

На сьогоднішній день ЖОЦЕНТУМ – сучасний позашкільний заклад, координатор методичної та навчально-виховної роботи еколого-натуралістичного спрямування в області. У 72 дитячих творчих об'єднаннях 22 профілів займається більше 1180 вихованців (*слухачів, учнів*).

Колектив закладу – це команда творчих, ініціативних педагогів, основне завдання яких – створити всі умови для успішної реалізації здібностей кожної особистості. Навчально-виховний процес забезпечують 24 педагогічні працівники, з них: 23 педагоги мають вищу освіту; 1 – заслужений працівник освіти України; 5 – відмінники освіти; 1 – відзначений Почесною грамотою Верховної ради України; 6 – відзначені Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України; 19 – відзначені грамотами управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації.

Організаційно-методичну роботу центру здійснюють 4 відділи: інформаційно-методичний (*завідувач Грищук Т.В. та 2 методисти: Шубович Л.А., Денисюк А.П.*), відділ екології (*завідувач Гнітецька З.К.*), організаційно-масовий відділ (*завідувач – Кочук-Яценко Т.І.*), відділ біології та сільського господарства (*завідувач – Шевчук С.І.*).

За ініціативи центру створена діюча модель безперервної екологічної освіти та виховання (*навчально-виховний комплекс «ОблЦЕНТУМ – Центр розвитку дитини № 68 – екологічний ліцей № 24 м. Житомира – ЖНАЕУ»*). Завдяки цьому забезпечується реалізація принципів наступності і безперервності екологічної освіти і виховання,

створення умов для професійного самовизначення вихованців.

На базі центру діє філія відділень: хіміко-біологічного, екології та аграрних наук Житомирського територіального відділення Малої академії наук України.

На базі центру працюють очно-заочні школи підвищення педагогічної професійної майстерності педагогів: «Обласна школа аранжування з природного матеріалу та штучних квітів», «Обласна школа фітодизайну», «Школа-майстерня лозоплетіння», «Обласний клуб акваріумістів», творча майстерня керівників гуртків «Школа дослідника».

Для забезпечення неперервної екологічної освіти і виховання в області створена система в якій діють: 3 районних станції юних натуралістів, 2 відділення еколого-натуралістичного спрямування при Центрах позашкільної освіти, 4 еколого-натуралістичних центри на громадських засадах, 362 загонів «зелених патрулів», 229 загонів «блакитних патрулів», 290 екологічних стежок, 147 колективів екологічної просвіти, 55 трудових об'єднань с/г профілю, учнівських виробничих бригад, трудових загонів; 30 шкільних лісництв.

Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді організовує участь школярів області та вихованців центру у 19 міжнародних програмах, 46 всеукраїнських заходах, 5 освітніх програмах, 36 обласних конференціях, виставках та природоохоронних акціях.

Щорічно в обласних заходах беруть участь близько 10 тисяч юннатів, з них більше 1 000 стають переможцями, у всеукраїнських заходах – більше 120 юннатів, 50 – переможці.

Маємо учасників та переможців міжнародних конкурсів.

Герус Владислав виборов бронзову медаль в Міжнародному конкурсі комп'ютерних проектів «Info matrix – 2013» в м. Бухарест (*Румунія*). Шахрай

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Євген став учасником Міжнародного конкурсу «Inespo» в Нідерландах (2013). Гончарук Дмитро взяв участь в ХІХ Білоруській конференції учнів (2015 р.). Дипломами Міжнародного екологічного конкурсу «Зелена планета – 2014» нагороджено 5 школярів Житомирщини.

Центр здійснює організаційно-методичну роботу по підготовці та проведенню таких обласних заходів: обласна новорічно-різдвяна виставка «Новорічний подарунок», обласний огляд-конкурс колективів екологічної просвіти, обласний огляд-конкурс на кращу екологічну стежку, обласний зліт шкільних лісництв, обласний збір учасників екологічних експедицій, обласні очно-заочні конкурси на краще внутрішнє та зовнішнє озеленення шкіл «Веселкою квітне рідне Полісся», «Галерея кімнатних рослин», «Мое квітуче Полісся», обласна екологічна акція «Вивчаємо рослинний світ Житомирщини».

Підсумком еколого-натуралістичної та природоохоронної діяльності школярів області, поштовхом до нових досягнень є традиційна обласна виставка юннатівської творчості «Мій рідний край – моя земля», яка проводиться вже 16 років поспіль.

В 2012 році заклад був нагороджений дипломом «Флагман позашкільної освіти України», а у 2014 став лауреатом у відкритому рейтингу якості позашкільної освіти «Золота кагорта позашкільників».

Педагогічний колектив закладу розробив систему виховної роботи «Стань юннатом-досягай омріяного» та на Всеукраїнському конкурсі-огляді соціально-педагогічних систем навчальних закладів

у 2014 році центр був нагороджений дипломом переможця (1 місце) за дану розробку.

Добрі ділові стосунки склалися з державним управлінням охорони навколишнього природного середовища.

Найбільш масштабним є співробітництво з Національним агроекологічним університетом.

Перспективирозвитку Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді:

- впровадження особистісно-зорієнтованого розвиваючого навчання, проектних форм роботи із спрямованістю на розвиток творчих якостей особистості;

- сприяння модернізації змісту науково-дослідної, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, впровадження інноваційних методів і технологій у навчально-виховний процес;

- забезпечення реалізації пріоритетних напрямків екологічної освіти та виховання через посилення освітньої, виховної, дослідницької та професійної спрямованості дитячих творчих об'єднань.

- підвищення рейтингу та іміджу еколого-натуралістичної освіти та виховання.

Юннатівський рух в м. Бердичеві

Юннатівський рух в м. Бердичеві розпочинає свою історію 28 вересня 1971 року, коли на базі агробіологічної станції природничого факультету Бердичівського пединституту була заснована станція юних натуралістів під керівництвом Кустовецької Антоніни Миколаївни. До становлення юннатівського руху в м. Бердичеві свої зусилля приклали також такі керівники: з 01.11.1974 р. – Кузнець Євгенія Кирилівна; з 23.01.1975 р. – Хом'як Валентина Михайлівна; з 12.01.1978 р. – Шаріпова Галина Пилипівна; з 1981 р. – Солопчук Галина Федорівна.

За період керівництва Галини Федорівни збільшується кількість гуртків природничого напрямку, які охоплюють 600 дітей міста. Проводиться дослідницька, природоохоронна робота, налагоджуються зв'язки із заповідниками. Роботи відзначаються дипломами, грамотами за участь у виставках досягнень народного господарства Києва. Методист СЮН Литвиненко Дмитро Павлович організує і сам очолює експедиції по вивченню природи України. Протягом шести років юннати беруть активну участь в роботі заповідників: Кам'яні могили, Хомутовський степ, Дунайські плавні, Карпатський заповідник.

У 1992 році на базі станції юних натуралістів утворюється дві організації: Екологічний центр, директор Литвиненко Д.П. та станція юних натуралістів, директор Солопчук Г.Ф. Рішенням міськвиконкому 29.06.1994 року ці дві організації ліквідуються і створюється Екологічний центр виховання дітей та юнацтва, директор Юркіч Наталія Іванівна.

За період керівництва Юркіч Н.І. збільшується кількість дітей, охоплених гуртковою роботою до 800, та зростає кількість профілів гуртків. Створюється потужний і творчий колектив у складі 14 керівників гурткової роботи. Започатковується щорічний міський екологічний фестиваль учнівської молоді «Новому тисячоліттю – нове екологічне мислення».

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

З 20 вересня 2002 року директором Екологічного центру виховання дітей і юнацтва призначено Балац Ірину Вікторівну. В цей час працює 12 керівників гурткової роботи, які охоплюють гуртковою роботою близько 900 дітей. Ірина Вікторівна значну увагу приділяє впровадженню в навчально-виховний процес інноваційних форм навчання, зокрема проектної діяльності. За її ініціативи були запроваджені такі навчальні проекти: «Бердичівське аграрне процвітання», «Бердичівські пташині коридори», «Юннатівський зеленбуд». Зростає роль науково-дослідницької діяльності в галузі сільського та лісового господарства.

З 14 квітня 2009 року директором ЕЦВДЮ призначили Щукіна Василя Степановича. Характерною особливістю цього періоду є створення пришкільних таборів на території Екологічного центру, діяльність яких направлена на оздоровчо-освітню роботу з учнями шкіл.

Новим витком в історії розвитку юннатівського руху став 2009 рік. Результатом рішення сесії Бердичівської міської ради № 709 від 01.07.2009 р. «Про створення Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова» стало об'єднання трьох позашкільних навчальних закладів в єдиний навчальний заклад – Центр позашкільної освіти ім. О. Разумкова, багатопрофільну позашкільну установу з широким спектром напрямів діяльності.

Директор Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова Олена Валентинівна Боровська всі свої зусилля та майстерність педагога-керівника направила на підвищення статусу та іміджу позашкільного закладу.

У відділенні еколого-натуралістичного напрямку ЦПО ім. О. Разумкова станом на 01.09.2014 року працює 6 керівників гуртків: Роценюк Оксана Анатоліївна (*гуртки «Юні екологи-краєзнавці», «Земля – наш спільний дім»*), Соболь Тетяна Георгіївна (*гуртки «За здоровий спосіб життя», «Земля – наш спільний дім»*), Сторожук Олена Миколаївна (*гуртки «Юні квітникарі-аранжувальники», «Юні друзі природи»*), Красовський Леонід Альфонсович (*гурток «Юні генетики-селекціонери»*), Ваховська Ніна Олександрівна (*гуртки «Юні орнітологи», «Земля – наш спільний дім»*), Лелях О.А. (*гурток «Любителі домашніх тварин»*), діє 19 навчальних груп, якими охоплено 295 гуртківців. Методичну роботу організовує методист відділення Ваховська Ніна Олександрівна.

В 2011 р. запроваджується щорічна науково-практична конференція «Юні дослідники», яка є підсумковою формою організації дослідницької діяльності у відділенні.

За період 2009–2015 роки керівники гуртків посіли 12 призових місць у всеукраїнських методичних конкурсах, 9 – в обласних, у складі збірки методичні розробки Денисенко С.К., Сторожук О.М. були відзначені на Міжнародній виставці «Сучасна освіта в Україні». За даний період педагогами відділення було підготовлено 12 методичних розробок та посібників:

Результатом високого рівня є участь та перемоги гуртківців у конкурсах різного рівня.

Науково-дослідницька діяльність дітей гуртків вищого рівня навчання – це основний чинник профорієнтаційної підготовки та професійного

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

самовизначення молоді. Висока результативність участі в конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН обумовлена методичним супроводом та наявною матеріальною базою закладу: 2010 р. – Пасічник Анна, 3 місце в III етапі. 2011 р. – Крисюк Марія, 1 місце II етапі. 2011 р. – Гуральчук Ганна, 1 місце в II етапі. 2012 р. – Косюк Олександр, 3 місце в II етапі. 2012 р. – Редіч Тетяна, 3 місце в II етапі. 2012 р. – Олійник Аліна, 3 місце в II етапі.

Цей напрямок роботи дає можливість гуртківцям стати студентами ВНЗ, оволодівати основами наук, теоретично і практично вивчати досягнення агронауки та виробництва.

Для якісного забезпечення навчального процесу відділення еколого-натуралістичного напрямку має відповідну матеріальну базу: навчально-дослідні ділянки, площею 2 512 кв. м, яка включає дві овочево-польові сівозміни; плодово-декоративний розсадник, площею 300 кв. м., кількість ділянок – 20, середній розмір ділянки 15 кв. м; теплицю, яка має корисну площу 90 кв. м.

Історичний розвиток юннатівського руху в м. Коростені

Історія встановлення юннатівської діяльності в м. Коростень сягає початку XX ст. Ще з 1924 року в м. Коростені почали створювати секції юних натуралістів при різних клубах та на базах шкіл міста. Юні натуралісти школи Коростень-Подільський (нині ЗОШ № 8) розбили на пришкільній території сад і парк з екзотичними рослинами (*оливкові дерева, сріблясті ялинки, різні види кленів*), які були привезені з ботанічного саду м. Києва. Силами натуралістів міста були посаджені сади і парки, створені пасіки, квітники біля навчальних закладів. В 1934–1935 роках натуралісти міста разом з молоддю

Теплиця складається з двох уявно розділених відділів: відділ квітництва та овочевий відділ. Експозиція кімнатних рослин має учбово-пізнавальне значення. В ній зібрані більше 200 видів рослин з різних куточків Земної кулі, для яких екологічні параметри близькі до показників природних місць проживання. Це представники 43 родин. В теплиці росте більше 800 екземплярів кімнатних рослин де створена міні-стежина «Квіти – наше натхнення».

Позашкільний заклад є своєрідною майстернею, де формується думка, світогляд, переконання, моральні якості, вподобання підростаючого покоління.

плідно працювали над створенням хвойного зеленого кільця навколо міста, де було висаджено приблизно 8 тис молодих сосен. На той час в усіх навчальних закладах міста були створені дослідні ділянки, на яких проводилися досліді із вирощування зернових та овочевих культур. 1948 року СШ № 1 була відзначена за плідну дослідну роботу поїздкою в Москву. В 50-х роках XX ст. основними напрямками роботи юних натуралістів було: збагачення зеленими насадженнями території міста та його околиць (*посадка фруктових садів, лісосмуг*), квітництво, створення кролеферм

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

при школах. Великий вклад в розвиток квітництва в школах в цей час вносять вчителі Павленко К.І. (СШ № 6), Лобацевич Н.З. та Струпинська (СШ № 4), Поліщук Л.С. (СШ № 5). З 1962 року кураторами юнацького руху в м. Коростені були міський відділ освіти та Будинок піонерів. Систематично кожної осені проводилися «Дні врожаю», зльоти юних натуралістів, влаштовувалися виставки творчих робіт натуралістів. Наші юннати неодноразово були делегатами і на обласних зльотах.

В вересні 1975 року було відкрито міську станцію юних натуралістів на базі фільмотеки на чолі з директором Будзинською Тамарою Дмитрівною. Станція розміщувалася в одній кімнаті загальною площею 8 кв. м. А пізніше для міськСЮН було виділено ще одну кімнату. Серед складу працівників всі керівники мали педагогічну природничу спеціальність та працювали в середніх школах. З відкриттям станції поживилася гурткова, натуралістична і природоохоронна робота. Почали працювати природничі гуртки на базі станції, середніх шкіл, за місцем проживання при ЖЕКах № 1, № 2, в клубах «Факел», «Орбіта». По школах було організовано роботу зелених та блакитних патрулів, які функціонують і до цього часу. В кожній школі було організовано роботу юнсекцій, де налічувалося понад 20 тис. членів, та була вироблена чітка система заходів виховання в учнів любові до природи.

Протягом 2001–2003 навчальних років директором міськСЮН була Поліщук Людмила Степанівна, а методичну роботу виконувала молодий спеціаліст Забродська Катерина Миколаївна.

З 2003 року директором Коростенської міської станції юних натуралістів стає Білоус Світлана Анатоліївна, яка разом з методистом Забродською Катериною Миколаївною координують роботу гуртків екологічного, медичного, с/г,

декоративно-прикладного профілів (17 профілів). Система гуртків охоплює всі вікові групи учнівської молоді. Вихованці беруть активну участь в міських, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах еколого-натуралістичного напрямку, де неодноразово нагороджуються дипломами, подяками та грамотами.

29 вересня 2014 року Коростенську міську станцію юних натуралістів, Станцію юних техніків та Будинок дитячої творчості було реорганізовано і створено Центр позашкільної освіти м. Коростень, директором якого є Кереселідзе Тетяна Вікторівна.

Впродовж 2014–2015 навчального року, при Центрі позашкільної освіти м. Коростеня працює 27 груп гуртків, що об'єднують екологічний, біологічний, декоративно-прикладний, краєзнавчий та туристичний профілі, які відвідують близько 400 дітей.

Працівниками напрямку здійснюється координація еколого-натуралістичної та природоохоронної роботи в 13 навчально-виховних закладах міста.

Житомирська районна станція юних натуралістів

Юннатівський рух в Житомирському районі охоплює період з 40-х по 90-ті роки ХХ ст. і триває досі. В 40-х роках минулого століття в багатьох школах району на громадських засадах було створено сільськогосподарські виробничі бригади, під керівництвом вчителів організовуються перші гуртки юних природолюбів.

Житомирська районна станція юних натуралістів заснована у 1978 році. Її очолила Кравчук Наталія Ростиславівна. Станція юннатів знаходилась в приміщенні так званої «старої школи» в селі Піски.

В 1981 році на станцію юннатів приходить новий директор Гнітецька Зоя Костянтинівна. За її ініціативи та за підтримки завідуючого відділом народної освіти Шевчука Сергія Івановича станція юннатів переходить в нове приміщення в тому ж селі Піски. Саме на той час припадає найактивніший розвиток юннатівського руху в Житомирському районі. Збільшується мережа юннатівських гуртків, а станція юннатів стає ініціатором та координатором проведення в районі натуралістичних, екологічних, природоохоронних заходів.

У 80-х роках було активізовано дослідницьку роботу з тваринництва. В багатьох школах району працюють гуртки зоологів, кролівників. В 1988 році в районі працювало 18 тваринницьких ланок, 18 бригад по ремонту і підготовці тваринницьких ферм, 24 учнівські виробничі бригади і їх піонерські супутники, 22 шкільні кролеферми на яких вирощено 334 кролі.

У 90-х роках, в зв'язку з економічними проблемами в державі, кількість гуртків станції юннатів було суттєво скорочено.

В 1995 році директором станції юних натуралістів став Пронтенко Віталій Васильович. Завдяки його зусиллям в район з с. Дівочки (зелене

*Варчук Олена Зосимівна,
директор Житомирської районної станції
юних натуралістів*

господарство Черняхівського району) було доставлено 736 саджанців фруктових дерев та проведено акцію «Посади сад».

Починаючи з 2003 року і по сьогоднішній день станцією юннатів керує Варчук Олена Зосимівна, яка продовжила роботу, почату своїми попередниками. Станцію юннатів неодноразово намагалися закрити, окреме приміщення станції було забрано, а саму станцію перенесено на базу загальноосвітньої школи. Попри все, мережу гуртків вдалося зберегти, до роботи гуртків було залучено вчителів-предметників. Гурткова робота стала органічним продовженням навчального матеріалу, який викладається на уроках в школі. Сьогодні, від станції юннатів в районі працює 19 груп, 10 профілів, якими охоплено 400 учнів району.

Радомишльська Станція юних натуралістів

Радомишльська Станція юних натуралістів заснована в 1976 році. Першим директором був Жлуктенко П.І. (1976–1992 рр.), наступним Дяченко В.І. (1992–1993 рр.), а з 1993 року директором СЮН є Петровська Т.А.

В різні часи на СЮН працювали педагоги Уманська А.Л., Дяченко С.М., Мельник Л.Г., Павленко О.М., Димніч Л.О. та інші.

Навчально-виховний процес забезпечують 7 педагогічних працівників: Залуцька К.П., Товстенко В.Г., Ніколаєва Ю.М., Роговченко Т.Ю., Кошеленко О.А., Бушнева О.А., 4 педагогіки мають вищу освіту, 3 – середньо-спеціальну. На базі СЮН працює чотири відділи: народознавчий, зоологічний, екологічний та рослинництва.

В різні часи на Станції юннатів діяло: 37 груп гуртків – 765 учнів (1993 р.); 32 групи – 618 (1995 р.). З 1996 року працює 22 групи, а в 2014/2015 навчальному році 10 груп гуртків та охоплено 503 учні.

Основні напрями роботи: природоохоронний, дослідницький, профорієнтаційний.

Гордістю СЮН є такі вихованці: Павленко Д. (Київський національний університет ім. Тараса Шевченка), Оберняк А., Сичевська В., Сичевська І. (Національний медичний університет імені О.О. Богомольця), Хумич В.

Петровська Тетяна Анатоліївна, директор Радомишльської станції юних натуралістів

(Житомирський державний університет ім. І. Франка), Уніченко О. (Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова), Залуцький С., Колесник Є. (Житомирський національний агроекологічний університет), Керова Я. (Житомирський фармацевтичний коледж), Самойліченко О. (Малинський лісотехнічний коледж).

Станція юннатів разом із відділом освіти координує екологічну роботу в районі: допомагає організовувати екологічні стежки (в районі їх 15); у ЗОШ І–ІІІ ст. № 4 з 1990 року працює шкільне лісництво, а в 2014 році відкрито у Малій Рачі. Юннати району із задоволенням беруть участь у різних святах, конкурсах та виставках.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕГІОН

РОЗВИТОК ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ВІННИЧЧИНІ

Юннатівський рух на Вінниччині розпочався близько 80 років тому у вигляді окремих об'єднань школярів та молоді.

Перша обласна станція юннатів, створена в 1932 році, і мала назву «Вінницька агробіологічна станція».

В 1932–33 роках у Вінницькій області функціонувало 12 районних агробіостанцій, які координували роботу юннатів в районах і утримувались районними бюджетами в Могилів-Подільському, Ямпільському, Гайсинському, Тульчинському, Козятинському, Жмеринському, Бершадському, Шаргородському, Крижопільському, Хмільницькому, Барському та Ободівському районах.

Робота обласної та районних станцій юннатів зосереджувалась на вирощуванні цукрових буряків, насіння злакових і технічних культур, вивченні можливостей акліматизації в наших умовах таких культур-каучуконосів як кок-сагіз і тау-сагіз, арахісу, та природоохоронній натуралістичній діяльності.

У 1935 році вперше ставши учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки в м. Москві, з року в рік в 60–80-х роках юннати Вінниччини були постійними учасниками та призерами Виставки Досягнень Народного Господарства СРСР у м. Москві, обласних та республіканських виставок учнівських дослідницьких робіт.

Приміщення сучасної обласної станції юннатів побудоване у 1954 році.

Юннати Вінниччини активно працювали в 1977–1979 роках над детальним вивченням видового складу рідкісних та зникаючих рослин за ресурознавчою анкетною з метою добору матеріалу до створення Червоної книги Вінниччини.

В 2000-х роках найбільш цінних й рідкісних видів рослин і тварин Вінниччини, що потребують особливої охорони вже виявлено 112 видів, які ввійшли у друге видання Червоної книги Вінниччини.

«Шкільні лісництва» діють в області з початку 60-х років, їх було на Вінниччині – 21. Нині їх нараховується 44.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

В 1986 році на Вінниччині почали діяти учнівські шкільні колгоспи, потім УВБ. Ланки тваринників, кукурудзоводів, овочівників, цукроводів проводили дослідницьку роботу та вирощували високі врожаї.

У 1981 році на Вінниччині, рішенням облвиконкому та обкому АКСМУ була створена Мала академія наук та проведена перша установча сесія нової громадської організації учнів-членів МАН. Вона об'єднала старшокласників-дослідників усіх шкіл області. Президентом ВМАН став лауреат Державної премії УРСР, заслужений діяч науки і техніки доктор технічних наук, професор Кузьмін І.В.

Школою екологічного навчання природоохоронців області понад двадцять років був табір «Юні друзі природи», що нині переріс у літню оздоровчу профільну школу «Юннат», при обласній станції юннатів.

В період реформування позашкільної освіти, обласна станція юннатів активізувала свою діяльність як на місці, так і в області. Налагоджений тісний зв'язок між обласною СЮН та всіма районними, міськими відділами освіти та школами області з питань еколого-натуралістичної, природоохоронної,

народознавчо-краєзнавчої, дослідницької діяльності.

Зросла роль і районних станцій юннатів, яких в області п'ять: Бершадська, Тульчинська, Чечельницька, Гніванська, Хмельницька. Плідно працює обласна СЮН з районними центрами позашкільної роботи, будинками творчості школярів з питань еколого-натуралістичної та природоохоронної роботи їх закладів. За ініціативи обласної станції юннатів та згодою управління освіти і науки Вінницької облдержадміністрації в області створено 41 еколого-натуралістичний центр на громадських засадах.

З метою всебічного задоволення інтересів учнівської молоді міста та шкіл області працює 1 658 гуртків, якими охоплено 25 269 учнів.

Обласна станція юннатів тісно співпрацює з багатьма науковими, громадськими, державними управліннями, організаціями на договірній основі.

Пропаганда ідей екологічної освіти населення області завжди є актуальною для працівників станції юннатів, яка здійснюється ними через засоби масової інформації. При закладі працює обласна координаційна рада з питань еко-

лого-натуралістичної освіти та природоохоронної роботи.

Керівництво області орієнтується на європейську модель розвитку, активно долучається до інновацій, сміливо іде на експеримент, з виправданим оптимізмом мріє про доступну позашкільну освіту дітей в кожному куточку області.

Коллектив Винницької обл. СЮН

Вінницька обласна станція юних натуралістів

Дата заснування: 1936 рік.

Повна адреса: 21016, м. Вінниця, вул. 40-річчя Перемоги, 2, e-mail vinsyn@ukr.net, <http://osun.edu.vn.ua/>

Директор закладу: Драгомирецька Ольга Авксентіївна, освіта вища, закінчила Тернопільський державний педагогічний інститут у 1972 році, за фахом «Вчитель біології і хімії»; стаж роботи у закладі – 41 рік, 30 – на посаді директора.

Звання «Заслужений працівник освіти України», Знак «Відмінник освіти», Почесна грамота Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом», Почесна грамота Кабінету Міністрів України, Знак «Софія Русова», Прізвище Драгомирецької О.А. занесене в бібліографічний словник «Жінки України», «Книгу слави України».

Історична довідка.

1936 рік – заснування у формі перших сільськогосподарських гуртків. Вінницька агробіологічна станція.

1954 рік – перейменована у Вінницьку обласну станцію юних натуралістів.

1954–1968 рр. – директор Вінницької обласної станції юннатів – Альтман Ісаак Семенович.

1968–1978 рр. – директор Вінницької обласної станції юннатів – Нацевич Юрій Миколайович.

1978–1985 рр. – директор Вінницької обласної станції юннатів – Чуклінова Лідія Іванівна.

З 1985 р. по даний час – директор Вінницької обласної станції юннатів – Драгомирецька Ольга Авксентіївна.

Площа закладу та його території: загальна площа приміщення – 470 м², території – 0,92 га. Площа земельної ділянки – 0,70 га.

Навчальних кабінетів – 8, їх площа – 246,5 м²; навчальних лабораторій – 6, їх площа – 81,5 м²; актові зали – 1, площа – 81,7 м²; теплиця – 1, площа – 233 м²; навчально-дослідні земельні ділянки

площею – 0,7 га, кустанарій – 1, площа – 0,03 га, дендрарій – 1, площею – 0,08 га, сад – 2, площею – 0,18 га, квітник – 2 площею – 0,03 га, голубівник – 1, площею – 77 м², виставкові зали – 2, площею – 92,9 м², крільчатник – 13 м², пташник – 17 м², парники – 300 м², спортивна зала 87 м².

Вінницька обласна СЮН повністю забезпечена організаційно-комп'ютерною технікою, ноутбуками, лабораторним обладнанням, літературою, проектним обладнанням, телевізорами, меблями тощо.

Заклад має відділи: інформаційно-методичної роботи, екології та охорони природи, зоології та тваринництва, біології та сільського господарства, декоративного квітництва та ужитково-прикладного мистецтва, організаційно-масової та оздоровчо-реабілітаційної роботи.

Науково-методична проблема, над якою працює заклад – «Впровадження новітніх стандартів, інноваційних технологій та методик, як важлива умова ефективного особистісно-орієнтованого навчання та виховання у позашкільному закладі».

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Напрями роботи:

1. Інформаційно-методична діяльність
2. Еколого-натуралістична та природоохоронна діяльність
3. Декоративно-ужиткового мистецтва і фітодизайну
4. Біологія, рослинництво, експериментальне дослідництво
5. Платні послуги по озелененню приміщень, обладнанню куточків живої природи, проведенню масових заходів
6. Організаційно-масова та реабілітаційно-оздоровча робота
7. Робота з обдарованою молоддю (*МАН, наукові товариства*)
8. Народно-прикладне мистецтво
9. Факультет громадських професій
10. Зоолого-тваринницький напрям

В закладі працює 137 гуртків, в них 2555 учнів, з них 44 / 504 на базі закладів освіти області.

Анотація досвіду роботи

Заклад працює над створенням прогностичної моделі інноваційного позашкільного закладу з чітким уявленням кінцевої мети, та його місця в системі державної освіти. Управлінська діяльність адміністрації закладу направлена на підвищення мотивації та стимулювання діяльності колективу, визначення пріоритетів на перспективу: розроблення моделі особистості вихованця закладу, як активного громадянина України; закладення основних проектних завдань у віртуальну Інтернет мережу для відбору ймовірних інноваційних форм, технологічних карт моніторингу і контролю; виведення рейтингу всіх учасників навчально-виховного процесу за рік.

Серед інноваційних форм організаційно-методичної роботи запроваджено діяльність учбово-методичного стаціонару, яким охоплено педагогів різних категорій області, закладу, студентської молоді. Запроваджуючи активні форми навчання через семінари, практикуми, творчі зустрічі, науково-практичні конференції, педагогічні читання, курси тощо,

учасники учбово-методичного стаціонару поглиблювали свої знання з методики позашкільної еколого-натуралістичної освіти, гурткової роботи, перспективного педагогічного досвіду.

На базі учбово-методичного стаціонару діють експериментально-методичні майданчики, де апробуються авторські програми, новітні та інтерактивні технології позашкільної освіти.

П'ять років заклад веде експериментально-методичний майданчик на базі ДНЗ № 31 Вінницької міської ради.

Продовжуючи педагогічні традиції з питань еколого-натуралістичної, експериментально-дослідницької та роботи з обдарованими дітьми, талановитою учнівською молоддю, в нашому районі створена мережа учнівських наукових товариств, секцій, об'єднань Вінницького територіального відділення Малої академії наук, в якій щорічно навчається близько 500 старшокласників.

Здійснюється тенденція до розширення мережі шкільних навчально-дослідних ділянок, учнівських шкільних лісництв, екологічних навчальних стежин та еколого-натуралістичних гуртків в закладах освіти області.

Однією із найбільш поширених та ефективних форм підготовки учнівської молоді до практичної роботи в аграрному виробництві стали аграрні трудові об'єднання, учнівські виробничі бригади, в яких школярі отримують можливість поєднати навчання з продуктивною працею, набути необхідної виробничої підготовки. Заклад став ініціатором створення «Положення про аграрні об'єднання шкільних НДЗД».

Впродовж останніх років на Всеукраїнських конкурсах, науково-освітніх проектах та науково-практичних конференціях експериментально-дослідницького спрямування школярі області отримали більше 100 призових місць.

Щорічно закладом проводиться понад 60 обласних заходів (*тижнів, декад, конференцій, виставок, конкурсів*).

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Відвідують заклад щорічно понад 20 тис. з числа школярів, педагогів та батьків.

Однією із форм екологічної освіти і виховання є природоохоронна робота, еколого-просвітницька діяльність через учнівські екологічні агітколлективи, екоатри тощо.

Успішно діють 44 шкільних лісництв, 25 ланок юних лісівників за участю державних органів лісового господарства.

Обласна станція юннатів є координаційним навчально-методичним центром з проблем еколого-народознавчої діяльності в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах різних профілів.

За результатами проведення масових заходів еколого-народознавчого спрямування впродовж останніх трьох років школярі області отримали більше 200 призових місць в обласних конкурсах та біля 40 призових місць у Всеукраїнських конкурсах та виставках.

За результатами атестаційної експертизи управління освіти і науки Вінницької облдержадміністрації 25.09.2012 року – заклад проатестовано та встановлений рівень «високий з відзнакою».

Ліцензія на право діяльності має термін до 01 березня 2017 року.

За підсумками участі у 2-й Всеукраїнській виставці «Інноватика в освіті України 2010» колектив закладу нагороджений Дипломом та срібною медаллю в номінації «Інновації в позашкільних закладах освіти» та Дипломом «Інновації у формуванні фахових компетенцій педагогів».

За результатами міжнародної виставки «Сучасні навчальні заклади – 2011» в номінації «Удосконалення розвитку позашкільної освіти» – заклад нагороджений Срібною медаллю та Дипломом.

За підсумками Третьої Всеукраїнської виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті» 18–20 жовтня 2011 року в номінації «Інновації в діяльності позашкільних закладів освіти» – заклад відзначений золотою медаллю та Дипломом.

За участь у Четвертій Всеукраїнській виставці-презентації «Інноватика в сучасній освіті – 2012 рік» – заклад нагороджений «Золотою медаллю» та дипломом в номінації «Інновації в організації дослідницько-експериментальної діяльності учнівської молоді», за проект: «Здійснення трудового виховання та профорієнтації вихованців Вінницької обласної станції юних натуралістів через інноваційну дослідницько-експериментальну діяльність».

За участь у П'ятій виставці-презентації «Інноватика в сучасній освіті» 22–24.10.2013 р. номінація «Інноваційні моделі організації роботи в позашкільному еколого-натуралістичному закладі освіти» – заклад нагороджений золотою медаллю а Дипломом.

За підсумками Всеукраїнського відкритого рейтингу «Золота когорта позашкільників 2013 року» заклад став переможцем та нагороджений дипломом.

За підсумками щорічної громадської акції «Флагмани освіти і науки України» Вінницька обласна станція юних натуралістів у 2012 році визнана кращою. Інформація про заклад розміщена в книзі «Флагмани освіти і науки України».

За підсумками Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2014» 18–19.03.2014 року номінація «Сучасні підходи до формування інноваційної моделі позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного спрямування» – срібна медаль і Диплом.

За підсумками Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2015» 12–14.03.2015 року номінація «Сучасний навчальний заклад як соціокультурний осередок громадянсько-патріотичного виховання дітей та студентської молоді».

Забезпечують навчально-виховний процес у закладі 63 педагогів. З них мають вищу кваліфікаційну категорію – 14, звання «керівник гуртка – методист» – 8, «Відмінник освіти України» – 18, Заслужений працівник народної освіти України – 1, нагороджено медаллю

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

В. Сухомлинського – 1, знаком «Софія Русова» – 21, грамотами Міністерства освіти і науки України – 22, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України – 1, Почесною грамотою Верховної Ради – 1, значна частина педагогів нагороджена грамотами Департаменту освіти і науки Вінницької облдержадміністрації та

Комунальний заклад Бершадська районна станція юних натуралістів

Дата заснування: 1 січня 1994 року.

Повна адреса: 21016, м. Вінниця, вул. 40-річчя Перемоги, 2.

Директор закладу: Панченко Зоя Петрівна, освіта вища Одеський державний університет ім. Мечникова, 1989 рік, спеціальність – викладач географії; загальний педагогічний стаж – 33 роки стаж на посаді директора – 17 років. Нагороди: нагрудний знак «Відмінник освіти України», наказ МОН України від 14.10.2005 року № 1004-К, нагрудний знак «Софія Русова», наказ МОН України від 31.12.2008 р. № 1550, грамота Управління освіти і науки Вінницької ОДА (*наказ управління освіти і науки № 82 від 01.03.2010 р.*).

Короткі історичні відомості заклад засновано в 01.01.1994 році, засновник відділ освіти. 1994 рік – директор Тенетко С.О., 1995–2000 роки – Панченко З.П., 2000–2001 роки – Острук О.О., 2001–2003 роки – Рибіцький К.С., 2003 рік по даний час – Панченко З.П.

Площа закладу – 52 кв. м., території – 0,3 га.

Навчально-виховний процес здійснюється на базі 2 навчальних кабінетів основного приміщення, а також на базі Баланівської, Сумівської, П'ятківської, Устянської ЗОШ I–III ст., Хмарівської, Кошаринецької, Крушинівської ЗОШ I–II ст.

Основні напрямки діяльності закладу. Колектив Бершадської районної станції юних натуралістів спрямовує свою роботу на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації здобуття дітьми додаткових знань, умінь, навичок за

Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Колектив упевнений, що попереду цікаве творче життя, нові покоління захоплені природоохоронною справою, мріє про доступну еколого-натуралістичну освіту для дітей у кожному куточку області.

інтересами, прагне створити умови для участі дітей в науково-дослідницькій, краєзнавчій, еколого-натуралістичній видах діяльності, організації змістовного дозвілля дітей, підтримці юних талантів. Важливими напрямками роботи є робота гуртків екологічного, рослинницького, дослідницького, туристично-краєзнавчого спрямування, просвітницька діяльність, інформаційно-методичний супровід, координація, організація та проведення районних етапів конкурсів, акцій та операцій еколого-натуралістичного та природоохоронного спрямування.

Методична тема над якою працює колектив закладу: «Всебічний розвиток особистості вихованців, формування їх еколого-натуралістичних компетенцій на основі використання науково-методичних можливостей закладу, інноваційної діяльності кожного педагога».

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Мережа та контингент гуртків складає – 17 гуртків, груп – 23, вихованців – 344.

Всього працівників – 19, з них педагогічних – 17, основних – 6, сумісників – 11, працюють на ставку – 2; на 0,75 ставки – 3; на 0,25 ставки – 7.

Заклад співпрацює з 3 міськими школами, 33 сільськими школами, 4 НВК, 2 позашкільними закладами.

Досягнення за 2012–2015 роки:

- участь в обласному тижні рослинництва та дослідництва – 1 та 2 місця;

- обласний тиждень здорового способу життя – III місце;

- обласний зліт шкільних лісництв – 1 та 2 місця – захист науково-дослідницьких робіт з лісової справи та 1 місце – презентація роботи шкільних лісництв, виставка досягнень;

- обласний тиждень екології – 1 та 3 місця;

- Всеукраїнська виставка-конкурс «Український сувенір» – 1 переможець;

- обласний етап Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт з природознавства і біології «Юний дослідник» – 1 місце;

- обласний тиждень зоології і тваринництва (*секція «Акваріумістика»*) – 2 місце;

- обласний тиждень народознавства «Любіть Україну вишневу свою» – 2 місце;

- обласний конкурс юних майстрів народних ремесел – два 2 місця;

- Всеукраїнська виставка-конкурс «Український сувенір» – 1 місце;

- обласний тиждень зоології і тваринництва (*секція «Кролівництво»*) – 2 місце;

- обласний етап Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт з природознавства і біології «Юний дослідник» – 1 місце;

- обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Зоологічна галерея» – одне 1 місце, три 2 та 3 місця.

Позашкільна еколого-натуралістична освіта дітей та учнівської молоді здійснюється в школах району завдяки таким організаційним формам: гуртки, клуби на громадських засадах, екологічні лекторії, екологічні агітбригади, навчально-пізнавальні екологічні стежини, пришкільні табори.

В школах району працює 2 шкільних лісництва при Сумівській та Флоринській ЗОШ I–III ст., 24 навчально-пізнавальних екологічних стежини, 17 учнівських агітколективів екологічного спрямування.

Гніванська міська станція юних натуралістів

Дата заснування: 1 вересня 2001 року.

Повна адреса: Вінницька область, Тиврівський район, м. Гнівань, вул. Красіна, 1, e-mail: gnivan.syun@mail.ru, gnivan_sun@i.ua

Директор закладу: Авдосьєва Ірина Володимирівна, вища освіта, Вінницький державний педагогічний університет імені М.М. Коцюбинського, спеціальність – вчитель трудового навчання, загальний стаж роботи – 8 років, в закладі – 1 р. 7 м., на посаді директора – 1 р. 7 м.

Короткі історичні відомості. Гніванська міська станція юних

натуралістів заснована 1 вересня 2001 року в приміщенні Гніванської міської станції юних техніків.

З 1 вересня 2001 року по 2009 рік директор – Собканюк Наталія Анатоліївна.

З 1 жовтня 2010 року директор – Проценко Ольга Вікторівна.

З 28 серпня 2013 року директор – Авдосьєва Ірина Володимирівна.

Всього працівників – 5, з них: педагогічних – 5, основних – 3, сумісників – 2.

Загальна площа закладу 156 м. кв., площа території – 0,18 га.

Перелік навчальних кабінетів: кабінет

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

директора, кабінет «Екологічне краєзнавство»; «Школа волонтерів. Основи валеології»; «Центр відродження українських традицій», кабінет «Лідер-клуб»; «Все про квіти і більше...», кабінет «Юні орнітологи», теплиця.

Земельні ділянки, їх площа, наявність державних актів на право користування або оренди земельної ділянки: 0.18 га, (*Документи права власності на будівлю та прилеглої території належать станції юних техніків*).

Заклад співпрацює з: міськими школами міста, позашкільними закладами та дошкільними закладами.

Мережа гуртків:

№ з/п	Назва гуртка	К-сть учнів	Місце проведення
1	Юні орнітологи	15	СЮН
2	Юні лісівники	15	Грижинецька СЗШ I–II ст.
3	Все про квіти і більше...	15	СЮН
4	Еко-туризм	15	СЮН
5	Центр відродження Українських традицій	15	СЮН
6.	Школа волонтерів	15	СЮН
7.	Лідер-клуб	15	СЮН
	Всього	105	

Коротка анотація досвіду роботи закладу:

Основні напрямки діяльності СЮН: еколого-натуралістичний, еколого-краєзнавчий, за здоровий спосіб життя.

Гуртки працюють за шістьма профілями: екологічний, краєзнавчий, зоологічний, рослинницький, народознавчий, оздоровчий.

Науково-методична тема, над якою працює заклад: «Створення сучасної

інноваційної моделі позашкільного навчального закладу».

Досягнення:

- 3 місце в обласній науково-практичній конференції «Головні аспекти здорового способу життя» в рамках обласного тижня «Молодь за здоров'я» – 2012 рік.

- 3 місце в обласному тижні тваринництва та зоології – 2012 рік.

- 3 місце в обласному тижні тваринництва та зоології – 2012 рік.

- Два 3 місця в обласному тижні рослинництва – 2013 рік.

- 3 місце в обласному тижні екології дослідницька – 2013 рік.

- Два 3 місця в обласному тижні екології та охорони природи – 2013 рік.

- 2 місце на обласному зльоті учнівських лісництв – 2013 р.

- 1 та 3 місця у Всеукраїнському конкурсі «Мій рідний край, моя земля» – 2014 рік.

- 2 місце у виставці-презентації учнівських лісництв – 2014 рік.

- 3 місце – обласний конкурс пошуково-дослідницьких робіт «Буденний та святковий одяг подолян» – 2014 рік.

Історія розвитку юннатівського руху

В 50–60-х роках основними об'єднаннями школярів з природничого напрямку були гуртки юних натуралістів, які створювались при школах. В юннатівському русі, як правило, брали участь більшість учнівської молоді району. Масове залучення учнів здійснювалось через масові заходи, які проводились в районі та області.

В 70–90-х роках при кожній школі були організовані учнівські виробничі бригади – трудові об'єднання школярів.

З 2000 року для залучення більшого відсотка учнівської молоді до еколого-натуралістичної, природоохоронної та дослідницької роботи в школах створені: 1 шкільне лісництво, 31 екологічних стежин.

Чечельницька районна станція юних натуралістів

Дата заснування: 1972 рік.

Повна адреса: 24830, Вінницька область, Чечельницький район, с. Ольгопіль, вул. Леніна, 173.

Директор закладу: Шпильова Валентина Іванівна, освіта вища, закінчила Вінницький державний педагогічний інститут у 1989 році, за фахом вчитель географії та біології, 25 років педагогічного стажу, 23 роки працює в Чечельницькій районній СЮН, з них – 5 років на посаді директора. Нагороди: Грамота відділу освіти Чечельницької райдержадміністрації – 2012 рік, 2013 рік; Подяка Національного природного парку «Кармелюкове Поділля» – 2014 рік;

Ольгопільська районна станція юних натуралістів створена у 1972 році. Директори: Щербатюк Володимир Іванович – 1972–1976 рр., Тарасова Надія Федорівна – 1977–2009 рр., Шпильова Валентина Іванівна – з 2009 року по даний час.

Площа закладу 152 м², його території – 1200 кв. м.

Матеріально-технічна база закладу складає: 6 кімнат, в тому числі навчальних – 4, навчально-дослідні земельні ділянки площею 0,5 га.

Структура закладу: директор, заступник директора, інформаційно-методичний відділ, відділ екології та охорони природи, живий куточок, музей хліба.

Науково-методична проблема, над якою працює заклад: «Шляхи вдосконалення екологічного виховання на основі творчого підходу до навчально-виховного процесу».

В закладі працює 18 гуртків, 29 груп, 435 вихованців. Напрями гурткової роботи: еколого-натуралістичний, гуманітарний, декоративно-прикладний.

Колектив Чечельницької станції юних натуралістів спрямовує свою роботу на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми додаткових знань, умінь і навичок за інтересами.

Прагне створити умови для участі дітей в науково-дослідницькій, краєзнавчій, еколого-натуралістичній видах діяльності, організації змістовного дозвілля та підтримці юних талантів. Основні напрямки роботи: екологія, рослинництво, дослідницька робота. Екологічне виховання і природоохоронна робота є важливими напрямками діяльності районна СЮН. Гуртківці беруть активну участь у районних, обласних, республіканських акціях: «Мій рідний край, моя земля», «Весняна толока», «Птах року»; конкурсах, операціях природоохоронного напрямку, в обласних тижнях рослинництва і дослідництва, екології, здорового способу життя, народознавства. Чечельницька районна СЮН приймає участь в міжнародних освітніх проектах.

В закладі успішно працює громадська дитяча організація «Зелений світ», якою здійснено 7 екологічних грантових проєктів, спрямованих на поліпшення стану довкілля, захист біорозмаїття, екологічну освіту та виховання.

Участь у Міжнародних, Всеукраїнських, обласних масових заходах за 2014 рік:

обласна науково-практична конференція «Здоров'я дітей – майбутнє нації» – III місце.

Фотоконкурс «В об'єктиві натураліста» – III місце.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Районний етап Всеукраїнської краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна» – I місце.

Обласний етап:

- VII Міжнародного екологічного конкурсу «Правдивий світ птахів» – III місце – 4 грамоти.
- Всеукраїнського конкурсу «Юний дослідник» – III місце.
- Всеукраїнського конкурсу «Новорічна композиція» – II місце.
- Всеукраїнського конкурсу «Вчимося заповідувати» – III місце.

• Всеукраїнського конкурсу «День юного натураліста» – III місце.

• Всеукраїнського конкурсу «Дослідницький марафон» – III місце.

• Всеукраїнського конкурсу «Джерело» – I місце.

• Всеукраїнського конкурсу «Галерея кімнатних рослин» – II місце.

• Всеукраїнського конкурсу «Галерея кімнатних рослин» – II місце.

• Всеукраїнського конкурсу «Парад квітів біля школи» – III місце.

Районна комунальна позашкільна навчальна установа «Станція юннатів» Хмельницької районної ради

Дата заснування: вересень 1956 року.

Повна адреса: Хмельницький район, смт Уланів, вул. Леніна, 25

Директор закладу: Поплавська Раїса Леонідівна, вища освіта за спеціальністю: вчений агроном (*Одеський сільськогосподарський інститут, закінчила 1978 р.*), вчитель географії (*Вінницький педагогічний інститут, закінчила 1990 р.*). Загальний стаж роботи – 38 років. Стаж роботи на посаді директора 11,5 років. Має нагороди: Знак «Відмінник освіти України», грамоти Міністерства освіти і науки України, Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді України, обласні та районні нагороди.

Юннатівський рух у Хмельницькому районі Вінницької області розпочато в 70-х роках ХХ сторіччя.

Районна комунальна позашкільна навчальна установа «Станція юннатів» Хмельницької районної ради, має даний статус із 04.11.2014 року 29 сесією 6 скликання рішенням Районної ради.

Перша станція на початковому етапі мала різні місця розташування: с. Широка Гребля, с. Сальниця і в кінцевому результаті було постійне місце в с. Уланові з 1973 року де директором був Мельник Євген Фомич, потім Ярова

Світлана Сергіївна. Рішенням 29 сесії № 418 від 04.11.2014 р. затверджено приміщення РКПНУ «Станція юннатів» за адресою вул. Леніна, 25 – перший поверх Уланівської СЗШ I–III ст.

Щорічно заклад виборює більше 30 нагород в обласних етапах Всеукраїнських конкурсів, операцій та походів.

На базі станції працює 15 гуртків та 27 гуртків на базі сільських шкіл району за напрямком: екологічні, народознавчі, зоолого-тваринницькі, загально-біологічні.

На даний час заклад є методичним та координаційним центром еколого-натуралістичної роботи в районі.

Навчально-виховний процес в закладі забезпечує 10 педагогів, з них – 3 основних працівників та 7 сумісників.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Тульчинська районна станція юних натуралістів

Дата заснування: вересень 1954 року.

Повна адреса:

23600, м. Тульчин, вул. Леніна, 51,
e-mail: ukrainez1@ukr.net

Директор закладу: Мазур Микола Лук'янович, освіта вища, Бердичівський педінститут, 1969 р. Спеціальність за фахом – учитель біології та хімії. З 1969 по 1985 роки – учитель біології та хімії Кирнасівської ЗШ І–ІІ ст. На посаді директора ТРСЮН – 29 років. Нагороди: «Відмінник освіти України», нагрудний знак «Софії Русової», Грамоти НЕНЦ та управління освіти і науки Вінницької облдержадміністрації. Педстаж – 45 років.

Короткі історичні відомості.

Станція юних натуралістів створена в 1954 році була міською, а перейменована в районну.

1958–1983 – директор Тульчинської районної СЮН – Адаменко Микола Андрійович.

1983–1985 – в. о. директора РСЮН Каспрук Надія Михайлівська.

З 1985 р. по даний час – директор Тульчинської районної станції юних натуралістів – Мазур Микола Лук'янович.

Площа закладу та його території становить 102 кв. м. і 0,5 га території.

Матеріально-технічна база складається з кімнат – 6, з них навчальних – 5: кабінети директора і методичний; кабінет квіткового дизайну; кабінет рослинництва; кабінет акваріумістики; куточок живої природи; зал охорони природи.

Науково-методична проблема колективу: «Впровадження ефективних форм і методів роботи з гуртківцями як засіб розвитку творчої особистості педагога та учня».

Напрями роботи: інформаційно-методична робота, еколого-натуралістична та природоохоронна робота, зоолого-тваринницький напрям,

декоративно-ужиткове мистецтво і фітодизайн, біологія, рослинництво, експериментальне дослідництво, робота з обдарованою молоддю (МАН, НТУ).

Напрями роботи гуртків:

- еколого-натуралістичний – 15 гуртків;
- зоолого-тваринницький – 4 гуртки;
- експериментально-дослідницький – 1 гурток;
- декоративно-прикладне мистецтво і народно-ужитковий напрям – 5 гуртків.

Мережа та контингент гуртків:

	Кіл-ть гуртків	Кіл-ть груп	Кіл-ть дітей
Всього	23	25	375
Місто	8	8	120
Село	7	7	105
ТРСЮН	8	10	150

Діяльність Тульчинської районної СЮН спрямована на оновлення змісту позашкільної еколого-натуралістичної,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

природоохоронної роботи; підвищення ефективності навчально-виховного процесу; удосконалення професійної компетентності педпрацівників; організаційно-методичне забезпечення програми розвитку ТРСЮН; на організаційно-методичну допомогу в розвитку творчості учнівської молоді.

Перемоги у міжнародних, всеукраїнських, обласних масових заходах:

Масові заходи	2011–2012 н. р.	2012–2013 н. р.	2013–2014 н. р.
Міжнародні	1	–	1
Всеукраїнські	4	3	4
Обласні	13	16	13

Історія розвитку юннатівського руху

Загін юних натуралістів – один із наймасовіших справжніх друзів природи-бо ж прагнення пізнати навколишній світ завжди приваблює. Сьогодні немає школи, де б не працювали гуртки юннатів, які проводять велику і корисну роботу. У цьому частка праці педагогічного колективу Тульчинської районної станції юних натуралістів, яка протягом 56 років спрямовує свої зусилля на важливі для всього суспільства справи, збирає і поширює перспективний педагогічний досвід, сприяє дальшому розвитку юннатівського руху в районі. Розпочиналась її історія із заснування в 1954 році (*за даними архівними документами міської ради м. Тульчина*) з невеличкої кімнати зеленого господарства.

Спочатку станція юних натуралістів була міською, директором якої був призначений Адаменко Микола Андрійович. Значно пізніше було виділене приміщення для роботи з дітьми за різними напрямками будинку піонерів, станції юних техніків і станції юних натуралістів. На станції юних натуралістів понад

25 років працювали методистами Маслова Зіна Максимівна, Федорова Ніна Федорівна та Адаменко Лариса Леонідівна.

Микола Андрійович очолював станцію юних натуралістів з 1954 року по 1982 рік. З 1982 року по 1985 рік виконувала обов'язки директора районної станції юних натуралістів Каспрук Надія Михайлівна.

У листопаді 1985 року на посаду директора станції юних натуралістів призначений Мазур Микола Лук'янович (*вчитель біології та хімії Кирнасівської ЗШ І–ІІ ст.*), який по даний період обіймає посаду директора станції юннатів. Педагогічний стаж становить 45 років, на посаді директора районної СЮН – 29 років.

У 1985 році станція юних натуралістів перейшла в нове приміщення.

Юні природолюби Тульчинщини проводили дослідницьку роботу на полях навчально-дослідних земельних ділянках, учнівських виробничих бригадах, в галузі тваринництва. Кожна школа вирощувала до 100 голів кролів. Дослідницька робота на шкільних навчально-дослідних ділянках стала невід'ємною частиною викладання біології в школах району.

У 1970 році засновано шкільне лісництво на базі Кирнасівської ЗШ І–ІІ ст. (*керівник – Мазур М.Л.*), яке продовжує працювати на базі цієї школи.

Результати своєї праці юннати та учнівські виробничі бригади продемонстрували на ВДНГ в м. Москві. Лише юннати Печерської ЗШ І–ІІІ ст. отримали 39 бронзових медалей за досягнуті успіхи у вирощуванні сільськогосподарських культур на шкільній ділянці (*зав. ділянкою, вчитель біології – Зінько Т.Д.*).

Заклад є лідером серед районних станцій юннатів, незмінний призер всіх еколого-натуралістичних заходів.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА КІРОВОГРАДЩИНІ

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Паростки юннатівського руху на Кіровоградщині зароджувалися в 30-х роках. На базі обласної біологічної станції в Маловисківському районі запрацювали три перші юннатівські гуртки. А вже на початку 40-х ідея створення натуралістичних гуртків поширилась серед багатьох шкіл області, і кількість їх зростає з 3-х до 138. Юні натуралісти в той час займалися в основному озелененням міст і сіл, насадженням лісосмуг, охороною птахів та найбільш масово допомагали колгоспам у догляді за сільськогосподарськими культурами.

Кіровоградська обласна станція юних натуралістів була створена у 1952 році. Першим директором станції був Тюрін Сергій Олександрович – великий природолюб за покликом душі. З перших днів роботи на СЮН Сергій Олександрович з великим ентузіазмом віддавав всі сили і знання на розбудову юннатівського руху на Кіровоградщині. Поряд з ним цією справою займалися ентузіасти юннатівського руху – інспектор облвню Бабанський І.Т. та перший керівник натуралістичних гуртків Загребя В.І. Слід відзначити великий вклад у розбудову облСЮН відданих справі юннатівського руху перших її працівників Підковської Л.Д., Гришпун В.А., Овчинникова О.І., Полетаєва Ф.Є.

Робота з юннатами в той час проводилась, в основному, на земельній ділянці, яка мала площу 4 га, де гуртківці займалися навчально-дослідницькою роботою з ботаніки та сільського господарства.

Згодом, у 1959–1971 роках, станції юних натуралістів були відкриті в Голованівському, Гайворонському, Маловисківському, Новоархангельському, Новомиргородському,

Новоукраїнському районах та у містах Олександрії і Світловодську.

Починаючи з 1960 року при школах масово створюються навчально-дослідні земельні ділянки, шкільки плодкових і декоративних дерев, сади. Активізується дослідницька робота, налагоджуються зв'язки з вченими та спеціалістами сільськогосподарського виробництва. Юннати проводять дослідницьку роботу за завданнями вчених і досягають добрих результатів. За успіхи в дослідницькій роботі з сортовивчення та вирощування зернових культур 1132 школярі із 318 шкіл області стали учасниками ВДНГ. Багато з них нагороджені бронзовими медалями «Учасник ВДНГ», грамотами і цінними подарунками.

У 1956 році в області почали створюватися учнівські виробничі бригади. Перша така бригада була організована в Богданівській середній школі Знам'янського району талановитим керівником, директором школи Іваном Гуровичем Ткаченком. Втілюючи в життя ефективну систему трудової підготовки учнівської молоді, розроблену і апробовану педагогом-новатором І.Г. Ткаченком, в області в 60–70 роках успішно працювали 162 учнівські виробничі бригади, за якими було закріплено 6 167 гектарів землі.

У 1963 році на базі облСЮН розпочинає свою роботу профільний табір «Юннат», в якому щорічно відпочивали та оздоровлювалися в 3 зміни до 200 юннатів області. Відпочинок юннатів поєднувався з роботою різноманітних гуртків, пізнавальних екскурсій, вивченням флори і фауни рідного краю та дослідницькою роботою на дослідній ділянці, в саду облСЮН.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Не менш важливою формою трудового виховання і профорієнтаційної роботи були літні табори праці і відпочинку. У 70–80 роках такі табори працювали в кожній другій сільській середній школі області.

У 80-х роках в області активізується природоохоронна діяльність юннатівських секцій, створених при обласній організації УТОП, голубих і зелених патрулів, екологічних постів. До роботи в таких об'єднаннях природоохоронців щорічно залучалися до 25 000 школярів області.

У кінці 90-х років внаслідок суспільно-економічних змін в державі, більшість станцій юннатів (*Голованівська, Гайворонська, Маловисківська, Новомиргородська, Новоукраїнська*) були реорганізовані в екологічні відділи та приєднані до багатопрофільних позашкільних закладів, або ліквідовані.

Обласна станція юних натуралістів за час свого існування перейменувалась тричі. Рішенням виконавчого комітету Кіровоградської міської Ради народних депутатів в Кіровоградській області від 09 вересня 1992 року № 610 Кіровоградська обласна станція юних натуралістів була перейменована в Кіровоградський обласний державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. Розпорядженням голови Кіровоградської обласної державної адміністрації від 08 квітня 2002 року № 124-р Кіровоградський обласний державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді був перейменований на Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості

учнівської молоді. Розпорядженням голови Кіровоградської обласної ради від 01 листопада 2010 року № 279-гр Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді перейменовано на комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

У 2001 році директором обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді призначено Олега Вікторовича Поркуяна, який працює на цій посаді на даний час.

Поркуян Олег Вікторович народився 1 травня 1971 року у м. Кіровограді. У 1992 році закінчив Кіровоградський державний педагогічний інститут ім. О.С. Пушкіна за спеціальністю

Будні Кіровоградського ОЦЕНТУМ

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Вчитель історії, суспільствознавства та методист з виховної роботи». З 1992 по 1994 рік він – керівник гуртка обласного дитячого еколого-натуралістичного центру. З 1994 по 1996 рік – заступник директора облДЕНЦ. З 1996 по 2001 рік працював в Кіровоградській загальноосвітній школі I–III ступенів № 7 ім. О.С. Пушкіна на посаді вчителі історії, а з 1998 – на посаді заступника директора з виховної роботи. За час роботи зарекомендував себе сучасним творчим керівником, вмільним організатором, висококваліфікованим педагогом, вимогливим до себе і до підлеглих працівником, який своєю самовідданою працею показує приклад великої відповідальності, активності, творчого підходу у вирішенні серйозних освітянських проблем, вимогливості та чуйного ставлення до людей. Для Олега Вікторовича характерні постійний пошук нових форм та методів виховної роботи з учнівською молоддю та удосконалення управлінської діяльності. Під його керівництвом відбулися позитивні зміни в роботі Центру. Покращилась матеріально-технічна база, зроблено ремонт будівлі закладу.

Реалізуючи цілі та завдання позашкільної освіти, управлінська діяльність директора ОЦЕНТУМ сприяла удосконаленню організаційних еколого-натуралістичних форм роботи з дітьми та учнівською молоддю з метою формування творчої, гармонійної особистості, людини високої екологічної культури та моралі. Щорічна участь педагогічних працівників і вихованців творчих учнівських об'єднань в обласних та Всеукраїнських масових заходах та їх досягнення свідчать про ефективність цієї роботи. У 2014 році учасниками Всеукраїнських очно-заочних еколого-натуралістичних масових заходів були 585 учнів області. Переможцями стали 91 учасник.

Трудові здобутки Поркуяна О.В. відзначені Подякою Кабінету Міністрів

України (2005 рік), Почесною грамотою Управління освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації (2009 рік), Почесною грамотою Кіровоградської обласної ради (2010 рік) та Грамотами НЕНЦ. За значний особистий внесок у розвиток національної освіти, багаторічну плідну педагогічну діяльність, високий професіоналізм у 2013 році О.В. Поркуяну присвоєне почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

За роки роботи О.В. Поркуяна на посаді директора створено дружній дієвий колектив однодумців і професіоналів. На даний час в закладі працюють 18 педагогічних працівників, в тому числі заступник з навчально-виховної роботи, заступник з навчально-методичної роботи, завідувач інформаційно-методичним та завідувач сільськогосподарським відділами, два методисти, культурорганізатор, 10 керівників гуртків. Всі педагогічні працівники мають вищу освіту та стаж педагогічної роботи від 5 до 30 років.

На базі комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» працюють гуртки валеологічного, екологічного, біологічного, квітково-декоративного, сільськогосподарського напрямів. Щорічно в закладі організовується робота 35–37 гуртків, якими охоплено біля 750 вихованців.

До послуг юних кіровоградців та вчителів області в Центрі працюють: обладнані навчальні кабінети, теплиця, зоолого-тваринницький відділ, навчально-дослідницька земельна ділянка, ековітальня, відеотека, школа педагога-позашкільника, постійно діюча виставка методичних матеріалів.

Працюючи над реалізацією основних напрямів позашкільної освіти і виховання, педагоги ОЦЕНТУМ ставлять перед собою завдання, вирішення яких зможе яскраво продемонструвати

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

актуальність та необхідність позашкільної освіти з еколого-натуралістичного напрямку в регіоні:

- пошук нових форм і методів для здійснення якісної позашкільної освіти;
- охоплення гуртковою еколого-натуралістичною роботою дітей та молоді різних вікових категорій, нахилів, потреб та інтересів, різних можливостей чи соціального статусу;
- залучення гуртківців до експериментальної та науково-дослідницької роботи в галузі екології, біології та сільськогосподарських наук;
- формування у гуртківців загальної екологічної культури та активної громадянської позиції за допомогою розвитку діяльності дитячого самоврядування;
- забезпечення розвитку творчих здібностей талановитої молоді в творчих об'єднаннях, наукових товариствах;

удосконалення форм та методів інформаційно-методичної та організаційно-масової роботи.

На даний час позашкільна освіта в комунальному закладі «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості» здійснюється за напрямками: еколого-природоохоронний; дослідно-експериментальний; профорієнтаційний та реабілітаційно-оздоровчий.

Еколого-природоохоронний напрям діяльності обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді зумовлений актуальними проблемами взаємостосунків суспільства і природи. Головним завданням, яке ставлять перед собою педагогічні працівники центру, працюючи в цьому напрямку, є виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства, психологічно готового оберігати природу.

Реалізація цього завдання досягається залученням учнівської

молоді до оздоровлення довкілля, участі у Всеукраїнських та регіональних масових заходах: «Вчимося за повідувати», «До чистих джерел», «День довілля», «Парки – легені міст і сіл», «В об'єктиві натураліста», «День юного натураліста», «Юннатівський зеленбуд», «Парад квітів біля школи», «Біоцит».

Залучення учнівської молоді до дослідницької роботи – найбільш ефективний засіб навчання і виховання, формування наукового мислення, а тому дослідно-експериментальний напрям є важливим в діяльності обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. У гуртках та творчих об'єднаннях школярів цього напрямку створюються умови для інтелектуального розвитку особистості. Система роботи в гуртках дослідницько-експериментального напрямку дає можливість вихованцям спілкуватися з професіональними науковцями, проводити свої дослідження на їх базі та за участі наукових працівників.

Науковий рівень дослідницько-експериментальних робіт, які школярі виконують в рамках Всеукраїнських конкурсів, проектів, міжнародних освітніх програм забезпечується кафедрами вищих навчальних закладів регіону: біології, географії, хімії – Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та кафедрою екології Кіровоградського національного технічного університету.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді є профорієнтаційний. Головним завданням цього напрямку педагогічний колектив обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді вбачає у формуванні готовності учнівської молоді до трудової діяльності в сучасних умовах. Корисні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

перетворення, які відбуваються у всіх сферах суспільного життя, перехід до нових форм господарювання спонукають до відновлення діяльності УВБ, аграрних та інших форм учнівських трудових об'єднань, робота в яких сприяє вихованню свідомого ставлення до праці та вибору майбутньої професії.

Реалізація завдань профорієнтаційного напрямку відбувається також шляхом організації роботи учнівських лісництв, кількість яких за останні роки збільшилась з 19 до 33.

Учнівські лісництва – це потужна сила у формуванні справжніх, дбайливих господарів лісу. В процесі роботи в шкільних лісництвах учні знайомляться не лише з лісом, а й з лісівничими професіями. Досвід показує, що багато молодих спеціалістів, колишніх вихованців учнівських лісництв, закріплюються на роботі в лісгосподарській галузі.

Не менш важливим в діяльності обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді є реабілітаційно-оздоровчий напрям.

Виховання свідомого ставлення до свого здоров'я, як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, зміцнення фізичного та психічного здоров'я дитини є головним завданням в діяльності обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, реалізація якого досягається шляхом системної роботи в гуртках «Валеологія» та організації оздоровлення дітей в профільних та з денним перебуванням таборів.

Педагогічні працівники комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» в 2014 році особливу увагу приділяли підтримці обдарованої учнівської молоді, залученню її до дослідницької роботи за завданнями науковців, участі в обласних та всеукраїнських дитячих науково – практичних конференціях,

науково – освітніх проектах, програмах, виставках, конкурсах, зльотах. З цією метою було проведено ряд заходів з школярами області: обласний конкурс – захист екологічних проектів «Вчимося досліджувати та охороняти природу»; обласний зліт учнівських лісництв; зональні та обласний етапи Всеукраїнського конкурсу екологічних колективів «Земля – наш спільний дім»; обласний етап Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця».

Директор Кіровоградського ОЦЕНТУМ

Для успішного вирішення завдань, які стоять перед позашкільною освітою, педагогічні працівники ОЦЕНТУМ у своїй діяльності використовують таку перспективну форму роботи як соціальне партнерство, яке є передумовою виходу закладу на якісно новий рівень. Саме тому, проблемою, над якою працює колектив закладу було обрано «Взаємодія позашкільного закладу, школи, дітей, батьків та громадськості у формуванні екологічно освіченої особистості».

Основні напрямки організації соціального партнерства, за якими працюють педагогічні працівники обласного позашкільного закладу:

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

- проведення взаємного обміну інформацією;

- узгодження планів, заходів і сфер спільної діяльності, способів визначення її ефективності з потенційними організаціями – партнерами закладу;

- залучення фахівців підприємств, установ та організацій – партнерів до проведення профорієнтаційної і рекламної роботи;

- впровадження спільних програм і проектів;

- участь в організації соціальної практики вихованців;

- проведення PR-акцій з проблематики соціального партнерства.

Партнерами ОЦЕНТУМ в проведенні обласних методико-педагогічних заходів, масових заходів з учнівською молоддю є департамент освіти і науки Кіровоградської облдержадміністрації, Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка, Кіровоградський національний технічний університет, Кіровоградський інститут агропромислового виробництва УААН, Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, Кіровоградське обласне управління лісового та мисливського господарства, департамент екології і природних ресурсів в Кіровоградській області, обласна організація Українського товариства охорони природи, загальноосвітні школи та громадські організації міста і області.

ОЦЕНТУМ є координатором навчально-методичної, організаційно-масової і виховної роботи у позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладах області. Методичні працівники Центру вбачають своє першочергове завдання у реалізації різноманітних форм і методів інформаційно-методичного забезпечення:

- розробка інструктивно-методичних матеріалів на допомогу керівникам гуртків, вчителям ЗНЗ щодо

еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю;

- проведення спільних семінарів з Кіровоградським ІППО ім. В.О. Сухомлинського;

- участь у засіданнях обласної координаційно-методичної ради педагогів-позашкільників;

- участь в організації та проведенні курсів підвищення кваліфікації керівників гуртків еколого-натуралістичного профілю при обласному ІППО ім. В.О. Сухомлинського;

- ознайомлення з перспективним педагогічним досвідом та новими технологіями навчання і виховання.

На допомогу педагогам-позашкільникам в ОЦЕНТУМ працює постійно діюча виставка, яка знайомить з нормативно-правовою документацією, навчальними програмами позашкільного закладу, передовим педагогічним досвідом, новинками науково-методичної літератури.

Протягом останніх років педагогами закладу розроблені методичні рекомендації, сценарії, інформації, узагальнені доповідні записки, пам'ятки, буклети, які використовуються в роботі з вихованцями. Щорічно педагогічні працівники закладу беруть участь у Всеукраїнській виставці видавничої продукції з питань позашкільної освіти «Позашкільні читання». У 2014 році були відзначені у номінаціях:

- «Реклама досягнень позашкільного навчального закладу» – Поркуян О.В. (буклет «Знай! Люби! Бережи!») – І місце;

- «Механізм інтеграції освіти і науки у позашкільному навчальному закладі» – Химчак Г.Т. (збірник матеріалів з досвіду роботи «Екологічний проект – ефективна форма екологічного виховання школярів») – І місце;

- «Інновації у формуванні фахових компетенцій педагогів» – Лоцман Т.В. (збірник «Методика проведення

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

екскурсії та заняття милування природою») та Закутаєва Н.О. (методичні рекомендації «Методика ведення фенологічних спостережень») – I місце, Романенко В.О. («Методичні рекомендації щодо проведення занять гуртка «Основи екологічних знань») – II місце;

• «Позашкільний навчальний заклад і регіон: енергія інноваційної взаємодії» – Кротенко О.М. (збірник з досвіду роботи «Екологічна стежка як засіб екологічної освіти і формування екологічної культури») – I місце.

Поряд з комунальним закладом «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» в області ефективно працюють Новоархангельська районна та Світловодська міська станції юних натуралістів.

Новоархангельська районна станція юних натуралістів заснована у 1970 році. На той час тут працювали 14 груп юннатів. Першим директором була Логвиненко Галина Леонідівна, вчитель біології за освітою.

У витоків юннатівського руху в районі стояли справжні ентузіасти-природолюби. Одним із них був Сандуленко Дмитро Антонович, вчитель Надлацької середньої школи, на базі якої, за його ініціативи, було створено науково-практичну лабораторію «Мала Тимірязівка».

Лабораторія мала свої навчально-дослідні ділянки. На її базі проводилися конференції, виставки, натуралістичні заходи з питань охорони природи, районні та обласні методичні об'єднання вчителів біології. Працював народний університет «Природа» – методичний центр екологічного виховання школярів району.

Нажаль, в подальшому, суспільно-економічна ситуація в країні складалася так, що розвиватися і продовжувати свою діяльність «Мала Тимірязівка» не мала змоги. На початку 2000 років

науково-практичну лабораторію було ліквідовано.

На сьогоднішній день юннати розміщуються у приміщенні Будинку дитячої та юнацької творчості, налічується загальна кількість гуртків 9, груп – 14, гуртківців – 210. Вихованці закладу мають змогу здобувати додаткові знання за квітково-декоративним (6 гуртків, 9 груп), декоративно – ужитковим (2 гуртки, 4 групи), еколого-натуралістичним (1 гурток, 1 група) напрямками.

Директор Новоархангельської райСЮН

Педагогічний колектив Новоархангельської райСЮН налічує 6 педагогічних працівників. Серед них директор Федорова Альона Юріївна, яка працює на цій посаді з 2009 року, має вищу освіту, педагогічний стаж 6 років.

Світловодська станція юних натуралістів була заснована 1 вересня 1959 року. В цей період працювали гуртки сільськогосподарського напрямку – трактористи та механізатори сільськогосподарства, а також гуртки юних натуралістів. У 80-х роках зміцнюється матеріально-технічна база станції юннатів: збудовано теплицю, парник,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

крільчатник, збільшилась кількість гуртків, а також розширилась їх мережа.

У 90-х роках пріоритетом діяльності станції юних натуралістів була природоохоронна робота. Активно працювали загони зелених та голубих патрулів, гуртки охорони природи. Зміцнився зв'язок з Кирилівським лісництвом, почали працювати гуртки «Юні лісівники». Станція юних натуралістів відіграла важливу роль як інструктивно-методичний центр позакласної позашкільної натуралістичної роботи.

Діяльність Світловодської станції юних натуралістів направлена на удосконалення позашкільної освіти з еколого-натуралістичного спрямування, на реалізацію поставленої проблеми «Екологічна освіта і виховання юннатів в процесі гурткової роботи».

Протягом останніх років станція юних натуралістів проводить навчально-виховну і організаційно масову діяльність, враховуючи національні, соціально-економічні, культурно-освітні потреби суспільства, організувала процес екологічної освіти і виховання та формування у дітей екологічної культури, отримання нових знань і навичок з біології і екології в галузях сільського і лісового господарства. Особлива увага приділяється залученню вихованців до участі в міжнародних, всеукраїнських, обласних еколого-натуралістичних та природоохоронних заходах.

В гуртках та учнівських об'єднаннях станції юних натуралістів займається 306 дітей, з них: молодшого шкільного віку – 206 гуртківців; середнього шкільного віку – 100 гуртківців.

На даний час в закладі працюють 9 педагогічних працівників: директор, методист, психолог і 6 керівників гуртків. Всі мають вищу педагогічну освіту.

Директор Світловодської міськСЮН

Меркун Надія Іванівна очолює Світловодську міську станцію юних натуралістів з 2013 року. Має вищу педагогічну освіту, магістр. Високий рівень управлінської культури Меркун Надії Іванівни характеризується застосуванням демократичного стилю керівництва, створеним у колективі сприятливим соціально-психологічним кліматом, розвитком творчих здібностей та зростанням професійної майстерності керівників гуртків, колегіальним підходом до управління закладом.

Завдяки плідній співпраці Меркун Надії Іванівни з батьківським комітетом, Радою юннатів та благодійними організаціями, зміцнилася навчально-матеріальна база станції юних натуралістів. Розпочалася робота по створенню навчально-дослідницької лабораторії. В роботу станції юних натуралістів вводяться нові проекти «Зелена хвиля» та «Стежка здоров'я».

Збереження навколишнього природного середовища в наш час є надзвичайно актуальним. Відповідальними за його стан є як нинішнє, так і майбутнє покоління, яке ми повинні виховати справжніми захисниками всього живого на Землі. Цією важливою справою займаються педагогічні працівники-ентузіасты юннатівського руху.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ПОЛТАВЩИНІ

У майбутнє ми входимо, озираючись на минуле

Перші гуртки юннатів були організовані в Полтаві ще в довоєнні роки.

Полтавська обласна станція юних натуралістів (*нині Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді*) була створена 13 травня 1946 року і почала працювати як самостійний позашкільний заклад. Станції було виділено приміщення і земельну ділянку: сад – 1га, навчально-дослідні ділянки – 4 га. Перший її директор – Є.С. Грінман. Колектив станції спрямував свою діяльність на обладнання методичних кабінетів, упорядкування навчально-дослідних ділянок, відновлення знищених зелених насаджень, почали налагоджувати зв'язки з учителями та учнями області з метою створення у школах гуртків юннатів.

У 50-х роках юннати Полтавщини активно займалися вивченням біології шовкопряда, методами догляду та годівлі, одержуючи високі результати.

У цей період гуртківці проводили сортопробування сільськогосподарських культур, опановували методи керування ростом та розвитком рослин, виведення та поліпшення нових урожайних, скоростиглих і витривалих сортів культур.

Учні шкіл області продовжують роботу у справі розвитку садівництва в Україні. Навесні та восени 1952 року вирощено 289 012 плодкових саджанців, закладено 81 сад, посаджено 21 000 дерев, закладено 45 га шкілок. За результативно проведеною роботою з озеленення десять юннатів м. Кременчука стають делегатами I обласного зльоту піонерів.

Юні природолюби Полтавщини брали активну участь у розвитку громадського тваринництва, доглядали телят, копей, птахів. Особливу увагу приділяли кролівництву. Багато років юні кролівники області тримали першість з кролівництва в Україні. У 1977 році юні

кролівники взяли участь у Всесоюзному змаганні-конкурсі «Создать под силу одному кроликоферму на дому», оголошеному газетою «Юний лєнінець».

Гуртки юннатів шкіл і позашкільних закладів посилюють зв'язок з науково-дослідними установами та вченими, які надають значну допомогу в роботі. Тісні контакти еднають юних дослідників Миргородської середньої школи № 3 з Грибівською науково-дослідною станцією овочівників. Юннати виконують завдання станції із сортопробування помідорів. Дані, одержані в процесі досліджень, використовуються місцевим господарством.

Справжньою школою з підготовки хліборобських кадрів стали учнівські виробничі бригади, на Полтавщині їх налічувалось понад 270. Перша учнівська виробнича бригада була створена в Заруднянській середній школі Семенівського району. Особливий успіх мали виробничі бригади Миргородського, Карлівського, Семенівського та Новосанжарського районів.

За наполегливу працю як педагоги, так і учні мали високі державні нагороди, запрошувались на ВДНГ до Москви та Києва. Так, наприклад, першому бригадиру учнівської виробничої бригади Хомутецької середньої школи Катерині Гулій присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці; вчитель біології Дем'яненко Катерина Тихонівна за самовіддану працю по профорієнтаційному вихованню своїх учнів відзначена нагородами – орденами Леніна та «Знак Пошани», знаком «Відмінник освіти СРСР».

У 1965 році результати своєї праці юннати та виробничі бригади продемонстрували на ВДНГ УРСР у павільйоні «Зерно», і за досягнуті успіхи Указом Президії Верховної Ради УРСР

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

було нагороджено Грамотою Президії Верховної Ради УРСР ряд обласних станцій юних натуралістів, куди увійшла і Полтавська.

У сімдесятих – дев'яностих роках на Миргородщині було 42 школи, при яких діяло 59 гуртків еколого-натуралістичного профілю Миргородської районної станції юних натуралістів, у них навчалось до 956 учнів щорічно. Діяло 12 теплиць, кожна школа мала власну НДЗД, в районі працювало 27 учнівських виробничих бригад та 8 мініферм.

Юннатами Пирятинської районної станції юних натуралістів було посаджено березову алею зі ста берізок і закладено дендропарк станції юннатів.

У цей період у закладах освіти Котелевщини створювалися і плідно працювали виробничі бригади, які вирощували свиней, бичків, надавали допомогу колгоспам по заготівлі кормів, доглядали за овочевими культурами, вирощували цукровий буряк, кукурудзу, соняшник. На колгоспних птахофермах працювали юні птахівники. У Деревківській школі з 1974 по 1994 роки працювала шкільна кролеферма та гурток «Юні кролівники», які славилися своїми здобутками не лише в районі, але і в області. Продукцію кролівництва продавали у заготівельні контори, а на отримані кошти закупували одяг для дітей із малозабезпечених сімей, організовували екскурсійні поїздки по території України.

У 70-х роках школярі Полтавської області взяли участь у піонерській п'ятирічці «Зеленбуд», посадивши 743 тис. плодкових дерев і 1 млн. 38 тис. декоративних, у тому числі 123 284 саджанці волоського горіха.

Юннати Полтавщини продовжують своєрідний похід за відродження посадки красуні – червоної калини, розпочатий ще в 1973 році. Ініціаторами були юні друзі природи Лохвицького і Глобинського районів. Школярами області посаджено 85 тис. кущів калини.

У 1987 році юні лісівники Котелевської восьмирічної школи № 3 стали ініціаторами проведення Всеукраїнської операції «Верби нашого дитинства», присвяченої Міжнародному року дитини. Самі ж школярі висадили по берегах річки Ворскла 1275 верб, які і сьогодні радують котелевців.

А члени Новосанжарського шкільного лісництва, яке було створене на базі лісомеліоративної станції, доглядали 40 га лісу.

На той час в області близько 7 000 учнів навчається в 450 гуртках Кременчуцької, Лубенської, Миргородської, Комсомольської міських станцій юних натуралістів та Глобинської, Миргородської, Карлівської, Новосанжарської, Лохвицької, Пирятинської, Семенівської, Хорольської, Лубенської, Котелевської, Машівської, Чорнухинської, Шишацької районних станцій. Кожне десятиріччя юннатівський рух набирав обертів аж до кінця 90-х років.

На початку 90-х років обласну станцію юних натуралістів реорганізовано в еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

У зв'язку з наростанням явищ економічної кризи динаміка охоплення школярів гуртковою роботою чітко показує зменшення кількості дітей.

XXI століття принесло значні проблеми у розвиток еколого-натуралістичного руху на Полтавщині. У 2002 році позашкільні заклади були переведені на фінансування до місцевого бюджету, де коштів завжди не вистачало, тому мережа позашкільних закладів області почала поступово зменшуватись. У цей період відбувається ліквідація районних та міських позашкільних закладів. Так було припинено роботу Комсомольської, Шишацької, Семенівської, Машівської, Гадяцької та Лохвицької станцій юних натуралістів.

І все ж мережа еколого-натуралістичних закладів Полтавської області залишилась однією з найбільших в Україні.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Відкриті філії Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у Шишацькому, Полтавському та Кобеляцькому районах. У 2011 році відновив свою діяльність Лохвицький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. На сьогоднішній день при Полтавському облЕНЦум, рай(міськ) СЮН (ЕНЦ) працює 412 гуртків, у яких навчається 6411 вихованців.

Славні традиції юннатів минулих років продовжує сьогоднішнє покоління юних екологів та натуралістів Полтавщини.

У 1995 році Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді започаткована екологічна експедиція «Чиста хвиля». За двадцять років її існування юннати дослідили найбільші річки Полтавської області: Псьол, Ворсклу, Сулу, Оріль, Кременчуцьке та Дніпродзержинське водосховища.

З метою професійної орієнтації учнів 10–11 класів при обласному еколого-натуралістичному центрі в листопаді 2000 року створено обласну очно-заочну біологічну школу, що є дієвим осередком дослідницької роботи, об'єднує слухачів гуртків вищого рівня з різних районів області, здатних до наукового пошуку, зацікавлених у підвищенні свого інтелектуального і культурного рівня.

Важливий напрямок роботи позашкільних закладів – це оздоровлення дітей. Щороку позашкільними закладами еколого-натуралістичного спрямування Полтавської області оздоровлюється понад 3 тисячі юннатів.

Форми літнього оздоровлення кращих вихованців – стаціонарні табори, табори з денним перебуванням, наметові табори, польові практики, екологічні експедиції, походи, екскурсії. Яскравим прикладом цього напрямку роботи є табір «Юннат», що працює з 2006 року на базі Карлівської районної станції юних натуралістів, табір

«Волошка» при Миргородському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, «Юний натураліст» Новосанжарської станції юних натуралістів та інші.

З літа 2005 року розпочав свою роботу стаціонарний обласний дитячо-юнацький оздоровчий табір «Еколог» для обдарованих дітей – структурний підрозділ обласного екоцентру, де протягом чотирьох оздоровчих змін влітку відпочиває понад 500 обдарованих дітей: переможців олімпіад, юних дослідників Малої академії наук, переможців та призерів всеукраїнських, обласних і районних конкурсів.

З метою екологічного виховання учнівської молоді створені колективи екологічної просвіти. В області нараховується 362 екологічні агітбригади, в яких задіяні 3868 дітей та 75 екологічних театрів, де свої сценічні здібності і любов до природи демонструють 1068 школярів.

У Полтавській області набутий досвід створення, функціонування та використання екологічних стежок – краєзнавчих, рекреаційних та навчальних, яких на сьогодні нараховується 281.

У закладах еколого-натуралістичного напряму області створено розвиваюче середовище, що сприяє розкриттю творчого потенціалу дітей з обмеженими можливостями. Такі вихованці навчаються при трьох позашкільних навчальних закладах області: Полтавському обласному еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Кременчуцькому еколого-натуралістичному центрі та Миргородському центрі еколого-натуралістичної творчості.

На сьогодні мережа позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю налічує 12 центрів і станцій:

- Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді;
- Кременчуцький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді;

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

– Лубенська міська станція юних техніків і натуралістів;

– Миргородський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Глобинський еколого-натуралістичний центр;

– Котелевська районна станція юних натуралістів;

– Карлівська районна станція юних натуралістів;

Лохвицький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді;

Миргородська районна станція юних натуралістів;

– Новосанжарська районна станція юних натуралістів;

– Пирятинська районна станція юних натуралістів;

– Чорнухинська районна станція юних натуралістів.

У цих закладах наразі працює 412 гуртків, де навчається 6411 вихованців. У Полтавському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді діє 92 гуртки, якими охоплено 1427 вихованців. І на сьогоднішній день карта Полтавщини має такий вигляд щодо охоплення дітей позашкільною еколого-натуралістичною освітою:

Кременчуцький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Станція юних натуралістів була створена 1 квітня 1956 року. Це один з найперших позашкільних навчальних закладів екологічного спрямування на Полтавщині. У 1993 році станцію перейменовано в Кременчуцький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Сьогодні – це профільний позашкільний навчальний заклад, у якому працює 75 педагогів, діє 102 творчих учнівських об'єднання та навчається 1200 учнів.

Окрасою закладу є «Зимовий сад». У ньому зібрана колекція кімнатних та екзотичних рослин. Це справжня зелена лабораторія для роботи з юннатами під час занять у гуртках та для проведення дослідницької роботи.

У січні 2007 року був створений дитячий екологічний штаб «Зелена планета». Основною метою цього об'єднання є координація діяльності екологічних

***Бельська Валентина Василівна,** директор Кременчуцького еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, освіта вища, закінчила Харківський державний університет, педагогічний стаж – 20 років.*

штабів навчальних закладів міста, активізація практичної природоохоронної роботи.

**Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді**

Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді – сучасний позашкільний навчальний заклад, це добре обладнані кабінети, бібліотека, комп'ютерний клас, зоолого-тваринницька база, лабораторія зоології, лабораторія овочівництва та квітництва, навчально-дослідні земельні ділянки, наявні технічні засоби навчання, транспортні засоби, необхідний господарський інвентар. А головне – творчий педагогічний колектив однодумців, які працюють задля вихованців.

Сьогодні це 61 педагогічний працівник, серед яких 1 доктор наук, 4 кандидата наук, 5 відмінників освіти України.

Головні напрямки роботи центру: навчально-виховна робота; інструктивно-методична; дослідництво в галузі сільського і лісового господарства; трудове, національно-патріотичне виховання; робота з обдарованою учнівською молоддю; профорієнтація; оздоровлення дітей.

У структуру центру входять: відділ екології та охорони природи; відділ сільського господарства; відділ біології та методичної роботи; очно-заочна біологічна школа; дитячо-юнацький оздоровчий табір «Еколог»; Шишацька філія (працює з 2007 р.); філія у Полтавському районі (працює з 2011 р.); Кобеляцька філія (працює з 2013 р.).

Філії закладу створені у сільській місцевості з метою задоволення потреб учнів сільських шкіл у якісній позашкільній освіті.

Заклад має сучасну матеріально-технічну базу, обладнані кабінети для занять гуртків, що дає підґрунтя для організації дослідницької діяльності вихованців.

На навчально-дослідній земельній ділянці загальною площею 6500 м² закладено відділки багаторічних квіткових рослин, колекційний лікарських рослин, овочеву та польову сівозміни, виробничий

Бедніна Віталій Григорович, директор Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Закінчив Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка, Полтавський сільськогосподарський інститут. Педагогічний стаж – 25 років.

відділ, колекційну ділянку сухоцвітів, ділянку ландшафтного дизайну та розпочато закладання дендрологічного відділу. Садок центру включає горішник, ягідник та відділок фруктових дерев.

Зоолого-тваринницька база включає крільчатник, пташник, вольєри для утримання хижих тварин та нутрій, пасіку, лабораторію зоології. Загальна площа зоолого-тваринницької бази – 420 м². У 2002 році була створена навчальна пасіка. Створено кабінет-майстерню для гуртків бджолярів та садівників. У 2007 році була проведена реконструкція зоолого-тваринницької бази.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Для наукової роботи з рослинництва на території закладу є все необхідне (*теплиця площею 180 м², навчально-дослідні земельні ділянки, садок плодкових дерев, ягідник*). Тематику дослідів керівники гуртків узгоджують з науковцями Полтавської державної аграрної академії. Дослідницька робота проводиться також і в гуртках ботаніки, зоології, квітників-аранжувальників.

Обласний еколого-натуралістичний центр є координаційно-методичним осередком зі здійснення методичної, природоохоронної, дослідницької роботи у школах та позашкільних навчальних закладах області. З цією метою колективом закладу запроваджено проведення спільних педагогічних рад з районними методичними об'єднаннями вчителів природничих дисциплін, семінарів, координаційних рад директорів позашкільних навчальних закладів. На базі обласного еколого-натуралістичного центру проходять семінари-практикуми студентів природничого і психолого-педагогічного факультетів Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, а також технології виробництва і переробки продукції тваринництва та факультету ветеринарної медицини Полтавської державної аграрної академії.

Всеукраїнський збір екологів Полтавська область

З метою удосконалення методичного забезпечення навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах педагогічні працівники центру розробили навчальні програми з позашкільної освіти, які затверджені наказами Департаменту освіти і науки Полтавської облдержадміністрації, їх можуть використовувати в своїй роботі педагоги області.

Своїми здобутками педагогічні працівники центру діляться з колегами із інших областей України. Протягом останніх п'яти років колективу Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді було довірено проведення всеукраїнських заходів, таких як: Міжнародна науково-практична конференція «Культура здорового способу життя та екологічне виховання як складові змісту позашкільної освіти» (2010 р.), Всеукраїнський семінар-практикум з тваринництва «Сучасні технологічні та екологічні аспекти розвитку тваринництва у позашкільних навчальних закладах» (2011 р.), XI Всеукраїнський конкурс колективів екологічної просвіти (2012 р.), VIII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів (2014 р.). За результатами проведених заходів були видані збірники матеріалів, які вручені представникам з усіх областей України.

Колектив закладу постійно знаходиться у творчому пошуку, тому було прийнято рішення про видання щомісячного методичного вісника. Перший номер побачив світ у січні 2006 року.

Мета даного видання – надання методичної допомоги методистам районних методичних кабінетів, педагогам загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

З вересня 2007 р. вісник став інформаційно-методичним. Публікації методичної сторінки, як правило, об'єднані однією тематикою. Тематика різнопланова, але та, яка цікавить наших читачів. Головним є висвітлення еколого-натуралістичної та дослідницької роботи школярів, пропаганда здорового способу життя, здобутки відділення Малої академії наук. На сторінках видання творчі вчителі області діляться своїм педагогічним досвідом роботи.

Розповсюджуємо вісник на районні та міські відділи (*управління*) освіти, районні станції юних натуралістів, будинки дитячої та юнацької творчості безкоштовно. Крім інформаційно-методичних вісників у закладі видаються навчально-методичні посібники, буклети з досвіду роботи, навчально-популярні видання для дітей, збірники статей, тематичні календарі. Щороку друкована продукція Полтавського екоцентру бере участь у Позашкільних педагогічних читаннях-виставці видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Доробки педагогічних працівників центру займають призові місця у різних номінаціях та нагороджуються Грамотами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

У 2009 і 2011 роках колектив став лауреатом відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників», у 2014 році переможцем, а у 2013 році – абсолютним переможцем, за що нагороджений Дипломом «Флагман позашкільної освіти».

Колектив закладу – учасник VI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2015», що відбулася у Київському Палаці дітей та юнацтва. Під час

виставки були презентовані досягнення з питань роботи з обдарованою учнівською молоддю. У номінації «Інноваційні технології виявлення, навчання та підтримки розвитку обдарованих дітей і молоді» колектив центру нагороджений Золотою медаллю та Дипломом Міністерства освіти і науки України і Національної Академії педагогічних наук України за творчу працю з підвищення якості національної освіти.

Педагогічний колектив центру двічі здобував перемогу у Всеукраїнському конкурсі-огляді соціально-педагогічних виховних систем позашкільних навчальних закладів у номінації «Соціально-педагогічна виховна система позашкільного навчального закладу» у 2013 і 2014 роках, за що Дипломами I ступеня нагороджені директор Бедніна В.Г. та заступник директора з навчально-виховної роботи Сусахіна Л.В.

За вагомий внесок у справу охорони навколишнього середовища, активну дослідницьку роботу та популяризацію еколого-натуралістичних знань у 2011 році трудовий колектив Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

Всеукраїнський збір юних екологів у Полтавській області

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Останні роки наш колектив працює над упровадженням інноваційних технологій у позашкільній освіті: особистісно орієнтованих технологій, проектної технології, асоціативної технології, інтерактивного навчання, навчання як дослідження.

Прикладами інноваційних форм роботи є створення очно-заочної біологічної школи, організація і проведення екологічної експедиції «Чиста хвиля», польової екологічної практики на природно-заповідних територіях Полтавщини, оздоровчо-реабілітаційного напрямку роботи.

Головним завданням обласного еколого-натуралістичного центру є створення умов для навчання та виховання обдарованої учнівської молоді, особливо дітей із сільської місцевості. З цією метою з 2000 року у закладі створена обласна очно-заочна біологічна школа. Це перспективна форма роботи з обдарованими учнями, основною метою якої є забезпечення допрофесійної підготовки, створення умов для творчої самореалізації та всебічного розвитку особистості.

Працюючи за авторською моделлю, педагогічний колектив закладу прагне дати учням не лише певний об'єм знань, але й розвивати їх інтелект та творчі

здібності, необхідні для майбутніх фахівців у галузі біології, екології, хімії, сприяє їх духовному самовдосконаленню, професійній орієнтації та підготовці до практичної діяльності. Школа має у своєму складі групи з дворічною очно-заочною формою навчання та працює за двома секціями: хімії та біології. Слухачі школи після двох років навчання одержують документ про позашкільну освіту з додатком. Заняття в очно-заочній біологічній школі відвідує 187 слухачів із 10 районів та міст Полтави і Комсомольська.

До роботи в біологічній школі залучаються висококваліфіковані викладачі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та Полтавської державної аграрної академії, серед них 4 кандидати та 1 доктор наук. Заняття проходять на базі цих вищих навчальних закладів.

Кожен рік всі слухачі очно-заочної біологічної школи вступають до вищих навчальних закладів. Так вихованка школи Макаренко Валентина нині студентка Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка, Арканова Анастасія – голова студентського наукового товариства Полтавського національного педагогічного університету

імені В.Г. Короленка, Мастюх Катерина – голова культмасового сектора профкому цього ж вишу, Васильченко Олена – студентка Української медичної стоматологічної академії, Слизько Сергій – Полтавської державної аграрної академії, Патик Яна навчається в університеті у Польщі.

Традиційним у роботі закладу є проведення літньої польової екологічної практики для слухачів заочної школи

Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти 2015»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

на території геологічної пам'ятки природи «Бутова гора», що на Шишаччині, де знаходилась садиба видатного вченого, першого президента Української академії наук В.І. Вернадського. Практика проводиться у формі наметового табору протягом 21 дня.

Науковий супровід під час практики здійснюють викладачі природничого факультету педагогічного університету.

Під час практичних занять вихованці відпрацьовують завдання із зоології, ботаніки, хімії, гідробіології, орнітології, ентомології, вивчають фактори антропогенного впливу на навколишнє середовище. Робота практики поєднує навчально-виховну мету з оздоровленням на екологічно чистих природоохоронних територіях.

Обласна експедиція «Чиста хвиля» – це ще одна форма інноваційної діяльності закладу. Участь в експедиції беруть найактивніші слухачі обласної очно-заочної біологічної школи обласного еколого-натуралістичного центру та учні-члени Малої академії наук.

Екологічний похід на байдарках триває 10 діб. За цей час учасники експедиції проходять річкою близько 150 кілометрів. Відділ екології закладу вирішив піти по шляху обстеження чотирьох основних рік області: Сули, Псла, Ворскли та Орелі. Адже кожна з цих рік є частиною великої річкової системи і тому від їх екологічного стану залежить якість води у головній артерії України – Дніпрі.

Під час екологічної експедиції проводяться орнітологічні, гідрологічні, ентомологічні, гідробіологічні, ботанічні дослідження. Члени експедиції ведуть широку роз'яснювальну роботу серед місцевого населення та рибалок щодо збереження довкілля і самі беруть безпосередню участь у прибиранні прибережних зон від побутових

відходів. Під час експедиції проводиться екскурсійна діяльність: діти відвідують визначні місця, пов'язані з історією та культурою рідного краю. Наукові дослідження юннатів поєднуються з цікавим відпочинком.

Педагогічний колектив центру турбується про виховання наукової еліти. При закладі діють відділення хімії та біології, екології та аграрних наук обласного відділення МАН, які включають 13 секцій: хімії, біології людини, загальної біології, ботаніки і зоології, валеології, медицини, психології, екології, охорони довкілля та раціонального природокористування, агрономії, зоотехніки і ветеринарії, селекції і генетики, лісознавства.

Кожного року вихованці закладу беруть участь в обласному етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН. Всього за останні десять років у II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту взяли участь 133 вихованці нашого центру, з них 98 стали переможцями.

Вихованці Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру є учасниками обласних та всеукраїнських природоохоронних заходів, де вони здобувають призові місця. Наші гуртківці – призери I та III Всеукраїнських

Всеукраїнський семінар з тваринництва

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

експедиційно-польових зборів юних ботаніків, I та II Всеукраїнських семінарів-практикумів юних зоологів, Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця», фестивалю «Квітуха Україна» та багатьох інших заходів.

З 2005 року в структурі закладу працює стаціонарний обласний дитячо-юнацький оздоровчий табір «Еколог» для обдарованих дітей, де протягом чотирьох оздоровчих змін щоліта відпочиває понад 500 обдарованих дітей: переможців олімпіад, юних дослідників Малої академії наук, переможців та призерів всеукраїнських, обласних і районних конкурсів, а під час зимових канікул – близько ста дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та соціально незахищених категорій.

Тут дбають, щоб кожна дитина знайшла собі справу до душі, відчула себе творчою особистістю, збагатилась духовно і почувала себе комфортно, щоб дозвілля було цікавим та різноманітним. З метою національно-патріотичного виховання школярів педагогічний колектив табору застосовує інноваційну форму роботи – музейну педагогіку. Діти відвідують Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, музеї українського весілля у с. Великі Будища, Музей-садибу М.В. Гоголя, Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви», Музей-садибу Леоніда Сморжа. Дбають педагогічні працівники табору про виховання екологічної свідомості, любові до природи. З цією метою здійснюються велопрогулянки та походи екологічними стежками. На території обласного дитячо-юнацького оздоровчого табору «Еколог», у межах проектного ландшафтного заказника «Міські Млини» прокладена екологічна стежка «Юннатівська», яка включає три апробованих маршрути.

Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр тісно співпрацює з вищими навчальними закладами міста.

Викладачі цих закладів є науковими керівниками та консультантами науково-дослідницьких робіт, що подаються учнями на конкурс-захист МАН, постійними членами журі при проведенні обласного етапу конкурсу. Філія у Полтавському районі працює у тісній співдружності з Чалівським та Розсошенським лісництвами, Полтавською державною сільськогосподарською дослідною станцією імені М.І. Вавилова Інституту свинарства агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України.

Вихованці закладу у майбутньому пов'язують свій життєвий вибір з природничими науками, стають вчителями біології та хімії, викладачами вищих навчальних закладів та ін. Колишні вихованці обласного еколого-натуралістичного центру: Самородов В.М. – заслужений винахідник України, доцент Полтавської державної аграрної академії, Закалюжний В.М. – кандидат геолог. наук, доцент кафедри біології та охорони здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Чован О.О. – аспірант Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка, Чеботарьова Л.В., Ханнанова О.Р. – асистенти кафедри ботаніки та методики викладання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Ребрик Т.О. – учитель біології Полтавської спеціалізованої школи № 3, Макаренко Я.М. – викладач біології Полтавського технічного училища № 10 та багато інших.

Юннати різних поколінь вдячні колишнім педагогічним працівникам закладу: директорам Грінману Є.С., Струцю С.Ф., Омельяненко Н.В., методистам Дух-Копаниці Л.А., Білошистій М.А., Васевич В.М., нинішньому директору закладу Бедніні В.Г., які зробили значний внесок у розвиток юннатівського руху на Полтавщині.

Лубенська міська станція юних техніків і натуралістів

Станція юних натуралістів була заснована 1 листопада 1957 року. Лубенську станцію юних техніків і натуралістів створено 1 червня 1995 року шляхом реорганізації станції юних техніків та станції натуралістів. До цього часу ці два заклади працювали як окремі підрозділи.

Формуванню національної свідомості вихованців закладу сприяє участь в різноманітних трудових акціях, всеукраїнських і обласних природоохоронних конкурсах і проектах.

Еколого-натуралістичні гуртки очолюють висококваліфіковані спеціалісти, які мають вищу педагогічну освіту.

На базі закладу, окрім гуртків еколого-натуралістичного спрямування, працюють гуртки науково-технічного та художньо-естетичного напрямів. Це дає можливість дітям відвідувати творчі учнівські об'єднання, робота в яких сприяє саморозвитку дитини, співтворчості, розвитку міжособистісних стосунків. Влітку організовується робота

Лисенко Сергій Володимирович, директор Лубенської міської станції юних техніків і натуралістів, освіта вища, закінчив Київський державний університет імені Т.Г. Шевченка, педагогічний стаж – 21 рік.

табору «Юний технік і натураліст». Профільний табір з денним перебуванням при станції працює щорічно (14 робочих днів). Всього в таборі відпочивають 40 вихованців – 15 дітей натуралістичного профілю і 25 дітей технічного профілю.

Глобинський районний еколого-натуралістичний центр

Станція юннатів у місті Глобине була створена в 1969 році.

Робота центру спрямована на розширення знань дітей з природничих наук, формування у підростаючого покоління екологічної культури, принципів здорового способу життя, залучення учнів до практичної природоохоронної діяльності. Основний напрям діяльності закладу – залучення дітей до роботи в творчих учнівських об'єднаннях. У центрі діє 28 гуртків за 18 профілями. Гуртки працюють на базах 16 загальноосвітніх навчальних закладів району, якими охоплено 530 дітей.

Москаленко Тамара Іванівна, директор Глобинського районного еколого-натуралістичного центру, освіта вища, закінчила Харківський державний університет. Педагогічний стаж – 34 роки.

Котелевська районна станція юних натуралістів

Котелевська районна станція юних натуралістів була створена в 1971 році.

Заклад є координатором організаційно-масової, навчально-виховної еколого-натуралістичної роботи серед учнівської молоді Котелевського району.

Сьогодні на базі станції діє 20 творчих учнівських об'єднань за 5 різними профілями. В гуртках навчаються 320 школярів. Педагогічний колектив закладу – команда творчих, ініціативних, наполегливих наставників, які допомагають кожній дитині реалізувати свої здібності.

Для роботи з вихованцями обладнано чотири навчальні класи, навчально-дослідна земельна ділянка, створені куточки бережливого ставлення до хліба, зелених рослин, живий куточок,

Лисенко Сергій Володимирович, директор Лубенської міської станції юних техніків і натуралістів, освіта вища, закінчив Київський державний університет імені Т.Г. Шевченка, педагогічний стаж – 21 рік.

є комп'ютерна техніка, підключення до мережі Інтернет.

Миргородська районна станція юних натуралістів

Станція юних натуралістів на Миргородщині діє з 15 серпня 1964 року.

Одним із найважливіших напрямів діяльності закладу є підвищення екологічної грамотності вихованців, озброєння їх навичками щодо проведення практичної природоохоронної роботи, формування активної життєвої позиції громадянина України.

Кількість гуртків, у порівнянні з попередніми роками, збільшилася до 48, в них навчається 750 дітей.

Цікавою та корисною була співпраця Миргородської районної станції протягом 2011–2013 років з волонтером Корпусу Миру США в Україні Метью Бреді, випускником Каліфорнійського університету. Протягом цього часу в 10 школах району проводились тренінги по профілактиці алкоголізму та тютюнопаління, торгівлі людьми та профілактиці ВІЛ/СНІДу. Поряд з тренінгами валеологічного характеру проводились

Гречаний Віталій Олексійович, директор Миргородської районної станції юних натуралістів. Закінчив Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка. Педагогічний стаж – 18 років.

заняття, на яких розкривалися різні сторони і аспекти життя молоді в США.

**Лохвицький міський еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді**

У 1972 році було засновано Лохвицьку районну станцію юних натуралістів. У 1993 році статус станції юних натуралістів змінився на еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Діяльність закладу направлена на удосконалення позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування в місті.

У період з 2011 по 2015 роки збільшується педагогічний склад працівників, розширюється мережа гуртків. У 2015 році на базі центру функціонує 10 творчих учнівських об'єднань. До роботи в гуртках задіяні 324 вихованці з трьох загальноосвітніх закладів міста.

Покращилася матеріально-технічна база центру: придбані сучасні інтерактивні засоби навчання – фотоапарат, відеокамера, комп'ютер, синтезатор, відеопроектор, принтер, фотопринтер, мультимедійна система. Приміщення для занять гуртків укомплектовані новими меблями.

Ковальова Вікторія Петрівна, директор Лохвицького міського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, освіта вища, закінчила Сумський державний педагогічний інститут імені А.С.Макаренка, педагогічний стаж – 20 років.

Чорнухинська районна станція юних натуралістів

Чорнухинська районна станція юних натуралістів заснована в 1993 році.

Заклад має 3 навчальних кабінети, навчально-дослідну земельну ділянку, сад та квітники.

При станції юннатів працює 9 гуртків, у яких навчається 129 вихованців.

Педагогічний колектив закладу – це 7 педагогів, 3 з яких є штатними працівниками.

Станція співпрацює з сільськими та селищною радами, загальноосвітніми навчальними закладами району, будинком дитячої та юнацької творчості, лісництвами, Українським товариством охорони птахів.

Могилевська Тетяна Миколаївна, директор Чорнухинської районної станції юних натуралістів. Освіта вища, закінчила Ворошиловоградський педагогічний інститут імені Т.Г.Шевченка, педагогічний стаж – 23 роки.

Новосанжарська районна станція юних натуралістів

Новосанжарська районна станція юних натуралістів була заснована в 1977 році.

Заклад має навчальний кабінет, навчально-дослідну земельну ділянку та куточок живої природи.

Земельна ділянка включає відділ декоративних рослин, овочеву сівозміну, ділянку лікарських рослин, що дає можливість ознайомлювати вихованців з новими та перспективними сортами сільськогосподарських рослин, моделювати агрономічні прийоми під час вирощування сільськогосподарських культур.

Куточок живої природи представлений кімнатними рослинами і тваринами: хом'яками, морськими свинками, щурами, черепахами, декоративними рибками, птахами та жабами.

У закладі працює 21 гурток, якими охоплено 382 учні. Творчі учнівські об'єднання працюють на базі районної станції юних натуралістів та при

Бондарчук Микола Іванович, директор Новосанжарської районної станції юних натуралістів, освіта вища, закінчив Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка, педагогічний стаж – 29 років.

8 загальноосвітніх навчальних закладах району.

Карлівська районна станція юних натуралістів

Карлівська районна станція юних натуралістів була заснована 26 вересня 1972 року.

Заклад має 5 основних кімнат площею 150 м²: методичний, навчальний і комп'ютерний кабінети, кімнати живого куточку і практичних занять, сад – 0,10 га, квітники площею 0,02 га, екологічну стежку протяжністю 1 км.

На сьогоднішній день педагогічний колектив закладу це 14 творчих педагогів, 6 з яких працюють за основним місцем роботи та 8 – за сумісництвом. У 20 гуртках за 9 профілями навчається 340 вихованців. Гуртки працюють на базисах міських та районних загальноосвітніх навчальних закладів.

Тютюнник Тетяна Анатоліївна, директор Карлівської районної станції юних натуралістів, освіта вища, закінчила Київський державний університет імені Т.Г. Шевченка, педагогічний стаж – 27 років.

Пирятинська районна станція юних натуралістів

Пирятинська районна станція юних натуралістів розташована у мальовничому куточку села Березова Рудка. Загальна площа приміщення складає 141 м². У закладі обладнано три навчальні кабінети для занять гуртків, бібліотека, живий куточок. Площа навчально-дослідної ділянки становить 0,3 га і включає польову і овочеву сівозміни, колекційний відділ, відділ лікарських рослин.

За час існування станції юннати були активними учасниками еколого-натуралістичних конкурсів, акцій, проєктів, за що неодноразово нагороджувались Почесними грамотами Міністерства освіти, Українського товариства охорони природи, Українського товариства охорони птахів. Педагогічний колектив закладу розглядає виховання у дітей дбайливого ставлення і любові до

Руденко Олена Павлівна, директор Пирятинської районної станції юних натуралістів, освіта вища, закінчила Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка, педагогічний стаж – 12 років.

природи як одну із складових частин виховання молоді.

Миргородський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Миргородська міська станція юннатів була заснована 22 серпня 1983 року.

Для здійснення навчально-виховної роботи заклад має власне приміщення загальною площею 375 м², що складається з 7 кабінетів та актової зали, де проводяться масові заходи. За центром закріплена земельна ділянка площею 0,45 га, на якій розміщені господарські будівлі, навчально-дослідні ділянки, невеликий садок, парник та теплиця.

У центрі функціонує 3 відділи: рослинний, зоологічний, еколого-народознавчий. Мета їх роботи – залучення учнівської молоді до дослідницької та практичної природоохоронної діяльності. На сьогоднішній день заклад відвідує 350 школярів, які навчаються в 24 гуртках за різними напрямками діяльності. Навчання проводиться за трьома рівнями, що робить можливим дати

Хабоса Лариса Володимирівна, директор Миргородського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, освіта вища, закінчила Харківську інженерно-педагогічну академію, педагогічний стаж – 6 років.

дітям знання та вміння від інформаційно-пізнавальної до професійної підготовки.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ЧЕРКАЩИНІ

З історії розвитку юннатівського руху в області

Історія юннатівського руху на Черкащині починається з утворення у січні 1954 року Черкаської області, коли вже в лютому цього року була створена обласна станція юних натуралістів.

До 1970 року станція юннатів знаходилась в невеликому одноповерховому приміщенні по вул. Комсомольській (нині *Смілянська*), де нині розміщений обласний Центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді. З 1970 року обласна станція юних натуралістів знаходиться в мальовничому куточку міста, де займає площу 5 га землі, з двоповерховим учбовим корпусом, площею 2500 м², з кабінетами та лабораторіями для занять, актовим залом на 200 місць. У господарстві – теплиця, парники та допоміжні споруди, пришкільна навчально-дослідна земельна ділянка з усіма відділами, сад.

Започаткований юннатами у 1970 році живий куточок станції, який налічував близько 80 видів різних тварин, згодом переріс в Черкаський міський зоопарк.

У 1975 році на території станції юних натуралістів було створено стаціонарний профільний табір «Юннат», який щороку приймав на відпочинок в літній період 240 дітей, вихованців учнівських шкільних лісництв, виробничих бригад, переможців екологічних конкурсів. А нині це гуртожиток «Мрія» для працівників закладів освіти. В літній період він відкриває двері як оздоровчий заклад для дітей педагогічних працівників області.

У 1970–1990 роках у школах області працювало

понад 400 учнівських виробничих бригад, 870 ланок юних тваринників, 35 шкільних лісництв, була налагоджена профорієнтаційна робота з учнями.

Слід відзначити великий внесок педагогічних працівників станції юннатів у скарбницю юннатівського руху. Особливо в час забудови та зміцнення матеріальної бази станції: добудова навчального і спорудження спального корпусів, харчового блоку табору «Юннат», плавального басейну, теплиці, павільйону для тварин.

В 2003 році обласна станція юннатів була перейменована в обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, а з грудня 2006 року рішенням обласної ради заклад реорганізований в обласний центр еколого-натуралістичної творчості, мала академія наук учнівської молоді.

У грудні 2013 року заклад реорганізовано в комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради».

Протягом всіх цих років заклад гідно виконує місію методичного Центру з питань позакласної роботи з учнівською

Обласна педагогічна виставка «Освіта Черкащини – 2015»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

молоддю, екологічного виховання учнів міста і області, її професіонального самовизначення, розвиває і підтримує юні таланти, обдарування, надає методичну допомогу загальноосвітнім школам та позашкільним закладам області.

За роки існування позашкільного закладу школу юннатівського гарту пройшли тисячі вихованців навчальних закладів Черкащини.

Черкаська районна станція юних натуралістів

Черкаська районна станція юних натуралістів створена 1991 року як центр роботи з учнівською молоддю. З 2007 року навчальний заклад очолює директор Насонова Ганна Олексіївна, вчитель вищої категорії, керівник гуртка-методист. Протягом навчального року в закладі працює 26 гуртків (*охоплено 433 учні*), керівництво якими здійснюють чотири основних та чотири керівники гуртків-сумісники, серед них є один керівник гуртків-методист.

Вихованці станції юннатів є активними учасниками обласних та Всеукраїнських конкурсів. Педагогічний колектив закладу брав участь в конкурсі «Джерело творчості» в номінації «Керівник навчального закладу», де посів перше місце на обласному етапі, Конкурсі на кращу виховну систему, отримавши Диплом першого ступеня на Всеукраїнському етапі.

В 2011 році в м. Вінниця під час проведення Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад вихованець гуртка «Юні генетики» посів перше місце в секції «Рослинництво», вихованці гуртка «Юні лісівники-дендрологи» були учасниками IV Всеукраїнського зльоту юних лісівників, що проходив у м. Чернівці. Вони є активними учасниками обласних конкурсів шкільних лісництв та переможцями різних еколого-натуралістичних конкурсів.

Вихованці гуртків станції юннатів – активні учасники туристичних змагань та походів. Ось уже декілька років

Мережа позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю в регіоні

Сьогодні в області діють 3 позашкільних заклади еколого-натуралістичного спрямування: Черкаська районна станція юних натуралістів, Уманський міський еколого-натуралістичний Центр учнівської молоді, Шполянська районна станція юних натуралістів.

Насонова Ганна Олексіївна, директор Черкаської станції юних натуралістів

поспіль вихованці туристсько-краєзнавчого гуртка (*керівник Вовченко О.В.*) є переможцями районного та учасниками обласних туристичних змагань різного рівня.

В закладі до послуг вихованців обладнано шість кабінетів, серед них кімната-музей побуту українського народу. Робота над його створенням розпочалася ще в 2008 році і триває до цього часу.

У 2000 році на станції юннатів створено куточок живої природи. Щорічно проводиться значна робота по озелененню прилеглої території, облаштовуються квітники та навчально-дослідницькі ділянки.

У закладі працюють творчі люди, які віддають свої знання та вміння для розвитку творчих здібностей учнів, виховання підростаючого покоління.

Уманський міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Життя в позашкільному закладі відрізняється від школи зацікавленістю, емоційною насиченістю, створює комфортні умови для взаємозбагачення дітей і дорослих знаннями і враженнями.

Найголовнішим принципом виховання є прийняття дитини такою, яка вона є насправді. Тільки в такому випадку у керівника гуртка з вихованцем буде підтримуватись контакт, що є єдиною умовою плідної взаємодії обох учасників виховного процесу. Головне завдання керівника гуртка – розкрити перед вихованцями весь широкий спектр можливостей, які не помічаються підлітками через брак життєвого досвіду.

Екологічна освіта і виховання підростаючого покоління спрямовані на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, поглиблення та розширення шкільних базових знань. Екологічні знання нічого не варті, якщо вони не торкаються душі дитини. Тому життя в позашкільному закладі має відрізнитись від школи зацікавленістю, емоційною насиченістю, має давати задоволення, створювати комфортні умови, взаємозбагачувати дітей і дорослих знаннями і враженнями. Саме поза межами уроку учень самореалізується, саморозкривається повною мірою. Позашкільний навчальний заклад – це той інститут виховання дитини, який забезпечує гармонійний розвиток особистості.

Еколого-натуралістичні центри є складовою частиною позашкільля. Саме еколого-натуралістичний центр забезпечує сприятливі умови для формування гармонійної і розвиненої в екологічному відношенні особистості.

Позашкільна освіта набагато повніше враховує потреби дитини у спілкуванні з природою, пізнавальні та

*Курінська Лідія Василівна,
директор Уманського міського центру
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді*

інтелектуальні можливості, дає змогу застосувати здобуті знання, уміння та навички в практичній діяльності по охороні природного середовища.

Головними завданнями роботи Уманського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді є:

- підвести дитину до глибокого естетичного розуміння природи, розбудити бажання жити в гармонії з зовнішнім світом, у відповідності до його законів;
- виховувати громадянина, відповідального за долю України;
- відроджувати кращі традиції українського народу у взаємовідносинах з довкіллям;
- виховувати почуття особистої відповідальності за стан довкілля;
- гармонізувати зв'язки людина–природа, особистість–суспільство, матеріальне–духовне.

Пріоритетними напрямками роботи Уманського міського ЦЕНТУМ є впровадження різних форм позашкільної екологічної освіти та виховання.

Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми

Центр роботи з обдарованими дітьми як позашкільний навчальний заклад робить вирішальний внесок у розвиток творчих здібностей учнів, формування екологічної свідомості, екологічного інтелекту, практичних навичок у спілкуванні з природним і антропогенним середовищем. Центр постійно оновлює зміст і методи проведення еколого-натуралістичної роботи, критично оцінює її якісний стан, спрямовує на самореалізацію та життєствердження особистості кожного учня.

Основними завданнями позашкільної еколого-натуралістичної роботи в Центрі є:

- методичне забезпечення та координація роботи керівників учнівських творчих об'єднань;
- робота з обдарованою учнівською молоддю;
- розробка і вдосконалення навчальних планів позашкільної еколого-натуралістичної роботи;
- розробка і видання методичних рекомендацій з позакласної та позашкільної роботи з біології, сільського господарства, екології для позашкільних еколого-натуралістичних закладів, шкіл, дошкільних установ;
- розробка сценаріїв тематичних, еколого-натуралістичних заходів;
- залучення талановитої молоді до просвітницької діяльності серед широких верств населення через клубну роботу;
- виховання учня, громадянина України;
- формування у школярів бажання і вміння захищати і зберігати єдність екосистеми Землі, приділяючи особливу увагу біологічній різноманітності та природним процесам, що підтримують життя.

Не дивлячись на те, що заклад неодноразово реорганізовувався, мережа

гуртків еколого-натуралістичного профілю повністю збережена. На сьогодні в обласному Центрі роботи з обдарованими дітьми працює 31 гурток еколого-натуралістичної творчості 20 профілів, роботою яких охоплено 465 дітей. З них 10 гуртків (150 учнів) працюють у сільській місцевості. Крім цього в закладі працює 15 гуртків художньо-естетичного профілю, роботою в яких охоплено 225 учнів. Щороку профільність гуртків змінюється з урахуванням зацікавленості та інтересів дітей.

Сьогодні Центр роботи з обдарованими дітьми – обласний позашкільний заклад, діяльність якого здійснюється в трьох напрямках: еколого-натуралістичний, художньо-естетичний та Мала академія наук.

Результатом творчої діяльності відділу еколого-натуралістичного напрямку є організація та проведення обласних семінарів з методистами природничих дисциплін районних відділів освіти, керівниками учнівських шкільних лісництв, гуртків еколого-натуралістичного профілю, директорами центрів дитячої та юнацької творчості та позашкільних навчальних закладів області.

Спільно з Обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників проводяться семінари-тренінги, майстер класи, заняття з курсової підготовки керівників гуртків, вчителів загальноосвітньої школи.

Педагогічними працівниками Центру згідно річного плану видаються навчально-методичні збірники, посібники, рекомендації на основі досвіду позашкільної роботи, які представляються на щорічній обласній виставці передового педагогічного досвіду «Освіта Черкащини», за плідну участь в якій у 2013 році Центр отримав

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Грамоту Департаменту освіти і науки Черкаської облдержадміністрації та кубок переможця.

Узагальнений педагогічний досвід висвітлюється в публікаціях педагогічних видань «Освіта України», «Педагогічний вісник», «Позашкілля», «Рідна школа», «Юний натураліст», а також – у брошурах, альбомах, буклетах.

Роками налагоджена співпраця з вищими навчальними закладами області, дослідними лабораторіями, позашкільними закладами іншого спрямування, загальноосвітніми закладами області та України.

Щорічно в Центрі проводяться обласні природоохоронні конкурси, акції: «Збережемо первоцвіти», «День Землі», «День зустрічі птахів», конкурс екологічних колективів, учнівських шкільних лісництв. Восени на території саду організовується і проводиться акція «Посади своє дерево».

Вихованці Центру неодноразово були призерами всеукраїнських етапів екологічних конкурсів, акцій. Щороку переможці конкурсів нагороджувалися безкоштовними путівками до Всеукраїнського табору «Юннат» Національного еколого-натуралістичного Центру в м. Києві та цінними подарунками.

З 2006 року в Центрі діє відділ Малої академії наук. Науково-дослідницькою діяльністю в МАН щороку охоплюється близько 700 учнів 8–11 класів навчальних закладів області.

У рамках діяльності названих відділень МАН функціонують 56 наукових секцій – на базі Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, Черкаського державного технологічного університету, Центру, інших навчальних закладів, установ обласного центру та 31 наукова секція – на базі Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини *(на підставі укладених угод про співпрацю)*.

Поєднуючи зусилля досвідчених педагогів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, провідних науковців Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Черкаського державного технологічного університету, Мала академія наук задовольняє потреби обдарованих дітей у їх творчій реалізації.

З 2008 року на базі закладу проводиться оздоровлення вихованців. Результатом творчої діяльності методистів та інших педагогічних працівників Центру було створення літнього оздоровчого табору «Еврика» для 30 учнів 9–10 класів – переможців II та III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту Малої академії наук учнів-слухачів МАН.

До проведення навчальних занять запрошуються провідні наукові працівники Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, які вже мають досвід співпраці з МАН *(всього близько 20 викладачів)*. До роботи з учасниками табору залучаються працівники Малої академії наук. Лекційні заняття проводяться в аудиторіях Центру з використанням сучасного мультимедійного обладнання. Проводяться лекційні, практичні, тренінгові заняття, в ході яких учні мають можливість попрацювати як в групах, так і індивідуальному порядку, поспілкуватись з науковцями.

За весь період діяльності табору проводиться близько 70 навчальних занять з науковцями.

З метою виявлення інтелектуальних здібностей дітей проводиться вхідне анкетування «Рівень інтелекту особистості», цикл практичних занять з використанням інтерактивних

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

методик навчання, в ході яких учні виявляють інтерес до науково-дослідницької роботи.

Особливий інтерес дітей викликали заняття «Інтерактивне моделювання конкурсу-захисту МАН», тренінги «Психологія наукової творчості» та «Мотивація успіху», практикум «Пам'ятка виступаючому». Під час всіх проведених лекційно-практичних занять застосовуються сучасні інтерактивні методики навчання.

В таборі «Еврика» приділяється увага естетичному та екологічному вихованню дітей. Турнір «COUNTER-STRIKE», який проводиться в комп'ютерному класі Центру, сприяє розвитку у дітей навиків швидкої реакції, пізнавальної активності, винахідливості, волі до перемоги. Разом з тим наголошується про негативний вплив надмірного захоплення комп'ютерними іграми на розвиток особистості: втрата контролю, що виражається у неспроможності закінчити гру, втрата відчуття часу, постійне бажання грати, зниження соціальної та фізичної активності особистості.

Для переможців обласних, всеукраїнських еколого-натуралістичних конкурсів, акцій, операцій проводиться оздоровчий табір «Мальва».

Працівниками Центру розроблено Положення про профільний табір відпочинку, Правила внутрішнього розпорядку в таборі, Програму роботи табору, План навчально-виховної роботи, розклад занять гуртків у таборі.

Програмою роботи профільного табору «Мальва» передбачається створення сприятливого оздоровчого середовища для дітей, робота в гуртках еколого-натуралістичного напрямку за інтересами, виховання в учнів навичок здорового способу життя, розвиток дитячої творчості, виховання екологічної культури школярів та їх готовності до активних дій в сфері охорони природи.

Харчування в таборі організовувалось на базі харчоблоку санаторію «Мрія». Оздоровчі процедури – в плавальному басейні, площею 450 м², спортивному майданчику.

З 2014 року значно поліпшилася матеріальна база Центру. Учебний корпус загальною площею підземних та наземних приміщень 4,5 м² з навчальними кабінетами, лабораторіями, актову залу на 180 посадкових місць. Працюючі 2 теплиці загальною площею 252 м², в яких зібрана колекція з 30 родин квіткових рослин. Зроблено ремонт в навчальних аудиторіях, частково замінені вікна, відремонтована мережа водовідведення та водопостачання.

На сьогодні справжньою прикрасою закладу є поновлений живий куточок, в якому зібрана колекція орнітофауни (*папуги розели, нерозлучники, німфи, хвилясті, японські амадини, гульдіві амадини, канарки*), колекція з 200 видів акваріумних риб, колекція комах (*мадагаскарські, єгипетські таргани, тарган принцисія, палочники*). В тераріумах мешкають 3 види черепах, шпорцеві жаби, гігантські равлики ахатини. Улюбленцями живого куточку є шиншили, морські свинки, сірійські та джунгарські хом'ячки, піщанки, пацюки, декоративні кролики, тушканчики та дресирований тхір.

Близько 35 років в Центрі роботи з обдарованими дітьми функціонує Музей хліба, який у 2007 році після часткової реекспозиції був зареєстрований в переліку музеїв, що перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. Щороку Музей хліба приймає тисячі відвідувачів та являється справжнім координаційно-методичним центром по залученню молоді до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідницької, художньо-естетичної та природоохоронної роботи.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

В умовах розбудови сучасного суспільства позашкільна еколого-натуралістична освіта як складова системи безперервної освіти в Україні сьогодні знаходиться на важливому етапі модернізації, якісного оновлення, пошуку нових шляхів розвитку як системи в цілому

так і окремих позашкільних навчальних закладів. Тому сьогодні педагогічне кредо колективу Черкаського обласного центру роботи з обдарованими дітьми: «Віднайти, розкрити та підтримати нові творчі зерна дитини, допомогти в становленні нової особистості».

Шполянська районна станція юних натуралістів

Шполянська районна станція юних натуралістів є навчально-методичним центром, завданням якої є організація і спрямування всієї позакласної роботи з біології і основ сільськогосподарства та підготовки учнів до свідомого вибору професії. СЮН бере активну участь в проведенні методичних об'єднань, семінарів для вчителів біології, керівників гуртків, надає рекомендації щодо ведення документації по природоохоронній роботі. Надається методична допомога керівникам гуртків в організації гурткової роботи, плануванні та оформленні документації, складанні творчих, індивідуальних планів. Надається методична допомога у підготовці та проведенні обласних, міських та районних конкурсів.

Еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти посідає провідне місце в формуванні екологічної культури особистості та є прикладом інтеграції різних напрямків позашкільної освіти у роботі загальноосвітніх навчальних організацій. Тому колектив СЮН спрямовує свою діяльність на вдосконалення дослідницької, еколого-натуралістичної, природоохоронної (*з використанням її в навчально-виховному процесі*), гурткової роботи та виховання дітей і учнівської молоді за інтересом в позаурочний час, використовуючи різні форми та методи діяльності.

Шполянська районна станція юних натуралістів працює згідно типових та творчих планів, в основі яких висвітлено питання природознавства та подальший його розвиток шляхом

*Струк Людмила Михайлівна,
директор Шполянської районної станції
юних натуралістів*

удосконалення діючих і розробки нових навчальних планів.

Навчально-вихований процес у позашкільному закладі здійснюється диференційовано відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів, слухачів з урахуванням їх вікових особливостей, стану здоров'я з використанням різних форм роботи: заняття, гурткова робота, клубна робота, уроки-лекції, індивідуальні заняття, конференції, семінари, читання, вікторини, концерти, змагання, навчально-тренувальні запитання, походи, екскурсії, експедиції, практичні заняття в теплицях, на навчально-дослідних ділянках, у природі.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

Погляд через роки

Як і в кожній справі, у юннатівського руху є свій початок, свої витoki, які з роками наповнюються добрими дитячими справами по вивченню, охороні, збереженню та відновленню довкілля. За 90 років свого існування юннатівський рух України перетворився на значну рушійну силу, великий загін юних натуралістів, справжніх друзів і захисників природи, визначивши важливу роль еколого-натуралістичних позашкільних закладів у створенні системи пошуку і підтримки юних талантів. Кожний регіон країни має свої особливі аспекти зародження й розвитку юннатівського руху.

Одним з перших наставників юннатів на теренах Дніпропетровщини можна вважати Івана Яковича Акінфієва, який був одним з фундаторів шкільної екскурсійної справи, підтримував широкий комплексний підхід до вивчення природи рідного краю. І.Я. Акінфієв входив до складу засновників «Товариства заліснення степів» і «Катеринославського наукового товариства». Захопленість, енергійність, майстерність у всьому, за що брався вчений, привертати до нього учнів, багатьом з них він передав свою любов до рідної природи, прагнення серйозно займатися природознавством.

З 1881 по 1896 рік разом з учнями Катеринославського реального училища він зібрав повний гербарій катеринославської флори, який на Російській художньо-промисловій виставці у Нижньому Новгороді у 1896 році був відмічений великою срібною медаллю.

Деякі учні І.Я. Акінфієва згодом стали відомими вченими. Серед них ботаніки-флористи О.А. Гросгейм, Ф.М. Олексієнко, який у 1903 році був нагороджений однією з найвищих на той час нагород у ботаніці – ювілейною медаллю ім. академіка Бера.

Своїм обов'язком залучати учнів шкіл до вивчення природи рідного

*Педан Юрій Федорович,
директор КЗО «ОЕНЦДУМ»*

краю вважав професор кафедри зоології Дніпропетровського державного університету Стаховський Василь Васильович. У двадцяті роки минулого століття під його керівництвом був створений при ДДУ зоологічний музей, основою якого були експонати, передані у 1922 році з краєзнавчого музею академіком Яворницьким Д.І.

Стаховський В.В. створив гурток юних натуралістів, в якому з моменту створення навчалось багато школярів. На базі зоомузею діти вивчали ссавців, земноводних, плазунів, птахів – це були перші кроки знайомства з тваринним світом області. Згодом юннати слухали голоси птахів, вивчали сліди мешканців природи в парках міста, в Самарському лісі. Гурток юних зоологів при біологічному музеї ДДУ став одним з центрів підготовки захоплених, знаючих активних молодих фахівців. В.В. Стаховський вчив молодь дивитись і бачити, вести спостереження й робити з них висновки, вимагав

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

від юннатів перевірки дослідів, щоб бути впевненими у результатах, вчив молодь бути чесними та сміливими в проведенні досліджень.

Справу свого вчителя продовжували його учні, які працювали в заповідниках, заказниках, на біологічних станціях України, у вищих навчальних закладах, стали кандидатами та докторами наук, серед них викладачі біологічного факультету Булахов В.П., Мясоедова О.М.

В травні 1929 році було затверджено «Положення про природоохоронну секцію Дніпропетровського окружного науково-краєзнавчого товариства», яким визначалася необхідність створення природоохоронних гуртків. Дніпропетровським окружним науково-краєзнавчим товариством було надіслано в школи «Положення про організацію гуртків охорони природи» та інструкції «для проробки певних конкретних тем і завдань». Цікавим є пункт цього положення про порядок вступу до гуртка, яким передбачалось, що кожен, хто вступає в члени гуртка, повинен зробити вступний внесок у вигляді штучного гніздівля або годівнички, яке встановлює в своєму районі і веде за ним спостереження.

Процес створення гуртків юних натуралістів в двадцять роки ХХ століття проходив по всій країні. У 1924 році в Москві відбувся перший з'їзд юних натуралістів, в роботі якого брали участь і українські школярі, в 1931 році – конференція піонерів Москви, Ленінграду, України, Івано-Вознесенська, Уралу, Північного Кавказу, на якій обговорювалися завдання, поставлені перед піонерами та юними натуралістами, зокрема в боротьбі за хліб, за побудову нового села.

Початок тридцятих років ХХ століття став періодом масового створення дитячих технічних станцій. Такий позашкільний заклад був створений і в Степовому Придніпров'ї. Офіційною датою створення Дніпропетровської дитячої технічної та сільськогосподарської станції вважається 1932 рік – рік заснування Дніпропетровської області.

Станція була розташована на вулиці Мандриківській, яка залишилася ще від заснованого у XVII столітті серед плавнів і боліт селища Половиця, і отримала свою назву від прізвища бувшого полкового есаула – козака Андрія Мандрики, який тут мешкав.

Заклад був створений на території так званого «Садового заведення В.В. Шене», колишній садибі Василя Васильовича Шене, спадкоємця німецького колоніста, яку він добровільно передав у власність держави, і ще багато років потому працював на станції садівником. До 1941 року ДТСГС мала вісім обладнаних учбових лабораторій: фото-, радіо-, авіа, електротехніки, агрономічну, зоотехнічну, садівництва, квітникарства, центральні механічні майстерні по обробці дерева та металу, сім оранжерей, земельну ділянку для дослідницької роботи площею близько 1 га. Саме у цей період на станції набули розвитку напрямки, які були закладені В.В. Шене, а саме: квітникарство та розведення цитрусових культур. До 1941 року в теплицях було вирощено та розповсюджено серед населення близько дванадцяти тисяч лимонних дерев.

У 1939 році Дніпропетровську обласну дитячу технічну та сільськогосподарську станцію, єдину з обласних закладів такого типу, було нагороджено дипломом II ступеня на Всесоюзній сільськогосподарській виставці в Москві у павільйоні «Юні натуралісти» за дослідницьку роботу з виноградарства.

Під час Великої Вітчизняної війни приміщення та оранжереї ДТСГС були зруйновані. Відновлення закладу розпочалось у листопаді 1943 році. За цей період територія разом з водним басейном склала 7 га., були відновлені парники, теплиці, навчальні приміщення, обладнані лабораторії, був придбаний сільськогосподарський інвентар, обладнання лабораторії іхтіології. Навесні 1945 року був посаджений молодий плодовий сад площею 5 га., закладений виноградник.

В 1945 році на ДТСГС навчалось п'ятсот дітей, був організований літній

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

трудоий піонерський табір на двісті чоловік. В таборі відпочивали та набували нових знань юннати з усієї області.

В 1952 році наказом обласного управління народної освіти обласна дитяча технічна та сільськогосподарська станція була реорганізована в два позашкільних навчальних заклади: станцію юних техніків і станцію юних натуралістів.

Першим директором обласної станції юних натуралістів був призначений Крижанівський, який очолив заклад з 1943 року, брав участь у його відновленні та працював до 1954 року. В ці роки розширився кількісний склад гуртків, їх напрямків.

З 1954 по 1963 рік директором обласної СЮН був Рокутов Лев Петрович, а з 1963 по 1967 рік СЮН очолював Наконечний Василь Омелянович, який до цього 9 років працював в закладі і після 1967 року продовжував роботу на посаді методиста. Василь Омелянович до останніх днів свого життя часто відвідував заклад, давав поради, брав участь в проведенні масових заходів.

З 1967 по 1968 рік на посаді директора працювала Чекалова Олена Григорівна, а з 1969 по 1972 рік – Байденко Марія Михайлівна. Наступний директор облСЮН Серенко Неля Кафізівна працювала на цій посаді з 1972 по 1987 рік. В цей період в області збільшилась кількість районних та міських СЮН. З 1987 по 1988 рік посаду директора обіймав Гудрамович Борис Сергійович.

З 1988 року обласну станцію юних натуралістів очолив Педан Юрій Федорович. Його надійними помічниками на шляху розвитку закладу стали заступник директора Маргарита Василівна Котова та методист Тамара Іванівна Письменна. Зараз їх справу продовжують заступники директора Майборода Інна Олександрівна, Кузьменко Марина Борисівна та методичні працівники Кондратьєва Тетяна Василівна, Іванус Алла Василівна, Калашникова Ніна Дмитрівна, Григор'єв Денис Валентинович, для яких розвиток

позашкільного екологічного руху на Дніпропетровщині став справою всього життя.

Гортаючи сторінки історії юннатівського руху Дніпропетровщини післявоєнних часів, чітко відслідковується зміна пріоритетних напрямків роботи, привнесення науковості в гурткову роботу учнів.

В 50–60 роках минулого століття головним напрямком роботи юннатів було сільське господарство, створення учнівських виробничих бригад, кукурудзодів, птахівників, тваринників, механізаторів, де учні набували перші професійні навички. У цей час в області працювало понад 2000 гуртків, що охоплювали майже 40 тисяч учнів.

Юннатами Верхньодніпровського району був організований рух «озернят» – послідовників майстра високих урожаїв кукурудзи Марка Озерного. Юні натуралісти Мишуринрізької середньої школи Верхньодніпровського району створили ланку кукурудзодів, підписали договір на змагання з Героєм Соціалістичної Праці М.О. Озерним по вирощуванню кукурудзи. Працюючи в співдружності з Марком Остаповичем, юннати збирали 92,5 центнера кукурудзи з гектара і все високоякісне насіння передавали у фонд свого колективного господарства. Ланка переросла в учнівську бригаду. В районі працювало 9 бригад, 8 733 учні обробляли землю на площі 143 га.

Рух юних кукурудзодів поширився по всій області. У 1955 році в школах області створюються ланки юних кукурудзодів, які самостійно вирощують кукурудзу на загальній площі 1 262 га.

1965 рік – в області працювало 128 учнівських виробничих бригад, за ним було закріплено 3 354 га землі. Наприкінці 80-х років нараховувалося 485 бригад з охопленням 37 тис. учнів, за якими було закріплено – 14 560 га землі.

В області були оголошені операції «Колгоспним садам – турботу юних», «Яри», «Сади», «Каштан», «Горіх», «Біла акація», якими передбачалася шефська допомога колгоспним і радгоспним

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

садам, робота по висадженню дерев і кущів, озелененню населених пунктів.

У 70–80-ті роки робота в учнівських виробничих бригадах набуває нового змісту – учні проводять досліди за завданням вчених.

Юні садоводи Томаківської середньої школи за завданням Кримського сільськогосподарського інституту на площі 2 га вивчали розвиток пальметних та низькорослих сортів плодкових дерев.

За розробками Київської сільськогосподарської академії юні тваринники Новомосковського району створювали кролеферми, де відгодовували кроленят за пропонованими схемами.

Поглиблюється професійна підготовка учнів. Так, у Межівській школі були організовані ланки: «Юний механізатор», «Юна доярочка», «Юний тваринник», «Юний овочівник», «Пастушок», «Шовкова нитка», «Ягідка», «Полеводи», «Каченятко», «Курчатко», де учні набували теоретичних знань, якими користувались на практиці.

Зміни, що відбулися в екологічному стані України 80–90-х років, спонукали розвиток дитячого екологічного руху. В еколого-натуралістичних позашкільних закладах області збільшувалась кількість гуртків екологічного та природоохоронного напрямків, створювались дитячі екологічні організації. Розвитку набули учнівські експедиції по вивченню природи рідного краю, заповідних територій.

У 1992 році обласна СЮН була перейменована в обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді, який став потужним методичним центром для позашкільних еколого-натуралістичних та загальноосвітніх закладів, організатором конкурсів, акцій для учнів.

Дніпропетровський обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді початку ХХІ століття – це сучасний позашкільний заклад, координатор природоохоронної, екологічної, дослідницької роботи з учнями, методичний центр для 14 міських та районних

еколого-натуралістичних закладів, 1 еколого-натуралістичного відділу при комплексному позашкільному закладі та понад 100 загальноосвітніх навчальних закладів, де екологічна освіта і виховання є провідним напрямом діяльності.

Головними напрямками роботи закладу є:

- надання дітям та молоді додаткових знань з біології, екології, сільського, лісового господарства, аграрних наук;
- залучення учнівської молоді до проведення практичної природоохоронної, еколого-краєзнавчої, дослідницько-експериментальної діяльності;
- формування нового екологічного мислення та культури;
- проведення широкої еколого-просвітницької діяльності.

Для їх реалізації центр має необхідну матеріальну базу: профільні навчальні кабінети з дендрології, загальної біології, квітникарства, охорони природи, екологічної освіти дітей початкового, основного та вищого вікового рівнів, методичний кабінет, в якому накопичуються, аналізуються і впроваджуються в навчально-виховний процес закладів освіти області всі передові педагогічні надбання щодо екологічної освіти і виховання дітей та молоді. На виконання «Програми інформатизації освіти Дніпропетровської області на період 2000–2012 рр.» в закладі був створений комп'ютерний клас, в якому організована робота творчих учнівських об'єднань за профілем «Основи комп'ютерного моделювання з хіміко-біологічним нахилом» та «Фотовідеонатуралісти». Керівником цього напрямку в сучасному ДООЕНЦ є Михайленко Петро Васильович.

На виконання «Обласної комплексної програми екологізації та розвитку діяльності Дніпропетровського обласного еколого-натуралістичного центру дітей та учнівської молоді на період 2000–2005 років», рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 22.12.06 р. «Про стан та перспективи розвитку біологічної освіти в Україні» на облЕНЦ

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

був створений зоолого-тваринницький та оранжерейний комплекс, на базі якого проводиться робота творчих учнівських об'єднань загально-біологічного профілю. До складу комплексу входять дві теплиці, відділ птахівництва та відділ дрібних ссавців. В теплицях та у відкритому ґрунті зібрано понад 250 видів та сортів рослин, в зоолого-тваринницькому комплексі та куточку живої природи – близько 25 видів тварин. Багато зусиль для створення та розвитку комплексу доклали керівники гуртка закладу Олександра Олександрівна Біла, Валентина Степанівна Горська, Олена Анатоліївна Черниш. Їх справу по благоустрою та озелененню ДООЕНЦ продовжують Ірина Григорівна Кривуля, Лідія Василівна Положій, Галина Віталіївна Крикун, Ольга Петрівна Лапіна.

На навчально-дослідних ділянках центру учні за завданням вчених вищих навчальних закладів вивчають нові технології сільськогосподарського виробництва, використання екологічно-чистих добрив і засобів захисту рослин.

Юннати Дніпропетровщини під керівництвом методиста ДООЕНЦ з сільськогосподарського напрямку Іванус А.В. брали активну участь у Міжнародному науковому проекті «Вчителі та учні вивчають рослини в космосі» під час польоту Леоніда Каденюка в космос, за що отримали декілька вагомих нагород від керівництва проекту.

Зберігаючи традиції попередніх поколінь, педагоги центру постійно вдосконалюють форми та методи навчально-виховної та методичної роботи, втілюють інноваційні технології навчання.

З метою проведення широкої еколого-просвітницької діяльності, впровадження та розповсюдження передового педагогічного досвіду в галузі екологічної освіти і виховання, забезпечення сучасного рівня методичної і навчальної роботи, накопичення матеріалів за напрямками діяльності в обласному еколого-натуралістичному центрі в середині 90-х років був створений музейно-видовищний

інформаційно-оглядовий комплекс, методична модель співпраці закладу з різними організаціями та установами, основним структурним підрозділом якого є інформаційно-методичний стаціонар, до складу якого увійшли 12 розділів. Великий обсяг робіт по збору матеріалів для створення стаціонару належить методистам закладу Дашевському Гершу Ізраїлевичу і Мозговій Іраїді Микитівні. Тут зібрана інформація про стан екологічної роботи в області, методичні матеріали, створена відеотека. До складу стаціонару входять екологічна вітальня та екологічний відео лекторій. На базі екологічної вітальні проводяться науково-практичні та прес-конференції, семінари, засідання круглого столу, виставки авторських робіт педагогів та юннатів. Робота екологічного відео лекторію «Екологія ХХІ століття», яким сьогодні керує завідувач організаційно-масового відділу ДООЕНЦ Калашникова Ніна Дмитрівна, спрямована на ознайомлення дітей та молоді з основними регіональними, державними та світовими екологічними проблемами, наслідками антропогенного впливу на компоненти довкілля, сучасними засадами природоохоронної та заповідної справи.

Щороку в роботі відео лекторію та екскурсійній діяльності, яка проводиться на території центру та на цікавих природоохоронних об'єктах і територіях області, беруть участь майже 3 000 вихованців та учнів навчальних закладів міста та області.

Протягом 18 років обласний еколого-натуралістичний центр очолював роботу хіміко-біологічного факультету Дніпропетровського відділення Малої академії наук України, на якому щорічно навчалися понад 500 учнів закладів освіти всіх міст і районів області. Під керівництвом цього напрямку методистом ДООЕНЦ з наукової роботи Кондратьєвої Тетяни Василівни набули розвитку творчі зв'язки з вищими навчальними закладами Дніпропетровщини, значно розширилися напрями діяльності факультету, впроваджувалися інноваційні форми

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

роботи, підвищилася результативність участі слухачів у творчих та інтелектуальних масових заходах еколого-натуралістичного профілю на всеукраїнському рівні. Щорічно обдарована молодь Дніпропетровської області гідно представляє Україну в міжнародних масових заходах: Міжнародному конкурсі молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище», Балтійському науково-інженерному конкурсі, Міжнародному конкурсі наукових та технічних робіт учнів «I-SWEEP», Міжнародній олімпіаді «Genius Olimpiade», Білоруській конференції, Міжнародному фестивалі молодих науковців «E(x)plori» та інших. Значних успіхів в заходах міжнародного рівня досягли вихованці гуртка «Юний хімік» ДОЕНЦ під керівництвом Коваленка Вадима Леонідовича, кандидата хімічних наук, доцента Українського державного хіміко-технологічного університету.

До участі в обласних та Всеукраїнських конкурсах, акціях, трудових операціях, в Міжнародних науково-освітніх проєктах і програмах протягом року залучається понад 5 000 дітей всіх вікових рівнів.

З 2012 року колектив ДОЕНЦ працює над розвитком обласної хіміко-біологічної заочної школи, в якій навчаються учні 9–11 класів навчальних закладів області. До складу школи входять 8 секцій. Для учнів школи проводяться різноманітні заходи: обласний конкурс-захист науково-дослідницьких робіт, установчі та консультаційні сесії, конференції та інші. В роботу школи активно впроваджуються сучасні форми роботи: вебінари, он-лайн лекції, науково-просвітницькі практики. Після закінчення ОХБЗШ її випускники продовжують навчання у вищих навчальних закладах.

Важливим перспективним напрямом діяльності позашкільних еколого-натуралістичних закладів області, який в повній мірі сприяє формуванню ключових компетентностей у дітей, особливо основного та вищого вікового рівня, стала співпраця із природно-заповідними структурами України, яка проводиться

в рамках виконання обласної програми комплексних екологічних практик та експедицій для юннатів «Вивчаємо заповідні території України», і є важливим елементом ознайомлення дітей та учнівської молоді з природно-заповідним фондом Дніпропетровщини та України в цілому, формування екологічної свідомості, культури та практичних екологічних навичок. Нещодавно унікальна за своєю сутністю та значенням обласна комплексна програма «Вивчаємо заповідні території України» відсвяткувала свій перший 10-річний ювілей.

В рамках цієї інноваційної для позашкільної програми проводиться змістовна робота, спрямована на більш глибоке ознайомлення дітей та молоді з окремими цікавими та цінними природними об'єктами та територіями країни, природно-заповідним фондом Дніпропетровської області та України, вивчення видового різноманіття флори і фауни, проведення на території заповідників, дендропарків, заказників, ботанічних садів екскурсійно-експедиційної, науково-дослідницької роботи, практичне пізнання екологічних законів та наслідків, до яких призводить їх порушення через надмірне втручання людини, проведення просвітницької діяльності серед дітей, молоді та різних верств населення щодо привернення уваги до проблем збереження і примноження природно-заповідного фонду, а також залучення школярів до активної практичної природоохоронної діяльності.

Під керівництвом педагогів загальноосвітніх і позашкільних закладів Дніпропетровщини, науковців вищих навчальних закладів, співробітників Дніпропетровського ботанічного саду ДНУ, Криворізького ботанічного саду НАН України, Дніпровсько-Орільського природного заповідника, інших державних і громадських організацій, діяльність яких пов'язана з екологією та охороною природи, юннати беруть активну участь і у проведенні конкретних практичних природоохоронних заходів

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Участь в місцевих масових заходах допомагає школярам власними зусиллями робити певний практичний внесок в оздоровлення довкілля, що є дуже важливим в умовах антропогенно навантаженого Придніпровського регіону, окремі регіони якого зазнали глобальних екологічних змін, і знаходяться у кризовому стані.

За роки діяльності програми «Вивчаємо заповідні території України» були укладені угоди про співпрацю ДООЕНЦ з провідними заповідниками України: Карпатським біосферним, Канівським, Казантипським, Кримським, Дніпровсько-Орільським природними заповідниками, на базі яких для юних дослідників, натуралістів, пошуковців, які навчаються в системі позашкільних еколого-натуралістичних закладів області, проводяться польові та науково-просвітницькі практики, комплексні експедиції, екскурсії та походи.

Кожна така співпраця має свою особливу «родзинку». На базі Канівського природного заповідника ННЦ «Інститут біології» Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка проводяться літні наукові практики для юннатів Дніпропетровської та Черкаської областей як спільний науково-освітній проект по вивченню рослинного та тваринного різноманіття заповідника, а також наради-навчання для педагогів-позашкільників області за участю наукових співробітників заповідника.

Значна увага під час екологічних експедицій до Казантипського природного заповідника АР Крим приділяється проведенню геоботанічних та зоологічних досліджень різних біотопів заповідника та прилеглої до нього акваторії Азовського моря.

Наукова програма Всеукраїнського дитячого екологічного наметового табору – експедиції «Ойкос», в якій неодноразово брали участь юннати Дніпропетровщини, ознайомлює юних екологів майже з усіма масивами Карпатського біосферного заповідника.

А спільно з науковцями Дніпровсько-Орільського природного заповідника, єдиного на Дніпропетровщині, проводиться спільна трудова та екологічна акція «Юннатівський ліс» по висадженню саджанців листяних та хвойних порід дерев на місцях бувших згаріщ лісових масивів.

Педагогічний колектив Дніпропетровського обласного еколого-натуралістичного центру постійно працює над підвищенням рівня методичного забезпечення педагогів-позашкільників, вчителів шкіл з питань позакласної та позашкільної екологічної та природоохоронної роботи.

За 2007–2015 роки закладом видано сімнадцять номерів методичного збірника «Еколого-натуралістичний вісник Придніпров'я» за основними напрямками діяльності еколого-натуралістичних позашкільних закладів, серію плакатів «На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології» з досвіду роботи та основних питань екологічної освіти і виховання, вийшли в світ навчально-методичні видання:

«Екологічна абетка для дітей», розрахована на дошкільників та школярів молодшого шкільного віку (укладачі *В.О. Тищенко, директор дошкільного навчального закладу № 43 м. Дніпропетровська, Шевцова Л.Г., методист цього закладу, та Майборода Інна Олександрівна, заступник директора ДООЕНЦ*);

«Екологічна абетка Придніпров'я» для учнів середнього та старшого шкільного віку (автор *В.В. Манюк, кандидат біологічних наук, доцент Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, керівник гуртка ДООЕНЦ*). Вадим Володимирович є не тільки керівником гуртка, а незмінним другом, наставником педагогів і вихованців закладів системи освіти області, організатором, координатором і членом журі багатьох природоохоронних та екологічних акцій, проектів, які проводяться за участю юннатів області.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Відразу після виходу ці два останні видання стали «методичними бестселерами» в усіх закладах освіти області, отримали безліч схвальних відгуків від викладачів природничих дисциплін загальноосвітніх закладів, вихователів ДНЗ, методистів та керівників гуртка позашкільних навчальних установ та просто допитливих читачів.

Вся видана ДООЕНЦ література постійно розповсюджується серед дошкільних установ, позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів області.

Щорічно в методичних заходах обласного еколого-натуралістичного центру дітей та учнівської молоді беруть участь понад 300 педагогів закладів освіти всіх міст і районів області.

Завдяки високому рівню методичної та навчально-виховної роботи ДООЕНЦ був організатором і базою проведення Всеукраїнських масових та методичних заходів:

- 2007 рік – семінару-практикуму для директорів обласних еколого-натуралістичних центрів «Світ творчості»;
- 2008 рік – Першого конкурсу «Інтеграція ідей трудового виховання А.С. Макаренка в систему позашкільної освіти»;
- 2009 рік – II Всеукраїнського зльоту учбово-виробничих бригад;
- 2012 рік – Першого Всеукраїнського семінару-практикуму з ботаніки на базі Криворізького ботанічного саду НАН України;
- 2013 рік – XII Всеукраїнського фестивалю колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім».

Центр є неодноразовим учасником і дипломантом Міжнародної виставки «Сучасна освіта України», «Барвіста Україна», лауреатом (2012 рік) і переможцем (2013, 2014 рр.) Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників».

Досвід роботи закладу неодноразово висвітлювався в науково-педагогічному журналі «Рідна школа», обласній педагогічній газеті «Джерело», всеукраїнському

літературно-мистецькому, публіцистичному та науково-популярному місячнику «Борисфен», всеукраїнському діловому журналі «Бути лідером», обласному еколого-краєзнавчому часописі «Свята справа», з останнім з яких у ДООЕНЦ особливо теплі дружні стосунки. За останні роки вийшли два тематичних випуски часопису, присвячені 85 річниці юннатівського руху в Україні та нетрадиційним формам позашкільної екологічної роботи. Головний редактор часопису, Чегорка Петро Тимофійович, який до того ж очолює Дніпропетровське обласне відділення Українського товариства охорони птахів, постійно надає колективу ДООЕНЦ неоціненну допомогу в проведенні семінарської діяльності, виїзних форм навчання, видавничій роботі, зокрема у видавництві серії плакатів «На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології».

Незважаючи на фінансові проблеми та економічні труднощі, до 2015 року завдяки спільним зусиллям органів місцевої влади, колективів профільних позашкільних установ, в області вдалося утримати мережу позашкільних еколого-натуралістичних закладів освіти. В 2014 році мережа СЮН/ЕНЦ Дніпропетровщини визнана Міністерством освіти і науки України найбільшою серед регіонів країни.

Дніпропетровський обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді та мережа профільних позашкільних навчальних закладів області – це найсучасніші заклади позашкільної освіти, які дають можливість молодому поколінню долучитися до прекрасної справи по вивченню та охороні природи рідного краю, визначитися у професійному плані і впевнено крокувати до майбутнього. Саме перед ними, з урахуванням складної екологічної ситуації, зокрема в Степовому Придніпров'ї, постає важливе державне завдання – забезпечити учнів глибокими знаннями про оточуючий світ, сформуванню природоохоронне світосприйняття та екологічну етику, залучити їх до активної практичної природоохоронної та науково-дослідницької роботи.

**Комунальний позашкільний навчальний заклад
«Станція юних натуралістів» Дніпропетровської міської ради**

Станція юних натуралістів м. Дніпропетровська працює з 1970 року. Перший директор – Григорій Іванович Полікарпов, який працював до 1986 року. З 1986 по 1996 рік директором працювала Діна Василівна Кондратьєва, з 1996 по 2000 рік – Ніна Іванівна Железняк.

З 2000 року станцію юних натуралістів очолює Ступак Тетяна Василівна. Під її керівництвом на СЮН працює дружний педагогічний колектив, згуртований для виховання екологічно грамотної особистості дитини. На станції юних натуралістів працюють гуртки за напрямками: загально – біологічний, екологічний, сільськогосподарський та інші.

Навчально-виховний процес на станції юних натуралістів здійснюється за напрямками: патріотичне, правове, екологічне, формування здорового способу життя, професійного самовизначення і творчої самореалізації, культурно – дозвіллеве.

Ботанічною «перлиною» станції юних натуралістів є теплиця, яка налічує майже 90 видів рослин закритого ґрунту. Теплиця є важливою експериментальною базою, де можливо цілий рік

проводити дослідження та експерименти в галузі квітництва та овочівництва, залучаючи до цієї роботи всі вікові категорії гуртківців.

На станції юних натуралістів в кабінеті декоративно-прикладного мистецтва створений куточок хліба та народознавства, метою якого є бережливе ставлення до хліба, виховання у гуртківців любові та поваги до хліборобської праці, шанобливого ставлення до землі та рідної природи. Куточок хліба постійно поповнюється новими експонатами та проробками.

В закладі проводяться постійно діючі виставки кращих робіт вихованців, зокрема в галузі декоративно-прикладного мистецтва.

Велика увага на СЮН приділяється профілактиці правопорушень через організацію тематичних масових заходів.

Гуртківці СЮН є неодноразовими учасниками та переможцями районних, міських, обласних, всеукраїнських масових заходів еколого-натуралістичного спрямування.

Вихованці СЮН на міському екологічному фестивалі

Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Дніпропетровського району

Районна станція юннатів була заснована в Дніпропетровському районі наприкінці 80-х років. Вона очолила юннатівський рух в районі, стала справжнім осередком виховання дітей та молоді нового екологічного мислення, оздоровлення природного середовища, проведення дослідницької роботи з вивчення природи, культури та історії рідного краю, оволодіння досвідом проведення науково-експериментальних досліджень.

З дня заснування (1989 рік) заклад очолює Іван Павлович Боярчук – керівник гуртка-методист, нагороджений нагрудними знаками МОН України «Василь Сухомлинський», «Антон Макаренко», «Відмінник освіти України», пам'ятною медаллю «За вагомий внесок у розвиток Дніпропетровської області», лауреат обласної педагогічної премії.

На базі шкіл та Центру в гуртках навчається більше 800 вихованців. Працюють клубні формування: дитячо-юнацький клуб «Срібна підкова», «Школа живої природи», «Центр підготовки дошкільнят». Проводяться допрофільні та профільні навчання старшокласників.

У 80-роках в закладі була започаткована Школа живої природи по впровадженню виїзних форми навчання: екологічних експедицій, польових практик, тематичні екскурсій, яка діє і по цей час. До наукового супроводу екскурсійно-експедиційної діяльності активно залучаються наукові працівники вищих навчальних закладів, Дніпровсько-Орільського природного заповідника, фахівці громадських екологічних організацій.

Однією з форм роботи є залучення учнів до навчання в Малій академії наук (МАН) України, обласної та Всеукраїнської біологічної школи.

Заклад є потужним координаційним центром з науково-методичного забезпечення позашкільного педагогічного

процесу та справжньою лабораторією по розкриттю талантів і здібностей. Невід'ємною частиною діяльності юннатів є науково-дослідницька робота. Гуртківці закладу – постійні учасники та переможці обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів, олімпіад, змагань.

Центр – переможець відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників», дипломант Міжнародних виставок навчальних закладів, нагороджений дипломом «Флагмани позашкільної освіти України», бронзовою медаллю та удостоєний Почесного звання «Лідер сучасної освіти».

Багато відомчих відзнак та нагород мають і педагоги Центру. Вони – неодноразові переможці обласного конкурсу педагогічної майстерності «На кращого керівника творчого учнівського об'єднання».

За свою творчу і самовіддану роботу колектив має багато позитивних відгуків батьків вихованців, громади району. Багато гуртківців для своєї подальшої професійної діяльності обрали спеціальності екологічного та біологічного профілю. Кращі вихованці стали кандидатами наук, педагогами, лікарями, працівниками агропромислового комплексу.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді виконавчого комітету Марганецької міської ради

Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді виконавчого комітету Марганецької міської ради (в *бувшому станція юних натуралістів*) було відкрито у 1980 році як станцію юних натуралістів. Проте натуралістична та природоохоронна робота в місті велася задовго до цього, в основному під керівництвом вчителів природничих наук. Першим директором закладу став Вітько Іван Кузьмич, Заслужений учитель України. Пріоритетними напрямками діяльності в цей час стали: робота на НДЗД, трудове виховання. У 1988 році на СЮН був створений «Музей хліба».

З 1988 по 1994 рік заклад очолював Фролов Олександр Миколайович, з 1994 по 200 рік – Луцук Володимир Миколайович. В ці часи в закладі отримали розвитку краєзнавча та природоохоронна діяльність, відродження народних ремесел, робота з озеленення та благоустрою.

З 2000 року і по цей час міський ЕНЦ очолює Четверикова Олена Миколаївна, відмінник освіти України, Лауреат обласної педагогічної премії, нагороджена нагрудним знаком «Василь Сухомлинський»,.

Для реалізації основних сучасних завдань з виховання екологічної культури особистості педагогічний колектив ЕНЦ впроваджує у навчальний процес програму безперервної екологічної освіти в місті, працює над інтеграцією виховних зусиль соціальних інститутів міста для створення єдиного виховного простору. Велика увага зосереджена на дослідницько-експериментальній діяльності творчо обдарованих дітей, які об'єднані у наукове товариство учнів «Інтелект».

В закладі діє краща в області Галерея кімнатних рослин, яка забезпечує

*Четверикова Олена Миколаївна,
директор ЕНЦ м. Марганця*

створення оптимальних умов для самореалізації талановитих учнів та розвитку індивідуальних творчих здібностей.

Формування загальнолюдських духовних цінностей, національно-патріотичного виховання учнів на високих ідеалах та традиціях українського народу здійснюється через роботу краєзнавчого музею «Музей хліба» – переможця Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця».

На базі центру проводяться методичні заходи для педагогічних працівників різних категорій міських та районних ЕНЦ, загальноосвітніх закладів.

Заклад має значні методичні досягнення: Срібна медаль та Диплом лауреата конкурсу у Другій виставці «Іноватика в освіті України», перемога у Першому турі Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» серед профільних позашкільних навчальних закладів; перемога у VI Міжнародному фестивалі педагогічних інновацій.

За останні десятиріччя підготовлено 80 призерів всеукраїнських та обласних масових заходів, зокрема творчих та інтелектуальних конкурсів для майбутньої молоді наукової еліти.

Комунальний навчальний заклад «Криничанський районний центр учнівської молоді»

На Криничанщині школярі приймали активну участь в охороні навколишнього середовища ще до революції – в земській школі селища Криничок, директором якої був Овдiєнко О.О. Завдяки цьому вчителю учні мали змогу займатися на навчально-дослідних ділянках, які були при школі. Ще при школі була своя пасіка та квітники. Діти доглядали за бджолами та квітами і збирали гербарій рослин місцевості.

У 1960-х роках в районі активно почали діяти юннатівські загони при Ганнозачатівській семирічній школі, Семенівській СШ та інших.

У 1972 році на базі Ганнозачатівській восьмирічній школі була створена станція юних натуралістів, засновником і першим директором був Дяченко Павло Овдійович. Станція юних натуралістів організувала навчально-виховну роботу з учнями району та поєднувала теоретичні знання учнів з продуктивною працею.

В 1996 році в районі відбулася реорганізація позашкільних установ. Було об'єднано 3 різнопрофільні позашкільні заклади: станцію юних натуралістів, навчально-виробничий комбінат та Будинок дитячої та юнацької творчості. Під час реорганізації позашкільну установу перейменували на Криничанський Центр учнівської молоді. В структуру Центру увійшли три відділи: професійний, еколого-натуралістичний та художньо-естетичний.

Директором Центру учнівської молоді був призначений Бородовий Олександр Анатолійович, педагог з багатолітнім стажем роботи, який на професійній

*Бородовий Олександр Анатолійович,
директор Криничанського
Центру учнівської молоді*

нівi пройшов шлях від майстра виробничого навчання, заступника директора з навчально-виховної роботи до директора КНЗ «Криничанського Центру учнівської молоді».

Багато років еколого-натуралістичний відділ Криничанського ЦУМ, який став сьогодні центром організаційно-методичної роботи з питань екологічного виховання школярів, природоохоронної роботи, дослідницької роботи на навчально-дослідницьких ділянках, навчальної та позакласної роботи з біології, очолює методист Приходько Лідія Олексіївна.

Відділ організує та проводить очні та заочні заходи: конференції, зльоти, конкурси, змагання, акції та виставки дитячої творчості. Створює необхідні умови для спілкування учнів та батьків, використовуючи різноманітні засоби емоційного впливу з урахуванням вікових особливостей учнів, здійснює пошук сучасних форм роботи, підтримує соціально-значимі ініціативи та рухи, взаємодіє з іншими закладами та установами.

Криничанський Центр учнівської молоді

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»

Історія юннатівського руху в районі розпочинається у В'язівській середній школі, де з 1930 по 1957 рік учителем біології працював Яцюк Никін Омелянович, який був улюбленцем учнів і залучав їх до проведення заходів по збереженню довкілля.

У 60–70-ті роки – у школах району починають працювати натуралістичні гуртки та створюються перші учнівські виробничі бригади.

У 1971 році в районі створена станція юннатів. Першим директором закладу стала вчитель біології та хімії Орлова Ніна Костянтинівна. Першим методистом працювала Обдула Юлія Юхимівна.

Організовується робота гуртків квітників та овочівників, керівником яких була Живченко Людмила Іванівна. Вона активно залучала учнів до природоохоронної та дослідницької роботи.

З 1978 року колектив СЮН очолює Древаль Валентина Михайлівна, досвідчений педагог-новатор, нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти», «Софія Русова».

В ці роки робляться перші кроки

по розвитку мережі гуртків, до яких залучаються діти різних вікових груп. Розпочали свою роботу гуртки: «Юні друзі природи» (керівник *Древаль В.М.*), «Юннати молодших класів» (керівник *Маляренко Ніна Пилипівна*), генетики-селекціонери (керівник *Куценко Марія Петрівна*), «Юні охоронці природи» (керівник *Профатілова Ніна Василівна*).

На найвищий рівень дослідницьку роботу юннатів підняла Шаповалова Олена Олександрівна у В'язівській середній школі. У 1982 р. Міністерство освіти України нагородило Почесною грамотою, трактором, автобусом та путівками до Чехословаччини учнівську виробничу бригаду, якою вона керувала, за зайняте II місце серед УВБ України. У 1983 р. Шаповалова О.О. була нагороджена бронзовою медаллю Всесоюзної виставки досягнень народного господарства СРСР.

За період 1980–1990 рр. учнями і вчителями Вербківської, Межиріцьких №1, №2, Булахівської, Кочерезької, Богуславської, Троїцької та інших середніх шкіл отримано понад 30 медалей учасника ВДНГ.

Будівля Павлоградського районного ЕНЦ

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Високою результативністю відзначалась робота учнівської виробничої бригади Межиріцької середньої школи під керівництвом Коценко Поліни Семенівни.

У 1992 р. станція юних натуралістів перейменована в районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді.

Дослідницька робота найбільшого розмаху досягла у 1990–1995 рр. Під керівництвом райЕНЦ в усіх школах району створюються шкільні теплиці, навчально-дослідні земельні ділянки та зоолого-тваринницькі відділки – кролеферми.

1990–2000 рр. – інтенсивно розвивається екологічне краєзнавство. Вихованці райЕНЦ беруть участь у еколого-краєзнавчих експедиціях «Шляхами козацького краю», вивчають природо-заповідні об'єкти України (керівники гуртків Петрушенко Віктор Андрійович,

*Учнівські виробничі бригади
Тишкевич Володимир Терентійович,
Удовенко Зінаїда Олександрівна).*

В останні роки вихованці закладу показують високу результативність участі в масових заходах обласного та всеукраїнського рівня, зокрема: в конкурсах учнівських виробничих бригад та інших аграрних об'єднань, шкільних лісництв, трудових акціях з озеленення та благоустрою, природоохоронних заходах.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Жовтневого району м. Кривого Рогу»

Станцію юних натуралістів Жовтневого району засновано у 1976 році. Першим приміщенням була будівля СШ № 32. У 1984 році станція переселилась у приміщення дитячого садка, яке було розташоване на земельній ділянці площею 1,5 га, що дало можливість створити навчально-дослідні земельні ділянки, дендрарій, міксборди, рокарії, альпійські гірки.

За час існування закладу його очолювали директори: Черних Володимир Володимирович (1976–1982), Шевцова Наталя Афанасіївна (1982–1991), Швидкий Григорій Степанович (1991–1996), Демченко Наталя Владиславівна (1996–2002), Олешкевич Тамара Миколаївна (2002–2010).

З 2010 року Жовтневу СЮН м. Кривого Рогу очолює Шепетуша Наталя Миколаївна.

*Шепетуша Наталя Миколаївна,
директор Жовтневої СЮН м. Кривого Рогу*

Основні сучасні напрями діяльності закладу: методичний супровід, спрямований на удосконалення форм і методів еколого-натуралістичної роботи; координація участі навчальних

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Будівля Жовтневої СЮН м. Кривого Рогу

закладів району в масових заходах; здійснення моніторингу природоохоронної діяльності; вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду з еколого-натуралістичного профілю.

Від початку існування СЮН декілька тисяч юнаків і дівчат одержали поглиблені знання з природничих наук, навчалися у Дніпропетровському відділенні МАН України, обрали професії в галузі природничих наук, медицини, сільського господарства.

Велика увага в закладі приділяється проведенню виїзних форм навчання, зокрема екскурсій та експедицій по вивченню природи рідного краю. Керівником гуртка «Фотоекологи» Квіткою Ольгою Василівною вперше була започаткована акція «Балки Криворіжжя – очима дітей», яка згодом набула статус обласної акції «Балки Придніпров'я – очима дітей».

В останні роки значна увага в закладі приділяється проектній діяльності. СЮН є активним учасником соціальних проектів груп компаній МЕТІНВЕСТ. У 2012 році, розробивши проект «Junik Eko news» (автор Качалов Іван Андрійович) для участі в соціальному проекті «Класные

еко-инициативы», заклад отримав гранд в розмірі 20 тисяч гривень на створення екологічного прес-центру, мета якого – пропаганда та популяризація природоохоронної діяльності через випуск природоохоронних листівок, бюлетенів, газет, створення фільмів та фоторепортажів.

За напрямком «Здорове середовище – справа кожного» у 2014 році Жовтнева СЮН отримала гранд на реалізацію проекту «Створення тепличного комплексу на території СЮН» (автор проекту Шепетуша Наталія Миколаївна); в на-

прямку «Місто – нашими руками» – гранд на реалізацію проекту «Вільна лабораторія «FreeLab-Eco» еколого-дендрологічного напрямку» (автор проекту Качалов Іван Андрійович).

За ініціативою педагогічного колективу закладу влітку 2014 року на базі СЮН було реалізовано новий міський пілотний проект «Міська літня біологічна школа для учнів 7–10 класів», мета якої – організація безперервної природничої освіти дітей в рамках експедиційної та проектної діяльності, відпрацювання практичних досліджень по єдиним скоординованим методикам.

Робота на НДЗД закладу

Комунальний заклад «Дитячий екологічний центр м. Дніпродзержинська»

В місті Дніпродзержинську з 1979 року працює Дитячий екологічний центр (ДЕЦ), пріоритетними напрямами роботи якого є: природоохоронний, профорієнтаційний, дослідно-експериментальний, реабілітаційно-оздоровчий; просвітницько-екологічний.

ДЕЦ – це близько 70 творчих учнівських об'єднань з 23 профілів, якими охоплено 1000 дітей;

ДЕЦ – це дружній колектив професіоналів-одномумців, який складається з 20 педагогів, що мають 123 відомчі нагороди;

ДЕЦ – це координаційно-методичний центр з еколого-натуралістичної роботи серед 42 шкіл та 49 дошкільних навчальних закладів міста;

ДЕЦ – це пошук, розвиток та підтримка юних обдарувань. Серед 169 дипломантів МАНУМ 78 – призери обласного та всеукраїнського конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт; 5 – лауреати премії обласної програми «Обдаровані діти – надія України»;

ДЕЦ – це участь в різноманітних природоохоронних конкурсах, акціях, проектах міського, обласного та

КЗ «Дитячий екологічний центр»

*Гаврилук Антоніна Іванівна,
директор КЗ «Дитячий екологічний центр
м. Дніпродзержинська»*

всеукраїнського рівнів. За останні 5 років юннати міста отримали 159 нагород на обласному рівні, 34 – на всеукраїнському;

ДЕЦ – це впровадження нетрадиційної методики екологічної освіти і виховання – музейної педагогіки на базі Міжшкільного екологічного музею, експозиція якого налічує близько 4 000 експонатів. За 20 років існування музею відвідало понад 115 тис. чоловік. Музей має почесні звання «Народний» і «Зразковий»;

ДЕЦ – це міжнародне співробітництво: участь у 15 науково-освітніх конкурсах, програмах і проектах: «GLOBE», «Intel-Eco Україна», «Енергія і середовище», Білоруська конференція, «DREAM-ECO», «Зелений пакет», «Екософт», «Infomatrix» тощо;

ДЕЦ – це експериментальна робота в регіональному здоров'язбережувальному педагогічному експерименті Університету менеджменту освіти НАПН України, в рамках якого розроблені та втілюються в життя проекти «Позашкільля сприяє здоров'ю дітей», «Формування інвайронментального мислення підростаючого покоління як одна із складових збалансованого (сталого) розвитку»;

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

ДЕЦ – постійний інноваційний пошук шляхом вдосконалення педагогічної діяльності, презентація своїх надбань на міжнародних, всеукраїнських та обласних освітянських виставках;

ДЕЦ – це справжня зелена перлина з дендрарієм, альпінаріями, штучною водоймою та квітниками безперервного цвітіння серед промислового міста. Реєстр рослин НДЗД налічує близько 190 видів;

ДЕЦ – це охорона лісових ресурсів Дніпропетровщини, створення учнівських лісництв на базі шкіл № 25, 28.

Чимало цікавих справ на рахунок юннатів м. Дніпродзержинська. Педагогічним колективом розроблена концепція перспективного розвитку закладу, завдяки чому відкрита лівобережна філія закладу та відкриваються нові цікаві гуртки по запити дітей і батьків.

Директор ДЕЦ – Гаврилук Антоніна Іванівна – творча особистість, ініціатор нових ідей, сучасних педагогічних технологій. Володіє нетрадиційними формами, методами по екологічному

Екскурсія в екологічному музеї

навчанню і вихованню дітей та учнівської молоді. Нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України», «Василь Сухомлинський», має 41 відомчу нагороду.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів №2» Дніпропетровської міської ради

Першого вересня 1969 року за ініціативою завідувача відділу освіти Красногвардійської районної у місті Дніпропетровську ради Клименко Якова Івановича та за рішенням Дніпропетровської міської ради було засновано районну станцію юних натуралістів на базі восьмирічної школи № 40, яка була осередком природоохоронної та натуралістичної роботи в районі.

Свій перший навчальний рік педагогічний колектив станції розпочав у складі: в. о. директора – Каралаш Лариси Олександрівни та керівників гуртків: Кашировської Надії Іванівни, Дяченко Лілії Гаврилівни, Мохова Олександра Кириловича. Колектив закладу склався

*Григоренко Л. Я.,
директор КПНЗ «Станція юних натуралістів №2» м. Дніпропетровська*

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

з ентузіастів, закоханих у свою справу.

Станція юних натуралістів почала стрімко розвиватись вже з 1970 року. В той час колектив закладу налічував шість педагогів, що працювали за основним місцем роботи і в гуртках навчалось 540 юннатів.

Криза дев'яностих років дуже негативно вплинула на стан роботи станції, матеріальна база прийшла в повний занепад, а в травні 1996 року вся гурткова робота була перенесена на базу шкіл району.

Для порівняння пропонується динаміка розвитку мережі гуртків станції за 46 років існування.

За час існування СЮН на посаді директора працювали:

Каралаш Лариса Олександрівна 1969–1975 рр.

Богданова Лариса Олександрівна 1975–1988 рр.

Барсукова Любов Петрівна 1988–1996 рр.

Здор Василь Іванович 1996–2000 рр.

Бондар Олег Анатолійович 2000–2002 рр.

З 2002 року заклад очолює Григоренко Лідія Яківна. Під її керівництвом заклад став сучасним координаційно-методичним центром з еколого-натуралістичної

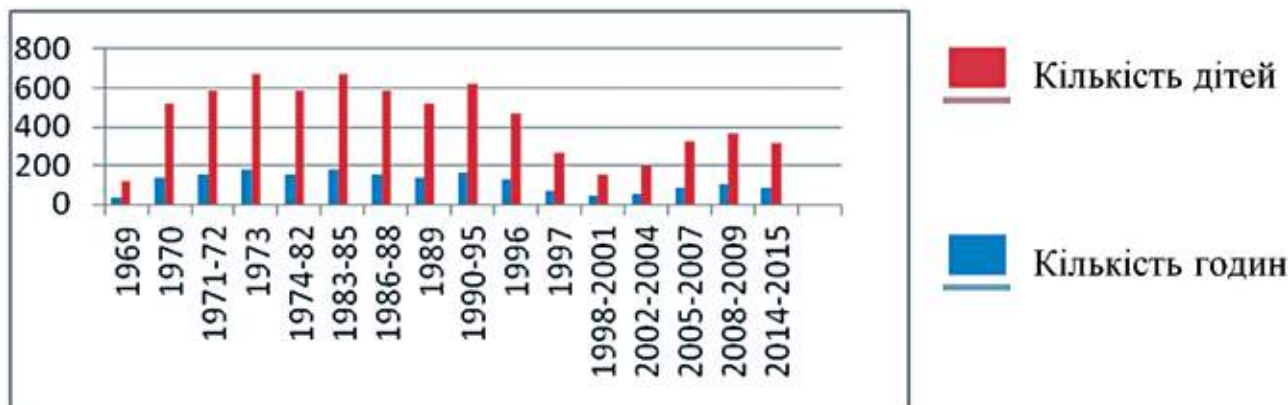
Районна експедиція «Люби і знай свій рідний край»

роботи не тільки в районі, але й у місті, базою для проведення методичних заходів районного, міського та обласного рівня.

З грудня 2003 року закладом видається художньо-натуралістичний альманах «Пролісок», на шпальтах якого висвітлюються основні питання екологічної освіти і виховання.

Заклад тісно співпрацює з дитячою громадською організацією «ЯВІР», спільно з якою проводяться масові природоохоронні, народознавчі, патріотичні, екологічні масові заходи.

У 2004 році на базі середньої загальноосвітньої школи № 101 м. Дніпропетровська створено музей «Галерея кімнатних рослин».

**Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді**

Історія юннатівського руху в місті Нікополі почалася з 1975 року. У Палаці піонерів був відкритий гурток юних натуралістів, яким керував вчитель біології Закаблук Георгій Михайлович. Сам завзятий натураліст він згуртував біля себе таких же захоплених природою дітей. Метою своєї роботи вони ставили вивчити рослинний і тваринний світ степу. У походах збирали гербарії, колекції комах. На заняттях гуртка вчилися виготовляти експонати для уроків біології в школах. Колекції, виготовлені руками нікопольських юннатів Романця Романа та Орлова Сергія, у 1980 році взяли золоту медаль на дуже престижній у радянські часи Виставці досягнень народного господарства у Москві.

У грудні 1996 року у Нікополі був створений еколого-натуралістичний центр. Першим директором став Кушнірук Олександр Олександрович.

З 2000 року директором Нікопольського міського еколого-натуралістичного центру став Юрій Юрійович Третяков, який закінчив Дніпропетровський національний університет за спеціальністю біолог-ентомолог. За його особистої ініціативи в закладі створений і діє еколого-біологічний музей, в п'яти його відділах нараховується понад 400 природних експонатів. Це екологічні матеріали, гербарії рослин,

*Третяков Юрій Юрійович,
директор Нікопольського міського ЕНЦ*

колекції комах, моллюсків, морських тварин, риб та ссавців. На базі музею проходять екскурсії, семінари, виховні заходи екологічного спрямування.

За останні роки міський екологічний центр перетворився на чудовий куточок, де діти та дорослі можуть приторкнутися до світу живої природи, навчитися доглядати за тваринками, рослинами, провести з користю своє дозвілля. В центрі створений куточок живої природи з чудовим аква-тераріумним відділом, на базі якого вихованці проводять експериментально-дослідницьку роботу.

Як одна з форм екологічної освіти в природі, в НМЕНЦ набули поширення виїзні форми навчання з комплексного вивчення

природи: екологічні експедиції, походи, польові практики, під час проведення яких юннати можуть безпосередньо ознайомитись з природними об'єктами і територіями, компонентами природи, оволодіти практичними знаннями про екологічний стан своєї місцевості, дослідити тваринний і рослинний світ, взяти участь у практичній природоохоронній діяльності.

Еколого-натуралістичний похід

Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді

Перші витoki юннатівського руху в районі беруть свій початок з 1938 року. У 1949 році при Посуньківській школі було закладено сад площею 2,5 гектарів, де учні не лише доглядали плодові дерева, а й проводили досліди по штучному запиленню яблунь.

З 1949 по 1965 роки за ініціативи Марка Озерного при Мишуринській середній школі діяла ланка «Озернят». Рух юних кукурудзководів поширився по всій області. Ланка переросла в учнівську бригаду. В районі працювало 9 бригад, в яких 8700 учнів обробляли землю на площі 140 гектарів. У 1972 році при Мишуринській неповній середній школі створено шкільне лісництво, 30 учнів якого доглядали ліс на площі 72 гектари.

1979 рік. Юннати Дніпровокам'янської, Правобережненської, Любомирівської та Першотравенської середніх шкіл започаткували обласну операцію «Піонерська ферма – кролівництво».

1981 рік. За ініціативи учнівської молоді району оголошено обласну операцію «Сади». Юннати надавали допомогу колгоспам та радгоспам у догляді за садами. 12 шкіл району взяли шефство над 10-ма гектарами садів.

У листопаді 1969 року було відкрито станцію юних натуралістів, яку в 1993 році перейменовано у Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді. З 1978 року незмінним керівником закладу є Ядерна Юлія Василівна – самовідданий і цілеспрямований ентузіаст навчально-виховної, організаційно-масової, науково-дослідницької позакласної та позашкільної еколого-натуралістичної роботи, автор Концепції неперервної екологічної освіти і виховання у районі та Цільового проекту «Позакласна та позашкільна еколого-натуралістична робота у рамках

Ядерна Ю.В., директор

Верхньодніпровського районного ЕНЦ

Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край – моя земля». Також з ініціативи Ю.В. Ядерної в районі започатковано дослідницько-освітні проекти «Визначні дослідники – краєзнавці Січеславщини (*Верхньодніпровщини*)» та «Вивчення природи рідного краю – Верхньодніпровщини».

За численні заслуги Ядерна Ю.В. нагороджена нагрудними знаками «Відмінник освіти України» та «Софія Русова».

Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді тісно співпрацює з усіма навчальними закладами району та забезпечує еколого-натуралістичну освіту і виховання підростаючого покоління науковими знаннями про природу, її багатогранне значення для суспільства і кожної людини зокрема. Основними завданнями Центру є пошук, підтримка обдарованої учнівської молоді через творчі учнівські об'єднання, наукові товариства учнів, обласне відділення МАН та хіміко-біологічну заочну школу, а також залучення учнів до експериментальної та науково-дослідницької роботи в галузі екології, біології, хімії та сільського господарства. На високому рівні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

проводиться інструктивно-методична та організаційно-масова робота. Юні природолюби Верхньодніпровщини є постійними учасниками та переможцями природоохоронних акцій та конкурсів обласного, Всеукраїнського і Міжнародного рівня.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Тернівського району» м. Кривого Рогу

В 1987 році в Тернівському районі міста Кривого Рогу була заснована районна станція юних натуралістів. Відкриття профільного позашкільного навчального закладу сприяло переходу на новий, системний рівень науково-практичної та природоохоронної роботи в закладах освіти. Станція юних натуралістів стала центром об'єднання всіх загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів з метою екологічного виховання дітей. Успіхи її вихованців та учнів шкіл району відомі далеко за межами міста, області.

Першим директором СЮН була призначена Цурикова Ніна Борисівна, яка очолювала заклад 17 років. Під її керівництвом в закладі набули розвитку квітково-декоративний та декоративно-ужитковий напрями діяльності, велика увага приділялася формуванню естетичних уподобань вихованців. В цей час Тернівська СЮН є активним учасником виставок, форумів, фестивалів, які проводяться Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді.

Нині обов'язки директора закладу виконує Цуренков Андрій Дмитрович, агроном за фахом.

Сьогодні робота гуртків в закладі ведеться за 5 основними напрямками: еколого-натуралістичний, квітково-декоративний, сільськогосподарський, соціально-реабілітаційний, художньо-декоративний.

Станція є координатором екологічних акцій та конкурсів в районі. Найбільш поширеними серед них є: «Юннатівський зеленбуд», «Школа – мій рідний дім»,

У процесі свого історичного розвитку Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді набув певного досвіду, престижу і сформувався як невід'ємна частина цілісної системи позашкільної освіти Дніпропетровщини.

«Птах року», «Годівничка», «Первоцвіти Дніпропетровщини», «Дерево життя», «До чистих джерел», «Парки – легені міст і сіл», «Юний дослідник», конкурс екологічної творчості тощо. Учні шкіл Тернівського району і вихованці гуртків СЮН мають постійні успіхи на обласному та всеукраїнському рівні.

Триває плідна співпраця з Криворізьким ботанічним садом. Педагогічний колектив СЮН разом з працівниками Криворізького ботанічного саду багато років проводять спільні заходи: пізнавальні екскурсії на території Криворізького ботанічного саду; консультації у фахівців з різних науково-методичних питань; науковий супровід дослідницької діяльності талановитої молоді вченими ботанічного саду; вирощування саджанців дерев і озеленення нових територій. На основі цієї співпраці в 2012 році в м. Кривому Розі було проведено I Всеукраїнський ботанічний практикум.

Старші вихованці СЮН щорічно вступають до Дніпропетровського відділення Малої академії наук. За 28 років роботи Станції юних натуралістів закінчили Малу академію наук з дипломами 42 учня.

Педагогічний колектив СЮН постійно знаходиться у творчому пошуку нових форм роботи з дітьми. Станція юних натуралістів є справжнім осередком екологічного виховання підростаючого покоління і виконує дуже важливе призначення в суспільстві.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» м. Павлограда

В 1953 році в невеликому затишному будиночку на правому березі ріки Вовча міста Павлограда відкрилася станція юних натуралістів. Першим директором закладу була призначена Мороз Ольга Василівна, а першим керівником гуртків стала Книш Ганна Петрівна. Це були роки натхненної праці, коли по зернинкам мрія перших педагогів-позашкільників втілювалася в життя.

На станції працювали гуртки «Юні садівники». Юннати доглядали за садом площею 2 га. Було розвинене тепличне господарство та розбиті навчально-дослідні земельні ділянки. На території станції росли тутові дерева, юннати займалися вирощуванням грону тутового шовкопряду і здавали кокони на фабрику. За цю діяльність, а також за вирощені на навчально-дослідних ділянках квіти та овочі, юннати СЮН були нагороджені медалями ВДНГ.

В 60–70 роки станція набирала оберти та поступово стала центром дослідницької та природоохоронної роботи в місті. Було розпочато роботу по акціях «День зустрічі птахів», «Зелена аптека», «Хліб – всьому голова».

1977 рік – Леніна, 15, архітектурно – історична будівля міста – нова адреса станції юних натуралістів. В ці роки юннати тісно співпрацюють з Марвінським лісопитомником. За його допомогою було проведено благоустрій території СЮН, закладено дендропарк, розбиті навчально-дослідні ділянки, клумби, було створено куточок живої природи.

Натуралістичні гуртки працювали на СЮН, при школах та при клубах «Огоньок», «Веснянка». Під керівництвом педагогів станції в загальноосвітніх закладах міста виготовлялися шпаківні, велася робота по знищенню шкідників садів та городів. З великим задоволенням юннати поповнювали видовий склад зоологічного куточку. Всі природоохоронні акції до розпаду СРСР проводилися

*Кириченко Катерина Борисівна,
директор Павлоградської міської СЮН*

в рамках естафети «За Ленінське відношення до природи». В 80-ті роки гуртки СЮН тісно співпрацювали з Географічним товариством СРСР (фенологічний сектор). Результати фенологічних спостережень відсилалися в м. Київ.

В 80–90 роки станція розвивалася як центр природоохоронної, науково-дослідної та екологічної роботи для закладів освіти міста. В школах було створено «Зелені патрулі» та «Блакитні патрулі» – добровільні захисники та агітатори охорони живої природи. Юннати та керівники гуртків співпрацювали з Українським товариством охорони природи, відділом хребетних інституту зоології АН СРСР, кафедрою зоології хребетних Київського університету ім. Т.Г. Шевченка по вивченню перельоту птахів по Україні весною та восени.

Юннати міста брали участь в екологічній експедиції «Зелений слід», обласній операції «Збережемо рідну природу». Велася різнопланова дослідницька робота за завданнями вчених Дніпропетровського сільськогосподарського інституту та

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Павлоградської держсортоділянки зернових та овочевих культур. Юннати та педагоги СЮН були ініціаторами проведення в місті акцій «Первоцвіти під охороною», «Букет замість ялинки», «Зелена хвиля», до яких було залучено учнів всіх шкіл міста.

В кінці 80-х – на початку 90-х років колектив СЮН став ініціатором створення нової пропагандистської форми роботи – кінолекторію, який юннати разом з керівниками гуртків проводили за різною тематикою з переглядом кінофільмів.

В 1985 році на СЮН було створено музей охорони природи. В цьому ж році була відкрита екологічна стежка на території Вербського лісу. Юннати та школярі вивчали флору і фауну, збирали гербарій, вели фенологічні спостереження. Екологічна стежка – цікавий куточок Присамар'я з різноманітним видовим складом дерев, кущів, рослин – стала музеєм живої природи під відкритим небом, школою природи для вчителів біології, учнів шкіл та юннатів.

В 1987 році було створено музей хліба, в черговий раз станція стає ініціатором створення куточків хліба в школах міста.

В 90-роках на станції більш широко була поставлена науково-дослідна робота з обдарованими дітьми. Юннати стали призерами Всеукраїнських та обласних заходів, наприклад, «Дотик природи», «Саду мого дивосвіт», «Парки – легені міст та сіл».

В 1993 році почалася робота з дітьми в системі МАН. Вихованець гуртка «Юні зоологи» Бригадиренко Віктор першим провів під керівництвом керівника гуртка СЮН Зайцевої Людмили Степанівни науково-дослідну роботу по вивченню комах. Сьогодні Бригадиренко В.В. – доктор біологічних наук, викладач

Дніпропетровського національного університету, який продовжує тісно співпрацювати з Павлоградською станцією юних натуралістів.

Більш широко робота з обдарованими дітьми розпочалася в 1996 році під керівництвом директора СЮН, канд. біол. наук Старікова Геннадія Васильовича. Його вихованці гідно представляли м. Павлоград в обласному конкурсі науково-дослідних робіт. За ці роки через МАН пройшли понад 30 дітей, більшість з яких пов'язали свою долю з біологією.

В червні 2004 року в урочистій обстановці народний депутат України Л.В. Деркач подарував юннатам голубів порід «польські монахи» та «павичі». З цього часу на СЮН ведеться робота по новому напрямку – вирощування та догляд за голубами. В недалекому майбутньому планується проводити і селекцію голубів.

Сьогодні СЮН міста Павлограда – сучасний позашкільний заклад, координатор методичної та навчально-виховної позашкільної еколого-натуралістичної роботи серед закладів освіти.

З 2014 року директором СЮН призначена Кириченко Катерина Борисівна, яка до цього працювала в закладі керівником гуртка.

Будівля Павлоградської міської станції юних натуралістів

Еколого-натуралістичний центр «Енергія» м. Жовті Води

1 вересня 1997 року на базі середньої школи № 11 м. Жовтих Вод було створено навчально-виховний комплекс «Дивосвіт». У той же час на базі новоствореного НВК було організовано роботу екологічного клубу «ОКО», в якому займалися учні 8–10 класів. Клуб охоплював учнівську молодь природоохоронною діяльністю, встановлював зв'язки з українськими та міжнародними екологічними організаціями та фондами, активно співпрацював з місцевими ЗМІ. Було проведено ряд семінарів, конференцій на рівні міста. Плідна п'ятирічна діяльність екологічного клубу «Око» переконала міську владу у необхідності створення профільного еколого-натуралістичного позашкільного закладу у Жовтих Водах.

І ось уже понад 12 років в м. Жовті Води існує острівець любові до Землі, дім, у якому вчать бачити красу природи, розуміти її вразливість, цінувати її багатства.

Еколого-натуралістичний центр «Енергія» м. Жовтих Вод є наймолодшим позашкільним закладом еколого-натуралістичного профілю в Дніпропетровській області. Його роботу очолювали:

- 2003–2004 рр. – Каулько Олена Анатоліївна
- 2004–2005 рр. – Чернецька Лариса Вікторівна
- 2005–2008 рр. – Вишневська Ганна Вікторівна
- з 2008 року – Афоніна Вікторія Олександрівна

За час її керівництва Афоніної В.О. помітно зростає активність і результативність участі вихованців ЕНЦ в обласних та Всеукраїнських масових заходах, створений колектив екологічної просвіти, який неодноразово був учасником і переможцем обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім», проводиться велика робота з національно-патріотичного виховання учнівської молоді, зокрема

*Афоніна Вікторія Олександрівна,
директор ЕНЦ «Енергія» м. Жовті Води*

благодійні заходи на допомогу воїнам – учасникам АТО.

В ЕНЦ «Енергія» знайде для себе захоплення будь-який школяр, тут представлений широкий вибір гуртків, адже ми педагогами враховуються потреби вихованців і побажання їх батьків. На сьогоднішній день у закладі працює 17 творчих учнівських об'єднань, у яких здобувають додаткову освіту 255 вихованців.

Еколого-натуралістична освіта в Жовтих Водах здійснюється на високому рівні, свідченням цього є значна результативність вихованців закладу в обласних та Всеукраїнських конкурсах екологічного спрямування. Так, впродовж останніх двох років вихованці центру стали переможцями Всеукраїнських конкурсів «До чистих джерел», «Парки – легені міст і сіл», «Галерея кімнатних рослин», «Дотик природи», «Новорічна композиція», обласних акцій «День юного натураліста», «Птах року», «Дерево життя» тощо. Проводяться численні заходи серед громади міста.

Магдалинівська районна станція юних натуралістів

Заклад був створений у 1970 році. Знаходилась станція у звичайній сільській хаті під солом'яним дахом в селі Котівка Магдалинівського району. Першим директором цієї позашкільної установи був Малієнко Віктор Михайлович, методистом – Жиленко Юлій Федорович. На той час на станції працювало 8 гуртків. Так як станція знаходилась в зоні річки Оріль, то і більшість гуртків мали відповідний профіль: «Юні лісівники», «Юні друзі природи», «Ботаніки – рослинники», «Юні генетики».

З 1979 року станцію юннатів переведено до селища Магдалинівка в приміщення середньої школи. Вона займала 2 кімнати загальною площею 25 м². З цього часу колектив станції очолює директор Гельман Людмила Григорівна, а методистом працює Прудко Людмила Миколаївна. В цей період кількість груп гурткової роботи було збільшено до 29, відповідно розширилась і їх профільність: з'явилися гуртки квітників, флористів, фізіологів тварин, трактористів, кролівників, фотонатуралістів, агрохіміків, овочівників, механізаторів сільського господарства.

В 1984 році директором станції юних натуралістів був призначений Конищенко Григорій Федорович, а місце методиста залишалось вакантним до 1989 року, коли на посаду методиста була призначена Погрібняк Світлана Миколаївна, яка працювала в закладі до 2014 року.

З 1991 року в освіті пішов процес скорочення годин викладацької діяльності. Це особливо боляче зачепило станції юннатів області, зокрема Магдалинівську СЮН. Із 41-ї групи гурткової роботи в 1998 році залишилося лише 18.

В 1999 році змінюється керівництво станції юннатів: на посаду директора призначено Набивач Аліну Володимирівну. В 2004 році знову змінюється керівник закладу, директором СЮН призначено досвідченого педагога Кравчук Світлану Іванівну, яка до

*Іванченко Сергій Іванович,
директор Магдалинівської районної станції
юних натуралістів*

цього часу 9 років працювала директором Михайлівської середньої загальноосвітньої школи Царичанського району.

В ці роки в кожній школі були створені учнівські виробничі бригади із учнів середнього та старшого шкільного віку. Кожний навчальний заклад мав свою кролеферму, плодовий сад, під шкільку та розсадники обов'язково відводились значні площі.

Під керівництвом СЮН всі 28 шкіл району активно включилися в еколого-натуралістичну роботу, було налагоджено зв'язок із дошкільними закладами району, з допоміжними школами-інтернатами, районним будинком дитячої творчості, будинком культури.

За активну еколого-натуралістичну діяльність вихованці Магдалинівської районної станції юних натуралістів неодноразово відзначалися грамотами та дипломами обласного та республіканських рівнів, преміювалися поїздками до міст Дніпропетровська, Одеси, Полтави, Києва.

З 2014 року Магдалинівську районну станцію юних натуралістів очолює директор Іванченко Сергій Іванович, зооінженер за фахом.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Царичанського району»

Царичанська районна станція юних натуралістів була заснована в 1988 році. Ініціаторами створення закладу були тодішній завідувачий райво – Заслужений вчитель України Шрамко Віленін Федорович та директор Китайгородської СШ Орел Анатолій Григорович. На базі цієї школи, вперше в сільській місцевості Дніпропетровської області, і було створено станцію юних натуралістів. На станції працювали гуртки загально біологічного, екологічного, сільськогосподарського напрямку, прикладної творчості. Першим директором Царичанської СЮН була призначена Цимбал Любов Петрівна, яка працювала з 1988 по 1993 роки. Вона зібрала навколо себе колектив однодумців – відданих юннатівській справі педагогів.

З 1993–2002 рр. Царичанську СЮН очолював Мартинець Олександр Євгенович, якому вдалося в 1995 році, не зважаючи на скорочення фінансування, зберегти заклад та особовий склад педагогічних кадрів. В цей період на СЮН плідно працював гурток різьби по дереву, вихованці якого брали участь у Всеукраїнській виставці народних умільців, яку відвідав чинний в той час Президент України Леонід Данилович Кучма і особисто подякував юних майстрів за прекрасні роботи.

В ці роки розвивалася співпраця з Могилівським лісництвом по проведенню лісозахисних заходів, закладенню шкілок та проведенню дослідницької роботи з лісництва. У 2012 році команда членів Могилівського шкільного лісництва прийняла участь у Всеукраїнському зльоті команд учнівських лісництв.

За роки роботи Царичанська станція юннатів стала районним осередком у справі екологічного виховання підрастаючого покоління, активно залучала

дітей та учнівську молодь до участі у практичній природоохоронній та дослідницькій роботі.

Важливим етапом у розвитку природоохоронної роботи в районі є період 90-х років минулого століття. В цей період юннати району започаткували районні природоохоронні акції «Царівна жаба», «Черепаха», «Чистотіл», «Збережемо Оріль», екологічний вело марафон по приверненню уваги жителів місцевих сіл до екологічних проблем Приорілля та пропаганди раціонального природокористування.

У 2002 році директором закладу було призначено Журавля Владислава Євгеновича, бувшого вчителя трудового виховання Могилівської середньої загальноосвітньої школи, а методистом – Тарасенко Людмилу Володимирівну.

Під керівництвом та підтримкою районного відділу освіти Царичанська СЮН за останні роки набрала нових обертів в роботі. Вона виконує роль районного координаційно-методичного центру по ознайомленню закладів освіти з Всеукраїнськими, обласними та районними еколого-натуралістичними заходами, координує роботу вчителів біології, профільних гуртків, надає методичну допомогу по роботі на навчально-дослідних земельних ділянках, проведенню практичної екологічної та природоохоронної роботи. До еколого-натуралістичної діяльності педагоги закладу активно залучають не тільки всі загальноосвітні, а й дошкільні заклади району.

У 2009 році СЮН започаткувала в районі проекти «Рідній Орелі – чисті води», «Калитва», «Сім чудес Приорілля», мета яких – проведення широкої еколого-просвітницької роботи серед мешканців району по збереженню біологічного різноманіття району та практичних природоохоронних заходів по відновленню цінних природних об'єктів Приорільського краю.

ПІВДЕННИЙ РЕГІОН

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ХЕРСОНЩИНІ

Херсонська країна «юннатів»

Серед міського промислового пейзажу знаходиться комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради, куточок зеленого царства та захоплюючого світу тварин. Біля 70 років у гуртках цього закладу діти опановують таємниці природи, вчать створювати красу навкруги.

Потрапляючи на територію закладу, одразу опиняєшся у полоні квітів. З ранньої весни до пізньої осені буяють вони різними кольорами. У живому куточку лунають голоси птахів, серед яких луно звучить вітання нашого улюбленця, найстарішого папуги какаду Кокоші, чудернацько співають своїх пісень морські свинки, заклопотано снують по клітках різнобарвні хом'яки, піщанки. А яке це чародійство спостерігати за розвитком комах у інсектарію, життям величезних равликів – ахатинів. У нашому живому куточку немає тварин з живої природи і це завжди було принциповою позицією:

«У кожній тварині повинен бути дім, але не кожна тварина повинна жити у нашому домі». Традиції бережливого ставлення до живої природи, доброти, дбайливості, працелюбності, потреби робити світ квітучим проходять скрізь роки і де б не знаходився заклад, там завжди панували закони «Країни юннатів». А народився заклад у переможному 1945 році. Виконавчий комітет Херсонської обласної Ради народних депутатів 8 червня 1945 року прийняв рішення про організацію обласної дитячої технічної та сільськогосподарської станції (облДТСГС). При сільськогосподарській станції було створено дві лабораторії: ботаніко-рослинницька і початкових класів, де працювало по два гуртки в складі 25 учнів. В липні 1951 р. в області пройшов перший зліт натуралістів – мічурінців, в якому взяли участь 300 юннатів.

15 грудня 1954 року створено обласну станцію юних натуралістів до складу

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

якої перейшли лабораторії сільсько-господарської станції, педагоги та юннати. Розширився склад гуртків: юні голубоводи, агрохіміки, овочівники, рослинники, полеводи, зоологи, фотогурток. На 10 га землі вирощувалась юннатами сільськогосподарська продукція, саджанці декоративних та плодкових дерев для озеленення м. Херсона та шкіль області. Юннати не тільки отримували високі врожаї, а перш за все проводили широкомасштабну дослідницьку роботу. Були переможцями у виставках ВДНГ (*виставка досягнень народного господарства*) у м. Москві та м. Києві. У жовтні 1955 року проведено «День врожаю» під час свята були нагороджені 13 кращих юннатів цінними подарунками. У цьому ж році відбувся зліт юних кукурудзоводів. А в червні 1956 р. проведено огляд роботи на навчально-дослідних ділянках і в куточках живої природи. На цей час уже діяли 292 гуртки в школах та позашкільних закладах області, в тому числі 20 гуртків на обласній станції юннатів. У 1956 році розпочато створення 24-х спеціалізованих гуртків.

У ці роки почала формуватись плеяда педагогів – позашкільників натуралістичного профілю. Переглядаючи архівні довідки перших років існування закладу, дивуєшся ентузіазму та завзяттю педагогів, щирому бажанню гуртківців відвідувати гуртки, працювати на ділянках та у живому куточку. У 50 роках завідувала станцією Лисанська Ефроїда Яківна, яка започаткувала багато добрих справ котрі діють і в наші часи: обласний табір «Юннат», організація учнівського дослідництва, виставки досягнень юннатів.

01 лютого 1958 року прийшла працювати на станцію юннатів Чернявська Зінаїда Василівна від керівника гуртків, методиста, до заступника директора на всіх посадах вона була віддана улюбленій справі, наставником молодих педагогів, вмілим організатором юннатівських починань. Вийшла на заслужений

відпочинок у 1990 році. Поруч з нею багато років працювала Саватеева Алла Олександрівна найталановитіший керівник гуртків «Юних квітників» нашого закладу.

З 1960 по 1962 рік очолювала станцію юннатів Басенко Марія Іванівна, а з 1962 по 1964 рік – Чернявська Олександра Семенівна, з 1964 по 1966 – Пінькова Майя Тимофіївна.

З 10 серпня 1966 по 1981 рік директором станції юних натуралістів успішно працювала Редкун Клавдія Никифорівна. Вона – ініціатор та організатор найбільш цікавих і корисних природоохоронних справ на Херсонщині і в Україні. У 1965 році, в школах області створюються учнівські виробничі бригади. В 70-х роках юннатівський рух в області значно активізувався. Розпочали свою діяльність 546 юннатівських секцій, 278 загонів «зелених» та «голубих» патрулів, 78 сигнальних постів, 17 загонів по боротьбі з ерозією ґрунтів, шкільні лісництва. У серпні 1976 року Херсонський обласний комітет ЛКСМУ нагородив Почесною грамотою обласну станцію юних натуралістів за активну природоохоронну роботу.

З 1981 року заклад очолив Біднина Анатолій Петрович – педагог та агроном за фахом, за комсомольською путівкою піднімав цілину у Казахстані.

З 1985 по 1990 рік за ініціативою методиста Берденникової Валентини Никифорівни при кінотеатрі «Шумен» було організовано кіноклуб «Природолюб».

17 грудня 1986 року ЦК ЛКСМ України, Міністерство освіти УРСР нагородило Почесною грамотою Херсонську обласну станцію юних натуралістів за активну участь у Республіканському конкурсі на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства.

Із серпня 1987 року і до сьогоднішнього часу станція юннатів знаходиться за адресою м. Херсон вул. Чайковського буд. 236, у колишньому

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

приміщенні дитячого садка, площа якого – 300 кв. м., розмір земельної ділянки становить 0,3 га. На ній розміщена навчально-дослідна ділянка, яка має: польову, овочеву сівозміну, колекційну, селекційно-генетичну ділянку, дендрарій, квітники, альпійську гірку. У 1989 році на честь 50 річчя юннатівського руху в Україні, закладено розарій, у якому квітуть сорти: Глорія, Клементина, Ясна Поляна, Супер Стар та ін.

У 1992 році споруджено теплицю площею 60 кв. м.. Вагомий внесок у розвиток теплиці Центру зробила методист Біднина Ніна Тимофіївна. Завзята квітникарка, невтомна трудівниця, вона збирала велику колекцію кімнатних рослин.

З 1991 року юннати області активно включились в роботу Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край – моя земля». З 1990 року успішно проводиться обласний конкурс «Ми та екологія нашого краю».

Біллю у серцях юннатів та педагогів одізувалась трагедія на Чорнобильській атомній станції. Осягнувши масштаб екологічної катастрофи, юннати активно допомагали постраждалим дітям: організовували благодійні ярмарки, пересилали отримані кошти переселенцям; передавали у постраждалі райони овочі, фрукти, консервовану продукцію.

Традиції дбати про інших, бути соціально активними громадянами країни, це той педагогічний інструментарій, яким виховуються покоління юннатів Херсонщини.

На 60 році пішов з життя Біднина А.П., залишилися добрі справи, вдячні учні та білокора берізка Анатолія Петровича, яка зустрічає нас біля входу на станцію.

З 19 грудня 1995 по 2003 рік директором станції працювала Ухова Олена Павлівна. У 1972 році закінчила Херсонський державний педагогічний інститут ім. Крупської (*хіміко-біологічний факультет*), а до цього була юннаткою обласної станції. Починала як

керівник гуртків юних зоологів – з того, про що мріяла. У 1988 році стала методистом, а потім заступником директора по навчально-виховній роботі, директором, пройшла всі ступені службової драбини. Відмінник освіти України, делегат другого Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. На з'їзді, за вклад у розвиток позашкільної освіти директора обласної станції юннатів Ухову О.П. нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Під її керівництвом розпочинає свою роботу хіміко-біологічне відділення Малої академії наук України в Херсонській області. Успішно працює в обласному Центрі еколого-натуралістичної творчості Наукове товариство учнів «Юннат». Ми дуже пишаємось нашими малими академіками, тому що вони займали призові місця не тільки у Всеукраїнських конкурсах, а й на Міжнародних екологічних олімпіадах це – Іващенко Сергій (1999 рік), Ковальчин Володимир (2003 р.), Базалій Андрій (2005 р.). Особлива гордість за Базалія Андрія, який з 7 класу був нашим гуртківцем (*керівник гуртка Палічева Г.В.*), приймав участь у космічному експерименті, став призером Міжнародної олімпіади (*II місце*).

З 1997 року школярі Херсонщини – активні учасники українсько-американського космічного експерименту: «Вчителі та учні досліджують рослини в космосі». У 1999 році юннати Центру продовжили Міжнародний космічний експеримент «Насіння-II».

У 1997 році започатковано засідання екоклубу «Пролісок» спільно з міською дитячою бібліотекою № 17. Екологічний клуб, це місце, де всі мають змогу спілкуватися, проводити свій вільний час, творити добро, отримувати консультації з хвилюючих питань. «Пролісок» і досі запрошує дітей та дорослих на свої засідання.

Традиційним стало проведення дитячих обласних екологічних конференцій,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

до участі в яких запрошуюються державні службовці, працівники природоохоронної прокуратури, науковці, позашкільники, громадські діячі. В 1996 році разом з Центром дітей та юнацтва була проведена екологічна конференція «Майбутнє без Чорнобилів», в якій взяли участь 200 учнів. У 2001 році обласна науково-практична конференція «Майбутнє без Чорнобилів» проходила за участю близько 400 учасників. І через чверть століття у роковини трагедії педагоги центру акцентуючи увагу юнатів на екологічно відповідальній поведінці, провели у 2011 році обласну дитячу конференцію «Екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи».

Рішенням XX сесії Херсонської обласної Ради народних депутатів від 25.10.2001 року обласна станція юних натуралістів реорганізована в Херсонський обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Вийшовши на заслужений відпочинок у лютому 2003 року Ухова Олена Павлівна керування Центром передала Палічевій Галині Віталіївні, яка з 1987 року працювала на посаді керівника гуртків, з 1996 року – на посаді методиста, у 2002 році отримала кваліфікацію «Методист вищої категорії», Відмінник освіти України. За час роботи директором нагороджена знаком «Софії Русової», Почесними грамотами обласної ради, Голови Херсонської державної адміністрації, Міністерства освіти і науки України. Була делегатом III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти.

Цей етап розвитку закладу відзначено європейським вибором України та направлено на стійкий розвиток та екологізацію позашкільної діяльності учнівської молоді області.

Інтелектуальний потенціал педагогічних працівників реалізовано у впровадженні Міжнародного екологічного проекту «Екологічна освіта дітей та юнацтва для сталого розвитку степового

Причорномор'я» (2006–2009), профінансовано Британським фондом «Довкілля для Європи», інвестовано в екологічну освіту області 86 000 грн. У процесі реалізації проекту створено еколого-натуралістичний інформаційний ресурсний Центр, який активно працює у напрямку екологізації сучасної освіти області.

Продовжуючи практику використання проектних технологій, педагоги виконали інноваційний проект «Екологізація натуралістичної освіти на базі природно-заповідного фонду регіонального рівня» (2010–2014 роки). Цей проект надав можливість реалізувати безцінний потенціал природно-заповідного фонду Херсонщини у співпраці з вченими Біосферного заповідника «Асканія-Нова», Чорноморського біосферного заповідника і Національного природного парку «Олешківські піски». Отриманий досвід надав можливість проведення під керівництвом Академії педагогічних наук України дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня, за темою «Екологізація дослідницької діяльності учнівської молоді у взаємодії позашкільного навчального закладу із об'єктами природно-заповідного фонду» на 2014–2018 роки (наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2014 року). Науковий керівник педагогічного експерименту – Пустовіт Н.А., завідувач лабораторії екологічного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук.

Херсонщина хліборобний край, який потребує висококласних спеціалістів з сільського господарства. Реалізація з 2003 року практично-орієнтовного проекту «Організація допрофільної підготовки учнів з агробіологічного напрямку» дала можливість відкрити гуртки аграрного профілю у сільських школах області, збільшилась кількість шкільних лісництв, започатковано щорічні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

зльоти юних лісівників (з 2007 року), зльоти учнівських виробничих бригад (з 2008 року). Суттєву допомогу у вирішенні завдань проекту надають вчені Державного аграрного університету. Заслугує на увагу реалізація виховного проекту «Хліб – очима дітей». Протягом 2008 року учні області вивчали історію хліборобства свого краю, дізнавались про досягнення у минулому та про здобутки сьогодення. Проведена обласна дитяча конференція та видано збірку учнівських творів по підсумкам проекту.

У 2010 році за впровадження проектної системи навчально-виховної роботи по підсумкам виставки «Інноватика освіти України», організованою Академією педагогічних наук, Центр нагороджено бронзовою медаллю у номінації «Інновації у позашкільних закладах освіти». З 2008 року при Центрі у канікулярний час, у формі табору з денним перебуванням, для дітей діють екологічні майданчики: «Сніговик», «Весняний марафон», «Барвисте літо». За організацію роботи з дітьми у канікулярний час заклад став лауреатом Всеукраїнського конкурсу – захисту педагогічних проєктів з організації змістовного дозвілля дітей та учнівської молоді.

З 2006 по 2010 роки суттєво зміцнена матеріальна база Центру, проведено капітальні ремонти навчального корпусу, музею Хліба, теплиці, впорядковано територію закладу, встановлено автономне опалення, крапельне зрошення. У 2010 році створено біологічну лабораторію, яка обладнана сучасною комп'ютерною технікою (*відео насадка до комп'ютера, програмне забезпечення, мікроскопи, вимірвальні прилади*). На базі лабораторії проводяться заняття гуртків вищого рівня, підготовка команд учнів Херсонської області до біологічних та екологічних Всеукраїнських олімпіад, до Всеукраїнського конкурсу-захисту учнівських науково-дослідницьких робіт. За період з 2011 року,

на Всеукраїнському рівні вихованці Центру стали переможцями наступних інтелектуальних конкурсів: конкурс – захист робіт обдарованої учнівської молоді (МАН) – II та III місце; Всеукраїнська учнівська олімпіада з екології – два III місця, Всеукраїнський форум «Дотик природи» – два I, одне II та III місце; Всеукраїнський конкурс «Юні зоологи – тваринники» два II місця; Всеукраїнський конкурс винахідницьких та раціоналізаторських проєктів – II місце. Завдяки неперервності дослідницької роботи від гуртків молодших класів до гуртів вищого рівня, з пересічних гуртківців засяяли наші юннатівські зірочки: Восколович Олександр, Мішекіна Марина, Мала Ганна, Бірюк Микита (*керівник гуртка Мудрак Тетяна Олександрівна*). Так поступово народжуються юннатівські династії: Бірюк Микита, брат Олександра Бірюка, який був активним учасником космічних досліджень у дев'яностих роках.

Від того, що зроблено власними руками з душею та фантазією завжди променить позитивна аура, так Музей хліба створений у 2004 році з ініціативи Короткої Тетяни Олександрівни, заступника директора з навчально-виховної роботи, не припадає музейним пилом, а постійно поновлюється новими експонатами, поробками. «Основна цінність нашого музею у поєднанні історії хліба, хліборобських народних традицій, з історією приходу хліба з поля до нашого столу», – ось про що розповідають юннати та педагоги відвідувачам – учням Херсонської області.

У 2011 році на базі Біосферного заповідника Асканія-Нова ім. Ф.Є. Фальц-Фейна проведено V Всеукраїнський збір юннатів (*учасників походів, експедицій, польових практик*). Для методичного супроводу дослідницької діяльності учнів на заповідних територіях, розроблено робочий зошит «Пристосування організмів до умов степової природної

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

зони» (автори – Литвиненко О.І., Палічева Г.В.), який посів перше місце у Всеукраїнському конкурсі науково-методичних розробок з еколого-натуралістичного напрямку.

Педагогічний колектив Центру організовує педагогів та учнівську молодь Херсонщини до практичної екологічної роботи у Міжнародній програмі «Глобальне вивчення та спостереження з метою покращення навколишнього середовища (GLOBE)». У 2013 році проведено Всеукраїнський семінар-тренінг координаторів програми GLOBE в Україні, де педагоги Центру поділились своїми здобутками про хід виконання програми зі своїм колегам з усієї України.

За даний час налагоджені зв'язки з вищими навчальними закладами, установами природно-заповідного фонду, екологічними громадськими організаціями області. Тісно співпрацюємо з комунальним закладом «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради в напрямку підвищення фахового рівня екологічної освіти педагогів області. З 2004 року успішно працює започаткована закладом обласна координаційно-методична рада з екологічної освіти і виховання учнівської молоді, яка визначає стратегію розвитку екологічної освіти в області, координує діяльність: Голопристанської, Білозерської, Генічеської, Новотроїцької, Нижньосірогозької районних станцій юннатів; Каховської та Новокаховської міських станцій юннатів.

Колектив Центру презентував свої методичні здобутки директорам еколого-натуралістичних центрів України на Всеукраїнського семінару-практикуму «Світ творчості», що відбувся 06–09 червня 2006 року.

За результатами інноваційної діяльності у 2014 році Центр став переможцем Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота корта позашкільників».

Зустрічаючи 90 річчя юннатівського руху у Україні та 70 річчя на Херсонщині, осмислюючи пройдений шлях розуміємо, що принципи, закладені юннатами на початку двадцятого століття, актуальні і в наші часи: доброта, відповідальність, дбайливість, патріотизм. Юннати Центру, одними з перших в області, включились у підтримку воїнів АТО, патріотів та захисників України. Зроблені дитячими руками та відіслані у зону воєнних дій: обереги та листи воїнам. Активно підтримують педагоги та вихованці Центру добровольців батальну «Херсон».

Приходять до гуртків нові юннати, формується нова плеяда педагогів – позашкільників, з новітнім педагогічним мисленням. У грудня 2014 року, директор Палічева Г.В. вийшовши на пенсію за вислугою років, обіймає посаду методиста, передаючи свій багаторічний досвід молодим педагогам.

Ми горді за молодого спеціаліста Валікову Олександру Віталіївну, яка отримала дипломи за I місце у Всеукраїнському конкурсі науково-методичних розробок з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти та диплом переможця у конкурсі на найкращу авторську мультимедійну презентацію в номінації «Інноваційні форми роботи на занятті гуртка» від газети «Позашкільля», пишаємось гуртківцями-переможцями Всеукраїнських олімпіад з екології та біології, інших інтелектуальних конкурсів, яких навчає та виховує Мудрак Тетяна Олександрівна, завідувача методичним відділом.

Ми вдячні всім колишнім директорам, працівникам станції юннатів за тепло і взаєморозуміння, надійність у роботі, за великий і безцінний досвід, за все те добре, чому ви нас всіх навчили.

Маємо велику надію, що юннатівський вогник буде горіти і далі, зігріваючи душу і серця тих, хто з гордістю носить ім'я «Юннат».

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ОДЕЩИНІ (1931–2015 рр.)

Історія юннатівського руху на Одещині розпочинається з 30-х років минулого століття, а історія обласної станції юних натуралістів починається з весни 1931 року, коли на території мальовничого парку у живописному куточку Аркадії м. Одеси навесні організовано агробіологічну базу Одеської дослідної педагогічної станції. На станції працювали різнопрофільні гуртки, декілька лабораторій, функціонував зоосад, майстерні з виготовлення шкільних навчальних посібників та акваріумів.

В 1934 році агробіологічна база реорганізована в дитячий позашкільний заклад – станцію юних натуралістів м. Одеси. Міська станція юннатів в 1938 році отримує обласний статус, поступово покращується її матеріальна база: сад поповнюється новою колекцією плодкових порід дерев, розширюється теплиця, розпочинається вирощування цитрусових культур, гордістю юннатів був виноградник, на якому вирощувалось 25 сортів винограду. Юннати займалися як практичною так і дослідницькою роботою. Свої перші досягнення з дослідницької роботи в 1940 році юннати Одещини представляли на ВДНГ в Москві. На той час працюють два відділи та шість лабораторій.

У роки Великої Вітчизняної війни мирна, творча праця юннатів була призупинена. У окупованій Одесі матеріальна база станції юннатів зазнала величезних втрат: загинув цитрусник та виноградник, була зруйнована теплиця, пошкоджено головний корпус станції. Після визволення міста від фашистських загарбників 26 травня 1944 року обласна станція юних натуралістів (обласна СЮН) відновила свою діяльність (наказ №1 від 26.05.1944 р. виданий в. о. директора СЮН Владовим Д.Р., прізвища директорів довоєнного часу не відомі у зв'язку з знищенням архівних

Макосій Д. І., директор Одеського обласного гуманітарного Центру документів). Почали працювати гуртки (цитрусоводи, садоводи, квітникарі, рослинники, зоологи, ентомологи, тваринники). Заняття десяти гуртків відвідували 213 учнів. На СЮН відновлені ґрунтові квітники, віварій, навчально-дослідний сад (площею 1 га), вирощування цитрусових культур, виноградика (площею 0,5 га). Станція юннатів поступово стає координаційним центром з проведення та натуралістичної і дослідницької роботи закладами освіти області.

У відродження роботи обласної СЮН частку своєї душі вклав Вигуржинський М.І. Під його керівництвом педагогічний колектив всі свої зусилля спрямував на надання методичної допомоги школам, дитячим будинкам, позашкільним закладам в організації натуралістичної роботи, організації дослідництва на навчально-дослідних пришкольніх ділянках. Вигуржинський М.І. став ініціатором організації перших учнівських виробничих бригад в області та відновив творчу співпрацю юннатів

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

з вченими Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (*далі ВСГІ*) та Одеського сільськогосподарського інституту (*далі СГІ*).

В 1956–1957 роках в області працює одинадцять учнівських виробничих бригад, які самостійно обробляють 621 га землі. Поступово зростає число учнівських виробничих бригад і у 1960 році їх вже 184, в яких працюють 11085 учнів старших класів на 65 056 га землі. Юннати поєднували плідну працю з дослідницькою роботою під керівництвом Героїв Соціалістичної Праці Посмітного М.О., Ведути П.П., Полішко І.П., Блажевського В.В. Свій досвід учнівські виробничі бригади представляли на ВДНГ у Москві. Кращими бригадами були Червоноармійська Болградського району, Демидівська Березівського району, Нерушайська Татарбунарського району, Красноокнянська Красноокнянського району, Утконосівська Ізмаїльського району. Утконосівська УВБ за досягнення в роботі була нагороджена Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

З п'ятдесятих років ХХ століття в області починають працювати міські та районні станції юннатів і на початку 1992 року в області та м. Одеса працює 22 станції юних натуралістів, роботу яких координує обласна станція юннатів (*з 1994 – обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді*). Історія районних та міських станцій юннатів починалась по різному.

В Арцизькому районі юннатівський рух започався в 1957 році створенням на базі Виноградівської ЗОШ учнівської виробничої бригади (*перший керівник Маковецький В.В.*). Поступово в кожній школі району створюються учнівські виробничі бригади, які плідно співпрацюють з вченими ВСГІ по розмноженню елітного насіння соняшника. На початку 1976 року відкривається районна станція юннатів (*перший директор Дорожко Г.П.*). Станція стала

методичним центром з дослідницької та природоохоронної роботи в районі. За досягнуті успіхи в цій галузі СЮН нагороджена Дипломом III ступеню ВДНГ, а директор – медаллю ВДНГ. З 1988 року і по сьогоднішній день колектив районної станції юннатів очолює Адзеріхо Н.Г. Педагогічний колектив постійно знаходиться у творчому пошуку, станція була зарахована до Національної програми «Школа сприяння здоров'ю», найбільш цікаві роботи з кролівництва юннати неодноразово представляли на всеукраїнських етапах трудової акції «Кролик». Екологічні агітбригади Виноградівської, Холмської, Надеждівської, Задунайської та інших шкіл району неодноразово посідали призові місця на обласному фестивалі.

Арцизький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді організовує та проводить районні етапи Всеукраїнського конкурсу «Колосок», у якому беруть участь всі школи району. Протягом десяти років працює районна школа «Лідера-еколога» (*керівник Адзеріха Н.Г.*), яка допомагає практично всім екологічним секціям шкільних парламентів організувати роботу.

Серед перших міських станцій юннатів розпочала працювати Ізмаїльська міська СЮН (*1952 р.*). Основний напрямок діяльності – організація дослідницької роботи на навчально-дослідних ділянках. Понад 20-ти років педагогічний колектив станції очолював Волканов Д.М. Починаючи з 1996 року педагогічний колектив очолює Острякова Лариса Іларіонівна. Педагоги зберігають кращі традиції, форми роботи СЮН та впроваджують у свою роботу багато інновацій. Організована система дослідницької роботи у саду та дендрарії, на навчально-дослідних ділянках та у міні зоопарку станції юннатів. Проводяться учнівські екологічні експедиції по Придунав'ю, працює навчально-дослідний пташник, учні підвищують рівень своїх знань у профільній «Школі

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

молодого еколога», школярі члени екологічного клубу «Даунас» активно займаються природоохоронною роботою. Досвід роботи колективу «Формування готовності учнів до дослідницької діяльності в сфері екології» вивчено, узагальнено, він одержав сертифікат національного еколого-натуралістичного центру у 2011 році.

Завдяки творчій співпраці педагогічного колективу Ізмаїльської СЮН з Одеським зоопарком у 1997 році створено міні зоопарк. Юннати всіх гуртків станції знаходять цікаві напрями дослідницької роботи, проводять систематичні спостереження за життям та поведінкою та доглядають за 60 видами тварин (біля 300 голів). База міні-зоопарку використовується для проведення занять та написання науково-дослідних робіт юннатами, учнями-членами МАН, організації безкоштовних пізнавальних, виховних та оглядових екскурсій для усіх бажаючих, жителів, гостей міста й району.

Юннатівський рух в Березівському районі започаткувала Демидівська середня школа в 1924 році. Юннати під керівництвом вчителя біології Парової Марії Андріївни заклали на території школи абрикосовий сад та алею білої акації, озеленили вулиці Центральну та Леніна. Школярі займалися

виращуванням сільськогосподарських культур на пришкільній навчально-дослідній ділянці та проводили дослідницьку роботу. В 1957 році вперше взяли участь у ВДНГ СРСР. Учні школи Сомкіна Світлана та Погрібна Людмила нагороджені медалями «Юний учасник ВДНГ».

У юннатів Березівського району шлях розвитку юннатівського руху тісно пов'язаний з іменем двічі Героя Соціалістичної праці Посмітного М.О. Демидівська учнівська виробнича бригада була однією з кращих в області. Юні дослідники проводили випробування нових сортів та гібридів соняшника в умовах колгоспу.

Учні Шевченківської СШ Березівського району в 30-х роках допомагали вирощувати рослини на сортовипробувальній ділянці, охороняли молоді насадження лісосмуг. В 1941 році юннати допомагали збирати врожай. В 1950 році юннатівську роботу очолила вчитель біології Підлубна Лідія Кирилівна. Школярі посадили плодовий сад, ягідник, квітник. Біля школи посадили клени, каштани, акацію. В 1955–1956 роках юннати Шевченківської СШ були учасниками ВДНГ та нагороджені медалями.

В 1958 році в Розквітівській школі була створена учнівська виробнича

Юні лісівники з Савранського району Одещини розповідають про свою роботу на обласному зльоті.

Бесіда з учнями Болградського району, що приїхали на екскурсію по міні зоопарку Ізмаїльської СЮН (Одеська область)

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

бригада (керівник Сомкін Леонід Васильович, перший бригадир Сюмак Любов), яка за завданням Всесоюзного селекційно-генетичного інституту вирощували різні сорти культур радянської та зарубіжної селекції. В 1977 році в школі була створена кролеферма.

Чудові традиції юннатівського руху в Березівському районі продовжила підтримувати районна станція юних натуралістів (заснована у грудні 1969 року, перший директор Чернова Людмила Володимирівна). Вона стала координатором юннатівського руху в районі та ініціатором багатьох інновацій у позашкільній освіті. В 1970 році організована робота районної юнацької секції товариства охорони природи, а в 1971 році вперше проведена районна виставка робіт юннатів, яка і сьогодні традиційно проводиться в районі.

Протягом багатьох років колектив очолювала Щербакова Галина Михайлівна. В районі працювало 11 юнацьких секцій та 102 загони «голубих» та «зелених» патрулів, 7 учнівських виробничих бригад, краща з яких УВБ Розквітівської СШ (керівник Сомкін Леонід Васильович) була двічі нагороджена кубком імені М.О. Посмітного. В 1975 році гуртківці вперше взяли участь у ВДНГ СРСР і стали призерами. За весь час існування станції 18

її вихованців нагороджені медалями «Юний учасник ВДНГ».

Педагогічний колектив Березівської станції юннатів велику увагу приділяв дослідницькій роботі. Юннати проводили досліди за завданнями вчених Всесоюзного селекційно-генетичного інституту, Одеського Ботанічного саду, Одеського сільськогосподарського інституту. В 1983 році організована робота Заводівського лісництва (керівник Марчук Надія Іванівна).

За багаторічну працю Щербаковій Г.М. присвоєно звання «Відмінник народної освіти», нагороджено орденом «Знак пошани» та знаком «За активну роботу з піонерами», грамотами Міністерства освіти.

В кінці 80-х років змінилися акценти натуралістичної роботи в районі: в 1987 році створена навчальна екологічна стежка, в 1990 році провели першу районну екологічну конференцію, в якій взяли участь учні 22 шкіл району та вчені Одеських вузів; в 1991 році розпочав роботу кінолекторій «Знай, люби, бережи»; в 1993 році в районі проведений перший районний конкурс екологічних агітбригад, ініціатором якого стала районна СЮН. Починаючи з 1991 року юннати беруть участь в комплексній екологічній експедиції на березі Тилігульського лиману, під якої гуртківці проводять

Грина Ковтун представляє свою наукову роботу на засіданні обласного конкурсу «Молодь досліджує світ»

Агітбригада «Еколог» виступає на Одеському обласному фестивалі

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

вивчення фітоценозу та видового складу рослинного та тваринного світу, виявляють наслідки впливу людини на природу. В 1992 році розпочав свою роботу фітобар «Калинка» для формування у гуртківців здорового способу життя.

В 1995 році на базі станції юннатів організовано роботу екологічного лялькового театру «Лісовичок», за навчальною програмою методиста Міхно Світлани Георгіївни. Гуртківці власноручно виготовляють ляльки, реквізит, декорації, беруть участь у підготовці сценаріїв театру. В своїх виступах вихованці пропагують екологічні знання, дбайливе ставлення до природи, допомагають дітям краще пізнати природу рідного краю. Виступи екологічного лялькового театру «Лісовичок» проходять в дитячих садках міста та дитячому притулку «Веселка».

З 1996 року гуртківці є членами Українського товариства охорони птахів: вивчають різноманітність представників орнітофауни, беруть участь в міжнародних днях спостереження за міграцією птахів, проводять облік зимуючих птахів.

В результаті реорганізації позашкільної освіти в Березівському районі в 1996 році створений районний центр дитячої та юнацької творчості з позашкільних закладів освіти, у якому працює еколого-натуралістичний відділ. Директор Центру Клепанчук Тетяна Вікторівна сприяє збереженню та розвитку основних напрямів еколого-натуралістичної роботи.

З метою формування національної самосвідомості у гуртківців в натуралістичному відділі створена в 1996 році експозиція музею народознавства, яка складається з таких розділів: «Історія Березівщини», «Перша в країні МТС», «Видатні земляки-хлібороби», «Куточок побуту української оселі». В експозиції зібрані матеріали про видатних земляків-хліборобів – Зінаїду Михайлівну Гришко, Героя України, кавалера ордена Трудового Червоного Прапора, директора

ТОВ агрофірма «Маяк», двічі Героїв Соціалістичної праці Макара Онисимовича Посмітного та Павла Пилиповича Ведуту. Створено куточок «Голодомор 1932–1933 років на Одещині». В музеї створена Рада музею з гуртківців-старшокласників, які проводять екскурсії.

З 1996 року працює школа дитячого самоврядування «Лідер». Члени екологічної секції є ініціаторами вивчення та охорони природи рідного краю, беруть участь в природоохоронних акціях.

За час існування центру збережена мережа гуртків, співробітництво зі школами дає можливість залучати до позашкільної освіти більшу кількість дітей, особливо в сільській місцевості.

Наприкінці семидесятих, початку восьмидесятих років в Одеській області відкрилось багато станцій юних натуралістів. Однією з них була Котовська міська станція юннатів.

Юннатівський рух в м. Котовську виник й розвивався у школах на основі позакласної роботи в гуртках за інтересами. Вчителі задовольняли інтереси школярів на цікавих нетрадиційних заняттях, у природі під час екскурсій, походів, на пришкольних земельних ділянках. Гуртківці проводили природоохоронну роботу з пропаганди природоохоронних знань, об'єднувались у загони «зелених» і «голубих» патрулів, шкільних лісництв, постів бережливих та гуртків юних друзів природи. У школах міста були оформлені Куточки охорони природи, випускались шкільні газети «Юний друг природи», «Охорона природи – справа всенародна».

29 жовтня 1979 року відкрила свої двері для юннатів Котовська міська станція юних натуралістів (*директор Роскола Н.Ф.*). На день відкриття СЮН працювало 10 гуртків на базі шкіл міста: № 2, № 5, № 7, № 8. Гуртківці вивчали природні багатства рідного краю; брали участь у масових заходах (*Тиждень лісу, День врожаю, Свято квітів, День зустрічі птахів*); займались озеленювачем території шкіл та

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

дитячих садків; виготовляли та розміщували шпаківні. Керівники гуртків, талановиті педагоги – вчителі біології, такі як Левчук З.І., Чижиковська Є.Ф., Глуценко Є.В., Семічаєвська О.Ю. та Березовська П.Г. використовували у своїй роботі передові педагогічні технології позашкільної освіти.

Станція юннатів стала методичним центром, базою різнопрофільних учнівських об'єднань, творчою лабораторією та координатором діяльності шкіл з еколого-натуралістичної роботи в місті.

Сьогодні педагогічний колектив створив не тільки систему навчально-виховної роботи екологічного напрямку, а й працюючи над методичною проблемою «Формування мотивації здорового способу життя з використанням новітніх технологій» сформували систему «За здоровий спосіб життя», яка сприяє усвідомленню гуртківцями важливості розумного ставлення до свого здоров'я, формування негативного ставлення до шкідливих звичок. Екологічний клуб «Дивосвіт» об'єднує біля 130 школярів старших класів, які цікавляться науково-дослідною роботою з еколого-натуралістичного напрямку.

У 1979–1981 роках в місті Одеса відкрили свої двері юним натуралістам районні станції у Суворовському, Ленінському, Центральному та Київському районах і вже через декілька років у кожного колективу були свої цікаві напрацювання. Так, педагоги та юннати СЮН Центрального району активно співпрацювали з Одеським зоопарком, а юннати з Київського району плідно працювали на навчально-дослідних ділянках та у садочку.

Досвід роботи педагогічного колективу СЮН Ленінського району по залученню до занять гуртків учнів, що потребують підвищеної педагогічної уваги вивчався та представлявся на Всеукраїнській конференції у 1983 році. Влітку того ж року вперше на Україні юннати Ленінського району пішли у районну комплексну екологічну експедицію

(керівник Дьяченко В.В.), під час якої провели наукові дослідження під керівництвом науковців відділу «Природи» Одеського краєзнавчого музею та кафедри ботаніки Одеського університету імені І.І. Мечникова. Педагоги СЮН Ленінського району багато уваги приділяли методичній роботі та свої напрацювання представляли у методичному розділі обласної виставки «Щедрість рідної землі», Всеукраїнській виставці досягнень юннатів. У 1988 році методичні напрацювання керівників гуртків (навчальні програми, розробки занять, масових заходів, планування екологічних експедицій та навчальних практик, пам'ятки для учнів, тощо) представлялись на першому обласному «Ярмарку педагогічних ідей та технологій». По підсумках заходу педагоги отримали право працювати за затвердженими Обласним інститутом удосконалення вчителів програмами.

Не зважаючи на те, що станція юннатів Ленінського району знаходилась у межах міста на ній була організована робота сільськогосподарського відділу гордістю якого були кролеферма (до 70 голів кролів) та птахоферма (до 15 видів птахів), організована робота Музею Хліба, на базі якого проходили заняття та екскурсії, який відвідували не тільки юннати, а й учні шкіл району. У відділі охорони природи була цікаво організована робота Музею охорони природі, експозиція якого була створена силами педагогів станції та їх вихованцями. Юннати гуртків зоологічного відділу проводили свої практичні заняття у куточку живої природи, акваріумній та кабінеті орнітології, де спостерігали та навчались доглядати за тваринами та декоративними птахами. У 1997 році, зв'язку з реорганізацією позашкільних закладів, була організована робота еколого-натуралістичного відділу у КПЗ Центр позашкільної роботи Суворовського м. Одеси «Зоресвіт». Нажаль матеріальна база станції юннатів була утрачена.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Станція юннатів Суворовського району м. Одеса заснована у 1981 році (сьогодні *КПНЗ Одеський еколого-натуралістичний центр «Афаліна»*), а у 1985 році стала ініціатором проведення навчально-польових практик (директор *Лютенко Л.М.*). Перша практика пройшла у обласному заказнику «Петрівський ліс», де юннати вивчали орнітофауну та лікарські рослини. Щорічно юннати Суворовського району беруть участь у екологічній експедиції на березі Південного Бугу Миколаївської області.

Починаючи з 1986 року педагогічний колектив започаткував таку форму роботи як «Екологічний всеобуч», якою традиційно охоплюються учні 4–8 класів всіх шкіл району. Педагоги станції юннатів проводять цікаві заняття, свята та заходи освітнього та виховного змісту.

Цікаво на станції організована робота куточка живої природи, у якому мешкає від 30 до 50 видів тварин, а акваріумна налічує понад 80 видів акваріумних риб. Юннати вчаться доглядати за тваринами, спостерігають за ними, готують дослідницькі роботи.

З 2008–2009 навчального року на базі еколого-натуралістичного центру Суворовського району м. Одеси працює профільна школа «Магістр». Школа

На щорічній обласній виставці «Щедрість рідної землі» юннати кожного району Одещини звітують про свої досягнення.

«Магістр» – творче об'єднання обдарованих учнів, що виявляють ранню професійну визначеність. Пріоритетне завдання школи – створення умов для всебічного інтелектуального і духовного розвитку обдарованих учнів з шкіл району, формування в учнівської молоді наукового світогляду, організація науково-дослідної роботи учнів. Згідно з навчальними програмами школи «Магістр» проводяться заняття як лекційні, так і лабораторні, практичні роботи, навчальні екскурсії до науково-дослідних установ, на кафедри Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова та медичного інституту імені М.І. Пирогова.

У 2010 році педагоги ЕНЦ «Афаліна» освоїли технологію створення фітостін та навчають своїх вихованців. Фітостіни є елементом декорування приміщення, хорошим засобом для очищення і зволоження повітря. Юннати навчаються підбирати видовий склад рослин, засаджувати їх декоративними, лікарськими та прямими рослинами, конструювати внутрішні стаціонарні, настінні, колону, або модульні односторонні або двосторонні стіни.

У 1977 році на обласній станції юннатів з метою координації природоохоронної та дослідницької роботи старшокласників, цілеспрямованої допомоги їм

Практичні заняття весняної навчально-польової практики гуртка «Екологічний буквар «Веселка» в ботанічному саду.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

у виборі майбутньої професії та надання наукової обґрунтованості дослідницькій роботі, була створена обласна координаційна Рада. В яку входили провідні вчені вузів, НДУ, відомі практики в галузі сільського господарства та охорони природи. Працювало дві секції: природоохоронна, яку очолювала Коваленко С.Г., канд. біол. наук, доцент кафедри ботаніки ОНУ імені І.І. Мечникова та дослідницька, яку очолював протягом десяти років видатний вчений – селекціонер, академік ВАСГНІЛ, Лауреат Ленінської та Державної премії СРСР, член Європейської асоціації селекціонерів, Герой Соціалістичної Праці, завідувачий відділом селекції пшениці ВСП Кириченко Ф.Г. Протягом багатьох років Кириченко Ф.Г. підтримував тісний зв'язок з юними дослідниками Одещини. На добру згадку про творчу співпрацю з юними селекціонерами області один з сортів озимої твердої пшениці Кириченко Ф.Г. назвав «Юннат Одеський». Координаційна Рада працювала більше п'ятнадцяти років.

Особливе піднесення та розвиток натуралістичної роботи в області падає на початок 80-х та середину 90-х років. Педагогічний колектив еколого-натуралістичних закладів Одеської області постійно знаходився у творчому пошуку нових форм і методів екологічного

навчання і виховання учнівської молоді, роботи з талановитою молоддю. Обласна станція юннатів (директор Кагач З.Г., наказ № 3 від 12.01.81 р.) вивчала досвід, які пропанували районі та міські станції юннатів, обробовувала та представляла на всеукраїнських заходах. Багато форм роботи, що запропонували позашкільники Одещини, підхопили освітяни України.

Так, у 1984 році обласна СЮН вперше провела обласну комплексну екологічну експедицію школярів. Обласні екологічні експедиції за завданням вчених ОНУ ім. І.І. Мечникова проводились в верхів'ях Тилигульського лиману, обласному заказнику «Петровський ліс», республіканському заказнику «Коса-стрілка», ландшафтному парку «Ізмаїльські острови», на придунайському озері Ялпуг. За завданням кафедри гідробіології ОНУ ім. І.І. Мечникова, члени експедиції вивчали стан біоценозу мідій на Кінбурнській косі, проводили дослідження планктону, склали каталог риб за допомогою діапозитивів. З 1991 року на Жебриянському пасмі учасники обласної екологічної експедиції разом з співробітниками державного заповідника «Дунайські плавні» проводили екологічні дослідження, з метою відкриття ботанічного заказника. В межах міжнародної програми ЮНЕСКО

Заняття в природі проводить директор Ізмаїльської СЮН Острякова Лариса Іларіонівна (Одеська область)

Слухачі гуртка «Юні науковці» проводять дослідження якості повітря м. Одеса за допомогою ліхеноіндикації.

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Голубий Дунай» вивчалась флора та фауна о. Єрмаков (*Кілійській рукав Дунаю*) з метою підготовки геоботанічної карти острова.

Організація та проведення навчально-польових практик (*перша у 1985 р.*), які дають можливість у природних умовах освоїти різноманітні методики науково-дослідницької роботи юннатам з різнопрофільних гуртків. Починаючи з 2000 року щорічно вихованці підрозділу та юннати позашкільних закладів області беруть участь у навчально-польовій практиці у Балтському районі с. Харитинівка, з 2005 року для юннатів середнього шкільного віку вона проводиться за програмою глобального вивчення і спостереження з метою поліпшення довкілля «GLOBE». В 2009–2010 навчальному році педагоги підрозділу (*керівник гуртків Пархомчук С.М. та методист Дьяченко В.В.*) підготували та провели навчально-польові практики зі школярами молодшого шкільного віку (*9–10 років*) весняну, літню та осінню, учні мали можливість спостерігати сезонні зміни у природному середовищі та проводити моніторинг протягом двох років. З 2010 року навчально-польова практика планується та проводиться зі школярами 1–4 класів у рамках навчальної програми гуртка «Екологічний буквар «Веселка».

Навесні 1993 року вперше відділ екології та охорони природи Татарбунарського Будинку школярів (*завідуюча Сукманська Л.І.*) провів районний конкурс екологічних агітбригад, а вже з осені 1993 року в Одеській області проводяться обласні фестивалі екологічних агітбригад. Переможцями фестивалів були колективи «Гармонія» Київського району м. Одеса, «Нове покоління» Кілійського району, «Пульс» Лиманської школи Роздільнянського району, «Нова хвиля» Арцизького району, «Чорноморські дельфіни» та «Діти сонця» Суворовського району м. Одеса та багато цікавих творчих колективів. За багато років фестиваль

переріс у фестиваль природоохоронної пропаганди, у якому беруть участь не тільки екологічні агітбригади, а й інші колективи: екологічний театр, шоу, казка, тощо. Це різноманіття форм екологічної пропаганди дає більше можливості учнівської молоді само реалізовуватись.

Проведення літніх профільних таборів відпочинку започатковані в області з 1988 року. Перше десятиріччя це були в основному великі наметові табори. Наприклад, в 1996 році за ініціативою Одеського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та громадської організації екоцентру «Дельта» проведений екологічний наметовий табір «Кугурлуй-96» (*керівник Чвікова Л.В.*), в якому брали участь юні екологи з Ізмаїльського, Ренійського, Кілійського районів Одеської області та міст Чернівці, Львова, Києва та Одеси (*біля 80 учасників*). Під час роботи табору учасники знайомились з флорою і фауною водно-болотних угідь Кілійської дельти Дунаю екологічними проблемами та перспективами розвитку цього регіону. В 1997 році обласний екологічний наметовий табір «Дністер» (*120 учасників, керівник Чорна Т.Г.*) Одеський еколого-натуралістичний центр та громадська організація Молодіжний екологічний центр ім. В.І. Вернадського проводили біля с. Маяки Біляївського району. У роботі табору взяли участь загони практично зі всіх районів області.

В Ізмаїльському районі відділ освіти, з 1996 року і по сьогодні організовує на базі Суворовської ЗОШ І–ІІІ ст. екологічний наметовий табір на 180 школярів «Ізмаїльські острови», яким керує біолог, вчитель-методист вищої категорії, керівник гуртків Ізмаїльського районного ЦДЮТ Потапова Г.І. Табір розташовується у регіональному ландшафтному парку «Ізмаїльські острови» (*знаходиться в складі Ізмаїльського держлісгоспу*). У таборі школярі вивчають флору та фауну дельти Дунаю,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

беруть участь у конкурсних змаганнях, знайомляться та освоюють польові методи дослідження.

Протягом багатьох років влітку на базі Ізмаїльської міської станції юннатів працює табір денного перебування «Юний еколог міста». Заняття у природному середовищі, різноманіття заходів, навчальних екскурсій по міні зоопарку та у природу, змагань організовують змістовне дозвілля школярів.

Проведення занять у природному середовищі та у «зелених класах» влітку і сьогодні цікавлять юннатів, які навчаються у «Зеленій школі» та «Школі юних дослідників і екологів» (*започатковані у 1989–1990 рр.*).

Усі ці форми роботи використовують освітяни України і в наш час. Це все благодійно сприяло екологічному вихованню та навчанню учнів, широкій пропаганді екологічних знань серед населення.

Робота з обдарованою молоддю завжди була пріоритетною для творчого колективу обласної станції юннатів. В січні 1980 року в м. Одесі розпочинає свою роботу обласне товариство любителів науки і техніки – Одеська мала академія наук «Прометей». Спочатку працювало лише дві секції: біології та сільського господарства, а з 1991 року були організовані секції екології та охорони природи, медицини, психології. Науково-дослідницьку роботу з обдарованими дітьми було організовано на базі провідних вузів та НДІ міста Одеси: Одеського національного університету, Сільськогосподарської Академії, Інституту біології південних морів, Екологічного університету, Медичного та педагогічного університетів та інших.

В кінці 90-х років на Одещині відбувається реорганізація в мережі позашкільних закладів. Одеська обласна станція юних натуралістів в 1994 р. перейменована в обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді,

а з 1997 року і по сьогоднішній день – це еколого-натуралістичний підрозділ Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання, на території якого розкинувся парк пам'ятка садово-паркового мистецтва «Юннатський».

В 1997 році відбулось об'єднання районних позашкільних закладів освіти. Сьогодні в області залишилось вісім СЮН та ЕНЦ та шість еколого-натуралістичних відділів у комплексних центрах.

Структура еколого-натуралістичного підрозділу складається з двох відділів: еколого-біологічного та екологічного землеробства. Навчально-дослідна ділянка відповідає положенню та для юних селекціонерів є базою проведення дослідної роботи за завданнями вчених селекційно-генетичного інституту та інституту «Біотехніка». Працює живий куточок, де мешкають біля 20 видів тварин, акваріумна (*біля 25 видів акваріумних риб*), теплиця, яка налічує 136 видів кімнатних рослин, бібліотека, обласна екологічна відеотека. Парк «Юннатський» площею 1,2 га, рішенням Одеської обласної ради № 18–97 від 02.06.1997 року визначено парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва обласного значення. Колекція рідкісних та ендемічних рослин з різних континентів світу нараховує більше 75 видів. Екологічна стежка, яка пролягає по заповідній території комплексу «Юннатський» улюблене місце для пізнавальних екскурсій учнів шкіл міста, області та дорослих. Відвідувачі мають змогу познайомитись з рослинами різних континентів. Екологічна стежка має 13 зупинок. Навчальна база підрозділу це унікальне місце для надання якісної екологічної освіти для учнівської молоді міста та області – щорічно у підрозділі працює 51–54 гуртка з 17 еколого-натуралістичних профілів, в яких навчаються більше 650 гуртківців.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Еколого-натуралістичний підрозділ є організатором та куратором позашкільної еколого-натуралістичної роботи в області, працює над модернізацією змісту позашкільної еколого-натуралістичної освіти за системою, яка включає: організацію еколого-натуралістичної роботи з закладами освіти області; організація та проведення обласних масових заходах, участь учнівської молоді Одещини у Всеукраїнських заходах; залучення обдарованої учнівської молоді до науково-дослідницької роботи, участі у Національних та Всеукраїнських етапах міжнародних освітніх біологічних проектів. З 2005 року щорічно у грудні, підрозділ організовує та проводить обласний конкурс науково-дослідницьких проектів та авторських розробок з винахідництва «Молодь досліджує світ», що є очним обласним етапом Всеукраїнських освітніх проектів. Робота конкурсу-захисту проводиться по 4 секціях: «Екологія», «Біологічні дослідження», «Сільське господарство та лісництво» та «Винахідництво, енергія і середовище». Проекти-призери конкурсу рекомендуються журі до участі у Всеукраїнських етапах конкурсів та освітніх проектів. Щорічно учні гуртків еколого-натуралістичного підрозділу обласного гуманітарного Центру

У куточку живої природи еколого-натуралістичного підрозділу Одеського обласного гуманітарного центру.

та юннати позашкільних закладів області займають призові місця на Всеукраїнських та національних етапах біологічних освітніх проектах. Юннати Одещини брали участь у фіналах міжнародних конкурсів:

В 2012 році Долготьор Павло, учень Болградського навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа I–III ступеня – ліцей», став переможцем національного етапу конкурсу INESPO та виборів право представляти Україну у фіналі Міжнародного конкурсу з проектом «Modeling of factory for processing plastic into diesel fuel, gasoline and soot». Він у складі української команди, взяв участь у IV Міжнародному конкурсі INESPO – конкурсі екологічних проектів (*The International Environmental and Sustainability Olympiad*) в рамках програми GLOBE, який відбувся у м. Ультреخت (Нідерланди).

У Міжнародній Олімпіаді екологічних проектів (2012 р. м. Баку). Україну в Азербайджані представила Васильєва Ірина, учениця 11 класу Балтського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–III ст. № 3-колегіум» з проектом «Екологічний комплекс з переробки опалого листя», який був відзначений бронзовою медаллю Олімпіади.

Кулик Володимир, учень Балтського НВК «Загальноосвітня школа I–III

Цікаво проходить свято «Бал квітів» у Березівському районному ЦДЮТ (Одеська область)

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

ступенів № 3 – колегіум» в 2013 році взяв участь у Балтійському інженерному конкурсі (м. Санкт-Петербург, Росія). За підсумками конкурсу Володимир отримав диплом молодіжного журі в номінації «Найбільш практична цінність» з роботою «Підвищення ККД побутових газових плит шляхом створення насадок для кухонного посуду», категорія «Техніка».

Мога Олександр, учень 9 класу Білгород-Дністровського НВК «Загальноосвітня школа II ступенів-лицей» взяв участь у Міжнародному конкурсі комп'ютерних проектів серед учнівської та студентської молоді «INFOMATRIX» (2013 рік, м. Бухарест, Румунія) та за підсумками суперфіналу отримав бронзову медаль у категорії «апаратне управління» з програмним засобом «Розробка цифрового пристрою вимірювання кутів на базі мікроконтролера AVR».

Ткаченко Владислава, учениця 11 класу Одеської гімназії № 9 стала переможцем національних етапів Білоруської конференції учнів, Балтійського інженерного конкурсу та за підсумками рішення журі Інтел-Еко Україна-2013 виборола право на участь у всесвітньому фіналі Міжнародного конкурсу наукових та мистецьких робіт учнів «GENIUS» – 2013 (м. Освего, штат Нью-Йорк, США). Владислава у фіналі

конкурсу представила свій науковий проект «Розробка мукоадгезивних лікарських плівок з іммобілізованим лізоцимом», який отримав бронзову медаль конкурсу.

З вересня 2013 року Немерцалов В.В., доцент кафедри ботаніки, Одеського національного університету, керівник гуртків еколого-натуралістичного підрозділу Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання розпочав роботу за навчальною програмою «Юний науковець з елементами дистанційного навчання» (на два роки навчання). Алгоритм проведення занять складається з теоретичних, практичних, дистанційних практичних та індивідуальних консультацій. Для організації очно-дистанційного навчання гуртка створено відкриту групу «Юний науковець» у соціальній мережі ВКонтакте. В групі в реальному часі відбувається розміщення текстових матеріалів лекційних та практичних занять, у вигляді електронних текстів, відеоматеріалів, аудіо матеріалів, схем та таблиць. В ході роботи проаналізовано та додано до ресурсної бази групи (<http://vk.com/club59586132>) різноманітні технічні засоби дистанційного навчання: відео-уроки (<http://interneturok.ru/ua>), інтерактивні підручники (<http://www.ebio.ru/>), навчальні екологічні ігри, дистанційні лабораторії.

Юні друзі природи розчищають джерела на околицях м. Березівки (Одеська область)

На осінній навчально-польовій практиці гуртка «Екологічний буквар «Веселка» Одеського обласного гуманітарного центру

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

За для підвищення фахового рівня еколого-натуралістичний підрозділ проводить обласні семінари, семінари-тренінги та тренінги для керівників гуртків, методистів, завідуючих відділами та директорів позашкільних навчальних закладів. Осінню традиційно проходить семінар для керівників районних методичних об'єднань вчителів біології та географії.

Природоохоронна робота, екологічна освіта пропагується через сайт еколого-натуралістичного підрозділу, який висвітлює роботу як підрозділу, так і закладів освіти області (www.unnat.od.ua).

Плідно продовжує своє життя започаткований в 70-х роках творчій союз з обласним комітетом радіомовлення та телебачення. Щорічно 15–20 передач дитячо-юнацької програми Одеської державної телерадіокомпанії з циклів «Ви знаєте?» та «Зелений паросток майбутнього», розповідають про роботу юннатів підрозділу та кращих юннатів Одеської області.

Нехай не всі юннати стали садівниками, хліборобами, біологами, але ті діти, які пізнали радість спілкування з природою рідного краю, з землею на заняттях гуртків, вони пронесуть любов та повагу до праці і всього живого на землі через все своє життя.

Ціла плеяда педагогів-новаторів сприяла становленню, розвитку, творчому піднесенню педагогів позашкільників Одеської області. З теплим почуттям згадуємо директорів та педагогів обласної СЮН Вигуржинського М.І., який відновлював роботу станції юннатів в післявоєнні роки, Кагач З.Г., відмінник освіти України в період керівництва якої були втілені новітні перспективні методи і форми екологічної освіти і виховання учнівської молоді; Вороніну М.В., відмінник освіти України, заступник директора по навчальній роботі, ініціатор створення програми «Зелена школа»; Шевчук В.А., відмінник освіти України, завідувач організаційно масовим відділом, здійснювала організацію обласних та

Всеукраїнських (на базі «Молодої Гвардії») природоохоронних масових заходів, екологічні літні табори відпочинку, обласний фестиваль екологічних агітбригад; Хаджийську Н.М., робота з обдарованою молоддю; Юрчук Р.Н., Вороніна Н.В., Чвікова Л.В., Ряшенцева О.Б., Піск С.М., Куракін О.В., Васильков І.М. – перші керівники обласних комплексних еколого-натуралістичних експедицій, навчально-польових практик; Лукова Е.І., керівник гуртків сільськогосподарського напрямку – організація дослідницької роботи на навчально-дослідних ділянках по завданням вчених ВСПІ та Одеської сільськогосподарської Академії (нагороджена золотою медаллю ВДНГ); Трішина Л.А., організація спільної роботи з міжнародними громадськими екологічними організаціями (ГРІНПІС).

Великий внесок в скарбницю юннатівського руху Одещини внесли директори районних та міських станцій юних натуралістів: Шербакова Г.М., Клепанчук Т.В., Дьяченко В.В., Лютенко Л.М., Раскола Н.Д., Дорожко Г.П., Адзеріхо Н.Г., Бругару Д.А., Чорний С.В., Волканов Д.Н., Тишенських Л.Г., Євченко А.В., Поплавська Г.Р., Шимбарьова Л.І., Острякова Л.І., більша частина з них Відмінники освіти України і нагороджені грамотами Міністерства освіти і науки України. Їхня праця є прикладом для педагогів позашкільників Одещини.

Галюткіна В.В., заступник директора з навчально-виховної роботи еколого-натуралістичного підрозділу Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання з 2003 та по сьогоднішній день очолює роботу педагогічного колективу, зуміла зберегти кращі традиції роботи і сьогодні. Педагогічний колектив еколого-натуралістичного підрозділу Центру Продовжує традиції попередніх поколінь і проводить навчально-виховну роботу на сучасному рівні юних любителів природи рідного краю.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ЗАПОРІЖЖІ

Природолюби Запорізького краю

*Ульянова Олена Іванівна,
директор Запорізького ОЦЕНТУМ,
Інденко Тетяна Вікторівна –
заступник директора
Запорізького ОЦЕНТУМ*

Юннатівський рух на Запоріжжі розпочався створенням перших натуралістичних гуртків в багатьох школах області ще в 20–30-х роках ХХ сторіччя.

Значною подією в житті юних природолюбів став перший Всеукраїнський зліт юннатів (1934 р.), який відбувся на Миколаївщині. Юні натуралісти вперше доповіли про свої здобутки – організацію шкільних земельних ділянок, допомогу колгоспам у догляді за сільськогосподарськими культурами, озелененню тощо.

З метою надання допомоги школам в організації натуралістичної роботи та відповідно до Постанови Уряду від 22 листопада 1946 року «Про заходи поліпшення позашкільної роботи з дітьми» в Запорізькому регіоні було розпочато відкриття позашкільних еколого-натуралістичних закладів: 1946 рік – Мелітопольська СЮН; 1953 рік – Запорізька обласна СЮН; 1957 рік – Бердянська СЮН; 1958 рік – Запорізький міський ботанічний сад; 1964 рік – Токмацька СЮН.

Рішенням міської ради народних депутатів 13 квітня 1946 році в Запорізькій області з'явилася перша станція натуралістів у м. Мелітополі. Очолив її Лисенко Борис Максимович. Головними напрямками діяльності обрали орнітологію, рослинництво та краєзнавство. В перші роки існування станції працювало 14 гуртків, якими керували 10 педагогів. Заклад до 1948 року мав будівлю з 8 кабінетами та вольєрами площею 80 м². Пізніше було виділено нове приміщення (120 м²) та земельна ділянка – 3,5 га. Юннати разом з педагогами розпочали створювати музей орнітології, посадили сад, ягідники, лікарські та городні культури. За

декілька років кількість гуртків збільшилась до 48. В 1948 році педагогічний колектив станції отримав територію на березі Молочного лиману, де почав створюватись табір «Простір».

У 1953 році рішенням Запорізької міської ради відкрито обласну станцію юних натуралістів, яку очолювала 36 років Бикова Тамара Дмитрівна. Під її керівництвом Обласна станція юних натуралістів неодноразово представляла Україну на Всесоюзній виставці Досягнень народного господарства, ставала її призерами.

Протягом перших років існування на станції працювало 4 педагоги, які керували 25 натуралістичними гуртками. Юннати перш за все взяли шефство над малою річкою Суха Московка, яка несе свої води біля навчально-дослідної ділянки станції. У 1960–1961 роках силами педагогів та гуртківців ОблСЮН на площі 1 га було закладено молодий сад, посаджено алею тополь.

В 1962 році розпочинає свою роботу обласний профільний табір, в якому щорічно оздоровлювалося 80–100 юннатів. В 1963 році станція юннатів у співпраці з ТОП організує обласну виставку «Природні багатства області». Під керівництвом науковців активізується дослідницька робота юннатів на навчально-дослідних земельних ділянках.

В 1964 році юннати представляють 12 дослідницьких робіт на ВДНГ; приймають участь у республіканській виставці на кращу дослідницьку роботу та наочний посібник; в закладі відкривається агрохімічна лабораторія.

В 1972 році на станції вже працюють 36 гуртків, які відвідують 540 учнів, а в 1974 році – 53 гуртки, які закріплені за 7 відділами (організаційно-масовим, ботаніко-рослинницьким, зоолого-тваринницьким, молодших класів, садівництва, квітництва, механізації сільського

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

господарства). В 70-х роках вперше на станції проходить обласний зліт юннатів та учнівських виробничих бригад.

У 80-х роках гордістю ОблСЮН була зоолого-тваринницька ферма. Юннати з радістю доглядали за фредками, козами, павичами, багатьма породами кролів, курей.

В 1983 році гуртки на станції працюють за 10 профілями: рослинництво, агрохімія, садівництво, кролівництво, квітництво, виноградарство, селекції, генетики та інші. З 1987 року ОблСЮН очолює Коваленко Інеса Валентинівна. За ініціативою Коваленко І.В. та вчителів м. Запоріжжя у 1987 році започатковано дитячий рух під девізом «Збережемо природу о. Хортиця». Діти міста спільно із співробітниками заповідника «Острів Хортиця» приймають участь у природоохоронних рейдах, очищенні території від сміття, збирають насіння для лісництва.

В ці роки масово розпочинається клубна робота. Перший клуб «Юний еколог» відкривається на базі ЗОШ № 49 м. Запоріжжя. Члени клубу збирали плоди та насіння для підгодовування тварин острова Хортиця, працювали в міському Ботанічному саду, на пришкольній ділянці. Щороку в кінці квітня в ЗОШ № 49 збиралися представники всіх шкіл району на зліт юних екологів, на якому представники клубів всієї області звітували про проведену природоохоронну роботу за навчальний рік та отримували завдання на наступний рік.

З 50-х років активно розпочалась юннатівська робота у школах Бердянщини. В 1952 році в ЗОШ № 1 під керівництвом вчителя географії Семикіної В.І. діти масово залучаються до екскурсій по рідному краю, а з 1957 року з метою вивчення видового різноманіття рослин та тварин організовуються походи до Мерлікової балки та на Макорти.

В цьому ж році 15 квітня рішенням міської ради народних депутатів було відкрито Бердянську міську станцію юних натуралістів. Комплекс станції створено руками дітей та дорослих. В будиночку, площею 42 м², з 4-х кімнат працювало 5 гуртків. Першим директором призначено Гриценко Маргариту Федорівну, яка 36 років очолювала цей заклад. Кроки до таємниць природи починалися в профільних таборах «Орлине гніздо», «Друзі природи». Відповіді на свої запитання юні слідопити одержували в клубі «Чомучок», журналі «Голос Землі», який писали власноруч. У 1959 році відкрився гурток юних механізаторів та юних гідробіологів, створюється зоологічний куточок. В 1961–1964 роках було освоєно 40 га території. В 1971 році для юннатів Бердянської СЮН збудовано нове приміщення, площею 300 м² та надана земельна ділянка площею 10 га, побудована теплиця 150 м².

У 1971 році в ЗОШ № 10 (зараз гімназія № 2) м. Бердянська під керівництвом вчителя – ентузіаста справи Велічкіної Л.Ф. розбиваються алеї, квітники, висаджуються паростки магнонії. Через деякий час з'являється розарій, організовується робота у шкільній теплиці, де за завданням міської СЮН вирощували розсаду різноманітних

Учасники Всеукраїнського зльоту юних лісників

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

культур. З 1972 року традицією стає проведення Дня птахів.

З 1977 по 2005 роки розгортаються великомасштабні операції «Родничок», «Птицеград», «Овраг», «Джерельце». Юннатами міста Бердянська було створено 14 пташиних містечок, розвішано 3 250 шпаківень.

18 березня 1958 року Запорізький міськвиконком приймає рішення про створення, за проектом інженера «Зеленбуду» Юрія Андрійовича Гайдара, дитячого ботанічного саду – базу для практичних занять учнів і вчителів-біологів. Так 29 жовтня 1958 року був відкритий міський дитячий ботанічний сад, директором якого став Балюта Володимир Андрійович – ровесник юннатівського руху. На пустирі і звалищі комсомольці і піонери міста разом з педагогами ботанічного саду розчистили завали і посадили перші дерева та кущі, зробили квітники.

Перша колекція ботанічного саду це кілька видів тополь, три види дуба, п'ять видів клена, три види бузку й один вид берези. І з того часу з року в рік кількість дерев та кущів збільшувалась і нині сад квітує на площі 12,7 га землі.

З 1968 по 1972 рік на території саду було збудовано 5 теплиць і одну

реконструйовано. Всі роботи проводилися батьками й учнями профтехучилищ і старшокласниками. У 1977 році до послуг юннатів було 6 теплиць. Були побудовані парники. Колекція рослин нараховувала 10 тис. дерев і 6 тис. кущів.

На території саду і в теплицях вирощувалися і досліджувалися 163 сорти великоквіткових хризантем, близько 300 квітучих гіппеаструмів.

У 1978 році юннати заклали грядки з лікарськими рослинами. Діти збирали і здавали в заготовчі пункти аптек плоди шипшини, калини, горобини, обліпихи, волоського горіха.

Сучасний ботанічний сад має в своєму господарстві 20 теплиць, площею 2 000 м. кв., колекційний фонд рослин складає близько 2 500 видів. Дивує всіх гостей і мешканців міста оранжереї «Кактусарій», «Лимонарій», «Розарій».

Історія юннатівського руху в м. Токмаку розпочинається з перших років радянської влади. Першими юннатами в Токмаку були вихованці Токмацької школи № 4, якими на площі 2 га було закладено фруктовий сад, а у 1947 році учні були нагороджені першою премією обкому комсомолу за участь у Всесоюзному конкурсі юних садоводів.

В 1958 році у школі № 3 м. Токмака розпочала працювати шкільна теплиця площею 60 м², у якій вирощувалось щорічно до 7 тисяч розсади овочів і квітів та єдина у місті шкільна кролеферма. З 1959 року почала приймати дітей Токмацька школа-інтернат, у цьому ж році був відкритий гурток юннатів, керівник гуртка – Маслаченко Любов Йосипівна.

З розбудовою шкіл у місті розпочинається рух по організації юннатівських гуртків. В 1956 році медалью ВДНГ була відмічена робота гуртка юннатів СШ № 1 м. Токмака (керівник

Учасники обласної науково-практичної конференції «До рідної природи з розумом і серцем»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

гуртка – Мухіна О.М.). За період з 1955 по 1957 роки медалями виставки були нагороджені 14 юннатів школи № 3.

1 вересня 1964 року у місті Токмак відкрилась станція юних натуралістів, під навчально-дослідну земельну ділянку було виділено 1 га землі. У той час на СЮН працювало 15 гуртків (*садоводи, овочівники, зоологи, квітникарі, шовководи, краєзнавці*), у яких займалося 225 дітей. До 1988 року кількість гуртків зростає до 40, а кількість гуртківців – до 600.

Перші директори Токмацької СЮН – Олександрович Леонід Ісакович (1965–1969 рр.); Ракитянська Надія Василівна (1969–1976 рр.). Протягом 25-ти років, з 1976 по 2001 рік, на посаді директора Токмацької СЮН працювала Комарова Алевтина Петрівна. У середині 90-х років через недостатнє фінансування різко скорочується кількість юннатівських гуртків.

У 2001 році у позашкільній освіті м. Токмака відбулась реорганізація, три профільних позашкільних заклади (*СЮН, СЮТ і Будинок творчості*) були об'єднані в позашкільний заклад комплексного типу – Центр дитячої та юнацької творчості, який було розташовано у приміщенні колишньої школи №3. Педагогічний і учнівський колективи станції юннатів продовжили працювати у статусі відділу еколого-натуралістичної творчості в ЦДЮТ.

Станом на 2015 рік у відділі еколого-натуралістичної творчості Токмацького ЦДЮТ працює 6 гуртків, 12 груп з охоптом 158-ми дітей, є куточок живої природи.

Робота юннатів Приморського району в перші роки радянської влади (1918–1920 роки) проходила під гаслом «Ближче до природи!». В районі було відкрито перші гуртки: «Городники» (ботаніки), «Пташники»

(орнітологи), «Водолюби» (гідробіологи).

В післявоєнні роки юні натуралісти широко розгорнули роботу по відновленню садів і озелененню. Кількість учасників конкурсу юних садівників збільшувалася рік від року. У 1948 році активно працювали гуртки «Юний мічурінець-садівник», «Юний квітникар».

У 1963 році Республіканська станція юних натуралістів спільно з Міністерством освіти та Українським товариством охорони природи оголосили Всеукраїнську естафету під девізом «Перетворимо Україну в квітучий сад».

Не лишилася у боці від участі у цій акції і Маринівська школа Приморського району. У 1952 році тодішній директор школи Іван Семенович Трихліб ініціював закладення та території школи фруктових садів. У 1989 році почалося будівництво нової школи, де був закладений учнівський дендропарк «Дружба».

Юннатівський рух в Приморській ЗОШ № 3 розпочинається після звільнення від окупації. І тоді, щоб підтримати дітей, дирекція школи взяла два гектари землі і вчителі разом з учнями посіяли кукурудзу та зібрали хороший урожай. Його вистачало, щоб протягом

Обласний фестиваль «Українська паляниця»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

року годувати дітей. Учні залучалися щорічно до роботи в колгоспі, де вони займалися прополкою, збиранням врожаю.

Починаючи з 1950 року у Приморській ЗОШ № 3, почав діяти гурток юннатів під керівництвом Фуклева П.І. На шкільній присадибній ділянці руками учнів було зроблено 5 парників. Одна з учениць школи займалась вирощуванням пшениці, яка називалась Народна. Результатом ретельного догляду стала пшениця заввишки з людину. Такого результату ще не досягав ніхто. Цю пшеницю представили на зльоті юннатів у місті Запоріжжі. А далі помандрувала пшениця з Приморська та Запоріжжя до Москви на ВДНГ, де отримала медаль.

З 1947 року в Нельгівській ЗОШ Приморського району працював гурток юннатів. Учні школи озеленювали шкільну територію, приваблювали птахів, виготовляли шпаківні. За «Столичним планом перетворення природи» 6 квітня 1952 року в школі заклали сад з яблунь, черешень, абрикосу. З 1961 року в школі відкривається гурток «Кролівництво». Діти роблять кролятники, розводять кролів та доглядають за ними. Займаються

заготівлею кормів для тварин. В 1970 році в школі закладається виноградник, створюються зелені патрулі. З 1982 року очолює юннатівський рух Виноградов Олександр Дмитрович, який увагу виращуванню розсади овочевих рослин. У 1990 році в школі створюється птахоферма, де вирощуються кури та отримуються яйця для їдальні.

Історія юннатівського руху розпочалась в Чернігівському районі з діяльності колективу Розівської восьмирічної школи. Юннати Розівської школи багато уваги приділяли озелененню рідного села. Насаджували дерева та кущі у селі та на прилеглих до села територіях. За роботу по озелененню села колектив школи двічі нагороджувався поїздкою на ВДНГ. В 1969 році завершується будівництво Просторівської восьмирічної школи. Колектив Розівської «восьмирічки» переїжджає до нової будівлі. Початок юннатівського руху у школі тісно пов'язаний з ім'ям Цюпко Надії Іванівни. Саме за її ініціативою була організована робота по розплануванню зелених насаджень на території нового шкільного подвір'я, висаджуються кущі троянд, алеї чорноплідної горобини, липи, каштанів, кущі бузку.

Новий поштовх юннатівський рух у школі одержав з другої половини 90-х років. Під керівництвом Похилько Наталії Анатоліївни та Похилька Павла Миколайовича починає працювати краєзнавчий гурток. Учнями школи було насаджено шкільний сад. За кілька років він став справжньою окрасою не лише школи, а і села. Учні школи разом з Похилько Н.А. заклали екологічну стежину «Рідна школа».

Перші основи по роботі з юними натуралістами в Новомиколаївському районі заклала вчитель біології Сторчівської ЗОШ в 50–60 роки Ніна Мусіївна Заславська. На пришкільній навчально-дослідній ділянці площею 0,5 гектара юннати заклали шкільку із фруктових дерев, проводили цікаві дослідження по їх щепленню.

Трибуна юного науковця

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Разом з вчителем біології Думою Надією Іванівною (1967–1971 роки) особливим захопленням юннатів було вирощування кролів та голубів. При школі збудували приміщення під кролеферму. Щороку вирощували до сотні кролів.

Юннатівський рух підтримувався також в Новомиколаївській ЗОШ № 2 та Терсянській школі Новомиколаївського району. Учні проводили значну суспільно-корисну роботу для районної організації Запорізького лісгоспу, збирали насіння дерев для розширення площі полезахисних смуг.

Майже в кожній школі області велась натуралістична робота з дітьми. Значення цієї роботи більш зросло, оскільки на шкільних навчально-дослідних ділянках значне місце займали досліди, направлені на здобуття високих урожаїв, вирощування перспективних культур. У 50–80-х роках виникає така форма юннатівської роботи, як учнівські виробничі бригади. Ініціаторами організації перших учнівських бригад виступили педагоги і комсомольці Маринівської середньої школи і правління колгоспу «Авангард» Приморського району. В 1954 році тут створили першу учнівську бригаду за типом виробничих бригад колгоспу. В 1956 році створена НВБ в Новомиколаївській середній школі. Її першим керівником була вчитель біології Трунова П.Ф. Членами НВБ були учні 7–10 класів. За бригадою була закріплена ділянка землі площею 199 га, де вирощувались зернові, овочеві та технічні культури.

В 1986 році членами виробничої бригади було оброблено просапних культур на площі 150 га, зібрано сільгоспкультур на суму 2 300 карбованців. В літній період на полях колгоспу працювало 130 старшокласників, які пропололи 90 га соняшнику і заробили 4 тис. карбованців.

В Любицькій середній школі Новомиколаївського району також накопичено позитивний досвід трудового навчання і виховання учнів.

У 80-ті роки велика увага приділялася удосконаленню роботи учнівських виробничих бригад. На уроках праці і в позаурочний час учні 7–8 класів виготовляли на замовлення колгоспу тару для фруктів.

У 1988 році у Любицькій школі була збудована теплиця на кошти місцевого колгоспу імені Кірова. Шкільна теплиця служила прекрасною базою для проведення занять гуртка «Юний квітник». У теплиці вирощувалася цибуля на перо, редиска, петрушка та кріп, розсада овочів.

Юннатівський рух підтримали і в самому наймолодшому місті області – Енергодарі. З першого року роботи Енергодарського Центру дитячої та юнацької творчості (1999) в складі тоді навчально-наукового відділу були гуртки, які залучали дітей шкільного віку до вивчення біології та екології рідного краю: «Краєзнавство», «Екологічний гурток». В 2000–2001 роках прийшли працювати до центру Хлібний В.С., який очолив гурток «Юний біолог-еколог» та Коток Л.М. – гурток «Юний біолог», з 2004 року розпочав роботу гурток «Юний хімік».

Вихованці гуртка «Юний біолог-еколог» з перших років роботи активно співпрацювали з Запорізькою атомною електростанцією та брали участь в профільних конкурсах: Всеукраїнському конкурсі Українського ядерного товариства «Ядерна енергетика і ми», міжнародній конференції «Молоде покоління і ядерна енергетика» м. Кузнецовськ, міжнародному конкурсі «Енергія майбутнього» м. Москва; семінарах: «Реалізація проекту сухого сховища відпрацьованого ядерного палива на ЗАЕС», «Запорізька АЕС очима дітей», семінарі інформаційних служб АЕС Українського ядерного товариства тощо. Досвід своєї роботи Хлібний В.С. систематизував та розробив навчальну програму «Екологія рідного довкілля».

За дев'яносто років юннатівського

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

руху запорізька земля виховала багато фахівців з екології, біології, агрономії, ветеринарії, медицини, педагогіки, а головне – людей, яким не байдуже майбутнє нашої країни. Серед них: Крижко Василь Васильович (*колишній ректор Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Бердянського державного педагогічного інституту*); Лисенко Валерій Іванович (*професор Таврійської аграрної академії*); Міщенко Наталія Миколаївна (*директор Бердянської СЮН*); Волчанова Світлана Вікторівна (*заступник директора ЦДЮТ м. Токмака*); Заруба Світлана Петрівна (*методист Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*).

Сьогодні позашкільні еколого-натуралістичні навчальні заклади області є частиною існуючої структури позашкільної освіти України. На рівні Запорізького регіону вони забезпечують реалізацію державної політики у сфері позашкільної освіти; здійснюють виявлення, розвиток і підтримку юних талантів, стимулюють творче самовдосконалення дітей, виховують у юнацтва національну самосвідомість, патріотизм, активну громадянську позицію, прагнення до здорового способу життя; розвивають природоохоронну та дослідно-експериментальну діяльність вихованців; задовольняють потреби учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей.

В Запорізькій області працюють 4 позашкільних навчальні заклади еколого-натуралістичного напрямку (*комунальний заклад «Запорізький обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради, Бердянська міська станція юних натуралістів, Мелітопольський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Запорізький міський дитячий ботанічний сад*) та еколого-натуралістичний відділ при Токмацькому центрі дитячої та юнацької творчості,

в яких діють 230 гуртків біологічного, еколого-натуралістичного, сільськогосподарського, валеологічного, декоративно-прикладного спрямування, навчанням охоплено майже 3 тисячі учнів.

Запорізький обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – це сучасний профільний позашкільний навчальний заклад, який з 2005 року очолює творчий педагог з багатим досвідом педагогічної роботи – Ульянова Олена Іванівна. Педагогічний колектив здійснює діяльність в напрямках методичної, організаційно-масової еколого-натуралістичної роботи та освітню діяльність в єдиному освітньому просторі: «Дошкільний заклад – загальноосвітній заклад – позашкільний заклад – професійно-технічний заклад». Інновації в діяльності закладу:

- впровадження принципів реабілітаційної та рекреаційної педагогіки в навчально-виховний процес Центру;

- урбоекологічна освіта вихованців в умовах промислового міста з надзвичайно складним екологічним станом;

- надання додаткових освітніх послуг дітям с особливими потребами, що навчаються в школах-інтернатах області та співпраця громадськими об'єднаннями дітей-інвалідів.

ЗОЦЕНТУМ створено обласну координаційно-методичну раду педагогів-позашкільників, діяльність якої спрямована на удосконалення змісту, форм і методів діяльності дитячих об'єднань області з питань еколого-натуралістичної роботи. З метою покращення системної роботи педагогів з еколого-натуралістичного навчання та виховання молоді Центром постійно проводиться моніторинг стану екологічної освіти в загальноосвітніх та позашкільних закладах області, вивчається та поширюється кращий педагогічний досвід роботи, створені портфоліо районів; щорічно проводяться обласні семінари, виїзні семінари-практикуми, педагогічні тренінги, вебінари, круглі столи.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Педагогами ЗОЦЕНТУМ започатковано видання збірника методичних рекомендацій «Бібліотечка позашкільника», у 2008 році створено фільм «Від витоків до сьогодення» про історію закладу.

Методичні напрацювання педагогів ЗОЦЕНТУМ традиційно представляє на обласній виставці «Освіта Запорізького краю» в рамках щорічного Міжнародного форуму «Особистість в єдиному освітньому просторі».

У Центрі функціонують екологічний, інформаційно-методичний, організаційно-масовий відділи, психологічна служба. До послуг гуртківців та педагогів оформлені сучасні кабінети екології, квітникарства, сільського господарства, оздоровчих технологій, лабораторія «Куточок живої природи», фітовітальня, музей хліба. Щорічно в 60 гуртках займаються майже 700 дітей.

В закладі є навчально-дослідна земельна ділянка площею 2,8 га, яка є справжньою зеленою лабораторією під відкритим небом для проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмами гуртків, організації дослідницької та еколого-природоохоронної діяльності, продуктивної праці вихованців.

Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді проводить певну роботу з школярами області по формуванню екологічного світогляду засобами еколого-натуралістичної діяльності. Щорічно десятки тисяч учнів приймають участь більш ніж 40 Всеукраїнських та обласних природоохоронних натуралістичних заходах. Серед них: обласний екологічний марафон «Довкілля»; акції та конкурси, зльоти, форуми та конференції («Збережемо українські степи», «До рідної природи з розумом і серцем», «Вчимося заповідувати», «До чистих джерел», «Рослини – рятівники від радіації», «Українська паляниця», «Ми – юні господарі Землі»,

«Парки – легені міст та сіл», «Квітуча Україна», «Біоцит», «Птах року», «Зоологічна галерея», «Енергія і середовище» та інші).

З метою формування дбайливого ставлення до навколишнього середовища, масового залучення учнівської молоді до конкретних справ по упорядкуванню, оздоровленню та дослідженню довкілля, пропаганди екологічних знань ЗОЦЕНТУМ щорічно проводить обласний екомарафон «Довкілля» в якому беруть участь біля 10 000 школярів, 120 учнівських громадських екооб'єднань з усіх районів області. Під час марафону проводяться «зелені суботники» та трудові десанти.

З метою пропаганди екологічної культури та природоохоронної діяльності в області функціонують 35 учнівських екологічних агітбригад, 39 екологічних дружин, 77 профільних екологічних загонів, 24 екологічних клубів, 15 учнівських лісництв, 18 аграрних учнівських об'єднань, в роботі яких беруть участь майже 3,5 тисячі учнів, більшість яких з сільської місцевості.

ЗОЦЕНТУМ спрямовує роботу 42 учнівських наукових товариств, якими охоплено до 1 000 учнів. Співпраця ЗОЦЕНТУМ та Запорізького національного університету по залученню до

Перші кроки «Юних натуралістів» у квітникарство

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

наукової діяльності учнів надає можливості школярам-членам МАН презентувати свої здобутки на науково-практичних конференціях Центру, обласному та Всеукраїнському етапах конкурсу МАН.

Щорічно майже 270 учнів області стають учасниками обласного етапу конкурсу-захисту Малої Академії наук, 100 з них – переможцями обласного етапу, 6–10 – переможцями Всеукраїнського етапу. Колишні манівці зараз працюють досвідченими фахівцями в галузі біології та хімії в 7 країнах світу.

Для виявлення обдарованої молоді, залучення її до дослідницької діяльності щорічно проводиться обласний конкурс наукових рефератів різної тематики: «Ліси для нащадків», «Малі річки Запорізької області», «Малопоширені культури», «Комахи Запорізької області», «Рослини-радіопротекторної та антиоксидантної дії», «Біоіндикація стану довкілля», «Біологічний захист рослин», «Природа і здоров'я людини» тощо.

Станцію юних натуралістів м. Бердянська очолює з 1986 року Міщенко Наталя Миколаївна, під керівництвом якої працює творчий, злагоджений колектив, який має певні здобутки у вихованні екологічної культури молоді, стало позитивного відношення гуртківців

до вивчення, дослідження і збереження природи. В закладі працює 41 гурток, в яких займаються 600 учнів.

Заклад багато років працює у напрямку розвитку пошукових здібностей гуртківців, виховання талановитої особистості. Центром цієї роботи у закладі є клуб «Наука», через сесії якого вже більше 25 років проходить вся творча діяльність гуртківців. За цей період юннатами підготовлено близько 550 дослідно-пошукових робіт.

З 2007 року з метою орієнтування педагогів закладу на розв'язання конкретної проблеми та розробки нового підходу до виявлення і розвитку обдарованої молоді в гуртках СЮН було розроблено довготривалий Проект «Впровадження нової моделі організації діяльності закладу з виховання творчих здібностей гуртківців». Впровадженню цього проекту сприяла розробка нової форми роботи – «робота майстерень», які об'єднують декілька гуртків одного напрямку. На станції працює 5 майстерень. Традиційним для закладу є проведення конкурсу на крапцюго «Майстра своєї справи».

Вихованці закладу багато уваги приділяють дослідницькій роботі, яка пов'язана з вивченням природи рідного краю, екологічними проблемами м. Бердянська, Північного Приазов'я, України, моніторингом довкілля. Найбільш ефективними та такими, що мають практичне застосування, є науково-експериментальні роботи за темами: «Динаміка видового складу гідробіонтів у лиманах заказнику «Заплава р. Берда», «Сучасний стан насаджень сосни кримської на узбережжі Бердянського водосховища», «Динаміка появи темних пісків на узбережжі Бердянської коси» та інші. У гуртках аграрного відділу приділяється увага тематиці, що пов'язана з новітніми агротехнологіями: «Екологічні засоби боротьби з шкідниками капусти», «Культивування

Польовий практикум юних ботаніків

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

ліщини звичайної в середньостеповій зоні Північного Приазов'я».

З 2008 педагоги станції юннатів, під керівництвом кандидата педагогічних наук Шаповалової Т.Г., працює над створенням екостежини «ЛікЕП» (*лікувальна енергетика природи*), яка успішно використовується в навчально-виховному процесі, як інноваційна форма здоров'язбережувальних технологій.

Гордістю Бердянської СЮН є навчальна база юних зоологів-тваринників – живий куточок та міні-ферма, які мають завдання формування практичних вмінь та навичок з утримання, догляду та розведення домашніх тварин.

Щорічно в закладі проводяться майже 40 масових заходів, якими охоплюються 1557 вихованців і учнів шкіл. Традиційними є – зліт юних друзів природи «Шануймо природу усюди і завжди», День юного натураліста «Юннат! Відкрий для себе книгу природи», День зустрічі птахів «Пташка радісно співає, весну нам сповіщає», День здоров'я «Здорова людина найцінніший витвір природи», День захисту Азовського та Чорного морів «Щоб море залишалось синім» тощо.

Педагогічним колективом Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді м. Мелітополя з 2001 року керує Кот Тетяна Володимирівна. Останніми роками діяльність закладу спрямована на вирішення проблемної теми: «Задоволення освітніх потреб на формування екологічної компетентності особистості».

В ЦЕНТУМ працює 63 гуртка, в яких займається майже 900 вихованців.

Ознайомлення дітей з природними об'єктами під час екскурсій та експедицій, а також постійна виховна робота, направлена на екологічну освіту молоді – одне з головних завдань закладу. Колектив ЦЕНТУМ використовує різноманітні форми та методи роботи: семінари, тренінги, тематичні змагання та конкурси між гуртками, нестандартні

форми проведення занять, екскурсії, експедиції тощо. Традиційним є проведення масових заходів для гуртківців та школярів міста: акція «Допоможи пернатому другу», природознавча гра «Пізнайко», трудова акція «Озеленення території» та «Крилате насіння», Міжрегіональна виставка голубів та декоративних птахів, еколого-біологічна гра «Біолог-практик» та «Ерудит», науково – практична конференція «Першоцвіти», еколого-краєзнавчий зліт.

При систематичному використанні в роботі екскурсійно-експедиційної діяльності спостерігається формування колективу юних охоронців природи, які починають свою роботу з ознайомлення з теоретичними положеннями вчених, набувають певних практичних навичок, досліджують певну територію та характерні для неї об'єкти і завершують роботу підготовкою наукових робіт. Найкращим варіантом реалізації цієї діяльності є організація та проведення еколого-краєзнавчого табору «Простір», який щорічно проводиться в формі комплексного польового практикуму. Під керівництвом педагогів ЦЕНТУМ та науковців учасники табору, використовуючи сучасні методи дикого польових екологічних досліджень, проводять спостереження в основних екосистемах приморського ландшафту Північного Приазов'я; облік навколородних птахів; вивчають та оцінюють антропогенну трансформацію ландшафту НПП «Приазовський» і заказнику «Степанівська коса»; знайомляться з регіональною флорою та фауною, домінуючими комплексами, рідкісними та зникаючими видами тварин і рослин; визначають антропогенний вплив на рослинність прибережних смуг Азовського моря та Молочного лиману.

Підтримуючи багаторічні юннатівські традиції, позашкільня Запоріжжя всю свою творчу ініціативу підпорядковує одній меті – новим здобуткам у вихованні юних природолюбів.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Історія і сьогодення рідного Побужжя

Миколаївщина – один із найпривабливіших куточків Побужжя. Чарівні краєвиди, мальовничі степи, тополині і каштанові алеї, великі та малі річки, різноманітний тваринний та рослинний світ. Зберегти і примножити цю красу – одне з головних завдань Обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, який переймаючи досвід ветеранів юннатівського руху, продовжує їхні традиції, використовує творчу активність та новаторську ініціативу молодих. Саме тут особистість дитини, удосконалення екологічної освіти і виховання, збереження природи поставлені у центрі освітньої системи позашкільного закладу.

Юннатівський рух на Миколаївщині розпочався близько 90 років тому як окремі об'єднання школярів та молоді, зусилля яких було спрямоване на озеленення міст і сіл.

А починалося все так...

Біля вікон Палацу школярів трепетно палахтять різнокольорові мальви. Легенький вітерець освіжає кожний пелюсток. Саме тут у 30-х роках започаткувались перші юннатівські справи. Обласна дитяча сільськогосподарська станція мала дві кімнати і ділянку землі в районі цегельного заводу площею 5,5 га. Першим її завідуючим був агроном Ф.С. Грозов, який об'єднав навколо себе вчителів природничих наук та школярів-природолюбів. Вони організували роботу трьох гуртків: рослинників, ботаніків, зоологів. Юннати з цікавістю і захопленням ставили досліди з овочевими і зерновими культурами, брали участь у природоохоронних заходах, а також вивчали природні багатства рідного краю. Важливим фактором згуртування юних натуралістів України, залучення їх до творчої роботи був і Всеукраїнський зліт

юних натуралістів, який проходив улітку 1931 року у Снігурівці Миколаївської області. А вже у 1939–1940 роках юннати Миколаївщини демонстрували свої перші досягнення у Москві на сільськогосподарській виставці.

Воєнне лихоліття перервало діяльність обласної станції юних натуралістів. Відновила вона свою роботу вже на новому місці – на вулиці 5-й Слобідській у приміщенні семирічної школи № 3. В будинку цієї школи станція займала три невеликі кімнати і мала ще ділянку 0,16 га.

У 1958 році обласній станції було виділено земельну ділянку площею 10 га на території колишньої сільськогосподарської виставки з павільйоном, який у 1960 р. був переобладнаний під приміщення станції.

Юннати вирощували квіти, плодові і декоративні кущі та дерева, закладали пам'ятні алеї, сади, парки, створювали дендрарії, проводили дослідницьку роботу.

У 60-х роках юннатівська робота охоплювала різні галузі сільського господарства. У 1961 році була створена «Школа озернят», у якій школярі вивчали досвід кукурудзоводів М.О. Озерного, Г.М. Ладані, Г.М. Старої, агротехніку вирощування кукурудзи, будову і принципи роботи трактора та інших сільськогосподарських машин. У листопаді 1961 р. юні озернята області зібралися в місті Києві на I Всеукраїнський зліт озернят з метою підбиття підсумків першого туру конкурсу на кращу дослідницьку роботу з біології та сільського господарства.

Велика увага в навчальних закладах області приділялася вивченню біології тутового шовкопряда. Юні шовківники Полігонівської школи Жовтневого

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

району вивчали породи тутового шовкопряда. Учні Кудрявцівської середньої школи Веселинівського району проводили дослідницьку роботу з шовківництва. Під керівництвом учителів біології вони вивчали вплив мікроелементів (*розчинів сполук міді, кобальту, марганцю*) на підвищення виходу коконів, а юннати обласної станції вплив густоти розміщення гусені на ріст, розвиток і вихід коконів. Першими організаторами юннатівського руху в школах Миколаївщини були учителі біології – ентузіасти цієї справи. Серед них – Кисліченко Т.Н., яка у перші післявоєнні роки організувала роботу гуртка юннатів у Снігурівській середній школі Снігурівського району. Учитель біології Остапчук Н.А. (*Костянтинівська СШ Арбузинського району*) організувала гурток юннатів, у роботі якого важливе місце займало дослідництво.

Щедра і незабутня золота осінь 1965 року. Високими врожайми зернових, технічних, овочевих, плодоягідних культур віддячила вона юним дослідникам області за їхню старанну працю на шкільних ділянках, колгоспних і радгоспних полях, в садах і на городах. Наслідки роботи кращих учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв і гуртків юннатів районів області були представлені на республіканській виставці, що відкрилася в одному з павільйонів Виставки передового досвіду народного господарства України.

І сьогодні ветерани юннатівського руху (*Вербицька Г.О., Ревенко В.М.*) згадують про проведення у 1965–1967 роках в області 3 турів конкурсу на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства, а також про підготовку ювілейної виставки кращих робіт секції юннатів на Республіканський зліт юних піонерів, який відбувся у липні 1967 р. Саме на честь цієї знаменної дати був закладений парк імені «Партизанської іскри» в селі Кримка на Миколаївщині.

Значно урізноманітнилася тематика дослідницької роботи в учнівських виробничих бригадах. Із 141 бригади – 79 працювало за завданням науково-дослідних інститутів та Героїв Соціалістичної Праці.

Зразково була поставлена натуралістична робота і в 204 таборах праці і відпочинку. Це були прекрасні роки для юних дослідників нашої області. Велику допомогу надавали юним натуралістам і співробітники Миколаївської дослідної сільськогосподарської станції: Чешко М.І. – заступник директора по науковій частині, Сич Л.М. – завідувач кафедри агрохімії, Пильнов В.М. – колишній юннат обласної станції юннатів, яка була координаційним центром з питань дослідницької та природоохоронної роботи. Під керівництвом чудових педагогів Гніденко НА., Значко І.Ф., Ліпкінд Ф.К., Гізніченко Н.В. молодь Миколаївщини з ентузіазмом включилися у проведення Всеукраїнської естафети під девізом «Перетворимо Україну в квітучий сад».

У 1968 році в школах області уже працювало 690 гуртків, які охоплювали 10 350 учнів, а на самій обласній станції юннатів було 24 гуртки з восьми профілів. Мережа гуртків постійно розширювалася і в 1988 році на обласній станції вже було 50 гуртків з 16-ти профілів (*760 учнів*).

Юннати області виступали з ініціативою в різних натуралістичних заходах: в розвитку шкільного кролівництва, озелененні садиб, вулиць, шкіл (*Зернорадгоспна СШ Вознесенського району*), організації ланок юних механізаторів (*Бузька СШ Новоодеського району*), боротьбі з ерозією ґрунтів (*Калинівська СШ Єланецького району*), організації роботи ланок юних тваринників (*Калинівська СШ Жовтневого району*), організації роботи клубів «Доярочка» (*Степівська СШ Миколаївського району*), шкільному озелененні (*Баштанська СШ № 2 Баштанського району*).

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Хіба можна забути найяскравіші сторінки з історії юннатівського руху на Миколаївщині в 70-х роках. Юннати області – активні учасники республіканських заходів, а саме: «Мічурінська п'ятирічка», «Шевченківський сад», «Синичка», «Мурашник», Всеукраїнського зльоту активу УВБ, «Юні господарі землі», Всеукраїнського зльоту трудових об'єднань школярів, зльотів «Голубих патрулів» та «Юних лісівників», конкурсу юних орачів тощо. В області було організовано роботу 739 гуртків юннатів, 23 клубів юних любителів природи, 1 680 загонів зелених патрулів, 1 270 лісових дозорців, 156 загонів блакитних патрулів, 837 юннатівських секцій товариств охорони природи.

Юні охоронці лісу Новосевастопольської школи Березнегуватського району посадили ліс на площі 25 га на околицях Тетянівки і Новосевостополя. Учні середньої школи № 18 міста Миколаєва озеленили частину території Чорноморського суднобудівного заводу і перетворили мікрорайон своєї школи в дендропарк. Секція

зелених патрулів Великометнянської середньої школи Кривоозерського району висадила на крутих схилах біля колгоспного ставка 2 800 дерев білої акації. Під керівництвом любителя – садовода Свириденка М.А. юннати Новобузької районної станції юних натуралістів заклали виноградник і виноградну шкільку. За досвідом роботи до Свириденка М.А. приїздили з Молдавії, а свої статті він друкував у журналі «Садоводство». Юні натуралісти Новобузької СЮН вели переписку з науковими установами нашої країни, отримували насіння рослин для колекційного відділу, а також рідкісні рослини з Центрального ботанічного саду, Українського науково – дослідного інституту прядильних культур, Нікітського ботанічного саду, Всесоюзного інституту рослинництва імені Вавилова. Саджанці лавра і лимона отримували юннати з міста Богородська.

Колишні природоохоронці Москаленко Т.Т., Каніщев М.М., Чекашова Л.М., Москаленко-Белинська А.І. стали учителями біології та керівниками гуртків.

Екологічний брейн-ринг

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

У 521 школі області була організована робота «Малої Тімірязівки», члени якої проводили велику роботу по озелененню, вирощуванню сільськогосподарських культур, по догляду за тваринами та птахами, по охороні рибних багатств та лісових масивів.

На обласному зльоті трудових об'єднань старшокласників (1978 р.) учні шкіл районів рапортували про досягнуті успіхи під час 5-ї трудової чверті про врожаї, вирощені на дослідних ділянках.

Добре була поставлена і профорієнтаційна робота в районах області, у яких створюються ради по організації кабінетів профорієнтації. Слід відзначити великий внесок у скарбницю юннатівського руху кандидатів сільськогосподарських наук Федоровського О.О., Кореневського А.І., вчителів та керівників гуртків Тулуб Н.С., Долгової Т.С., Вербицької Г.О., Ревенко В.М. (облСЮН), Лютенко О.П. (Баштанський район), Кисліченко Т.Н. (Снігурівська СШ Снігурівського району), Остапчук Н.А. (Костянтинівська СШ Арбузинського району).

У 80-і роки в області все ширше розгортається юннатівський рух. По охороні природи рідного краю в навчальних закладах області проводяться різні форми цієї роботи: конкурси та зльоти шкільних лісництв, «зелених та «блакитних» патрулів, масові заходи: (дні птахів, тижні саду, лісу, біології, місячники лісу і біології, шкільні вечори та свята «Золота осінь», «Осінній бал», свята урожаю, екскурсії в природу, зоопарк, краєзнавчий музей, оформлення альбомів, плакатів, стінних газет тощо.

За період з 1968 по 1988 роки 1 020 учнів стали учасниками ВДНГ.

А скільки було радості, коли Пересадівська середня школа Жовтневого району в 1984 році стала переможцем у соціалістичному змаганні серед первинних організацій охорони природи. Зелене вбрання школи – витвір умілих рук учнів, прикраса всього села.

У 1988 році в області діяло 257 ланок юних тваринників і 80 клубів «Доярочка». Ними вирощено 28 000 голів молодняку великої рогатої худоби, 1 300 голів овець, 500 голів свиней, надано 4 000 тонн молока.

Традиційними стали зльоти, конкурси, виставки.

Багато корисних справ на рахунок юних природолюбів. В 1980 році ними посаджено біля 320 тисяч плодкових, декоративних дерев та кущів, закладено 133 парки, озеленено 540 могил і пам'ятників, закріплені схили ярів і балок на площі 820 га., закладено 720 квітників, озеленено береги рік і водойми на площі 146 га., виготовлено 53 тисячі штучних гнізд і годівниць для птахів, зібрано біля 10 тисяч кілограмів насіння дерев і кущів, 17 тисяч кілограмів лікарських трав. Під час жнив влітку 1980 р. 685 старшокласників працювали в складі 165 сімейних і молодіжних екіпажів. Ланка юних тваринників Калинівської середньої школи Жовтневого району в кількості 25 учнів працювала на базі колгоспу імені Леніна, де за ними було закріплено 50 голів дійних корів. Ланка тваринників проводила дослід по виробленню умовних рефлексів у корів.

Вже не один рік працював трудовий загін старшокласників Нечаянської і Криничанської середніх шкіл Миколаївського району, який доглядав овець і настриг біля 700 кілограмів вовни. Ланка учнівської виробничої бригади Арбузинської середньої школи № 1 в кількості 10 учнів виростили влітку 120 кілограмів коконів тутового шовкопряду.

Трудове об'єднання старшокласників Добренської середньої школи Баштанського району, якими охоплено 30 учнів IX класу, працювали влітку на хлібоприймальному пункті і прийняли 65 тисяч тонн доброякісного зерна.

У числі переможців конкурсу на кращу виробничу бригаду стала учнівська виробнича бригада Новобузької середньої школи № 10 (керівник – Кузьменко Любов

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Миколаївна, бригадир – Кузовнінова Світлана). 25 гектарів землі було закріплено за бригадою в кількості 25 учнів 8–9 класів. Члени бригади вивчали вплив внесення різних мінеральних добрив на врожай кукурудзи сорту ВІР-42. 10 випускників школи залишилися працювати в сільському господарстві. 267 гектарів землі було закріплено за учнівською виробничою бригадою Кривоозерської середньої школи № 2. За завданням Миколаївської обласної дослідної сільськогосподарської станції юні дослідники вивчали вплив внесення мінеральних добрив на урожай цукрових буряків. Найвищий урожай (481 ц/га) отримали з ділянки, на яку вносили Р-210 і К-180.

За завданням агронома колгоспу старшокласники підготували дослід «Вплив індустріального способу вирощування кукурудзи на врожайність». Юні працелюби просапали 50 гектарів кукурудзи, 5 гектарів картоплі.

У 1984 році на Республіканській виставці були представлені кращі роботи учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв, гуртків юннатів. У виставці брали участь 154 школи області, 74 гуртки юннатів, 70 учнівських виробничих бригад, 10 лісництв і ланок лісівників. Юннатами області було заготовлено і передано господарствам області понад 88 тисяч тонн зеленої маси, оброблено 43 580 тисяч пропасних культур, зібрано 530 460 кілограмів овочів та фруктів, 149 755 кілограмів лікарських рослин.

19 тисяч учнів працювало у 191 УВБ, а також 38 клубів і 3 товариства любителів науки. Робота клубів і наукових товариств була спрямована на поглиблення знань про оточуюче середовище, рослинний і тваринний світ. Учні клубів і товариств знайомилися з сучасними досягненнями біології, хімії, сільськогосподарства. У Зернорадгоспній середній школі Вознесенського району склалася певна система виховання у підрастаючого покоління любові до рідної природи. На базі шкільного лісництва

працював факультет «Юний біолог» народного університету «Природа». Цікава робота проводилася у шкільному лісництві «Дубок». Юні друзі природи вивчали кращі умови вирощування саджанців білої акації, волоського горіха, каштана, сосни, айланту, берези

У шкільному науковому товаристві Мигіївської середньої школи Первомайського району учні старших класів основну увагу приділяли вивченню районованих для даної місцевості сортів ярої і озимої пшениці, її вирощування на основі досягнення сучасної науки і практики.

Шкільне наукове товариство учнів Калинівської середньої школи Єланецького району проводило велику роботу за завданнями наставників – спеціалістів заповідника «Роза» по вивченню та охороні рідкісних рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України. У заповіднику юні науковці висадили 1 500 саджанців дерев і кущів. Учні наукового шкільного товариства стали активними учасниками Міжнародного перепису гніздівель білого лелеки і республіканської операції «Грак». Вони проводили спостереження за розселенням цих птахів у заповіднику «Роза», а також вивчали умови вирощування липи. Через кожні 10 днів дослідники вимірювали приріст пагонів лип. При активній участі юних лісоводів у заповіднику «Роза» почав підійматися ліс на площі 70 гектарів.

В 70-х і на початку 80-х роках на Миколаївщині відкриваються і починають проводити натуралістичну роботу з учнівськими колективами і населенням дві районні станції: Новобузька і Новоодеська, а також дві міські: Миколаївська і Первомайська.

Початок 70-го року є роком заснування Новобузької районної станції юннатів, яка була відкрита в березні 1974 р. в одній із кімнат старого корпусу СШ № 7. Першим директором станції було призначено учителя біології Березнегуватської СШ Т. Москаленко.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Станція мала навчально-дослідну ділянку площею 0,5 га. і була центром еколого-натуралістичної та виховної роботи в Приінгульському районі. Юннати проводили велику роботу з картування рідкісних, зникаючих та лікарських рослин. Ця робота представлена в Українському державному еколого-натуралістичному центрі і відзначена грамотою.

Тісний зв'язок підтримувала СЮН із Новобузьким лісництвом. Юннати розчищали лісосмуги від сушняку, доглядали за мальками риб, збирали насіння білої акації, плоди шипшини, розвішували шпаківні, підгодовували птахів у зимовий період, пробивали ополонки на ставках, заготовляли лікарські рослини.

У 1995 році при Новобузькій СЮН було засноване наукове товариство «Еврика» Миколаївського територіального відділення МАН. Під керівництвом керівника наукового товариства В.В. Лашкової, наукових працівників юні науковці працюють над темами: «Біологічні методи захисту рослин», «Дерева та кущі дендропарку-аборигени та екзоти», «Рослини-нетрадиційні енергоносії», що мали практичне значення для району.

На станції проводилися різні масові заходи. Традиційним стало кожного року в березні проводити «День зустрічі

птахів», який проходив у різних формах: КВК, брейн-ринги, наукові конференції, зустрічі за круглим столом.

Проводяться районні семінари для директорів та педагогічних колективів шкіл і позашкільних навчальних закладів, а також конференції. З метою обміну досвідом приїздили юннати Молдови та Чечено-Інгушетії.

Час іде. А разом з ним поспішають читки звіти юннатів про готовність до рейдів по охороні природи, про проведення дослідів на навчально-дослідних ділянках і в теплицях, про вирощені сіянці дерев для лісосмуг на місцях великих ярів. І лунають ці звіти як клятва на вірність славним традиціям юннатівського руху на Україні..

Рідна природа. Всі найкращі і найяскравіші почуття та спогади пов'язані у багатьох із нас з природою України, рідного краю. Тому виховання у юних любові і поваги до рідного краю, природи, її збереження є головною метою педагогічного колективу Новоодеської районної станції юних натуралістів, яка розпочала свою діяльність у 1972 році на базі СШ № 1. Навчальним полігоном для юннатів були: навчально-дослідна ділянка школи, тваринницькі ферми місцевого господарства, лісгосп, держсортодільниця.

Тодішні керівники гуртків вчили дітей не боятися труднощів, водили на екскурсії, звертали увагу на ті чи інші явища рослинного і тваринного світу.

Чимало корисного зробили гуртківці на той період. Вони посадили тисячі декоративних і плодкових дерев та кущів, озеленили парки, сквери, могили, пам'ятники загиблим воїнам. В кожній школі району було організовано секцію охорони природи, почали діяти «голубі» і «зелені» патрулі.

На занятті гуртка

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

За роботу по озелененню рідного краю юннатка Новоодеської СШ № 3 Коваленко Інна була нагороджується путівкою в табір «Молода гвардія».

Командир загону «голубого патруля» Михайлівської СШ Бреславський Олександр був занесений на обласну дошку пошани за збереження рибних запасів, а члени загону нагороджуються грамотами і грошовими преміями, а також путівками до Республіканського табору «Юннат».

Не можна не згадати біологів шкіл, які своєю працею, ентузіазмом внесли вагомий внесок в охорону, збереження навколишнього середовища: (Кранга С.В., Бузька СШ), (Кириченко Н.Ю. і Кучеренко Т.О., Тур'ївська ЗОШ), (Пастух І.А., Новоодеська ЗОШ № 1), (Миндрук Л.І., Новоодеська ЗОШ № 2), (Переступняк Д.Е., Антонівська школа-інтернат).

У 1972 році станція юних натуралістів отримала новий будинок. Скільки праці, творчості, вміння вклали в ремонт, устаткування, оформлення працівники станції юннатів.

Нині на станції працюють гуртки фотонатуралістів, ботаніків – рослинників, юних квітників, зоологів, екологів, лісівників тощо. Керівники гуртків вчать юннатів любити і оберігати природу, намагаються зробити дозвілля дітей цікавим і змістовним. З цієї метою проводиться багато пізнавальних масових заходів: «Україна – мій рідний край», «Міс школярка», «Калиновий цвіт», «Знай, люби, бережи». Юннати змагаються у проведенні конкурсів, естафет, вікторин. На станції проводяться тематичні тижні, відкриті заняття, виставки. Вихованці гідно представили свій навчальний заклад на обласній

науковій конференції «Моя земля – Миколаївщина». В обласному конкурсі «Мій рідний край – моя земля» вони поділилися досвідом у проведенні дослідницької роботи.

Слід відмітити призерів обласних і республіканських масових заходів: Анжелу Овсепян, Ларису Ворошилову, Олександра Височанського, Олену Вигиренко, Інну Іванову, Валентину Савінову. Юні дослідники знаходять своє самовираження і в спілкуванні з науковцями. Працівники станції створюють всі умови для задоволення інтересів талановитих юннатів і проводять заняття гуртків за окремими планами роботи у секціях МАН.

Великим досягненням у роботі педагогічного колективу є те, що вихованці працюють у різних галузях сільського господарства: Воленюк О.В., Стуканов О.Т., Богун В.В. – зоотехніки. Скуміна Л.М. – керівник гуртка ботаніків – рослинників, Решетняк О.А. – керівник гуртка акваріумістів.

Поряд з природоохоронною роботою на станції поширюються форми екологічної освіти і виховання школярів: навчально-пізнавальні екологічні стежки, комплексні екологічні експедиції, школа молодого еколога.

Районна екологічна експедиція

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Миколаївська станція юних натуралістів – організаційно – методичний осередок з проблем екологічної освіти і виховання учнівської молоді, залучення її до практичної природоохоронної діяльності, розвитку інтересу до дослідницької роботи, підтримки обдарованих дітей для формування наукової еліти в місті Миколаєві.

Вона була відкрита рішенням обласної Ради народних депутатів у вересні 1974 р. на базі колишньої вечірньої школи № 1 (*директор – Яковішина Т.М.*).

А вже в листопаді на станції працювали гуртки таких профілів: рослинники, квітникарі, селекціонери, овочівники, кролівники. Вихованці разом з першими керівниками гуртків Леконцевою Н.Ф., Каракай Н.М. посадили дендрарій, сад, ягідник, розбили квітник, організували роботу кролеферми, в якій утримувалося 7 порід кролів.

Справжніми друзями природи стали перші юннати: Каракай Людмила, Терещенко Людмила, Багдасар'ян Едуард.

В ці роки душу і знання вклав у створення зоологічного куточку керівник гуртків Шамрай Т.В., який і сьогодні є улюбленим місцем юннатів. Тут радують око різні види папуг, чути спів канарок, можна погратися з хом'ячками, черепаками.

У вольєрах тваринницького відділу діти доглядають за нутріями, качками, цесарками, трьома породами курей і двома породами гусей, вчать ся складати раціони годування.

Заслуговує уваги колекційний відділ, де вирощується більше 50 видів рослин.

За минулі роки юні друзі природи Миколаївської станції юних натуралістів брали участь у різних конкурсах, операціях, естафетах: «Зелене вбрання Вітчизни», на кращу дослідницьку роботу з біології та сільського господарства, «Мій двір – моя турбота», «Червона книга тривоги», «Пернаті друзі», «Червона гвоздика».

1985 рік став незабутнім для багатьох юннатів. За активну участь у проведенні масових заходів вони були нагороджені путівками до республіканського табору юннатів у Києві, а також мали змогу відвідати заповідник «Асканія-Нова», Нікітський ботанічний сад, Уманський Софіївський парк. Крапці юннати-дослідники Лепешинська Людмила, Нарикова Лариса, Хоменко Світлана, Гороховський Олег, Хоменко Наталія були постійними учасниками ВДНГ України і нагороджувалися золотими медалями.

Велика робота проводилася і по вивченню та охороні заповідних місць Миколаївщини. Збереження дендропарку «Дружба», його відновлення по ініціативі юннатів стало турботою всієї громадськості нашого міста.

Одним із наслідків цієї роботи було створення екологічної стежки, що проходить через парк «Дружба». Природоохоронна робота учнів включала упорядкування джерел вздовж річки Південний Буг, орнітологічні експедиції, створення зеленої скарбнички для дитячих садків і шкіл міста.

1990 рік. На станції працює 60 гуртків різного профілю. Багато з них екологічного напрямку. Вихованці загону «Еколог» разом зі своїм керівником Гриценко О.В. брали участь в екологічних експедиціях на Кінбурнську косу, де проводили орнітологічне спостереження і збір лікарських рослин. На Європейському дитячому симпозіумі в червні 1990 р. робота загону «Еколог» по орнітофауні Гранітно-Степового Побужжя була нагороджена почесною грамотою. Народознавство, екологія рідного краю, краєзнавство стали основними напрямками профільних гуртків. До вже апробованих профілів додавались гуртки аранжувальників, народних ремесел, екології і сім'ї, юних екологів, які розширювали можливість естетичного і екологічного виховання школярів.

За останні роки педагоги закладу переглянули мету гурткової роботи.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Набагато більше уваги приділяється виховній роботі.

«Милосердя» – це не просто слова, це акція, яка продовжується багато років. Юннати станції діляться з Миколаївським будинком дитини фруктами та овочами, вирощеними на навчально-дослідній ділянці закладу, а також випікають для них печиво, виготовляють м'які іграшки.

Великою популярністю у школярів користується музей народознавства. Учні постійно поповнюють експозицію «Побут та звичаї українського народу». При музеї працює школа екскурсовода.

У 1997 році на станції розпочало роботу наукове товариство МАН. Систематичне заняття в секціях Малої академії наук допомагають школярам довести юнацькі захоплення до логічного завершення – правильного обрання професії, визначення свого покликання.

Природа – це своєрідний живий музей. Тому велику насолоду отримували той, хто відвідує своєрідний живий музей в нашому місті – зоопарк. А в далекому 1937 році при Миколаївському зоопарку (*Ничиков Федір Григорович, директор зоопарку з 1935–1967 рр.*) був створений гурток юннатів, члени якого підтримували зв'язки з дітьми всієї області.

В роки воєнного лихоліття в окупованому Миколаєві юні гуртківці разом з директором зоопарку спасали тварин від голоду та холоду. Такі гуртки на базі зоопарку працюють і зараз. Тут кожний, хто любить тварин, може знайти заняття до душі.

З 1995 року на базі зоопарку працюють наукові гуртки НТУ, «Екос». Юні науковці вивчають біологічні особливості різних видів тварин. Робота виконується в рамках Міжнародних програм збереження рідкісних видів тварин. З результатами досліджень активні юннати цих гуртків Будак А., Левда Т., Герман В. виступали на конкурсах – захистах наукових робіт членів МАН і НТУ.

Спогади..., спогади... Місто Первомайськ. 1969 рік. Біолог восьмирічної школи № 6 Криленко Д.П. стає директором створеної станції юних натуралістів. Перші керівники гуртків Смирнова Л.В., Шелех М.В., Зубрицький В.І. сприяли розширенню юннатівського руху в школах міста та району. Організована робота 6 гуртків квітників, бджолярів, садоводів, кролівників, які залучаються до дослідницької роботи. На колекційній ділянці ведеться збір насіння перспективних видів. Кращі гуртківці Ягільницький В., Мельник В., Панов Н., Михневич В. – переможці різних конкурсів.

Наукові гуртки ТВ МАН – це справжня лабораторія майбутніх учених. В 1995 році юннат гуртка «Орнітологія» Ендріжівський А. у Полтаві виступив з роботою «Медоносний конвеєр міста Первомайська», а за завданням АН України на зльоті у Києві вихованець Сорочан Руслан ознайомив присутніх з роботою «Зимуючі птахи Первомайщини». Дані цієї роботи використовувалися при складанні нового атласу зимуючих птахів України.

Підтримуючи тісний зв'язок з усіма орнітологічними товариствами країни, станція стає осередком роботи по орнітології в Південному регіоні. Різноманітні акції з охорони природи, тижні екології, кінолекторії, екскурсії, експедиції, народознавчі свята – чимало цікавих справ на рахунок у юннатів навчального закладу.

Загін юних натуралістів – один із наймасовіших у Миколаївській області. У цьому частка праці педагогічного колективу обласної станції юних натуралістів, яка з 1992 року була реорганізована в Обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді і тому зміст його роботи став дещо іншим. Більше уваги нині в області приділяється екологічному навчанню і вихованню школярів, з'явилися нові профільні гуртки, клуби за інтересами, екологічні і природоохоронні

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

загони. Заслугує уваги робота гуртків, які розширюють і поглиблюють знання з біології, анатомії та фізіології людини, ролі людини на землі, взаємозв'язку між людиною і природою. Це гуртки «Краса і здоров'я» та «Юні валеологи», де діти навчаються мистецтву відпочинку і розслаблення, ознайомлюються з ученням живої етики, з методами, принципами і можливостями наукової астрології.

Сьогодні на базі ОЕНЦУМ та в районах області працює мережа гуртків (понад 600) екологічного, природничого і краєзнавчого профілів.

Приміщення сучасної обласної СЮН (ОЕНЦУМ) знаходиться в мальовничому куточку міста, оточене сквером, дендрарієм з чудовою колекцією декоративних кущів, навчально-дослідною ділянкою загальною площею 1 га.

В Центрі завжди багато дітей, які приходять на заняття гуртків чи просто на екскурсію. Школярі планують роботу природоохоронних секцій, маршрути екологічних стежок та наукових експедицій, вивчають тварин, починаючи з мешканців живого куточка, в якому живуть екзотичні риби, плазуни, 7 видів гризунів, 8 видів птахів тощо.

Зоолого-тваринницький відділ ОЕНЦУМ має живий куточок, курник, що є хорошою базою для проведення занять гуртків «Любителі свійських тварин», «Юні зоологи».

У живому куточку у 2000 році проводились дослідження по вивченню харчової вибірковості шкідливих термітів, розвитку і спадкування забарвлення у чотирьох смугових полозів, ріст різних видів водоростей та акваріумних рослин.

Юннати кабінету квітникарства пишуться багатою колекцією кімнатних рослин. Усього 80 видів цих рослин, серед них – шефлера, бегонія, кротони, драцена, аспарагус тощо. Базою для роботи гуртків юних квітникарів є ділянка квітково-декоративних рослин, на якій вони вирощують понад 80 видів однорічних, дворічних та багаторічних квіткових рослин.

Відвідувачів захоплює розмаїттям фарб і форм колекційна ділянка квітництва, збільшився асортимент однорічних квітів, милують око дивовижні рослини альпійської гірки.

Особлива увага в Центрі приділяється вихованню у підростаючого покоління любові до сільськогосподарської праці, поваги до людей, чиї руки пахнуть хлібом. З кожним роком діяльність гуртків та учнів виробничих бригад стає змістовнішою.

Навчально-дослідна земельна ділянка ОЕНЦУМ вважається справжньою зеленою лабораторією під відкритим небом, де юннати проводять дослідження, отримуючи прекрасні результати. Для дітей це важливо – вони можуть реалізувати свій потенціал дослідника, а їхня творча робота допомагає у майбутньому обрати професію.

Сільськогосподарський відділ об'єднує гуртки юних рослинників, овочівників, садівників, кролівників, птахівників, тваринників, які працюють у навчально-дослідному відділі, в саду, де зібрано багато сортів дерев та ягідників. Заслугує уваги вирощування на НДЗД Центру люфи і запровадження її у практику сільськогосподарського виробництва.

У колекційному відділі навчально-дослідної ділянки вирощуються рідкісні та екзотичні рослини, а також лікарські. Представляє теоретичний інтерес як для педагогів-дослідників так і для юннатів той факт, що колекційний фонд, зосереджений у позашкільних закладах освіти еколого-натуралістичного профілю, виступає водночас як предмет творчості і засіб творчості.

У 2000 році відповідно до листа МОН України від 27.01.2000 р. № 9 була проведена паспортизація навчально-дослідних земельних ділянок шкіл та позашкільних закладів освіти. За результатами проведених районних та обласних конкурсів на кращу навчально-дослідну земельну ділянку протягом трьох років навчально-дослідницька ділянка ОЕНЦУМ в області була однією з кращих.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Спільно з професором Миколаївського національного аграрного університету Самойленком М.О. продовжується сорто-вивчення суниць вітчизняних та закордонних сортів, завдяки чому в Центрі з'явився новий напрямок досліджень – ягідництво. Саме дослідницька робота на НДЗД в Центрі є початковою ланкою в розвитку творчих здібностей учнів.

Всього по області було проведено 135 дослідів.

Слід відмітити кращий досвід дослідницької роботи шкіл Миколаївського району (*Ковалівська ЗОШ, зав. ділянкою Андрейчев С.В., Зеленоярська ЗОШ, зав. ділянкою Коверко І.О., Радсадівська ЗОШ, зав. ділянкою Дорідова Ю.Є.*), (*Доманівська ЗОШ № 1 Доманівського району, зав. ділянкою Прежен Н.М.*), (*школи Первомайського району, зав. ділянками вчителі біології Третяк О.І., Коліна Л.А., Головченко Л.А.*), а також Миколаївська станція юних натуралістів (*зав. ділянкою Крептюк І.А.*), ОЕНЦУМ (*зав. ділянкою Волик С.С.*).

Багато цінних ініціатив виникає на Миколаївщині. Продовжують з'являтися нові аграрні трудові учнівські об'єднання у Миколаївському, Доманівському, Первомайському, Новоодеському, Вознесенському, Очаківському районах.

Одним із завдань позашкільних навчальних закладів цих районів є формування готовності учнівської молоді до трудової діяльності в умовах ринкової економіки. Саме в гуртках сільсько-господарського циклу вона має виробничу спрямованість. Тому трудові учнівські об'єднання в області пройшли шлях від сезонних, що були підсобною робочою силою, до самостійних.

А результати дослідницької роботи знаходять застосування на полях виробничої бригади і на присадибних ділянках селян.

Вищою формою реалізації творчих здібностей юннатів є робота МАН.

Впроваджуються нові форми роботи з творчою обдарованою молоддю, які

ґрунтуються на науково – практичних аспектах і мають індивідуальний психолого-педагогічний підхід: комплексні щорічні експедиції, консультації, лекції, ботанічна практика, дослідницька робота на екологічній стежці, практикуми. Щорічна літня експедиція до заповідника «Сланецький степ» показала добру теоретичну підготовку вихованців та повне засвоєння вмій і навичок польових наукових досліджень.

У ТВ МАН Миколаївської області хіміко-біологічного відділення працює 12 секцій у двох відділеннях.

У жовтні 2008 році слухачами хіміко-біологічного відділення було зареєстровано 105 членів наукових товариств учнів Миколаївської області. Підсумком роботи ТВ МАН став обласний конкурс – захист науково-дослідницьких робіт учнів. З 325 учасників обласного конкурсу – захисту 14 стали призерами, а 5 з них увійшли до складу команди Миколаївської області на Всеукраїнський конкурс-захист (*Андрющенко Олександр та Шумілова Олександра зайняли призові місця*).

Нові підходи до екологічної освіти у Центрі спрямовані не на здобуття готової інформації, а на активне застосування її в повсякденному житті.

Тому в області продовжують діяти громадські екологічні організації, зокрема: «Зелений промінь» у місті Вознесенську, «Екологічна варта» на базі Ольшанської ЗОШ І–ІІІ ст. Миколаївського району та міський дитячий загін РУСАЛу у місті Миколаєві і Вознесенська районна дитячо-юнацька організація «Соколина республіка».

З 2000 року в області значно активізувалася робота шкільних лісництв. Слід відмітити, що суттєво змінився зміст їх роботи. З великою відповідальністю ставляться до дослідницької роботи шкільних лісництв в Катеринівській ЗОШ І–ІІІ ст. Первомайського району, а вихованці гуртка «Друзі лісу» Ковалівської ЗОШ І–ІІ ст. Миколаївського району взяли

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

участь у III Всеукраїнському конкурсі «На краще учнівське лісництво середніх і позашкільних закладів освіти» у місті Києві і зайняли III місце.

Юннати Миколаївщини – активні учасники Міжнародних освітніх програм («Міжнародний інститут води», «Насіння – II», «Лишайники – біоіндикатори довкілля», екологічного конгресу «Живи, Земле», а також Всеукраїнського конкурсу «Мирний космос». Учнівська молодь області активно працювала у виконанні Міжнародної програми «Швидкоростучі рослини»).

На Миколаївщині стартують обласні та Всеукраїнські акції, конкурси, естафети: «Ми – юні господарі землі», «Ліси для нащадків», «Мій рідний край – моя земля», «Парад квітів біля школи», «Балки Миколаївщини», «Посади сад», «День довкілля», «День Землі», «Птах року», «Паркам і скверам Миколаєва – турботу юних», «Дзвони Чорнобиля», «Квітуха Україна», «В об'єктиві натураліста», «Юний дослідник», «День юного натураліста», регіональний конкурс юних акваріумістів, «Парки – легені міст і сіл», збір учасників екологічних експедицій, «Галерея кімнатних рослин», «Зелені завоївники».

За підсумками участі у Всеукраїнських масових заходах група дітей з Миколаївської області, яка відпочивала під час літнього оздоровлення у таборі «Юннат» у місті Києві, завжди була однією з найчисленніших, у порівнянні з іншими областями України.

Велика увага в ОЕНЦУМ приділяються психологічним аспектам творчості. Серед головних напрямків психологічної роботи з обдарованою молоддю можна назвати такі:

- організація взаємодії «наставник – вихованець»;
- впровадження форм і методів навчальної роботи, які зорієнтовані на особистість;
- створення творчої атмосфери, яка б не тільки стимулювала у вихованців

потребу в творчій самореалізації, а й сприяла глибокому та повноцінному емоційному переживанню творчого процесу.

У 2014 році для старшокласників було проведено серію майстер – класів та тренінгів: «Мистецтво публічних виступів», «Психологія емоцій».

На базі Інституту психології та соціального забезпечення Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського проведено тренінг – марафон для старшокласників «Психологія – молодь – сучасність» (в рамках діяльності форуму юних психологів Миколаївщини).

Нині настали сприятливі умови для подолання духовного занепаду нашого суспільства, відродження та розвитку національної освіти, культури. Настав час сприймати нашу історію очима і серцем українського патріота.

Тому важливим напрямком роботи юннатів Миколаївщини – народознавство.

Через вивчення і проведення народних свят, традицій, обрядів, звичаїв («Без верби і калини нема України», «Парад квітів біля школи», «Вклонімося хлібу – він святий») учні вивчають екологічні знання народу, що передаються із покоління в покоління.

Проведені масові заходи «Щедрий вечір», «Різдво Христове», «Українські вечорниці», «Козацький ринг», «Посівальники – провісники долі, щастя та добра», «Новорічний подарунок», «Ялинка без ялинки» допомагали національному вихованню учнів, пізнанню ними витоків української культури, свого родоводу.

Серед різноманітних напрямів діяльності в позашкільних закладах еколого-натуралістичного напрямку області був і такий, як виховання в юннатів серйозного ставлення до збереження і зміцнення власного здоров'я, озброєння знаннями з медицини та гігієни. Формування здорового способу життя реалізується через роботу гуртків. Вихованці гуртка «Краса і здоров'я» Центру (керівник

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Кухтіна Л.Г.) разом з волонтерами проводили лекції серед учнів 8–11 класів ЗОШ № 51 м. Миколаєва за тематикою «Бережіть зір», «Профілактика грипу», «Здоровий хребет. Постава». Цікаво був проведений обласний дитячий форум здоров'я, у якому брали участь юннати з 14 районів області, а також тренінг «Моє здоров'я в моїх руках». На базі ОЕНЦУМ постійно працює еколого-валеологічний лекторій. В кабінетах здоров'я області проводяться пресконференції «Екологічні проблеми області». Заслужує уваги робота довідкової служби «Лікаря Будьздоровченка». Особливо ефективним є проведення екологічних експедицій, які відкривають шлях до пізнання оздоровчої цінності природи, дають змогу використовувати вплив природи для гармонійного розвитку особистості, поновлення фізичних і духовних сил.

ОЕНЦУМ координує і забезпечує методичною допомогою педагогів області, а також районні та міські станції юннатів.

Щороку методична служба Центру розробляє і видає інструктивно-методичні рекомендації, програми, готує для преси, радіо і телебачення виступи, здійснює виїзди в райони області з метою надання конкретної методичної допомоги школам і позашкільним закладам, вивчає та узагальнює передовий педагогічний досвід, проводить семінари, майстер-класи.

Вона допомагає юннатам проводити різноманітні акції з охорони природи, тижні екології, кінолекторії, народознавчі свята, тематичні екскурсії.

Пам'ятають і шанують юннати ветеранів війни. Разом з ними діти висаджують дерева, як пам'ять про тих, хто віддав життя за рідну землю, а також проводяться зустрічі «Пам'ять», свята, організуються виставки.

21 століття. Відповідно до положення Державної національної програми «Освіта – Україна XXI» накреслені перспективи оновлення, шляхи реформування всього виховного

процесу еколого-натуралістичної роботи в Миколаївській області. Удосконалення екологічної освіти і виховання, формування екологічного мислення і культури школярів є одним з пріоритетних напрямків діяльності Центру. Позашкільні навчальні заклади Миколаївщини надають учнівській молоді широке поле для успішного втілення творчих задумів у практичний результат. Мова йде про навчальні, організаційні та методичні форми педагогічного процесу, інтелектуальний потенціал педагогічних працівників, форми діяльності і спілкування. У Центрі розробляються, вдосконалюються і пропонуються нові напрямки дослідницької роботи, які мають соціальне замовлення і дають прибуток, а також вчать основам сільськогосподарського виробництва. Юннати проводять велику роботу з впровадження озеленення міст і сіл області нових і малопоширених культур. Продовжується створення альпінаріїв. Результати дитячої праці експонуються на виставках: «Дари осені», «Щедрість рідної землі», «Хліб моєї України», «Квіти України», «Мій рідний край – Миколаївщина».

9 березня 2014 року Центр на базі обласного Будинку художньої творчості розпочав проведення конкурсу – виставки акваріумного дизайну «Весняний настрій». Проводяться командні змагання спритних та кмітливих «День зустрічі птахів», екологічні естафети «Чистий дім – чиста планета», «творчі звіти за підсумками навчального року на базі містечка «Казка», свята «Посвята в юннати».

За останні роки в ОЕНЦУМ почали працювати гуртки нових напрямків – фідодизайну, художньої вишивки, профільні гуртки для старшокласників з поглибленого вивчення біології.

Проводяться кущові семінари, конференції, координаційно-методичні ради, круглі столи. Педагоги Центру беруть участь у Всеукраїнських і міжнародних науково – освітніх проектах, співпрацюють з екологічними організаціями міста.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Методична робота в Центрі, яку виконує методична служба, має наукову спрямованість і старається задовольняти всі потреби основного замовника – керівника гуртка. Одним словом, юні друзі природи і їхні наставники – педагогічні колективи у пошуках нових форм і методів вивчення і збереження природи. Продовжують проростати нові паростки в юннатівському русі і появляються нові найяскравіші сторінки з його історії у третьому тисячолітті. Гомінливо сьогодні в навчальному закладі (*директор Троїцька Т.Б.*). Сюди йдуть зацікавлені і небайдужі до проблем довкілля діти, йдуть навчитися, пізнавати, розуміти та найперше любити природу.

Тому кожен хто побував у Миколаївському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді, відчуває справжню естетичну насолоду, викликану спілкуванням з прекрасним світом природи.

Інформаційна довідка про директорів та заклади ПНЗ еколого-натуралістичного профілю Миколаївської області

1996 рік. Роботу Миколаївського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді очолює Троїцька Таїсія Броніславівна, яка багато зробила для пропаганди екологічної освіти і натуралістичної роботи в області. Основна мета її роботи – професіоналізм педагогів, ефективність екологічної освіти і виховання, яка полягає не тільки в тому, щоб учнівська молодь вивчала і обговорювала екологічні проблеми і шляхи їх вирішення, а й брала особисту участь у виконанні конкретних природоохоронних завдань.

Кожний позашкільний навчальний заклад еколого-натуралістичного напрямку в області повинен виступати могутнім фактором відродження нації, виховання в учнівської молоді національної свідомості і самосвідомості.

Сьогодні педагогічний колектив Станції юних натуралістів міста Первомайська продовжує писати історію юннатівського

руху, де її директор з 2006 року і донині Шевченко Олена Петрівна своїм життєвим кредо вважає бути корисною і мати чисту совість. Удосконалюючи еколого-натуралістичну роботу, Олена Петрівна переконана, що досягнення та відмінна праця її колег стане справжнім поштовхом для розвитку та вдосконалення роботи всього колективу, а їхні натхнення, творчість та небайдужість до того, що вони роблять, стануть прикладом високої професійної майстерності. Важливо, щоб учнівська молодь сама усвідомила свій обов'язок перед природою і мала бажання брати участь у справі охорони природи.

Виховання активної громадянської позиції, розвиток філософського погляду на проблеми екології, активізація дитячого екологічного руху, розвиток творчої особистості – основна мета Новоодеської районної Станції юних натуралістів (*директор Піх Світлана Миколаївна з 2004 року*). Екологічне виховання учнів здійснюється через проведення різних масових заходів: екологічні екскурсії, експедиції, робота навчальних екологічних стежок, дослідницька робота тощо. Через профільні гуртки широко висвітлюються основні екологічні проблеми, вирішуються найважливіші природоохоронні питання. 2000–2015 роки – час розквіту натуралістичної роботи в районі.

Відповідно до вимог часу, соціального замовлення, інтересів дітей і підлітків удосконалюється природоохоронна робота на Станції юних натуралістів міста Миколаєва (*з 2005 року директор Ярошенко Наталія Григорівна*). Наталія Григорівна розуміє, що людство відчуває екологічну кризу, тому проблема охорони природи і раціонального природокористування повинна бути невід'ємною частиною всієї системи освіти. Удосконалюючи систему та форми еколого-натуралістичного, природоохоронного навчання і виховання, Станція юних натуралістів міста Миколаєва живе змістовним життям і продовжує писати історію юннатівського руху в районі.

ЗАХІДНИЙ РЕГІОН

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ВОЛИНІ

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр

Позашкільні навчальні заклади екологічного спрямування на Волині мають давню та славу історію. Зародженню юннатівського руху в нашому краї сприяли землеробські осередки. В архівах збереглися лише часткові та несистематизовані свідчення про освіту юнаків та дівчат переважно із заможних родин. Так відомо, що Губернська Земська Управа відношенням від 2 серпня 1913 року повідомила про відкриття двох професійних навчальних закладів: по обробітку дерева та сільськогосподарських земель. Про зростання інтересу населення до проблем трудового екологічного виховання свідчить створена 26 березня 1945 року в смт Рожище агротехнічна річна школа. У 1946 році перед юними дослідниками природи відкрила свої двері обласна дитяча технічна і сільськогосподарська станції. У 1952 році було створено, як окремий позашкільний заклад, обласну дитячу станцію юних натуралістів, яку

*Остапчук Валентина Адамівна,
директор Волинського обласного еколого-натуралістичного центру*

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

у 1993 році реорганізували у Волинський обласний еколого-натуралістичний центр. Нині – це сучасний позашкільний навчальний заклад, пріоритетним завданням якого є виховання екологічно вихованої сучасної молодшої людини. Педагогічний колектив Центру нараховує 19 керівників гуртків, 3 – методи, 3 – завідувачих відділами. З 2002 року директором Центру є Остапчук Валентина Адамівна.

Валентина Адамівна – грамотний аналітик і оптиміст з великим запалом ідей, планів, енергії, духовних і фізичних сил, вона здатна оперативно приймати відповідальні та компетентні рішення. Шукаючи нові підходи до визначення змісту та основних напрямків діяльності позашкільного закладу, Остапчук В.А. обґрунтовано підходить до визначення змісту, форм організації навчально-виховного процесу, перебудовує його, впроваджуючи перспективні інновації, нестандартні форми навчання, ставить нові завдання, що їх диктує час, шукає шляхи їх розв'язання, впевнена у своїх силах. А це – запорука дальшого поступу позашкільля. Очолюваний нею колектив відмічений численними державними та урядовими нагородами: подяками Кабінету міністрів, голови обласної ради, дипломами та грамотами.

Сьогодні позашкільна еколого-натуралістична освіта сприяє розв'язанню низки суспільно-важливих завдань. А це спонукає нас бути готовими до роботи в умовах надшвидкого ритму економічних та політичних змін, бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Серед цих завдань провідною є проблема біологізації сучасного освітнього простору, практичного спрямування екологічної освіти, виховання у підростаючого покоління відповідального ставлення до власного здоров'я та здорового способу життя, формування майбутніх повноцінних у соціальному відношенні громадян України.

Біологізація системи роботи закладу починається зі школи раннього творчого розвитку дитини, програма якої передбачає формування дбайливого ставлення до природи, збереження здоров'я вихованців. З цією метою плануються заняття під відкритим небом, заняття-милування за методиками В.І. Сухомлинського, екскурсії в природу, виставки малюнків, творчих робіт «Природа очима дітей», практикуми із виготовлення годівничок, шпаківень, екологічні акції тощо. Вже три роки поспіль на базі Центру діють групи раннього розвитку «Ластів'ята». Керівники гуртків на заняттях знайомлять маленьких вихованців із рослинним і тваринним світом,

явищами природи, навколишнім світом крізь призму англійської мови, вчать вести фенологічні спостереження, формують цінності здорового способу життя. Таке залучення дітей п'ятирічного віку до навчання слугує організації безперервної екологічної освіти.

Втілення сучасних технологій і науково-методичних досягнень у навчально-виховний процес здійснюється шляхом

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

інтерактивних форм навчання: відео-лекторіїв, експедицій, «зелених кла-сів», використанням у роботі з дітьми сучасних досягнень науки.

Популярністю серед вихованців центру користуються експедиції, походи до природного Національного парку «Прип'ять – Стохід», Шацького національного парку, заказника «Воротнів» та інші.

Роль позашкільних Центрів, станцій, відділів еколого-натуралістичного спрямування коригується загальною педагогічною системою, де поняття «загально-освітній» і «позашкільний» перестають бути альтернативними, поступово перетворюються на взаємопов'язані складові освітнього простору.

Активізовано роботу з питань розширення мережі відповідних гуртків. Як результат на базі позашкільних закладів у районах області створено еколого-натуралістичні відділи. Центр координує роботу трьох станцій (*еколого-натуралістичних центрів*) та шести відділів. На базі установи функціонує 97 гуртків 19 профілів, у яких займається близько 2000 вихованців.

Набули поширення в області школи екологічного виховання: загальноосвітні школи села Раків-Ліс Камінь-Каширського, Великий Курінь Любешівського районів та інші. Різноманітна дослідницько-пошукова, природоохоронна робота у цих школах дає учням глибокі екологічні знання і переконання. Як результат вони активно захищають та примножують природу, мають високу екологічну культуру, бережно по господарському ставляться до навколишнього середовища.

Важливим завданням сьогодення є збереження рослинного і тваринного різноманіття, відповідних санітарно-гігієнічних норм навколишнього середовища. Саме з метою стимулювання

позитивних соціальних дій і росту громадянської компетентності молодого покоління, розвитку інтересу до біологічних дисциплін, формування навиків вирішення актуальних проблем довкілля, професійної самовизначеності дітей вже тривалий час проводимо для своїх вихованців олімпіаду екологічного проєкту, де кожен учасник може познайомити із своїм проєктом, шляхами його виконання та наслідками для природи.

Вагомим засобом інтелектуалізації молоді, її оберегом від духовного руйнування є національна культура.. Художня творчість – універсальний фактор соціалізації особистості. Тому в області набули поширення масові форми екологічної культури – агітколективи, екологічні театри. Діяльність екологічного театру «Зорецвіт» Волинського обласного еколого-натуралістичного центру є важливим чинником формування екологічної свідомості. Кожен виступ учасників театру задіює усі сфери духовного життя людини – розум, почуття, волю, а також відкриває шляхи формування екологічного світогляду засобами художньої культури.

Педагогічному колективу Центру вдалося знайти свій шлях формування творчої особистості через залучення дітей ще із шкільного віку до наукових досліджень і творчих проєктів. Про це

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

свідчать успіхи вихованців у конкурсах, операціях, акціях як обласного так і всеукраїнського рівнів. Із 34 масових заходів юннати Волині здобули 52 призових місця.

П'ять років поспіль команда юних лісівників нашого краю займає призові місця на Всеукраїнському зльоті шкільних лісництв. У 2014 році Волинський край приймав юних дослідників лісу з усієї України, виборовши Гран-прі. Аграрні виробничі бригади Волині, агітколлективи чотири рази мали за честь приймати юннатів з усієї України, вибравши найвищі нагороди; юні зоологи на Всеукраїнському зльоті юних зоологів-тваринників традиційно виборюють призові місця. Всеукраїнський конкурс «В об'єктиві натураліста» засвідчив новий підхід до розв'язання проблем з охорони навколишнього середовища. Юні натуралісти Волині щороку здобувають у цьому конкурсі призові місця. Високий рівень науково-дослідницьких робіт показали вихованці Центру у конкурсах: «Природа – людина – виробництво – екологія», «Юний дослідник», «Юний селекціонер» та ін. Проведені обласні заходи на базах позашкільля підтвердили, що нам під силу відкривати і рости таланти, по-сучасному організовувати розвиток, дозвілля дітей,

виховувати у них прагнення жити цікавим, духовно-наповненим життям.

В області функціонують 42 шкільних лісництва, якими проводиться змістовна науково-дослідницька робота. Юні лісівники виявляють і ліквідують забруднення лісових ландшафтів, доглядають молоді насадження та створюють нові, досліджують флору і фауну рідного краю, оберігають ліс у пожежо-небезпечний період, допомагають працівникам лісового господарства у заготівлі лікарської сировини та насіння. Кращими в області є: Маневицьке, Цуманське, Колківське, Боголюбське та Кортеліське шкільні лісництва.

Широкого поширення набули учнівські агітколлективи. Традиційними є щорічні конкурси-виступи, де юні екологи показують свою роботу. Досягнення природолюбів області неодноразово були відзначені на всеукраїнських конкурсах. Як результат – у 2015 році Волинь буде приймати Всеукраїнський конкурс агітколлективів.

Протягом останніх років активізувалась робота на навчально-дослідницьких ділянках, у трудових аграрних об'єднаннях.

Навчально-дослідна ділянка – це лабораторія природи, школа майбутніх вчених –агрономів та спеціалістів багатьох різних професій. Працюючи на шкільних земельних ділянках, учні поглиблюють свої знання з біології, хімії, основ сільськогосподарського виробництва; в процесі практичної, дослідницької роботи вчаться спостерігати за фазами розвитку рослин, самостійно проводити нескладні дослідження, творчо вирішувати поставлені завдання, набувати практичних умінь та навичок роботи на землі. Сьогодні у навчальних

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

зкладах області функціонує 470 навчально-дослідних земельних ділянок, 45 з яких є зразково-показовими.

Навчити молодь працювати на землі, готувати її до продуктивної праці у сільському господарстві – головна мета трудових аграрних об'єднань, яких в області – 80. Продуктивна праця, дослідництво, технічна творчість, професійне навчання у виробничих бригадах є основними методами підвищення якості знань, практичних навичок, культури праці, трудового виховання.

У навчальних закладах організована робота 67 «живих» куточків. Започатковано проведення обласної виставки-конкурсу «Барвистий світ домашніх улюбленців». Вихованці мають змогу проводити фенологічні спостереження, закладати досліди на квітниках, вивчати рослинний і тваринний світ на зупинках екологічної стежки «Материнка», організовувати виставки у експозиційно-виставковому комплексі, актовому залі та кабінеті акваріумістики, керівники гуртків користуються матеріалами методичного кабінету, відеотекою, що вміщує 90 навчальних фільмів.

Педагоги Волинського обласного еколого-натуралістичного центру співпрацюють із науковцями Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Волинського інституту агрохімії і ґрунтознавства імені Соколовського, управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації, обласною радою Українського товариства охорони природи, управлінням лісового та мисливського господарства, Волинським обласним товариством захисту тварин, обласною спілкою кінологів, адміністрацією

природного національного парку «Прип'ять-Стохід». Розвивається співпраця із обласним відділенням Дитячого фонду України. З 2012 року на базі Центру функціонує громадська організація «Янголята», яка об'єднує дітей, що страждають аутизмом. Колектив Центру розвиває зв'язки з міжнародними екологічними організаціями. Започаткували українсько-польський проект з обміну досвідом трудового виховання підростаючого покоління «Фарм». Юннати області беруть участь у спільному українсько-американському експерименті з вивчення рослин, які побували у космосі, міжнародному науково-освітньому проєкті «GLOBE», українсько-німецькій експедиції з вивчення поселення очеретянки прудкої у волинських водоймах, з науковцями – екологами із Болгарії, Білорусії.

Оптимізації виховного простору сприяє введення оздоровчо-виховного семестру в структуру навчального року. Літній період для гуртківців є сприятливим для організації роботи стаціонарних екологічних навчально-оздоровчих профільних таборів, проведення виїзних комплексних, тематичних польових практик, експедицій тощо. Незабутні враження у юннатів залишає перебування у Всеукраїнському

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

таборі «Юннат», оздоровчому комплексі «Сонячний», «Супутник».

Для популяризації екологічних знань та ознайомлення широкого загалу з діяльністю юннатів Центру була започаткована рубрика «Голос природи» у передачі обласного радіо «Ми – діти Лесиноного краю». Масовим тиражем видано близько 28 методичних збірників. Створено «Банк анотованого передового досвіду», у якому розміщені роботи 37 педагогів області, які займаються екологічною освітою молоді. Матеріали про досвід їхньої роботи були вміщені у спеціалізованих журналах: «Педагогічний пошук», «Позашкілля», методичних збірниках.

Сім'я та позашкільний навчальний заклад – два важливі інститути соціалізації дітей. Дуже важливо в роботі з батьками спланувати роботу так, щоб змінити споживацьку мораль на творчу співпрацю через залучення їх до роботи у батьківських комітетах, піклувальних радах, родинних клубах тощо. Батьки мають бути нашими партнерами, помічниками й водночас експертами якості освітніх послуг.

Значна робота проводиться по зміцненню навчально-матеріальної бази Центру. Загальна площа приміщень становить 1512,8 кв². У структурі Центру функціонують лабораторії: екології,

сільського господарства, зоології, квітництва та декоративно-вжиткового мистецтва, зимовий сад, «зелений клас», клас акваріумістики. Вихованці мають змогу познайомитися із мешканцями живого куточка, проводити дослідження на навчально-дослідній земельній ділянці у дендропарку, на квітниках. Педагогічні працівники використовують на заняттях технічні засоби навчання, відеотеку екологічних фільмів.

Історія установи нерозривно пов'язана із педагогами-ветеранами юннатівського руху, які весь свій талант віддали справі екологічної освіти і виховання дітей. Чільне місце у ветеранській еліті посідає Г.О. Бугайова – перший директор станції, яка з 1 серпня 1952 року налагоджувала роботу обласної станції юннатів, створила колектив односторонців, визначили пріоритетні напрями розвитку позашкільної освіти на Волині. Її наступниками були Швець Г.Х., Олійник П.М., Тарасюк Т.О., Кацевич Л.С.

Все життя пропрацювали на станції юннатів, а потім і в еколого-натуралістичному центрі: Нестерук О.Я., Товстанюк Т.О., Гаврилюк М.І., Біян Н.Н., Сміла О.І., Марков Ю.М., Шолом А.Ф., Новак З.І.

Педагогічний колектив обласного еколого-натуралістичного центру проводить серед навчальних закладів Волинської області значну роботу спрямовану на забезпечення ефективного функціонування та взаємодії всіх підрозділів позашкільної системи, формування в учнівської молоді життєвої компетентності, здатності до усвідомленого вибору майбутньої професії.

Центр є потужним координаційним центром позашкільної еколого-натуралістичної роботи в області.

Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Луцької міської ради

Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Луцької міської ради створений у 2008 році. Основною метою роботи педагогічного колективу є розвиток життєво-компетентної, творчої особистості, здатної бути конкурентно-спроможною, успішно само-реалізуватися в соціумі. У Центрі впроваджуються здоров'язбережувальні та інформаційні технології на заняттях гуртків та у позакласній діяльності. Розроблено план роботи з обдарованими учнями, залучення їх до участі в міських предметних олімпіадах, конкурсах, науково-дослідницькій роботі, постійно поповнюється банк даних обдарованих дітей.

В освітньому середовищі міста значна увага приділяється спрямованості позашкільної освіти. Чим точніше буде визначено цей напрям, тим більш аргументовано ми зможемо захищати інтереси та стратегічні перспективи позашкільної освіти на всіх рівнях.

У комунальному закладі «Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Луцької міської ради» працює 8 гуртків з 4 напрямків в яких займаються 126 вихованців. Юннати вивчають основні біологічні теорії, застосовують теоретичні знання на практиці, ведуть активну природоохоронну діяльність. У процесі дослідницької роботи спостерігають за природою, вчать аналізувати і узагальнювати здобуті знання із наступним їх застосуванням.

Серед пріоритетних напрямів діяльності: робота з обдарованою учнівською молоддю, трудове виховання підростаючого покоління. Адже, у новій економіці знань, до якої людство рухається щоденно, особливо цінуються: інформаційна грамотність, винахідливе мислення, вирішення проблем, прийняття рішень, спільна робота у команді, ефективно спілкування, творчий підхід до справи,

висока працездатність. Все це і можна вважати навичками ХХІ століття та навичками мислення високого рівня.

Робота педагогічного колективу спрямована на створення в місті такого креативного освітнього простору, в якому питання його біологізації трактується як процес введення біологічних знань в основу його навчально-виховної, просвітницької та організаційно-масової діяльності. Це досягається не лише збільшенням кількості гуртків біологічного напрямку, але й збагаченням змісту програм гуртків усіх напрямів позашкільної освіти блоками (*модулями, розділами*) біологічного, природоохоронного змісту, широким застосуванням виховних програм, екологічно-просвітницької роботи, відповідної підготовки педкадрів, залученням наукового потенціалу до розробки тематики та здійснення дослідно-експериментальної роботи.

З метою привернення уваги громадськості до екологічних проблем регіону у місті проводяться культурно-просвітницькі заходи біологічного змісту. Традиційними стали відзначення найактивніших природолюбів, педагогів, навчальних закладів, які зробили вагомий внесок у справу збереження довкілля на урочистостях, присвячених Всесвітньому Дню Землі, Дню захисту навколишнього середовища, міських толоках, конкурсах екологічних агітколективів.

Пошук оригінальних і перспективних ідей та їх рішень дає змогу застосовувати інноваційні процеси в педагогічній діяльності закладу. Перед усіма педагогами стоїть конкретне завдання: кожне заняття гуртка, кожен захід повинен бути цікавим, сучасним, змістовним. Необхідно вдосконалювати матеріально-технічну базу, професійну підготовку педагогів, розроблювати та впроваджувати нові педагогічні технології. Переконані, що за нашим Центром – не

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

лише чисте майбутнє міста, а й чисті душі людей.

Педагогічні колективи позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування Волині весь свій талант, творчу ініціативу підпорядковують

одній великій меті – екологічному, трудовому вихованню і навчанню підростаючого покоління. За пройдений період було зроблено чимало, чимало досягнуто, але ми не зупиняємось на цьому. Попереду нові горизонти, нові здобутки.

Ківерцівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Ківерцівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – профільний позашкільний навчальний заклад, який засновано у 1994 році.

Він здійснює додаткову біологічну освіту, виховує любов до рідної природи, формує екологічну культуру, залучає учнівську молодь до практичної діяльності у сфері охорони природи, створює оптимальні умови для професійного самовизначення, здійснює пошук обдарованої учнівської молоді. Основними напрямками діяльності є: еколого-натуралістичний, декоративно-ужитковий, методично-організаційний, культурно-дозвіллевий, оздоровчий.

Центр еколого-натуралістичної творчості координує природоохоронну, еколого – натуралістичну роботу в районі, діяльність шкільних лісництв, трудових аграрних об'єднань, шкільних навчально-дослідних земельних ділянок. Організовує районні природоохоронні заходи, проводить і бере участь у районних семінарах, екологічних читаннях, проектах, виставках, надає консультації з основних питань природоохоронної еколого-натуралістичної роботи.

Сьогодні у закладі функціонує 47 різнорівневих гуртків, творчих об'єднань за інтересами еколого – натуралістичного, декоративно-ужиткового, народознавчого напрямків. Гуртковою роботою охоплено 828 дітей віком від 5 до 17 років.

Знайти справу до душі, розвинути свої здібності, підготуватись до сучасного життя допомагає дітям творчий професійний

педагогічний колектив, котрий нараховує 20 педагогів. За свою сумлінну працю педагоги – позашкільники нагороджені багатьма грамотами, подяками районного, обласного та всеукраїнського рівнів. Педагоги закладу працюють так, аби кожне заняття гуртка, кожний виховний захід були цікавими, змістовними, відповідали вимогам часу.

Із 2000 року директором Центру є Стецькович Ганна Федорівна. Педагог за покликанням. За час роботи проявила себе вмілим організатором дитячого і педагогічного колективу, вимогливим, принциповим керівником.

Площа приміщень, які займає заклад, становить 384 м², з них 241 м² займають навчальні приміщення. В Центрі створені умови для проведення навчально-виховного процесу, організації і проведення масових заходів, змістовного дозвілля вихованців. Створено навчальні кабінети: біології, квітникарства, екології та охорони природи, декоративно – ужиткового мистецтва, народознавчий. Є актовий зал, в якому організовано роботу екологічного відеолекторію. Навчально-дослідна земельна ділянка площею 0,75 га представлена ботаніко-рослинницьким та зоолого-тваринницьким відділом. Обладнано куточок живої природи, в якому мешкають представники різних систематичних груп тварин. Ботаніко-рослинницький відділ представлено квітково-декоративним відділком, що складається з колекційної ділянки, квітників, декоративних насаджень, дендрологічного відділку, ділянки лікарських

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

рослин, плодово-ягідного відділку, дендрологічної шкільки.

Прокладено маршрути навчально-пізнавальних екологічних стежок: «Ківерцівська», «Віконце в природу» (для вихованців ДНЗ та школярів молодшого шкільного віку).

В народознавчому кабінеті створено Куточок Хліба, в якому зібрані цікаві експонати, багата колекція зернових культур краю та хлібобулочних виробів.

В закладі діє агітколектив «Краяни», неодноразовий переможець районного конкурсу колективів екологічної просвіти.

На базі закладу створено дитячу громадську організацію «Еколого-натуралістичний клуб», який став ініціатором проведення цікавих природоохоронних заходів у місті та районі.

Вихованці гуртків є активними учасниками і неодноразовими переможцями всеукраїнських, обласних, районних, міських конкурсів, проєктів, акцій, виставок, зокрема І місце у Всеукраїнському еколого-натуралістичному поході «Біощит» (2013 р.), переможці Всеукраїнської трудової акції «Кролик» (2012 р.), «Парад квітів біля школи» (2014 р.), Всеукраїнської

новорічно-різдвяної виставки «Новорічна композиція» (2013 р., 2014 р.), фінального етапу Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка «Зоологічна галерея» (2013 р.), «Мій рідний край – моя земля», «Годівничка» тощо. У 2005 році колектив Ківерцівського районного еколого-натуралістичного центру було нагороджено Почесною грамотою обласної Ради за активну діяльність по збереженню і примноженню природних багатств Волині, пропаганду екологічних знань та з нагоди Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища; грамотою управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації за перемогу в обласному конкурсі «Кращий позашкільний заклад року». Заклад атестовано на вищу категорію з відзнакою.

Сьогодні педагогічний колектив центру вбачає своє майбутнє у підвищенні якості додаткової позашкільної освіти, рівня наукового та навчально-методичного забезпечення, пошуку нестандартних форм і методів роботи по розвитку творчих здібностей вихованців, у поглибленій співпраці в галузі позашкільної освіти з міжнародними організаціями, фондами, програмами, проєктами.

Станція юних натуралістів м. Ковеля

Ужитті кожного закладу є пам'ятні і незабуті події. Але, мабуть, головне свято – це день, коли установа вперше відкрила свої двері – День її народження.

Станція юних натуралістів була збудована як шкільна теплиця для школи № 7 м. Ковеля. У цьому статусі вона проіснувала лише один рік. А 26 грудня 1975 року виконкомом Ковельської міської Ради народних депутатів було прийняте рішення № 326 про заснування власне станції юних натуралістів. І з 1 січня 1976 року розпочався для СЮН новий відлік – відлік самостійного та автономного існування.

Довгий час заклад очолювала Головань Зоя Іванівна, котрій вдалося зберегти структуру та колектив закладу у непрості 90-ті роки. Ядро колективу, сформоване у той час, є сьогодні носієм незапозиченого досвіду роботи у позашкільному навчальному закладі еколого-натуралістичного спрямування. Сьогодні на СЮН працює 9 педагогічних працівників: 7 керівників гуртків, директор та методист.

Серед найдосвідченіших педагогів станції слід відмітити Бобчук Віру Тимофіївну, котра сьогодні є директором СЮН. Віра Тимофіївна з 1987 р. пройшла увесь шлях від керівника гуртків

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

через посаду методиста(з 1993 р.) до посади директора, на яку її було призначено у 2006 р. Завдяки її старанням і наполегливості заклад за цей період зазнав кардинальних змін. Станція перетворилася на справжню оазу, а педагогічний колектив ще більш згуртувався для вирішення поставлених перед ним завдань. Багаторічний досвід роботи у позашкільній, знання його проблеми з середини, дозволило Вірі Тимофіївній по новому підійти до аспектів діяльності СЮН і перетворити заклад у конкурентоздатний і привабливий для замовників та споживачів освітніх послуг, у якому комфортно і педагогам і вихованцям. Новаторська діяльність Віри Тимофіївни стала підґрунтям для численних перемог та відзнак.

Сьогодні територія СЮН – чарівний зелений острівцець, оточений кам'яним муром багатоповерхівок, який забезпечує потребу міських дітей у змістовному дозвіллі, спрямовує, координує позаурочну і позашкільну еколого-натуралістичну роботу з дітьми у місті.

Здобуття знань на СЮН є доступним для будь-якого школяра міста і приміських сіл. Заняття у гуртках, навіть, у найважчі для Станції часи, були безкоштовними і доступними для дітей із сімей з різним рівнем достатку. Гуртковою роботою сьогодні (*всього 30 гуртків 10 профілів*) охоплено понад 430 дітей різного віку. До послуг гуртківців і вчителів відповідно оформлені кабінети, живий куточок, теплиця, колекційна ділянка, квітники, «зелений клас».

Квітництво – одна з найулюбленіших галузей юннатівської роботи. Квітковими рослинами можна не тільки милуватися, а й проводити з ними цікаві дослідження. Пріоритетним напрямком діяльності гуртків «Юні квітничарі» та «Ландшафтний дизайн» є естетичне оформлення приміщень та території Станції. Серед розмаїття форм і барв деревних і трав'янистих рослин

чітко вирізняються «мешканці теплиці». Під скляним дахом розмістилися два відділи: квітковий та овочевий. Окрасою квіткового відділу та своєрідною візитівкою є дивовижна тридцятирічна опунція, яка вже декілька років із притиском підпирає скляний дах теплиці. В теплиці чудово співіснують понад 100 видів представників тропіків, пустель та помірного поясу. Творчо працюють гуртки: «Юні овочівники», «Знавці лікарських рослин», «Юні зоологи», «Юні друзі природи».

Залучаючи дітей до гурткової роботи, педагоги намагаються зацікавити їх глибше пізнавати таємниці природи. Ознайомлення з рослинним світом, метеорологічними явищами дає можливість вихованцям орієнтуватися у природному середовищі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формувати правильну поведінку в природі. Щоб забезпечити сприятливі умови розвитку дітей, набір у гуртки розпочинаємо з дитячого садка. Це дає можливість своєчасно виявляти обдарованих дітей і стимулювати творчий потенціал особистості.

Юннатівське самоврядування у навчальному закладі виступає організатором та координатором численних акцій, операцій, масових заходів і є досить ефективним. Навчально-виховний процес не припиняється, навіть, улітку. Щороку у червні в закладі діє табір з денним перебуванням «Юннат». Постійно оновлюється матеріально-технічна база станції: переоснащено теплицю, перекрито дах, замінено вікна, поновлено навчальне обладнання.

За плечима майже 40 років плідної праці, а попереду – нові завдання, вирішення проблем сьогодення та майбутнього. Станція житиме! Це велике щастя – жити і працювати сьогодні, дбаючи про завтра.

Нововолинський центр позашкільної освіти Еколого-натуралістичний відділ

Жовтнева станція юних натуралістів заснована 8 квітня 1974 року відповідно до наказу Нововолинського міського відділу народної освіти № 14. Директором був призначений Добридень Василь Іванович. Чималий внесок у розбудову станції внесли: Мартинюк Раїса Данилівна, Бичак Михайло Іванович, Яворський Юрій Федорович.

Поступово зміцнювалась матеріально-технічна база установи, розширювалась мережа гуртків та збільшувалась кількість вихованців у них. Так, у 1981 році збудований гараж для утримання трактора, два вольєри для нутрій, а у 1983 році збудовано два типових крільчатники, придбано причіпний інвентар до трактора Т-40.

Робота по залученню школярів до практичних сільськогосподарських робіт здійснювалась на навчально-дослідній земельній ділянці (1,08 га). Для проведення дослідницької роботи у закритому ґрунті був збудований парник – 135 м², та овочесховище – 20 м². У 1990 році придбано вантажний автомобіль ГАЗ-52 та збудовано два гаражі.

Шість навчальних кабінетів загальною площею 260 м². і своєрідні земельні лабораторії повною мірою забезпечують навчально-виховний процес у гуртках: любителі домашніх тварин, юні рослинники, юні тваринники, квітникарі-аранжувальники, юні екологи, захоплююче лозоплетіння, різьба по дереву тощо.

У 2003 році на станції юнатів була організована Школа Народного ремесла, яка мала ремісничий напрямок діяльності. Вона розвинулася під впливом соціального замовлення та наявності високопрофесійних кадрів. На заняттях у гуртках захоплююче

лозоплетіння, різьба по дереву, художній розпис, народні ремесла відновлюються народні трудові традиції, обряди, звичаї, свята, ігри, фольклор. Народна мудрість полягає у використанні природної потреби дитини щось робити. У кабінеті лозоплетіння функціонує оформлена стаціонарна виставка майстрів народних ремесел.

Гуртки екологічного спрямування працюють у напрямку, що передбачає оволодіння учнями знань про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду екологічних проблем. Юні екологи у 2006 році розробили маршрут і проклали навчально-виховну екологічну стежку «Берегиня» протяжністю 2 км. Організували екологічну агітаційну бригаду «Сигнал». У 2007 році була створена екологічна відеотека, яка налічує понад 30 відеокасет.

За проведену екологічну роботу, акцію «Посади дерево» у 2006 році колектив СЮН був нагороджений Зеленою грамотою.

На жаль, рішенням Нововолинської міської ради Волинської області № 12/9 від 26.10.2011 р. Нововолинська міська станція юних натуралістів стала з 03.01.2012 р. структурним підрозділом – еколого-натуралістичним відділом Нововолинського центру дитячої та юнацької творчості. Проте, основне завдання колективу педагогів-природолюбів залишається незмінним: виховання людини праці, яка б вміла досліджувати багатства рідного краю, охороняти їх, вести спостереження, брати участь у природоохоронних та екологічних акціях, свідомо обирати свою майбутню професію.

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Учнів які вивчають, охороняють і примножують природні багатства рідного краю, проводять дослідницьку роботу з екології, біології, сільського господарства за завданнями вчених, працюють на навчально-дослідницьких земельних ділянках, доглядають за рослинами і тваринами, виконують ще безліч інших корисних і цікавих справ – любовно називають юннатами. Відлік історії юннатівського руху в Україні починається з 1925 року, коли організовано Київську дитячу біологічну станцію (*тепер Національний еколого-натуралістичний центр*), з'являються перші обласні, районні, міські агробіостанції, станції юних натуралістів.

В Чернівецькій області юннатівський рух простежується значно пізніше. Чернівецька область утворена 7 серпня 1940 року, та економічний і культурний розвиток краю призупинився з початком Великої вітчизняної війни. Після визволення області в перші ж роки почали працювати перші натуралістичні гуртки в школах Новоселицького, Заставнівського, Кельменецького, Сокирянського, Путильського районів. У 1945 році створюється натуралістичний відділ при Палаці піонерів у м. Чернівцях. В 1950 році за рішенням облвиконкому відкривається обласна дитяча станція юних натуралістів як окрема бюджетна організація.

1946–1948-мі роки найтяжчі для Буковини. Це роки розрухи, голоду, створення колгоспів, тому, напевне, розвивались і в школах саме гуртки сільськогосподарського напрямку, учнівські аграрні виробничі бригади, які вчилися вирощувати рослини, проводили значну суспільно-корисну роботу: допомагали дорослим зберігати урожай, боролись з шкідниками сільськогосподарських культур.

У 1946 році під керівництвом вчителя біології О.І. Дудник був створений гурток при Шипинецькій СШ Кіцманського району. Основну увагу учні приділяли роботі на навчально-дослідній ділянці. Саме тут уперше в районі був створений колекційний відділ, де в 1955–1957 рр. юннати вирощували гібридну кукурудзу.

У 1947 році почав діяти гурток юннатів у Стрілецькокутській СШ цього ж району. Першим керівником його став вчитель біології В.К. Бондарюк. На пришкільній ділянці юннати вирощували місцеві сорти сільськогосподарських культур, а також рідкісні рослини. Гурток тричі був учасником ВДНГ в Москві, а школа нагороджена трьома дипломами і медалями виставки.

У цей час у Подвір'ївській СШ Кельменецького району молодий біолог Г.Г. Писанка організовує юннатівський гурток. У 60-ті роки понад 100 її гуртківців обрали професію хлібороба, більше 20-ти – інші сільськогосподарські спеціальності.

З появою перших юннатських гуртків і по сьогоднішній день юннатівський рух на Буковині нерозривно поєднаний з вивченням, охороною і збагаченням навколишнього середовища. Велика увага приділялась і приділяється профорієнтаційній роботі серед школярів області, впровадженню в практику діяльності учнівських виробничих бригад (УВБ), учнівських лісництв (УЛ).

В 1959 році УВБ Клішківецької СШ № 1 Хотинського району обробляла 33 га землі, крім цього доглядала в колгоспі 60 телиць. По закінченню Клішківецької школи Люба Молдован працювала ланковою в своєму рідному колгоспі і отримала звання Героя соціалістичної праці. За її прикладом більшість випускників цієї школи пішли на роботу в бригади, на ферми.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

В дитячому колгоспі Тарнавської СШ Герцаївського району 53 хлопці і 72 дівчини обробляли 60 га орної землі, 5 га саду, 5 га винограду і за добросовісну працю були відмічені високими урядовими нагородами.

В господарстві дитячого колгоспу Диновецької СШ Новоселицького району нараховувалось 150 кролів, 12 свиней, 12 телят, а також за дітьми було закріплено 5 га буряків, 10 га кукурудзи, 5 га саду.

Особливо активно в 1959–1960 роки приймали участь юннати в обстеженні всіх плантацій картоплі на зараженість колорадським жуком, чим суттєво допомагали дорослим в боротьбі з шкідниками сільськогосподарських угідь.

В 1960 році в школах області працювало 485 гуртків (9 700) учнів. За профілем вони, в основному, були ботаніко-рослинницького і зоолого-тваринницького напрямку, в деяких школах були профільні гуртки по бджільництву, шовківництву і рибництву.

В березні 1961 р. бригадир УВБ Костичанської СШ Новоселицького району, учениця 10 класу Присакар Февронія виступила по радіо з закликом до учнівських виробничих бригад включитись у конкурс на кращу дослідницьку роботу. З 64 учасників конкурсу 15 УВБ працювали на площі не менше 5 га і виростили урожай кукурудзи в зерні понад 50–80 ц з гектара.

В 1961–1962 н. р. в школах області широко розгорнулась нова форма трудового навчання в зв'язку з рухом «озернят». Було організовано 350 ланок «озернят», які охоплювали 3750 юних послідовників Марка Остаповича Озерного. Тільки юні «озернята» Глибоцької СШ в 1960 році обробили 53 га землі.

В 1963–1964 роках в багатьох школах створені агрохімічні лабораторії, агрохімпункти. В більшості середніх шкіл працюють гуртки юних агрохіміків і ґрунтознавців, які приймають участь у складанні ґрунтових карт, складають схеми

вапнування ґрунту, вивчають добрива та розробляють системи удобрення.

Однією з форм поєднання навчання, виробництва і екологічного виховання стали шкільні лісництва. З року в рік лісництва міцнішають, удосконалюють свої організаційні форми, засоби охорони зелених насаджень, методи боротьби з їх ворогами.

Початок роботи учнівських лісництв у Чернівецькій області простежується з 1969 року, коли було створене Полянське учнівське лісництво. В перші роки свого існування в ньому нараховувалось 14 чоловік, які доглядали 3 га лісу. Вже в 1976 році за юними лісниками був закріплений ліс на площі 478 га, а кількість вихованців досягла 130-ти. Гордістю Полянського учнівського лісництва стає вперше на Буковині створена постійно діюча екологічна стежина, протяжністю 3 км, дендропарк, посаджений біля школи, кабінет лісового господарства.

В 1974 році учнівському лісництву було присуджено перше місце серед шкільних лісництв республіки за успіхи в соціалістичному змаганні під девізом «Юні господарі землі», а в кінці 1975 року, за досягнуті успіхи та участь у Виставці досягнень народного господарства СРСР трое членів шкільного лісництва Полянської середньої школи нагороджені медалями «Юний учасник ВДНГ»: золотою, срібною і бронзовою. Таких та інших нагород на рахунку учнівського лісництва є багато. Зокрема, в оголошеному Товариством лісівників України конкурсі на краще учнівське лісництво в 2002 році, учнівське лісництво Полянської ЗОШ посіло I місце і було нагороджене відеокамерою. Щорічно його вихованці виборюють право бути учасниками Всеукраїнського збору юних лісівників, де здобувають призові місця.

Серед першостворених учнівських лісництв добрих успіхів у природоохоронній і профорієнтаційній роботі домоглося Міжрічське (Чудейське) шкільне лісництво Сторожинецького району створене у 1970 році на базі Чудейського

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

лісництва Сторожинецького лісокомбінату. За учнями було закріплено ділянку лісу (70 га) в урочищі «Зубровиця», для проведення виробничої практики. На площі 0,5 га учні заклали шкільку лісових культур. Міжрічське лісництво сприяло оформленню в школі кабінету лісознавства, а лісопункт – кабінету механізації лісового господарства. У 1975 році Сторожинецький лісокомбінат подарував школі 40 костюмів лісника для активу школи, що ще більше підняло престиж шкільного лісництва і допомогло протягом 10–15 років займати перше місце не тільки в районі, але й в області.

На початок 1976 року в Чернівецькій області нараховується 9 шкільних лісництв, за якими було закріплено 788 гектарів лісу. Кращими із яких, крім вище вказаних, були Іспаське шкільне лісництво Вижницького району, Банилів-Підгірнянське шкільне лісництво Сторожинецького району.

Вже в 1986 році в Чернівецькій області діяло 20 шкільних лісництв, в яких було задіяно 1 430 учнів 7–10 класів. За лісництвами було закріплено 3 210 га лісу.

В 2005 році працює 26 учнівських лісництв та гуртків юних лісівників, до роботи в яких залучено понад 1 500 школярів. За учнівськими лісництвами області закріплено 2 166 га лісу, 4,47 га лісорозсадників, 2 га дендропарків.

На сьогоднішній день на Буковині найбільше уваги розвитку даних об'єднань приділяється в Сторожинецькому, Вижницькому, Хотинському, Заставнівському районах. Значна робота проводиться в Новоселицькому, Кіцманському, Герцаївському районах та м. Чернівці.

Серед кращих учнівські лісництва Полянської ЗОШ Хотинського району, Чорнівської ЗОШ Новоселицького району, Старожадівської ЗОШ та Комарівської ЗОШ Сторожинецького району, Стрілецькокутської ЗОШ Кіцманського району, Берегометської ЗОШ № 4 та Д. Шепітської ЗОШ Вижницького району,

Горошовецької ЗОШ Заставнівського району, Плосківської ЗОШ Путильського району. Команда юних лісівників Чернівецької області в 2009 році завоювала «гран-прі» на Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв і неодноразово ставала призером наступних зльотів. У 2010 році область приймала Всеукраїнський зліт учнівських лісництв у себе.

Але знову повернемося в 1979 рік, коли в січні кращі представники учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв, натуралістичних гуртків зібрались на 13 обласний зліт активістів шкільних трудових колективів. На той час в області діяло 133 учнівські виробничі бригади, 9 шкільних лісництв, 500 гуртків юннатів, 350 «зелених патрулів», 376 «голубих патрулів». Школярі області обробляли 2 500 га колгоспної землі, доглядали 1 500 га лісу, зібрали чимало зеленої маси, 8 тонн лікарської сировини, посадили понад 100 000 кущів, заклали 110 парків і алей.

Кращими з кращих зарекомендували себе бригади середніх шкіл: Тарасовецької, Боянської, Мамализької Новоселицького району, Клішковецької Хотинського району, Романковецької Сокирянського району, Зеленівської Кельменецького району, Горбівської Глибоцького району, Іспаської Вижницького району.

У змаганні гуртків юннатів перемогли вихованці Кострижівської СШ Заставнівського району, Чернівецької СШ № 4, Чепоносівської ВШ Хотинського району.

Всередині 80-х років в області створюються перші екологічні стежки: Полянської СШ Хотинського району, Банилів-Підгірнівської СШ Сторожинецького району, обласної станції юних натуралістів, Топорівської СШ Новоселицького району.

У 80-ті роки приділяється значна увага питанням шкільної реформи і, зокрема, перебудові трудового навчання і виховання.

Для того, щоб учні могли повністю опанувати професії доярки, механіка тваринницької ферми, а також для організації

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

суспільно-корисної продуктивної праці, в Брусницькій СШ Кіцманського району в 1987 році збудували учнівську мініферму. Колгосп виділив юннатам 3 дійні корови, 6 бичків, свиноматку та 18 поросят, а також 2 трактори і 1,5 га орної землі. Створення мініферми у школі не тільки допомогло розв'язати проблему професійного навчання і продуктивної праці, але й забезпечити їдальню молоком і м'ясом.

1988 рік для м. Чернівці і області був роком тяжкої екологічної кризи. Численні аналізи проб ґрунту, води і повітря свідчили про забруднення їх важкими металами та іншими токсичними відходами промисловості, що і привело до тяжкої хвороби наших дітей – алопеції. Довкілля Буковини вимагала негайного втручання. Поряд з дорослими активно включились в роботу старшокласники. Упорядкування територій шкіл, дитячих садків, власних дворів, перекопування газонів і клумб, пізніше засівання їх травами та квітами, очищення від сміття берегів річок і річечок, стеження за тим, щоб не спалювалось листя в зоні міста – це неповний перелік роботи екологічних патрулів.

В ці роки широкого розвитку набувають нові напрямки та форми юннатівської роботи: екоклуби, природоохоронні товариства, як одні з найбільш цікавих і дієвих форм, що поєднують здобуття певних знань про довкілля і практичні природоохоронні справи.

Перший клуб юних натуралістів в області був створений в Міжрічській СШ Сторожинецького району. Протягом багатьох років працював клуб «Берізка» при Банилівській СШ Вижницького району (*керівник М.Г. Шевчук*), природоохоронний клуб «Едельвейс» Сторожинецької СШ № 4 під керівництвом вчителя біології Гаврилюка Д.В., які неодноразово були призерами обласних та всеукраїнських конкурсів, учасниками ВДНГ СРСР (*м. Москва*), УРСР (*м. Київ*).

Цікаву форму роботи проводив багато років поспіль біокід «Арніка» Кіцманської СШ № 1 (*керівник Д.Є. Гуцуляк*).

У 1987 році створений екологічний клуб «Водограй» Банилів-Підгірнівської СШ Сторожинецького району (*керівник Приходько В.І.*). Заслужує на увагу діяльність екоклубу «Джерело» с. Кам'яна Сторожинецького району (*керівник Ю.С. Кучережко*), клубу «Арніка» с. Усть-Путила Путильського району (*керівник П.І. Гаврилащук*), клубу «Ромашка» Полянської ЗОШ Хотинського району (*керівник Банарь З.Ф.*), екоклубу «Лотос» Кельменецького ДЮОЦ (*керівник Гергелійник І.*)

При Борівецькій СШ в жовтні 1993 р. організовано Товариство юних екологів Борівців – ТЮЕБ, при Чернівецькому обласному еколого-натуралістичному центрі дітей та юнацтва в 1995 році – Чернівецьке обласне дитяче екологічне товариство «Паросток».

Так, результатом тісного співробітництва «Паростка» та ОЕНЦДЮ стали проведені численні експедиції, акції та операції по збереженню біорізноманіття, вивченню стану і впорядкуванню водойм басейнів річок Прут, Дністер і Черемош, щорічні дитячі екологічні фестивалі, присвячені Дню Землі, конкурси на кращий екологічний плакат, фотографію, літературний твір, численні екологічні семінари, школи тощо.

Юні екологи очищають джерела і річки, садять дерева і кущі, проводять акції по збереженню біорізноманіття. Тісно співпрацюють з українськими та міжнародними громадськими організаціями, проводять пропагандистську роботу.

В 1993–1994 роках, при підтримці Союзу «Врятування від Чорнобилів», організовано при школах Кіцманського, Заставнівського, Путильського районів та при обласному еколого-натуралістичному центрі десять радіологічних інформаційних навчальних пунктів, обладнаних необхідними приладами. Результати учнівських досліджень неодноразово друкувались у місцевій пресі, були представлені на всеукраїнських та обласних екологічних конференціях, семінарах.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Розпочинають свою діяльність наукові товариства еколого-натуралістичного спрямування. Одним із перших стало наукове товариство при Чернівецькому обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (ЧОЦЕНТУМ) відкрите у 1992 році і в 1996 році рішенням голови обласної облдержадміністрації реорганізоване в хіміко-біологічний факультет Буковинської малої академії наук, президентом якої став ректор ЧНУ, доктор біологічних наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки Костишин С.С. З 2011 року Буковинська мала академія наук отримала статус окремого позашкільного навчального закладу.

На даний час реалізацію позашкільної еколого-натуралістичної освіти в області, окрім Чернівецького обласного центру

еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, забезпечують профільні позашкільні заклади: – Заставнівський еколого-натуралістичний центр,

– Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді,

– міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької міської ради.

Через юннатівську школу за 70 років в нашій області пройшли десятки тисяч хлопчиків та дівчаток. Для багатьох з них вона стала визначальною в їх подальшій долі. Але і тим, хто не став біологом, зоологом, ботаніком або лісником чи садоводом, юннатівство допомогло на все життя зберегти любов, бережне й дбайливе ставлення до праці та до людей праці, до природи рідного краю.

Комунальний заклад «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Переможець Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників», нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України

Реквізити закладу: 58029, м. Чернівці, вул. О. Кошового, 57,
тел. 52-18-01, факс 57-81-34,
e-mail: kzchocentum@ukr.net
сторінка в Інтернеті www.chocentum.com.ua.

Історія закладу

Великий, прекрасний і багатогранний світ оточує людину. Знайти своє місце в ньому не так просто. Понад сімдесят років Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді допомагає у цьому дітям. Тут вчать примножувати добро, оволодівати знаннями, робити свій внесок у майбутнє країни. Це справжня школа любові до природи, праці та краси.

Історія закладу бере початок з післявоєнного 1945 року, коли при палаці

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

піонерів в м. Чернівці відкрили натуралістичний відділ. В 1950 році рішенням облвиконкому створена, як окремий позашкільний заклад, Чернівецька обласна дитяча станція юних натуралістів, яку очолив перший директор Любимов Олексій Петрович. В тому році при станції вже працювало 14 гуртків, серед яких були: городники і рослинники, юні зоологи, садоводи, шовководи, бджолярі. Станція мала добру матеріальну базу для роботи гуртків ботаніко-рослинницького відділу. У 1958 році площа навчально-дослідної ділянки становила 15,75 га куди входили: сад, ягідник, природний сінокіс, ставок, орна земля.

З 1954 по 1992 роки директорами станції юнатів працювали Ткаченко Г.П., Курявенко М.Т., Овідько І.Я., Сігін В.М., Морараш М.О., Брейгіна Л.І., Петрашук І.Ф., Гладій К.С.

У 1992 р. заклад перейменовано в обласний еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва. З цього року і по теперішній час на посаді директора працює Головченко Л.Ю.

В 2002 р. розпорядженням обласної ради заклад названий Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, а з 2007 р. – комунальним закладом «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» (ЧОЦЕНТУМ).

Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді являється координатором природоохоронної, екологічної, дослідницької, профорієнтаційної роботи з учнями; методичним центром для педагогічних колективів області з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної

освіти; здійснює постійний пошук і впровадження перспективних інновацій, нетрадиційних методик навчання і виховання, обґрунтовано підходить до визначення змісту, форм організації навчально-виховного процесу. В закладі створені і багато років поспіль працюють:

- «Еколекторій «Природа – наш дім» для учнів молодших класів (з 1997 р.),
- виїзна двохрічна заочна біологічна школа для учнів сільських шкіл (з 2001 р.),
- «Школа сімейного виховання для дітей сиріт» (з 2001 р.),
- «Школа еколідера «Шкільна екологічна ініціатива» (з 2006 р.).

В 2014 році відкрите творче об'єднання раннього розвитку «Малюк». Приділяється велика увага соціальному захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківської опіки, дітей з обмеженими фізичними можливостями. Педагоги центру працюють в спецшколах-інтернатах, діє програма «Здоров'я – найбільша цінність людини».

Для роботи з інтелектуально обдарованими дітьми та учнівською молоддю в Чернівецькій області створені соціально-педагогічні умови для використання можливостей співпраці наукового потенціалу і позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів. Ефективна співпраця налагоджена між обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та кафедрою ботаніки і охорони природи, кафедрою екології та біомоніторингу, іншими кафедрами Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

З 2013 року, відповідно до трьохсторонніх угод про наукову співпрацю між Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та 36-ма сільськими загальноосвітніми

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

навчальними закладами області, діє науково-освітній проект «Етнекологічні особливості та дослідження екологічного стану Буковини», який сприяє підвищенню професійного рівня сільських вчителів та освітнього рівня учнів, вчить об'єднувати зусилля для вирішення навчально-виховних та екологічних проблем регіону.

КЗ ЧОЦЕНТУМ здійснює організаційну роботу із залучення учнів навчальних закладів області до участі в обласних, всеукраїнських та міжнародних масових заходах де вихованці мають вагомі здобутки. Серед них міжнародні екологічні конкурси: «Енергія і середовище», вивчення і спостереження за станом навколишнього середовища за науково-освітньою програмою «Globe»; конкурси експериментально-дослідницьких робіт з природознавства «Юний дослідник, «Галерея кімнатних рослин», «Ліси для нащадків», «Вчимося заповідувати», «Юний селекціонер» тощо; трудові акції: «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Кролик», «Юннатівський зеленбуд» та багато інших.

Плеяда педагогів Центру – це творчі, ініціативні люди, які створюють умови для того, щоб заклад став острівцем людяності і гуманізму, творчості й постійного пошуку. Тут працює 16 основних педпрацівників та 8 сумісників, з них – 1 кандидат біологічних наук, 5 Відмінників освіти України, 1 лауреат обласної премії О. Поповича, 1 нагороджений нагрудним знаком «Василь Сухомлинський», 2 – нагрудним знаком «Софія Русова». Не один десяток років у позашкільній освіті: Жук О.Г., Кузьмінська В.В., Задобрівська Л.О., Чоботар С.Г., Головченко В.В.

Залишили після себе гарну пам'ять в історії Центру Давидович М.Ф., Гребенщикова Н.І., Тороус Л.О., Візитів М.І., Рачицька Л.С., Мельник І.Є., Метенко Г.В.

В об'єднаннях центру здійснюється найбільш наближена підготовка учнів до майбутньої трудової, наукової діяльності в галузях екології, біології, сільського господарства тощо. Понад тисячі вихованцям надаються не лише знання, але й уміння адаптуватись до соціальних умов, що постійно змінюються. В основу навчання покладено особистісно-орієнтований підхід, який допомагає реалізувати інтелектуальні здібності учнів, вибрати майбутню професію.

Через юннатівську школу за 70 років пройшли десятки тисяч хлопчиків та дівчаток. Для багатьох з них вона стала визначальною в їх подальшій долі. Самі навчають сьогодні дітей Мармиш Олексій, Сінгаєвська Тетяна, Чебан Тетяна, Сутяга Олександр. Стали науковцями – Павлуник Кароліна, Плеш Марта, Безрукова Тетяна, Кокощук Ірина, Шмараков Ігор, Румянцева Тетяна, Хлус Веліна, Жук Аліна, Хорбут Наталія, Дзензерська Оксана та інші. Школяркою прийшла на станцію юних натуралістів Руденко Світлана Степанівна. Зараз Руденко С.С. – доктор біологічних наук, професор кафедри екології та біомоніторингу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Світлана Степанівна тісно співпрацює з педагогами Чернівецького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, є ініціатором і учасником багатьох заходів, її вихованці неодноразово ставали переможцями міжнародних та всеукраїнських конкурсів, продовжують наукову роботу у різних наукових та вищих навчальних закладах країни.

Але і тим, хто не став біологом, зоологом, ботаніком або лісником чи садоводом, юннатівство допомогло на все життя зберегти любов, бережне й дбайливе ставлення до праці та до людей праці, до природи рідного краю.

Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Реквізити закладу: Чернівецька область, смт Сторожинець, вул. Богдана Хмельницького, 7,
e-mail: srcentum@gmail.com,
сторінка в Інтернеті:
<http://storozhinetskij-tsentum.webnode.com.ua/>

Історія закладу

Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (далі ЦЕНТУМ), створений рішенням VI сесії V скликання Сторожинецької районної ради 01 листопада 2006 року. Очолив заклад відмінник освіти України – Кучережко Юрій Сергійович, за плідну працю відзначений Почесними грамотами обласного управління освіти і Міністерства освіти та науки, нагороджений знаком «Софія Русова».

З 2014 року заклад очолює відмінник освіти України Демчук Степанія Михайлівна.

Навчально-виховний процес забезпечують 62 педагогічні працівники, в тому числі 27 основних, 35 – за сумісництвом. Укомплектовано 92 творчих об'єднань, що охоплюють 1 555 вихованців. Організаційно-педагогічна діяльність центру здійснюється за наступними напрямками: еколого-натуралістичний, біологічний, сільськогосподарський, квітково-декоративний, декоративно-ужитковий, фотонатуралістичний, еколекторії та учнівські лісництва, також здійснюється військово-патріотичне виховання.

Екологічний центр став школою навчання, виявлення та підготовки юних дослідників – майбутніх захисників

довкілля рідного краю. Цікаву інновацію почали здійснювати педагоги, створюючи експериментальні педагогічні майданчики, зокрема, як новий підхід у структурі екологічного виховання – природничий педагогічний комплекс на базі ДНЗ та навчальних закладів: дитячий садок – початкова школа – середня школа – старша школа.

Значна увага приділяється розвитку та підтримці творчих обдарувань. Щороку вихованці стають учасниками та призерами міжнародних, регіональних, всеукраїнських, еколого-натуралістичних конкурсів.

Позашкільний навчальний заклад успішно пройшов атестацію у 2012 році і згідно з рішенням Регіональної експертної ради – атестовано з відзнакою. А в 2013 році ЦЕНТУМ визнано серед кращих закладів і занесено до книги «Флагмани освіти і науки України», нагороджено Грамотою Міністерства освіти і науки України та знаком «Флагман освіти і науки України».

Чернівецький міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької міської ради

Реквізити закладу: 58021, м. Чернівці, Білоруська, 77, тел. 58-28-37,
e-mail: mcentum@meta.ua
сторінка в Інтернеті: <http://mcentum.edukit.cv.ua/>

Історія закладу

Відповідно до завдань, визначених соціальними ініціативами Президента України та Програми екологічної освіти в місті Чернівці на 2013–2017 роки, з 1 вересня 2013 р. розпочав роботу міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Ця подія – початок історії славетного закладу, міського осередку екологічної просвіти та виховання учнівської молоді.

Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – профільний позашкільний навчальний заклад, основним завданням якого є оволодіння вихованцями знань про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, створення умов для надання поглиблених знань з основ природничих, аграрних та лісогосподарських наук, професійного самовизначення та самореалізації учнівської молоді.

Діяльність центру спрямована на розвиток різноманітних форм роботи (*гурткова, індивідуальна, екологічні експедиції, практики, лабораторні роботи, участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах*), які дають можливість юним екологам формувати компетентності, необхідні у повсякденному житті, брати участь у природоохоронній роботі, активізують науково-дослідницьку, експериментальну, проектну, конструкторську та винахідницьку роботи в галузі біологічних та екологічних наук. З цією метою в структурі центру діє природничо-екологічний відділ.

Реалізація завдань і проблем, над якими працює педагогічний колектив, здійснюється завдяки запровадженню науково-методичних досягнень та

сучасних освітніх технологій, створенню відповідної матеріально-технічної, навчально-методичної бази, які спрямовані на гуманізацію та демократизацію навчально-виховного процесу. Педагогічний колектив закладу зосереджує особливу увагу в освітньому процесі на особистість, виявлення і розвиток її творчих та інтелектуальних здібностей, сприяє обґрунтованій реалізації особистих очікувань у майбутній професійній діяльності. Створює умови для надання поглиблених знань з основ природничих, аграрних та лісогосподарських наук. Спільно з вищими навчальними закладами виконують науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу.

Очолює заклад досвідчений педагог та умілий організатор, «спеціаліст вищої категорії», «учитель-методист» Баранець Оксана Станіславівна. Молода та життєрадісна людина, дбайлива мати, чарівна жінка, уважна донька та демократичний керівник, яку поважають колеги та люблять діти. Життєве кредо: «З вдячністю дивлюсь у минуле, з вірою у сьогоднішнє, з надією у майбутнє»

У закладі під її керівництвом працює 20 творчих, високопрофесійних керівників гуртків – це команда творчих, ініціативних педагогів, основне завдання яких – допомогти дитині реалізувати свої здібності. Наші вчителі певні, що вони поставлені на високо почесному місці, що їм надано чудову посаду, вище за яку нічого не може бути під сонцем.

Заставнівський еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва

Реквізити закладу: Чернівецька область, смт Заставна,
e-mail: zastavnaeco@meta.ua

Історія закладу

Рішення про створення станції юннатів в м. Заставна Чернівецької області було прийнято районною радою № 126/7 від 10 липня 1991 року. Відкриття закладу відбулося 15 серпня 1991 року. Тоді він називався еколого-краєзнавчий центр, тому що знаходився в приміщенні Краєзнавчого музею. Сьогодні наш центр є еколого-натуралістичним центром дітей та юнацтва.

Завдання нашої установи розширити соціальний простір, де дитина може розкрити і реалізувати свій творчий потенціал, професійно самовизначитися, одержати коштовні життєві орієнтири. Ми прагнемо виховувати у дітей свідоме ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, формуючи гігієнічні навички і засади здорового способу життя та культуру здоров'я; запобігати тютюновій, алкогольній та наркотичній залежності молоді; створювати системи пошуку, розвитку і підтримки юних обдарувань; зберегти та розвивати мережі гуртків у сільській місцевості, матеріально забезпечити гуртки необхідним наочним матеріалом. Один з основних принципів нашої роботи – співдружність зі школами, методичними об'єднаннями вчителів – біології, екології, географії. Центр здійснює цілеспрямовану роботу з педагогічними кадрами району, що виражається в наданні методичної та практичної допомоги заступникам директорів по виховній роботі, організаторам, керівникам природничих гуртків, вчителям.

Заставнівський ЕНЦДЮ співпрацює з ЧНУ ім. Ю. Федьковича (*кафедра екології та біомоніторингу та кафедра ботаніки*), ботанічним садом університету, Всеукраїнською дитячою спілкою

«Екологічна варта», громадською організацією «Паросток», обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, дитячими установами району.

Чимале місце в роботі займає підготовка і проведення міських та районних оглядів, конкурсів, виставок.

Склад гуртківців різноманітний: це й обдаровані діти, і педагогічно запущені, і діти групи ризику. Соціальний статус родин також неоднозначний. Це і неповні, багатодітні та важкі родини.

В закладі 3 робочих кабінети: клас акваріумістів, музей природи, методичний кабінет та актовий зал.

За час існування закладу його керівниками були: Лазарева Світлана Василівна (*з серпня 1991 року по листопад 2000 року*)

та Остапович Світлана Михайлівна (*з листопада 2000 року по сьогодні*).

Сьогодні у центрі працює 30 гуртків, що об'єднали 550 вихованців віком від 5 до 16 років.

ЮНАТІВСЬКИЙ РУХ НА ІВАНО-ФРАНКІВЩИНІ

**Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді Івано-Франківської обласної ради**

*Від творчого педагога –
До творчого гуртківця
ОЕНЦУМ – наш дім,
Що зітканий з проміння
З любові, радості та веселкових мрій,
Що зігріває цілі покоління
Це храм добра, утвердження надій...*

Ми живемо на рідній землі, серед чудової природи – лісів, садів, озер, річок, гір. І повинні пам'ятати, що природа буде в безпеці тоді, коли людина полюбить її просто за те, що вона прекрасна. Але краса така беззахисна, тендітна і ніжна. І наше завдання захистити її. Саме для цього і створені в області позашкільні еколого-натуралістичні заклади.

Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді – це обласний профільний еколого-натуралістичний позашкільний навчально-виховний заклад, який координує організаційно-масову, суспільно-корисну, дослідницьку, методичну діяльність. Педагоги Центру працюють над такими проблемами: оновлення форм і методів роботи з дітьми відповідно до вимог сьогодення; поширення нових форм екологічної освіти і виховання школярів; удосконалення

*Гудзик Тамара Василівна.
директор Івано-Франківського обласного
еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді*

компетентнісного підходу в системі виховної роботи. Колектив Центру – це команда творчих, ініціативних педагогів, основне завдання яких допомогти дитині знайти себе та реалізувати свої здібності. Головним у роботі Центру є: віра в дитину; надія на добро, щедрість,

Напрями роботи гуртків Центру

Напрямок роботи гуртків	К-сть груп	Вікові категорії			К-сть учнів
		Молодша	Середня	Старша	
Біологічний	13	45	113	8	166
Екологічний	16	119	73	30	222
Сільськогосподарський	4	–	45	15	60
Декоративно-ужитковий	20	181	61	16	258
Квітково-декоративний	7	8	53	30	91
Нетрадиційні нові форми	1	–	15	–	15
інші	6	45	45		90
Всього:	67	398	405	99	902

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

красу; любов до людини, природи, життя. Результативність роботи спільної роботи керівників гуртків та дітей: тільки в 2014 році переможцями

Всеукраїнського етапу стали 8, а обласного – 20 гуртківців та ТУО. В даний час з дітьми творчо працюють 23 педагоги з вищою освітою. Шість педагогів нагороджені нагрудним знаком «Відмінник освіти України».

В Центрі – два відділи: біологічний та організаційно-методичний. 67 гуртків працюють на базі загальноосвітніх навчальних закладів в 11 районах області з 20, що становить 55 %. А від загальної кількості гуртків це становить 55,2 % (37 ТУО). В шести спеціалізованих загальноосвітніх закладах – інтернатах обласного підпорядкування (з 17) є наші вихованці. Це становить 35,3 %. Позашкільну освіту еколого-натуралістичного напрямку отримують діти з особливими потребами в 12 гуртках (96 гуртківців). Створення сприятливого розвиваючого середовища для розкриття творчого потенціалу дітей з обмеженими можливостями, здійснюється через систему різноманітних форм та методів навчально-виховного процесу.

Кожна дитина – гарна, талановита. Прийшовши до нас у гуртки, вона має відчутти себе «своєю», частинкою великої, дружної, позитивної родини незалежно від того, з якої вона сім'ї. А завдання керівника – якомога більше пізнати кожного учня. За можливістю та необхідністю корегувати стосунки дитини та батьків, дитини й учителів, дитини та ровесників, учити дитину відвертості, адекватній поведінці, незалежно від виду занять. Актуальним завданням сучасної позашкільної освіти є розвиток творчого, нестандартного просторового мислення та застосування його у практичній діяльності.

Юннатівський рух на Прикарпатті бере початок у перші повоєнні роки. 21 травня 1945 року в м. Станіславі

(нині Івано-Франківськ) була створена Дитяча технічна станція з двома відділами: технічним та природничим. Природничий відділ з часом став називатись сільськогосподарським, а в 1948 році і сама станція стала називатись обласною дитячою технічною і сільськогосподарською станцією. З часом її було реорганізовано на два окремі заклади. Так 23 жовтня 1952 року була створена Станіславська обласна станція юних натуралістів, а в 1992 році перейменована в Івано-Франківський обласний державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, з грудня 2009 року – Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Івано-Франківської обласної ради.

Першим завідувачем був Пічкур І.В. з 1945 по 1947 рр., потім Губенко Олена Абрамівна – з 1947 по 1953 рр., 1953–1954 працювала Втулкіна Л.В., 1954–1959 – Яцужинський І.І., 1959–1960 рр. – Лосюк Іван Федорович, 1960–1965 рр. – Карпенко Ангеліна Миколаївна, 1965 –1968 рр. – Попова Тетяна Савічна, 1968–1971 рр. – Піпіко Володимир Іванович, 1972–1994 рр. – Михальська Оксана Дмитрівна, 1995–2007 рр. – Чапуга Надія Іванівна. В 2007 році директором призначена Гудзик Тамара Василівна.

Гудзик Тамара Василівна народилася 20 вересня 1957 р. в м. Самбір Львівської області. З 1974 по 1979 роки – студентка Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаніка. Отримала спеціальність «Вчитель історії і суспільствознавства, методист виховної роботи». До 1980 р. працювала вчителем історії ЗОШ № 14 м. Кіровограда. З 1980 по 1984 роки працювала організатором позакласної і позашкільної роботи, вчителем історії Тисменицької ЗОШ Івано-Франківської області. У 1984 році призначена на посаду методиста виховної роботи обласного інституту удосконалення вчителів; з 2003 р – заступник

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

директора, методист обласного державного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Нагороджена знаком «Відмінник освіти України» (2005). У 2011 році НЕНЦ надав очолюваному нею колективу сертифікат за підготовку, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду на тему «Проектування і реалізація моделей виховної роботи на засадах компетентнісного підходу». Результат праці – призові місця, грамоти НЕНЦ та МОН України колективу Центру, позашкільним та навчальним закладам області.

До сфери професійних інтересів Гудзик Т.В. належить: удосконалення координаційної, інформаційно-методичної роботи еколого-натуралістичного спрямування; впровадження нових проектів для підтримки ефективності позашкільної роботи; підняття рейтингу ОЕНЦУМ серед позашкільників.

В 1973 році було закінчено будівництво нової типової станції, де був виставковий зал площею 110 кв. м. На станції була чудова матеріальна база для роботи юннатів: теплиця площею 450 кв. м, в якій була прекрасна оранжерея (близько 150 видів кімнатних рослин), овочевий відділ, відділ для вигонки овочевих та квіткових рослин, крільчатник, парникове господарство на 100 парникових рам, багатий колекційний відділ, ягідник, голуб'ятник, живий куток, сад площею 0,8 га, польова та овочева сівозміни – площею 5 га (по вул. Жовтневій), невеликі кабінети для гурткової роботи. Для обробітку землі були 2 трактори, моторолер. Юні квітникарі в той час вирощували розсаду квіткових рослин, яку у спеціально виготовлених горщечках роздавали на семінарах біології для більшості шкіл області. Кошти, які отримували за розсаду овочевих культур, поступали на спец рахунок і використовувались для поїздок юннатів по країні. (На жаль, приміщення станції було зруйноване. На тому місці побудували житловий

багатопверховий будинок, саму станцію перевели в пристосоване приміщення фурнітурного заводу).

В ті часи працювали і літні табори «Юний натураліст» (обласні табори праці та відпочинку). Хоча облСЮН не мала своєї бази, проте обласні табори працювали щорічно на базі тих ЗОШ та шкіл-інтернатів, де було чому повчитися з питань охорони природи, дослідницької та натуралістичної роботи. До роботи залучались кращі біологи, путівками нагороджувалися кращі юннати області. Такі ж табори працювали і в районах та містах області. В 70-х роках, з виникненням в школах області шкільних лісництв, почали працювати і табори праці і відпочинку юних лісівників. Такі табори працювали в Коломийському, Надвірнянському, Косівському, Верховинському, Долинському та Богородчанському районах.

Учніські виробничі бригади в області виникли в 60-х роках. Так, в 1975 році працювало 114, а в 1985 році їх було уже більше двох сотень. За ними закріплювалися окремі поля (в загальних масивах колгоспів), а деякі бригади мали окремо відведені площі. В 70–80-х роках при кожній школі, де була організована УВБ, працювали профільні табори. Працівники облСЮН спільно з обласною сільськогосподарською дослідною станцією на допомогу УВБ систематично розробляли тематику з методикою дослідних робіт, залучали до допомоги у проведенні дослідної роботи на полях УВБ наукових працівників станції. Слід відзначити, що місцеві сортодільниці, колгоспи, на території яких працювали школярі, забезпечували їх всім необхідним для високопродуктивної праці і дослідницької роботи: виділяли добру землю, органічні та мінеральні добрива, посівний матеріал, техніку для обробітку.

Так сталося, що Івано-Франківський ОЕНЦУМ з 1996 року розташований в пристосованому приміщенні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

(колишній дитячий садок) по вул. Набережна ім. В. Стефаніка, 34-б, що є комунальною власністю Івано-Франківської міської ради. Загальна площа Центру 529,6 м², корисна площа для організації роботи – 356 м². Навчальні кабінети забезпечені дидактичними матеріалами та довідниковою літературою в обсязі, який дає можливість організувати навчально-виховний процес на належному рівні.

Виставковий, актовий зал, творча майстерня юннати з постійно діючими експозиціями результатів роботи учнів на НДЗД, обласних тематичних виставок та конкурсів є базою для практичних занять учнів шкіл, студентів, обміну досвідом роботи вчителів біології, керівників НДЗД, позашкільників.

Колектив Центру не стоїть осторонь подій сьогодення. В Центрі систематично проходять майстер-класи для дітей, батьки яких зараз знаходяться в зоні АТО. Це – виготовлення оберегів – «Лялька-мотанка – ангел-охоронець для воїнів АТО», в день святого Валентина діти з мамами та бабусями робили «Подарунок для тата»: сердечко з кави, валентинки-обереги та валентинки на дисках (*деку паж*), а також – «Сюрприз для мами», який підготували діти в перші весняні дні. У творчій майстерні юннати оформлена виставка творчих робіт дітей та дорослих «З Україною в серці творимо дива». Налагоджені міцні зв'язки з волонтерами нашого міста. Працівники закладу долучилися до допомоги воїнам ЗСУ.

Створена достатня база для спостереження і дослідження гуртківцями первоцвітів, рідкісних рослин, занесених до Червоної книги України, створено дендрарій, де органічно поєднуються декоративні хвойні, листяні деревно-чагарникові рослини, а також види інтродуковані з дикої флори Карпат. Обладнано лабораторію ботанічних досліджень, де проводяться практичні з рослинництва та квітництва,

живцювання деревно-чагарникових порід. Тут діти займаються експериментально-дослідницькими роботами з вивчення фаз Місяця на ріст і розвиток рослин.

Навчально-дослідна земельна ділянка Центру площею 0,193 га – справжня зелена лабораторія під відкритим небом для проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмою гуртків, для організації дослідницької та еколого-природоохоронної діяльності юннатів. Педагогами та гуртківцями проведена значна робота по збільшенню біорізноманіття флори у відділках: дендрологічному, квітково-декоративних рослин, лікарських рослин, овочевих культур. Тут проводиться робота з культивування 78 видів квітково-декоративних рослин, 21 виду лікарських, 57 видів деревно-чагарникових рослин, 15 видів овочевих культур. Окрасою території стали композиційні групи, створені дитячими руками: «Час рікою пливе...», «І каміння оживає», «В гостях у лісовичка». Завершується облаштування «зеленого класу», який слугуватиме для проведення практичних спостережень за рослинами у теплий період року, створено «бабусин город», облаштовано стежину здоров'я, зібрано колекцію дворічних та багаторічних рослин у квітнику безперервного цвітіння. Вже стало традицією щосені проводити в Центрі виставку квіткових килимів: під відкритим небом юннати творять свої шедеври з квітів, вирощених власноруч. Вони аж до морозів милують око дітям та дорослим.

Зоолого-тваринницький відділ представлений міні-зоопарком, де утримуються 174 представники 17 видів тварин. Всі мешканці відносяться до декоративних порід і є контактними. Для них створені комфортні умови перебування, що є дуже важливим для етичного виховання дітей і підлітків. Тут юннати проводять спостереження за особливостями успадкування ознак

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

у декоративних кролів та морських свинок, особливостями поведінки шиншил. В живому куточку проходять численні екскурсії.

Педагоги Центру активно працюють над розробкою тематики і методики спостережень та експериментальних робіт з рослинами та тваринами для зацікавлення дітей, стимулювання пізнавального інтересу до вивчення природи та усвідомленого ставлення до її охорони. З цією метою впродовж останніх років організовано обласні проекти: «Заквітчаймо рідну школу», «Доторкнутись серцем», «Майстерня з чистоти доквілля», складаються детальні каталоги представників всіх видів флори і фауни, якими опікуються вихованці Центру. В 2014 році в рамках обласного зльоту команд учнівських лісництв було закладено «Калиновий гай» в пам'ять героїв Небесної сотні. Відтепер 15 калинових кущиків символізують подвиг героїв Майдану.

ОЕНЦУМ здійснює координацію діяльності учнівських лісництв області. Свої здобутки юні лісівники презентують щороку на обласних змаганнях та зльотах, що проводяться з метою підвищення ефективності та якості організації природоохоронної, дослідницько-експериментальної роботи членів учнівських лісництв, виховання вмотивованого ставлення до охорони та примноження лісових багатств, свідомого вибору професії лісівника. Методисти Центру розробили «Положення про обласні змагання учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів».

В рамках змагань, що стали регіональними, проводиться: виставка-презентація досягнень учнівських лісництв; конкурсні змагання членів учнівських лісництв відповідно до етапів; конкурс науково-дослідницьких робіт або проєктів в галузі лісового господарства. А починалося все майже півстоліття тому, коли лісничий Печеніжинського

лісництва Коломийського лісокомбінату М.Й. Кудряк і директор місцевої школи М.В. Андрушко склали угоди про залучення старшокласників до роботи у лісовому господарстві. Так, у 1968 році було створене перше на Прикарпатті Печеніжинське учнівське лісництво. Почин знайшов підтримку у багатьох учнівських та виробничих колективах, і вже через півроку тут відбувся перший обласний семінар представників 19 учнівських лісництв. В 1979 році їх працювало вже 82: 6612 юних лісівників опікувалися лісом площею 5451 га.

У 1982 році на Прикарпатті відбувся Всеукраїнський конкурс юних лісівників. Урочище «Діброва» Солотвинського лісокомбінату Богородчанського району приймало посланців з усієї України. Того ж року делегація активу учнівських лісництв Івано-Франківщини представляла Україну в далекій Удмуртії на Всесоюзному зльоті активу учнівських лісництв. Кількість учнівських лісництв неухильно зростала, але уже на початку 90-х років з'явилися перші труднощі, що призвели до призупинення діяльності багатьох учнівських лісництв – наслідок нових економічних умов та запровадження ринкових реформ.

Зараз на Прикарпатті функціонує 22 учнівські лісництва, як результат тісної взаємодії школи і лісових господарств та наполегливої методично-координаційної роботи ОЕНЦУМ, де юні лісівники щороку мають можливість представляти результати своєї експериментально-дослідницької та лісовідновної роботи, свої знання з лісової справи. Відповідно до цих результатів найкращими є учнівські лісництва: Порогівської ЗОШ І–ІІІ ст. та Розсільнянської ЗОШ І–ІІІ ст. Богородчанського району, Пнівської ЗОШ І–ІІІ ст. та Бистрицької ЗОШ І–ІІІ ст. Надвірнянського району, Пістинської ЗОШ І–ІІІ ст. Косівського району. В 2011 році

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

учасник V Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв від нашої області – команда Пнівського учнівського лісництва Надвірнянського району виборола найвищу нагороду – Гран-прі, завдяки чому Івано-Франківщина отримала право приймати у себе команди учнівських лісництв України на VI Всеукраїнському зльоті в 2012 році, де учасник цього заходу від області – команда Порогівського учнівського лісництва Богородчанського району посіла I місце. На VII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв, що проводився у 2013 році у Київській області, команда від області виборола II місце. В 2012 році проведена ґрунтова робота з підготовки та організації VI Всеукраїнського зльоту команд учнівських лісництв загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, котрий відбувся 04–07 вересня 2012 року в смт Делятин Надвірнянського району.

Змагання, зльоти юних лісівників, обласні семінари керівників учнівських лісництв за активної підтримки спеціалістів обласного управління лісового та мисливського господарства стали рушійним фактором для поступового відновлення роботи учнівських лісництв у Яблунській ЗОШ I–III ст. та Дзвиняцькій ЗОШ I–III ст. Богородчанського району; триває робота з відновлення у Черниківській ЗОШ I–II ст. та Верхньомайданській ЗОШ I–II ст. Надвірнянського району.

Зростає рівень дитячих експериментально-дослідницьких, творчих робіт з рослинництва та сільського господарства, що представляють на щорічну виставку-конкурс навчально-дослідних земельних ділянок учнівські колективи з різних регіонів області, відкриття якої щоразу перетворюється на справжнє свято. У 2014 році учасниками такої виставки стали 37 учнівських колективів та 45 творчих учнівських об'єднань.

Вже традиційним стало проведення на базі ОЕНЦУМ обласних дитячих

екологічних конгресів «Живи, Земле!» з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, активізації науково-дослідницької, пошукової, експериментальної і практичної діяльності з вивчення охорони довкілля, формування екологічної культури учнівської та студентської молоді, пошуку ефективних форм роботи дитячих громадських екологічних організацій, привернення уваги органів місцевого самоврядування до регіональних екологічних проблем. Започатковано організацію таких дитячих форумів в 1999 році, в листопаді 2015 року юні екологи області зберуться уже на VIII свій форум. На секціях з юними дослідниками працюють, оцінюють результати їх роботи та дають кваліфіковані поради, рекомендації щодо подальшої їх діяльності науковці вузів Прикарпаття, державних установ охорони природи. На заключному пленарному засіданні кожного конгресу делегати приймають звернення до школярів, учнівської та студентської молоді, населення області.

Якщо в роботі конгресів беруть участь діти в основному середнього та старшого шкільного віку, то для молодших школярів щороку в квітні організуються обласні конкурси експериментально-дослідницьких робіт із природознавства «Юний дослідник». Основною метою цього конкурсу є пошук і підтримка дітей віком 9–11 років, які виявили здібності до експериментальної та дослідницької роботи в галузі природознавства та створення умов для творчої самореалізації учнів.

В останні роки спостерігається тенденція до підвищення якості представлених робіт, стає більш ґрунтовною підготовка дітей до участі в конкурсах, не складає труднощів, як для старших, так і для молодших школярів, використання для презентації своїх доробок комп'ютерної техніки. Відрадно, що впродовж останніх трьох конкурсів «Юний дослідник» та трьох конгресів неухильно збільшується (від загальної кількості

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

учасників) відсоток саме вихованців творчих учнівських об'єднань, які працюють в різноманітних позашкільних закладах. Це свідчить про якісний педагогічний потенціал еколого-натуралістичних центрів та станцій юних натуралістів та про покращення роботи з виявлення та підтримки обдарованої молоді.

Впродовж останніх трьох навчальних років випускниками ВЗБШ стали 16 вихованців, всього ж, починаючи з 2003 року, завершили навчання у біологічній школі 43 учні, 38 з них отримали посвідчення випускника ВЗБШ. Результати своєї дослідницької діяльності слухачі школи представляли на обласних екологічних конгресах, різноманітних профільних конкурсах Всеукраїнського рівня. Навчаючись у біологічній школі, вихованці здобувають додаткову біологічну, екологічну освіту, набувають життєвого досвіду щодо визначення подальшого шляху. Так, за останні три роки майже всі випускники стали студентами і успішно навчаються у вищих навчальних закладах Івано-Франківська, Чернівців, Києва.

Система методичної роботи в закладі – це процес інтерактивної взаємодії всіх методичних підрозділів, творчої співпраці адміністрації, методичних працівників, педагогів, що спрямована передусім на реалізацію загальної науково-методичної проблеми, що знаходять своє відображення в тематиці засідань методоб'єднань, творчих групах.

Згідно з планом роботи ОЕНЦУМ вивчається, узагальнюється та впроваджується в практику робота перспективного педагогічного досвіду та поповнення інформаційного банку даних з проблем організації методичної роботи в позашкільному закладі, формуванню здорового способу життя, роботи шкільних лісництв, організації дослідницької роботи в природі, нетрадиційних форм гурткової роботи, еколого-народознавчої роботи, як основи національного виховання роботи з дітьми. Методичні працівники

Центру вивчали перспективний педагогічний досвід роботи:

– методиста Яблунівського ЦДТ Косівського району Шевчук Г.Г. з питань методологічних підходів в організації методичної діяльності;

– методиста Івано-Франківської МДЕС Кашалаби О.М. з питань впровадження проектних методів роботи в умовах ПНЗ;

– керівника учнівського лісництва Порогівської ЗОШ І–ІІІ ст. Богородчанського району Дмитрів Л.П.;

– керівника гуртків ОЕНЦУМ Заячук І.В. з питань організації роботи з екологічного виховання на занятті гуртка;

– екологічної роботи і виховання школярів Яремчанської ЗОШ І–ІІІ ст. № 2 Яремчанської міської ради;

– Івано-Франківської МДЕС по організації роботи аромостежки «Зелена планета» та фіто вітальні «Цілюща краплина» керівника гуртків Рязанової Н.В.

– керівника гуртків ОЕНЦУМ Гордюк С.Ю. з питань формування національно-патріотичного і духовного виховання школярів в процесі гурткової роботи.

Методичними працівниками ведеться робота по підготовці нової генерації кадрів для позашкільних навчально-виховних закладів еколого-натуралістичного напрямку через проведення факультативів, практикумів, тематичних екскурсій, використовуючи матеріальну базу ОЕНЦУМ.

Надаються консультації, методична допомога студентам природничих факультетів вищих навчальних закладів нашого міста в написанні курсових робіт, підготовці до занять. Проводять практикуми для студентів біологічного факультету Прикарпатського Національного університету ім. В. Стефаніка.

Інформаційна діяльність обласного Центру нині в творчому пошуку нових форм і засобів у виявленні та розвитку

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

дитячих інтересів, обдарувань, талантів через творчу діяльність педагогічних працівників, постійне вдосконалення організаційно-методичної та експериментально-дослідницької діяльності разом з педагогами області.

Педагогічний колектив закладу працює над вдосконаленням методики позашкільного педагогічного процесу, яка будується на обов'язковому заохоченні різнобічного творчого самовиявлення школярів, створенні оптимальних особистісних стосунків, розвиває, доповнює знання та навички, вдосконалює їх. Методичні працівники Центру координують позакласну та позашкільну роботу із дітьми та учнівською молоддю області з питань формування всебічного їх розвитку, активної громадянської позиції, національного та патріотичного виховання.

Багато спільних виховних заходів до яких залучаються державні та громадські організації, педагоги та учні шкіл, дошкільних навчальних закладів, батьки, діти патріотичного та народознавчого спрямування проходить з ініціативи ОЕНЦУМ.

На базі меморіального музею-комплексу жертв комуністичних репресій відбулася молодіжна акція «Різдво в «Дем'яновому Лазі». Гуртківці Центру представляли екологічний вертеп з презентацією «Різдвяна феєрія». «Благослови, мати, весну закликай...» – спільний захід, який провели вихованці ДНЗ, гуртківці Центру та учні школи до дня Стрітєння. Чудові Андріївські вечорниці провели гуртківці Центру та вихованці ДНЗ, які так запам'яталися батькам та всім присутнім на заході. Перед учасниками обласного семінару-практикуму виступ гуртківців супроводжувався тематичною мультимедійною презентацією «Наші обереги».

Спільними між гуртковими заходами відзначаються Шевченківські дні. Діти роблять ілюстрації до творів Кобзаря, випускають стіннівки, беруть участь

в конкурсах та флешмобах, декламуючи його твори. До ювілею Т.Г. Шевченка підготовлено мультимедійну презентацію «Ти в моєму серці, Україно, думою Шевченка гомоніш...».

Історія будь-якого народу містить періоди і дати, які є вирішальними та доленосними у його житті. Ми повинні пам'ятати і не забувати героїчні сторінки, коли проливали кров патріоти. Адже хто не знає минулого, той не вартий майбутнього. Україна не раз піднімалася з колін. Побита і вся в ранах, та нездоланна для ворогів, вона йшла під їхні кулі, щоб захистити всіх своїх дітей. Терновим шляхом дійшла Україна до сьогоднішніх днів. Здавалось все скінчилося, давно минуло і більше ніколи не повториться.

Урок-реквієм «У пам'яті немає забуття...» провели в меморіальному комплексі-музеї жертв комуністичних репресій «Дем'янів Лаз» (*завідувач М. Фрейк*). Перед присутніми постала історія України від героїв Крут та жертв «Дем'янового Лазу» до героїв сьогоднішніх днів. На виховному заході були присутні воїни 5-го батальйону 128 гірськострілецької дивізії, активісти та волонтери Громадянського корпусу полку «Азов», ветерани УПА, громадськість, молодь, діти. Вагомий вклад в успішне проведення уроку внесли Івано-Франківська духовна семінарія та бюро з питань екології УГКЦ.

Метою заходу було висвітлення яскравих сторінок героїчної багатовікової боротьби нашого народу проти московських окупантів, виховання учнівської молоді в дусі патріотизму і готовності до захисту суверенітету та єдності України від посягань ворога, вшанування світлої пам'яті борців, що віддали своє життя за український народ. Спільний захід був проведений педагогами та вихованцями ОЕНЦУМ (*дир. Т. Гудзик*), вчителями та учнями Загвездянської ЗОШ І–ІІІ ст. Тисменицької районної ради (*дир. П. Маліборський*), Крихівецької

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

ЗОШ I–III ст. (дир. О. Форкуца), СЗОШ I–III ст. № 1 (дир. Л. Мурга), ЗОШ № 25 (дир. С. Якимів) Івано-Франківської міської ради.

Велику увагу методичний колектив приділяє одному з важливих розділів навчально-виховного процесу – організаційно-масовій роботі та розробив стратегію проведення масових заходів та виділив основні її напрямки:

- еколого-натуралістична діяльність;
- природоохоронна, експериментальна та науково-дослідницька робота;
- народна творчість;
- масово-розважальна та оздоровча діяльність;
- соціально-реабілітаційна робота, інтеграція дітей з особливими потребами в активне суспільне життя.

Результатом творчого пошуку методичних працівників ОЕНЦУМ є постійна просвітницько-пропагандистська діяльність, створення інформаційно-методичної бази для навчально-виховного процесу позашкільних закладів області. З цією метою щороку готується та видається ряд методичних матеріалів, а саме: збірок, рекомендацій, розробок, методичних бюлетенів, сигнальних листівок, методичних статей тощо. Всього впродовж останніх років підготовлено більше 100 розробок, буклетів.

Серед форм впровадження в практику прогресивних методичних технологій є комплекс заходів по підвищенню педагогічної майстерності, серед яких: творчі звіти педагогів, підсумкові та відкриті заняття, майстер-класи, захист робочого місяця тощо.

Планування організаційно-масової роботи здійснюється відповідно до плану масових заходів з учнівською молоддю Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Щороку, традиційно організаційно-методичний відділ організує та проводить регіональні масові заходи – обласні виставки-конкурси та акції: обласна виставка «Великодні передзвони», виставка

квітково-декоративних композицій до Дня працівників освіти, обласний заочний конкурс-огляд «На кращу навчально-виховну екологічну стежку». Проводять також обласний етап та забезпечують участь у Всеукраїнському етапі таких заходів: «Новорічна композиція», «Український сувенір», «Годівничка», «День зустрічі птахів», «Українська палиця», «В об'єктиві натураліста», колективів екологічної просвіти агітбригад загальноосвітніх та позашкільних навчально-виховних закладів, дитяча еколого-краєзнавча естафета «Малі річки – життя України», Міжнародні екологічні конкурси («Здоров'я може бути смачним», «Правдивий світ птахів», «Веломанія») та участь у профільних у Всеукраїнських масових заходах: «Галерея кімнатних рослин», «Біоцит», «Вчимося заповідувати», «Парки – легені сіл і міст», «Мій рідний край – моя земля», «День юного натураліста», «Птах року», «Географічний майданчик», «Енергія і середовище», «ІнтелЕКО Україна», «Зелена планета», «Дотик природи» та інших.

Регіональна обласна виставка-конкурс «Великодні передзвони» стала улюбленою серед вихованців позашкільних закладів області. Про це свідчать така дані – щорічно експонується понад 400 творчих робіт за номінаціями: імітація Великоднього кошика, святкова композиція, писанка, рушник, форм-робота.

Традиційно організуються масові заходи у Центрі до Дня працівників освіти: виставка квітково-декоративних композицій, на яку юннати представляють композиції з природних матеріалів: живих квітів, сухоцвітів, ягід, фруктів, овочів тощо та «квіткові килими». Цього року тематика виставок – «Свою Україну любіть...», в якій взяли участь 21 керівник гуртків ОЕНЦУМ, було представлено 35 композицій.

Регіональний обласний заочний конкурс-огляд «На кращу навчально-виховну екологічну стежку», що традиційно

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

відбувається через 2 роки, приурочений до Дня охорони навколишнього природного середовища (5 червня). В області діє 245 екологічних стежок, які пропагують кращий досвід своєї роботи, активізують навчально-виховну роботу з питань охорони природи.

В Центрі діють дві навчально-виховні екологічні стежки: «З любов'ю до природи» та «Виховуємо красою». Екологічна стежка «Виховуємо красою» створена у березні 2011 року з метою виховання екологічно-грамотної поведінки дитини, в природному середовищі, поширення знань про природу та людину як її невід'ємну частину. Юннати Центру проводять чисельні екскурсії для учасників обласних семінарів-практикумів, керівників гуртків, вчителів та учнів шкіл, студентів, вихованців позашкільних навчальних закладів області. Основними формами роботи на екологічній стежці є:

- Проведення екологічних досліджень та спостереження антропогенного впливу на різні групи біогеоценозу;
- Проведення трудових десантів з прибирання смуг річки Бистриці Солотвинської;
- Інтродукція рідкісних рослин.

Педагогічний колектив закладу співпрацює з державними, науковими, громадськими організаціями, управліннями, зокрема: обласним управлінням лісового та мисливського господарства, обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Державним управлінням охорони навколишнього середовища, обласним навчально-методичним центром культури і туризму Прикарпаття, Українським товариством охорони птахів, інститутом Мистецтв та Природничим інститутом Прикарпатського Національного університету ім. В. Стефаника, Національним медичним університетом, Національним технічним університетом нафти і газу, інститутом гірського лісівництва, Івано-Франківським

краєзнавчим музеєм та музеєм мистецтв Прикарпаття, Всеукраїнською дитячою спілкою «Екологічна варта» та іншими.

З Галицьким Національним природним парком, Карпатським Національним природним парком, Державним підприємством «Лісівничо-екологічним просвітницьким центром», підписано угоди про співпрацю, формами якої є:

- проведення спільних теоретичних семінарів та семінарів-практикумів;
- залучення працівників закладів до організації, проведенню очних та очно-заочних масових еколого-натуралістичних заходів, а саме: виставок, конкурсів, акцій, зльотів, конгресів, фестивалів тощо;
- організація екскурсій, проведення масових заходів екологічного змісту, пізнавально-розважальні вечори, конференції, засідання;
- практична природоохоронна та експериментально-дослідницька діяльність здійснюється через різноманітні форми – шкільні лісництва, натуралістичні гуртки, клуби, екологічні екскурсії, експедиції, створення екологічних стежок тощо.

Велику роль у позашкільному русі відіграли районні та міські СЮН, які починаючи з 1974 року почали відкриватися в області. Першою в області відкрито Городенківську РСЮН, далі Коломийська, Калуська, Івано-Франківська, Яремчанська міські Надвірнянська, Снятинська, Богородчанська, Косівська районні станції (всього 9). Починаючи з 1993 року кількість станцій нашого профілю зменшилася. Координаційно-методична функція ОЕНЦУМ, як організатора масово-натуралістичної роботи, екологічного виховання, природоохоронної, експериментально-дослідницької роботи в позашкільних навчально-виховних закладах здійснюється в області через чотири районних та одну міську станцію (еколого-натуралістичні центри):

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Городенківська районна станція юних натуралістів (*директор Лукинюк Мирослава Василівна*);

Надвірнянський районний еколого-натуралістичний центр для дітей та юнацтва (*директор Андрусяк Лариса Василівна*);

Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція (*директор Левицька Ганна Василівна*);

Снятинська районна станція юних натуралістів (*директор Куравський Любомир Іванович*);

Богородчанський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (*директор Скрипник Наталія Іванівна*).

Ця цифра не змінювалась на протязі вже декількох років.

Снятинська районна станція юних натуралістів

У 1989 році в Снятинському районі Івано-Франківської області була створена районна станція юних натуралістів. Першим директором став Кобилюк Богдан Григорович. В школах району працювало 43 гуртки, які вели вчителі біології. До 2005 року Снятинська районна станція юних натуралістів мала свою матеріально-технічну базу. Всі школи району (*крім радіоактивної зони*) мають земельні навчальні ділянки та сади.

З 2008 року станцію юних натуралістів очолює Граб'юк Інна Василівна. В районі нараховується вже 24 гуртки, якими охоплено 360 учнів міста та району. Станція орендує кімнату в приміщенні будинку ЦДЮТ. З 2012 р станцію очолив Куравський Любомир Іванович. Позашкільною роботою еколого-натуралістичного напрямку охоплено 345 учнів району, які займаються у 23 гуртках. Колектив нараховує 7 педагогів. За роки роботи станції юних натуралістів вихованці брали участь і ставали призерами обласних екологічних конгресів, МАН, численних натуралістичних конкурсів, нагороджені цінними подарунками та путівками у табори відпочинку «Артек», «Молода гвардія».

Директор Снятинської районної станції юних натуралістів – Куравський Любомир Іванович. Дата народження: 28 грудня 1978 р. Місце народження: Івано-Франківська обл. Снятинський район с. Задубрівці. Освіта: вища, закінчив Чернівецький державний

*Куравський Любомир Іванович,
директор Снятинської районної станції
юних натуралістів*

університет ім. Ю. Федьковича, викладач історії, 2001 р. Трудова діяльність: 2001–2008 р. – вчитель історії, 2008–2012 р. – методист Снятинської станції юних натуралістів, з 2012 р. – директор Снятинської станції юних натуралістів. Стаж роботи на посаді – 3 роки.

Педагогічне кредо: «Вміння знаходити обдарованих дітей – талант, вміння їх вирощувати – мистецтво. Але найважливішим є любов до дитини».

Життєве кредо: «Не кажи світові про те, що ти хочеш зробити – покажи, як ти робиш».

Юннатівський рух Надвірнянщини

Вчарівному, мальовничому Прикарпатті не останнє місце займає Надвірнянщина – край, що тягнеться від зелених килимів родючих нив пониззя Бистриці до величавих Карпатських вершин. Високо в горах, вкритих могутнім лісом, напоєним духмяним запахом живиці, починають свій біг Прут і Бистриця. Надвірнянщина – край легенд, переказів, дзвінкоголосих пісень, відомий не лише своєю чарівною природою, славною і героїчною історією, але й талановитими людьми в минулому і сучасному.

Надвірнянщина відома як край туризму і курортів. Ще в давнину люди помітили цілющі властивості соляних джерел та настояного на гірських травах і глиці повітря. Так, у минулому столітті в смт. Делятин поблизу потічка Солонець виникли перші примітивні лікувальні заклади для лікування ревматизму. Згодом відомим кліматичним курортом стає Яремче, яке відоме з 1788 року як невелике поселення, що належало до села Дори. Екзотична природа, помірний клімат притягують сюди багатьох людей не лише з Галичини, але Варшави, Відня...

Тут будуються вілли, пансіонати, готелі, ресторани. Напередодні другої світової війни на курортах Яремче відпочивало до 10 тисяч чоловік. Як кліматичний курорт розвивалася Ворохта, особливо як «столиця» зимових видів спорту. В наш час у Ворохті та Яремче побудовано санаторії, будинки відпочинку, туристичні бази, табори для відпочинку дітвори. У Ворохті діє найбільший в Україні трамплін, де проходять змагання крилатих лижників.

Мальовнича природа, багатосніжні зими, захоплюючі гірські маршрути притягують сюди тисячі туристів з усієї України, з країн ближнього зарубіжжя, з-за кордону їдуть сюди люди, щоб познайомитися з героїчною історією нашого краю, з його працелюбними

*Андрусyak Лариса Василівна,
директор Надвірнянського районного
еколого-натуралістичного центру
для дітей та юнацтва*

славними людьми, щоб помилюватися одним з мальовничих куточків Прикарпаття. Надвірнянський район Івано-Франківської області один із найбагатших куточків, який славиться рекреаційними зонами, лісами, цілющими джерелами, флорою та фауною. Тому для юннатів є чудова база для дослідницької та природоохоронної роботи.

Юннатівський рух Надвірнянського району сягає своїм корінням у 20-ті роки минулого століття. З літа 1919 року Надвірнянщина, як і вся Західна Україна, опинилася під владою Польщі. Не дивлячись на жорстоке соціальне і національне гноблення з боку польської влади, по містах і селах краю відновлюють свою діяльність товариства «Просвіта», «Рідна школа», філія товариства «Сільський господар», курінь «Пласту», створюються кооперативи, відкриваються читальні. З кінця 20-х років розпочинають свою діяльність руханково-спортивні товариства «Луг», «Сокіл» – гідні продовжувачі славних традицій Січі. По суті

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

на Надвірнянщині не було такого міста чи села, де б вони не діяли. В 1937 році було проведено велике лугове свято, в якому взяли участь тисячі краян. На території краю підпільно діяли УВО і ОУН, які особливо мали великий вплив на молодь. Саме ці організації і започатковують перші юннатівські акції на Надвірнянщині.

Роботу юннатів продовжили радянські акції, зокрема акція «золотий вересень» 1939 року. Робота на НДЗД та допомога лісництвам проводилася учнями шкіл району в довоєнні та післявоєнні роки.

Перші згадки ветеранів юннатівського руху сягають 1964 року, коли були при школах гуртки «юні друзі природи». Такі гуртки були при Добротівській, Крисянській, Саджавській, Ланчинській, Верхньомайданській та Середньомайданській школах. Одним із керівників тогочасного гуртка «Юні друзі природи» була Петруняк Ганна Михайлівна, яка працювала у Добротівській школі. Саме вона стала керівником гуртків новоствореної станції юних натуралістів.

У 1968 році створено перше в районі Ланчинське учнівське шкільне лісництво. Ініціатором створення шкільного лісництва був Шевага Василь Петрович. Основним змістом діяльності є дослідницька робота. Вона поєднує навчання школярів з творчою працею в лісі і розсаднику, розширює загальний і політехнічний світогляд, залучає до активної і глибоко осмисленої праці. В процесі дослідницької роботи у членів шкільного лісництва формується характер, виховується воля та наполегливість.

Ланчинське шкільне лісництво сприяє працівникам державної лісової охорони у лісовідновленні, заготівлі лікарської сировини, насіння деревних порід і кормів для диких тварин, а також веде догляд за лісами, охороняє їх від пожежі, самовільних рубок, створює сприятливі умови для санітарів лісу, виготовляє шпаківні, огороджує і розселяє сірих лісових мурашок.

Масовість натуралістичної роботи вимагає її координації. І тому у вересні 1985 року відділом народної освіти Надвірнянського райвиконкому створено Надвірнянську районну станцію юних натуралістів (СЮН). 1 лютого 1996 року Надвірнянська райСЮН перейменована в Надвірнянський районний еколого-натуралістичний центр для дітей та юнацтва згідно наказу відділу освіти Надвірнянської районної державної адміністрації № 10 від 01.02.1996 р.

З 1 вересня 1985 року розпочав роботу 21 гурток, в яких займалося 326 учнів, а на сьогоднішній день організовано роботу 79 гуртків, в яких займається 1205 вихованців.

Директори закладу позашкільної освіти: з 1985 по 1999 роки – Ломпас Михайло Петрович, з 1999 року – Андрусак Лариса Василівна.

Андрусак Лариса Василівна – директор Надвірнянського районного еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва з вересня 1999 року. Закінчила Чернівецький державний університет за спеціальністю «Біологія», стаж педагогічної роботи 27 років. За час роботи зарекомендувала себе сумлінним, компетентним, дисциплінованим керівником. Добре володіє науково-теоретичним матеріалом, ґрунтовно обізнана із нормативно-правовими документами. Андрусак Л.В. – керівник гуртка-методист. Має випущену методичну розробку «Сторінками Червоної книги Надвірнянщини». Зібрано методичні матеріали на допомогу керівникам гуртків з народознавства, «Походження овочів», «Джміль та бджілка», «Легенди про рослинний та тваринний світ», «Загадки про рослинний, тваринний світ і явища неживої природи», «Зелене диво планети», «Живе диво планети», «Світ водних тварин», «У світі грибів». Займається видавничою діяльністю, вміло організовує еколого-натуралістичні заходи на районному рівні.

Колектив, очолюваний Ларисою Василівною, досяг вагомих успіхів, приймаючи активну участь у Всеукраїнських,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

обласних та районних конкурсах, акціях. За підсумками проведення відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» у 2012 році нагороджений як абсолютний переможець в категорії Рейтингу якості позашкільної освіти Дипломом «Флагман позашкільної освіти України» позашкільні навчальні заклади: в категорії «Позашкільні навчальні заклади районного підпорядкування».

Проблемне питання закладу: впровадження новітніх технологій та учнівського самоврядування в позашкільному

Городенківська районна станція юних натуралістів

Вже понад 30 років Городенківську районну станцію юних натуралістів очолює Лукинюк Мирослава Василівна. Приймавши естафету від свого попередника, вона зуміла не тільки зберегти, а й перетворити станцію у справжній координаційний пропагандистський центр натуралістичної і природоохоронної роботи в районі.

Багато працює над зміцненням матеріальної бази та розвитком дослідницької роботи як в школах так і самій станції. На сьогоднішній день матеріальна база станції дозволяє кожній дитині, яка приходить на заняття гуртка, задовольнити, в деякій мірі, освітньо-культурні потреби, досягти творчої самореалізації.

Гурткова робота сьогодні отримує новий імпульс через удосконалення і розробку нових програм еколого-натуралістичного, природознавчого та декоративно-ужиткового спрямування. Гуртківцями та керівниками гуртків рай СЮН виготовлено 50 скриньок для пожертв на лікування воїнів АТО які роздано у церковні громади району.

Навчати школярів співпрацювати з природою, оберігати і відтворювати свою землю – одне з основних наших завдань.

Наявність ініціативного педагога та зважена позиція керівника дозволили цьому найменшому в структурі освіти району

закладі з метою підвищення рівня екологічної культури і грамотності підростаючого покоління та активізації природоохоронної роботи.

Заклад в районі є координаційно-методичним центром з природоохоронної, навчально-виховної, дослідницької, натуралістичної роботи, організаційної роботи на НДЗД, природознавчої роботи.

Про високий рівень підготовки вихованців свідчать неодноразові перемоги на обласних та Всеукраїнських конкурсах, акціях, операціях, тощо.

*Лукинюк Мирослава Василівна,
директор Городенківської районної станції
юних натуралістів*

закладу посісти своє місце не тільки в освітньому просторі району, а й області та України. Під її керівництвом має безліч нагород як і сама станція, так і її керівник. Мирослава Василівна нагороджена нагрудним знаком «Відмінник освіти України», нагрудним знаком «Софія Русова», грамотою Міністерства освіти і науки України, грамотами управління освіти і науки ОДА, грамотами відділу освіти Городенківської РДА.

**Богородчанський районний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді**

У 1991 році засновано Богородчанську районну станцію юних натуралістів при відділі народної освіти Богородчанської райдержадміністрації. З 1 вересня 1991 року розпочали роботу 23 гуртки, в яких займалося 386 дітей. 15 грудня 2008 року станцію юних натуралістів перереєстровано на Богородчанський районний центр еколого-натуралістичної творчості. Загальна площа приміщень складає 75 м² (2 кімнати гурткової роботи, кабінет біології та екології, кабінет директора). На даний час у закладі працює 10 гуртків, в яких займається 160 вихованців. Головна мета екоцентру – прагнення дати гуртківцям якнайбільше додаткових знань з біології, враховуючи їхні інтереси та покликання, виховувати національно свідомих громадян, які нестимуть відповідальність за оточуючий світ природи, ощадливо використовуючи і старанно примножуючи її скарби. Девіз закладу: «Знай, люби, бережи»

Напрямки роботи:

- систематичність, безперервність екологічної освіти і виховання учнівської молоді;
- створення системи пошуку підтримки обдарованої молоді;
- залучення дітей та юнацтва до активної природоохоронної діяльності;
- ведення дослідницької роботи в галузі квітникарства, сільського та лісового господарства;
- створення оптимальних умов для професійного самовизначення.

Директори закладу:

- 1991–1995 рр. – Каспрук Л.В.,
- 1995–1996 рр. – Дмитраш Богдан Миколайович,
- 1996–2003 рр. – Купчак Світлана Василівна,
- 2003 р. – Скрипник Н.І.,
- 2004 р. – Риндич Н.М.,

*Скрипник Наталія Іванівна,
директор Богородчанського районного
центру еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді*

- 2004–2005 рр. – Дрекало В.М.

З 2006 року директор – Скрипник Наталія Іванівна. Освіта: повна вища, закінчила Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (2008 р.) Спеціальність за дипломом – біологія. Кваліфікація за дипломом – магістр біології, викладач біології. Педагогічний стаж: 16 років, стаж роботи на посаді директора: 11 років.

Стрижневі проблеми,

над якими працює Скрипник Н.І.

- Розвиток творчих здібностей вихованців засобами масових заходів еколого-натуралістичного спрямування в системі роботи позашкільного закладу;
 - Підвищення професійної компетентності педагога шляхом оновлення та модернізації позашкільної освіти
- Відомості про підвищення кваліфікації: ЮППО, Івано-Франківськ, 2013 р. Нагороди: подяка НЕНЦ (2008–2013 р.), подяка ОЕНЦУМ (2009–2014 р.), грамота управління освіти (2009–2014 р.), грамота ОЕНЦУМ (2008–2014 р.),

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

подяка голови обласної ради (2013 р.), грамота Богородчанської РДА (2009, 2011, 2012 р.), грамота відділу освіти (2011–2013 р.).

Екологічне навчання і виховання в районі впродовж усієї історії розвитку юннатівського руху здійснюється у різних напрямках: на заняттях гуртків, під час проведення екскурсій, у процесі суспільно-корисної праці, проведенні масових заходів.

Вихованці виступають пропагандистами природоохоронних знань серед своїх товаришів, беруть участь у озелененні, доглядають лісопарки, охороняють рідкісні рослини і тварини. Найбільш популярні форми діяльності: зелені і голубі патрулі, шкільні лісництва, агітбригади, гуртки юннатів.

Богородчанський районний центр еколого – натуралістичної творчості учнівської молоді є закладом, у якому ведеться робота з впровадження технології розвивального навчання і виховання засобами творчого характеру, органічно доповнюючи практичні уміння та навички, здобуті в основній школі на уроках природничого та естетичного циклів, змістовно розширюючи спектр знань. При центрі діє постійно діюча виставка учнівських робіт, обладнано живий куток, створено куточок Хліба.

Методична робота РЦЕНТУМ за останні роки покращилася завдяки тісній співпраці з методичними службами управління освіти Богородчанської РДА, ОЕНЦУМ, ІОППО та спрямована на виконання таких завдань:

- інформаційне забезпечення педагогічних працівників;
- апробація та введення нових освітніх технологій і систем;
- всебічний розвиток творчих здібностей педагогів;
- підвищення рівня методичної підготовки працівників;
- сприяння виробленню в керівників гуртків умінь і навичок самостійної роботи;

- аналіз досягнень керівників та їх вихованців;

- вивчення і впровадження ППД;
- робота з молодими педагогами.

Для керівників гуртків та вчителів біології проводяться семінари, «круглі столи», педагогічні лекторії з різноманітної тематики.

При здійсненні навчально-виховного процесу, реалізуючи проблему позашкільного закладу, колектив Богородчанський РЦЕНТУМ працює в напрямку самореалізації і розвитку природних нахилів та інтересів, особливу увагу приділяє залученню учнівської молоді до участі у районних, обласних та Всеукраїнських масових заходах еколого-натуралістичного спрямування. Систематична, скоординована робота працівників закладу дає хороші результати – вихованці займають призові місця, нагороджуються грамотами, подяками за активну участь як обласного, так і Національного еколого– натуралістичних центрів. За підсумками проведення масових заходів, збільшилася активність учасників та їх результативність.

Районний центр координує організаційно – масову роботу із закладами освіти району при їх безпосередній участі. В питаннях просвітницької діяльності центр налагодив тісну співпрацю з ДП «Лісекоцентр», Богородчанським районним центром зайнятості, зокрема в питаннях проведення семінарів, майстер-класів, масових заходів, організації екскурсій та навчання гуртківців.

В Богородчанському районі налічується 36 загальноосвітніх шкіл I–II та I–III ст., з них 31 школа має навчально-дослідні земельні ділянки. Загальна площа навчально-дослідних земельних ділянок становить 16,35 га. Навчання школярів, їх продуктивна праця на навчально-дослідних земельних ділянках має творчий практичний характер, ведеться дослідницька робота, яку координує РЦЕНТУМ.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Шкільні лісництва є однією з традиційних форм залучення учнів до охорони природи, виховання відповідальності за збереження та примноження її багатств; залучення їх до суспільно-корисної та продуктивної праці, виховання екологічної культури, любові до природи рідного краю, формування трудових вмінь і навичок по використанні і відтворенні природних ресурсів. В районі налічується 8 шкільних лісництв:

Підгірське, Солотвинське, Яблунське, Манявське, Росільнянське, Гутівське, Дзвиняцьке, Порогівське, серед яких 2 шкільні лісництва за останній рік відновили свою роботу.

Учні в лісництвах допомагають вирощувати посадковий матеріал, доглядають ліс, закладають шкільки, «розселяють» і оберігають мурашники, заготовляють насіння лікарських рослин, проводять наукові дослідження.

Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція

У травні 1986 року була створена Івано-Франківська міська станція юних натуралістів, де працювало 36 гуртків в яких займалося 545 дітей. У вересні 1990 року станцію юних натуралістів перейменовано на міську дитячу екологічну станцію. У природоохоронному та організаційно-масовому відділах працювало 52 гуртки, в яких займалося 780 дітей.

На даний час у еколого-натуралістичному відділі та зоолого-рослинницькому відділі працює 69 гуртків, в яких займається 1 040 дітей. На МДЕС діє єдина в місті НДЗД, де щорічно проходять практику до 500 дітей. В закладі функціонує 5 теплиць, в якій щорічно вирощується більше 15 тис. шт. квіткової розсади, яка передається безкоштовно для озеленення навчальних закладів міста.

З 1 вересня 2014 року на МДЕС розпочато створення міні-зоопарку. На даний час функціонує 2 кімнати з тераріумами, які відвідали більше 1 000 дітей та дорослих. Напрямки роботи МДЕС:

- еколого – та природоохоронного спрямування;
- біологічний;
- флористика, квітникарство та фітодизайн;
- декоративно-ужитковий;
- зоолого-тваринницький;
- теплично-парниковий комплекс;

*Левицька Ганна Василівна,
директор Івано-Франківської міської
дитячої екологічної станції*

– навчально-дослідна земельна ділянка.

Левицька Ганна Василівна – директор МДЕС. Працює в закладі з 1997 року, а на посаді директора – з 2010 року. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України та нагрудним значком «Відмінник освіти України». У 2011 році заклад під її керівництвом став переможцем у обласному конкурсі на кращий позашкільний навчальний заклад.

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ЛЬВІВЩИНІ

Вивчаємо, досліджуємо, оберігаємо

Згідно з Брестським договором 1918 року Львівська область відійшла до Польщі. Натуралістичною та сільськогосподарською освітою молоді в роки панування Польщі займалися як громадські організації так і Кураторія Львівського шкільного округу. У 1920-х роках на наших теренах діяли такі організації: союз народної молоді, гуртки сільської молоді, гуртки рільничої молоді.

Союз народної молоді був спрямований на навчання молоді сільськогосподарської праці. Ця організація в 1935 році нараховувала 180 гуртків і охоплювала біля 8,5 тис. членів. Вона конкурувала з іншою організацією – Гуртками сільської молоді, яка вела також активну роботу з навчання молоді рільництва, тваринництва, бджолярства і народних ремесел. Ще однією подібною організацією були Гуртки рільничої молоді. В кожному селі і містечку діяла одна з цих організацій, до якої входили молоді люди різних національностей. Українська організація «Просвіта» також організувала лекції натуралістичного характеру, вела навчання сільськогосподарської праці та народних ремесел, займалась навчанням сільськогосподарської праці, на теренах Львівщини, і ще одна українська організація «Маслосоюз».

На той час натуралістична робота мала дещо спорадичний характер. Зокрема, в Жовківському повіті у с. В'язова в 1925 році відбулися тижневі курси бджолярства для сільської молоді з подальшою організацією постійно діючої школи бджолярства. У Самбірському та Мостиському повітах були організовані сільськогосподарські курси для молоді, а в Сокальському – вчителі читали курси лекцій з рільництва, садівництва, бджолярства і тваринництва. У Львові

в 1927 році в школах при початкових класах були створені наукові гуртки природничо-географічного напрямку. Природничо-географічні гуртки входили до природничого товариства ім. Коперника.

В 1930 року у селах Ташановичі, Злотновичі, Липники, Пні-куті, Стоянцях, а також у Мостиськах працювали постійні сільськогосподарські курси. У 1935 році в Кураторії Львівського шкільного округу створений відділ позашкільної роботи. Основним завданням цього відділу була організація бібліотек, читалень, хорів, театрів, проведення певної пропагандистської і натуралістичної роботи.

Позашкільні навчальні заклади еколого-натуралістичного напрямку

У Львівській області працює шість позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування.

1. КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості
2. учнівської молоді», директор Кийко Андрій Олександрович;
3. Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр, директор Антахович Ігор Павлович;
4. Дрогобицький регіональний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, директор Візер Роман Володимирович;
5. Бориславська міська станція юних натуралістів, директор Кедьо Тетяна Іванівна;
6. Стрийська міська станція юних натуралістів, директор Кирилів Оксана Василівна;
7. Червоноградський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, директор Кулинич Микола Григорович.

КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

**Історія, пошуки,
здобутки та модернізація**

Софіївка – це зелена, чарівна, неповторна місцина, яка розташувалась між двома львівськими парками: Стрийським та «Залізна вода». Саме тут, у передмісті Львова, в приміщенні колишнього палацу президента міста Львова Юзефа Ноймана, у вересні 1939 року започаткувала свою роботу Львівська обласна дитяча технічна та сільськогосподарська станція. Палац на вулиці Понінського, 11 (сьогодні І. Франка, 133) був збудований на замовлення Ю. Ноймана у 1901–1905 роках. Опісля власником палацу став генерал Разводовський. У 1928 році палац викупили нащадки графа С. Скарбика, якому Львів завдячує теперішнім будинком театру ім. М. Заньковецької. Як і дім М. Грушевського та І. Франка, його будував будівничий Мартин Заходний. Будинок був сильно пошкоджений під час війни і розібраний у повоєнний час. Територія, на якій він знаходився, була прилучена до Львівської обласної дитячої технічної та сільськогосподарської станції, яка відновила свою роботу 18 серпня 1944 року, її директором став Ковалишин Петро Іванович (*Постанова виконкому Львівської обласної Ради депутатів трудящих від 18 серпня 1944 року № 241 «Про відновлення роботи Львівської обласної дитячої технічної та сільськогосподарської станції»*). На станції працювали: технічний, сільськогосподарський та хімічний відділи, авіамоделельна, суднобудівельна і радіолабораторії, майстерні з дерева та металу, бібліотека. На той час у школах області почали організовуватись перші гуртки юних натуралістів та навчально-дослідні ділянки. У 1952 році відбулося роз'єднання дитячої технічної та сільськогосподарської станції на дві обласні позашкільні установи – станцію юних натуралістів і станцію юних техніків. У листопаді 1995 року облСЮН реорганізовано в Обласний дитячий

*Кийко Андрій Олександрович,
директор КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»*

еколого-натуралістичний центр, а у червні 2013 р. – в КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ».

Першим завідувачем облСЮН стала Г.П. Голішнікова, з грудня 1952 року – Г.П. Рудзіс, з вересня 1955 року – П.А. Голубов, з вересня 1975 року – С.Г. Кривокульський, з 1982 року – Ф.Р. Романюк, з 1993 року – Н.І. Коцан. З 1 вересня 2009 року директором КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» працює Андрій Олександрович Кийко.

З 1951 року юннати області почали брати участь у Всеукраїнському конкурсі на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства. В 1955 році – організовуються учнівські виробничі бригади. Вже за два роки їх на Львівщині було понад 400. Вагомих успіхів юннати досягли у вирощуванні буряків, кукурудзи, картоплі, пшениці, льону та інших сільськогосподарських культур. Велику роботу юннати області проводили з озеленення шкіл, вирощування розсади

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

овочевих і квіткових рослин, збору насіння плодівих дерев та декоративних кущів, підводили підсумки своєї роботи на святах врожаю, а потім на районних, обласних та Всеукраїнських виставках. Результати своєї праці юннати та члени учнівських виробничих бригад області демонстрували на ВДНГ України. За досягнуті успіхи у навчально-виховній і дослідницькій роботі з біології та сільського господарства 26 листопада 1965 року Львівська обласна станція юних натуралістів нагороджена Грамотою Президії Верховної Ради України. Львівська обласна станція юних натуралістів була також постійним учасником Виставки досягнень народного господарства у м. Москва та нагороджена двома Дипломами другого ступеня, 87 юннатів отримали медалі «Юний учасник ВДНГ», 103 – посвідчення «Учасник ВДНГ», двоє працівників облСЮН нагороджені срібною і двоє – бронзовою медалями ВДНГ.

У кінці 1970-х років на Львівщині започатковано операцію «Чебрець», яка посприяла створенню в області на шкільних навчально-дослідних ділянках колекційних і виробничих відділів лікарських рослин. З 1971 року в області проводилась природоохоронна робота із збереження і примноження зеленої скарбниці – операція «Зеленбуд». Саджанцями, вирощеними своїми руками, учасники «Зеленбуду» озеленяли вулиці, узбіччя доріг, колгоспні садиби і ферми, школи та дошкільні установи, закладали плодіві сади, алеї пам'яті, парки та сквери, допомагали лісгоспам у насадженні лісу.

Однією з форм залучення школярів до охорони природи, відтворення і збереження її багатств були шкільні лісництва. В 1972 році в області їх налічувалось 28. Члени шкільних лісництв насаджували лісові культури, розчищали місця рубок, заготовляли лікарські рослини, насіння деревних чагарникових порід рослин, виготовляли і розвішували штучні гнізда та годівниці,

розселяли мурашники, вели фенологічні спостереження. Спільно з Львівським обласним товариством охорони природи обласна станція юних натуралістів з 1979 року організовує в школах юнацькі секції охорони природи, «зелені» і «блакитні» патрулі, сигнальні пости по боротьбі з ерозією ґрунтів. У 1980 році в області, працювало: 1 240 загонів «зелених», 206 – «блакитні» патрулів, 532 сигнальних пости, 67 лісових дозорців та 473 юнацькі секції. Цього ж року в м. Львові за підтримки Західного наукового центру АН УРСР створена Мала Академія наук, до якої належить секція біології та секція охорони навколишнього середовища, керівниками яких є працівники облСЮН. При біологічному факультеті працювала дворічна школа «Юний біолог», заняття якої відвідувало 35 старшокласників. Для активістів секції біології, що проявили підвищений інтерес до вивчення генетики, вперше в 1985 році організовано щотижневі заняття семінару на кафедрі генетики ЛДУ.

З 1980 року на Львівщині проводиться обласний конкурс на краще впорядкування та охорону водних джерел, струмків, невеликих річок та витоків рік «Джерело». Протягом 1980–1981 років проведено: обласний зліт шкільних лісництв та юних друзів природи (140 осіб) на базі Лисовицького лісництва Стрийського району; в 14 районах – зльоти трудових об'єднань школярів; у 18 районах області та м. Львові – виставки квітів і огляди досягнень учнівської творчості, що присвячувались 125-річчю від дня народження І.Я. Франка та 725-річчю міста Львова. З листопада 1981 року облСЮН під керівництвом професора медінституту К.А. Татарінова започаткувала телепередачу під назвою «Людина і природа», де розповідалось про охорону і відтворення природних ресурсів області, умови полювання, облаштування майданчиків для паркування автомобілів у зелених зонах м. Львова і області,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

місяця відпочинку і правила поведінки людей на природі, про участь шкільної молоді в охороні та збагаченні природи нашого краю.

З 1984 року в області була запроваджена нова форма практичної участі школярів в охороні й відтворенні зелених насаджень – табори праці й відпочинку «Зеленбудівець». Роботу таборів координували і спрямовували педпрацівники облСЮН, співробітники та студенти лісотехнічного інституту. Юннати Львівщини активно долучилися до руху «Містам і селам добробут і красу», екологічну експедицію «Зелений слід», брали участь в «Програмі комплексного благоустрою і озеленення Львова й інших міст та населених пунктів області». Однією з перших в Україні в 1984–1985 роках Львівщина розпочала створення шкільних заказників та екологічних стежин, що стали своєрідними лабораторіями в природі. Нині вони організовані у понад 200 школах області. У 1985 році на Львівщині створюються музеї та куточки хліба. Один із таких куточків організований і в обласній станції юних натуралістів. Від 1990 року облСЮН проводить обласну благодійну виставку-ярмарок «Діти Чорнобиля». Вирощені на шкільних навчально-дослідних ділянках екологічно чисті овочі, фрукти, цілющі лікарські рослини юннати Львівщини передають дітям Зарічнрянського і Березнівського районів Рівненської області. До 10-річчя Чорнобильської катастрофи (з квітня до грудня) на базі Львівського парку «Знесіння» ОДЕНЦ проводив Екологічний марафон дитячих художніх та театральних колективів «Україна без Чорнобилів».

З метою підвищення екологічної освіти, розвитку дослідницької та природоохоронної роботи в навчальних закладах області облСЮН спільно з управлінням освіти, вченими ВНЗ, НДІ м. Львова, області, громадськими організаціями розробили заходи з екологічної освіти та виховання школярів і учнів ПТУ

на 1989–1996 роки, які передбачали розширення дослідницької роботи за завданням вчених, участь у практичних природоохоронних заходах – екологічних акціях, походах, експедиціях, пошукових загонах.

23–27 червня 1995 року 30 юннатів та педагогів обласної станції юних натуралістів брали участь у Міжнародній екологічній акції «Похід по Європі за без'ядерний світ», який пролягав територією України під гаслом «За нашу Землю». На Львівщині учасники походу пройшли маршрутом с. Сможе – с. Козева – с. Верхнє Синьовидне – м. Стрий – м. Жидачів. До участі в акції були залучені школярі та громадськість міст і районів області, територією яких проходила акція. 4–8 липня 1995 року на базі обласної станції юних натуралістів проведено Всеукраїнський семінар-практикум директорів міських станцій юних натуралістів на тему «Розвиток еколого-натуралістичної роботи з дітьми і підлітками та організація їх змістовного дозвілля». Представники 19 областей України ознайомились з роботою обласної, Стрийської міської станції юних натуралістів та Львівського МДЕНЦ. Червень 1996 року дав початок новому масовому заходу – обласній дитячій екологічній експедиції «Рожанка», ініціатором проведення якої був ЛОДЕНЦ. Об'єкт досліджень – річка Рожанка (Сколівський район). Члени експедиції ставили собі за мету не тільки вивчення екологічного стану цієї річки, а й розробили комплексну програму проведення природоохоронних заходів та досліджень (метеорологічні, екологічні, флористичні, етнографічні) на п'ять років – з 1996 до 2000 року.

У 1995–1996 роках Центр розширює мережу творчих учнівських об'єднань та організовує роботу 23 гуртків нових профілів, а саме: мікологи-гливоводи, ентомологи, екзотичних тварин, кактусознавців, нутрієвництва, декоративних і співочих птахів, народознавства,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

комп'ютерної інформатики, гуртки «Вікно в природу» для незрячих і слабозорих дітей (*специкола-інтернат № 100, Львівська спільнота «Віра і світло»*) та гуртки для дітей, хворих на дитячий церебральний параліч (*товариство захисту дітей-інвалідів «Надія», НРЦ «Джерело»*). Навчання та виховання гуртківців проводились також і через екологічний театр «Соняшник» та лялькову студію «Левеня». Керівник театру «Соняшник» Н. Кріль стала переможцем першого Всеукраїнського конкурсу «Керівник гуртка».

З метою організації школи здорового харчування та проведення науково-пізнавальних експедицій була укладена угода ОДЕНЦ із САТ «Компас-Інотек-Україна». Керівник школи – валеолог, фітотерапевт, канд. біол. наук С. Мельник.

Протягом трьох років на базі ОДЕНЦ під час літніх канікул працював обласний табір «Юннат», в якому було оздоровлено 450 дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування і дітей з малозабезпечених сімей із 16 районів області та міст Моршина, Борислава і Трускавця.

Надаючи важливе значення залученню дітей та учнівської молоді до науково-дослідницької роботи, Центр організовує та координує дослідно-експериментальну роботу за завданням вчених. Так, 135 шкіл області проводить дослід «Вивчення і виявлення природних запасів лікарських рослин Львівської області» за завданням І. Калашнікова, доцента кафедри фармакогнозії медичного університету.

Дослідницьку роботу з вивчення біологічних особливостей і оптимальних умов вирощування тетрагонолобуса пурпурного за завданням М. Черевко, доцента кафедри ботаніки та кормовиробництва ЛАВМ, проводили юннати 182 шкіл. Вони виростили і здали на кафедру понад 192 кг насіння цієї культури.

За завданням Н. Довганя, завідувача

лабораторії ферментів НДІ фізіології і біохімії тварин, школярі проводили «Дослідження впливу деяких ферментів на ріст, розвиток і репродуктивну функцію кролематок, якість м'яса та хутра кролів».

Дослідницька робота вихованців гуртка «Юні кролівники» Центру «Застосування нового білкового корму в годівлі дрібних тварин», яка проводилась за завданням науковців НДІ фізіології і біохімії тварин та науково-виробничого центру «Міко», була представлена на Міжнародний конгрес з біоконверсії органічних відходів, який відбувся у червні 1996 року в м. Києві.

Дослідницьку та природоохоронну роботу юннати не полишили й після закінчення школи. Колишній юннат Євмінов В.М. працював проректором з наукової роботи НДІ землеробства і тваринництва західного регіону УААН, а згодом і очолив НДІ. Охріменко Емілія Михайлівна – юннатка облСЮН від 1946 по 1950 роки. В 1957 році закінчила біофак ЛДУ, з 1958 року працювала у НДІ землеробства і тваринництва західного регіону УААН. Захоплення вивченням природи рідного краю привело юнната, який у шкільні роки відвідував облСЮН, Сергія Михайловича Ігнат'єва на біологічний факультет ЛДУ, а згодом в науково-дослідний інститут біології південних морів у Севастополі. Нині він професор, доктор біологічних наук, продовжує дослідження і вивчення фауни морів і океанів нашої планети. Покликанням свого життя колишній юннат Ігор Миронович Горбань, кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології Львівського національного університету ім. Івана Франка, вважає любов до природи, фауни, птахів Львівщини. Сьогодні він є науковим керівником дослідницьких проектів вихованців творчих учнівських об'єднань «ЛОЦЕНТУМ» «Юні зоологи» та «Юні орнітологи», організовує екскурсії, експедиції з вивчення фауни західних областей України.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Сьогодні Львівського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» – позашкільний навчальний заклад, що об'єднує і координує систему позашкільної і позакласної роботи біолого-екологічного та натуралістичного напрямку в області, сприяє реалізації індивідуальних, соціальних потреб особистості, що розвивається, розкриттю її творчого потенціалу в галузі біологічних наук, екології, сільськогосподарського дослідництва. Педколектив ЛОЦЕНТУМ тісно співпрацює з вищими навчальними закладами, науковими установами: ЛНУ ім. І. Франка (*ботанічний сад, зоологічний музей, біологічний, географічний факультети*); НЛТУ України (*кафедри екології, урбоєкології та ландшафтної архітектури, лісівництва*), НАУВМтаБ ім. С. Гжицького (*кафедра дрібного тваринництва*), природним заповідником «Розточчя», Яворівським НПП, НПП «Сколівські Бескиди», НПП «Північне Поділля», Інститутом екології Карпат НАН України, Державним природознавчим музеєм НАН України, департаментом екології та природних ресурсів ЛОДА, Львівським обласним управлінням лісового та мисливського господарства, громадськими екологічними та природоохоронними організаціями: ЛОГОП, «Львівським клубом орнітологів» (*відділення УТОП*), Західноукраїнським орнітологічним товариством, Західноукраїнською орнітологічною станцією «Avosetta», Комітетом збереження природи, Львівським міським клубом садівників «Флора». При ЛОЦЕНТУМ, на громадських засадах, працює еколого-освітня відеотека «Екосвіт».

Загальна площа приміщення Центру – 350 м², є 6 навчальних кабінетів і лабораторій (208,3 м²):

3 кабінети для роботи гуртків біологічного, екологічного, ботанічного і прикладного, зоологічного профілів (27 тераріумів, 13 кліток, 17 видів і порід тварин), 2 лабораторії – декоративного птахівництва (22,6 м², 12 видових кліток у 4 шафах, 3 видові вольєри, 3 видові садки, 22 види та породи птахів), гідробіології та акваріумістики (24,3 м², 5 видових акваріумів, 1 видовий басейн, 5 видових тераріумів, 26 видів і порід тварин), 1 лекційна зала – музей природи (42,7 м², 2 ландшафтні зоологічні діарами): При закладі працює постійно діюча еколого-освітня виставка «Планета ЗОО», експонатами якої є понад 90 видів та порід різноманітних екзотичних та декоративних тварин. Вона слугує навчальною та практичною базою для проведення тематичних уроків, занять, екскурсій для школярів та студентів області.

КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» має у своєму розпорядженні навчально-дослідну земельну ділянку площею 0,85 га, яка складається із відділків:

- «пейзажний парк» (*англійський стиль*) – ділянки дендрологічна, квітково-декоративна, папоротей, шкілька декоративних культур;
- «регулярний парк» (*французький стиль*) – газонний партер, терасований декоративний схил, сад зелених скульптур;

КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

- «східний (японський) сад» та колекційна ділянка хост;
- «Український сад» (плодово-ягідна колекційна ділянка, яблучна шпалера, виноградник);
- «мініландшафти» (Дністровський каньйон, Карпатарій, розарій, сад ліан);
- колекційна ділянка (лікарські, овочеві, декоративні рослини);
- навчальна лабораторія рослинництва закритого ґрунту (теплиця – оранжерея) – 74,3 м², (мініландшафт «пустеля», відділ сукулентів, відділ тропічних і субтропічних рослин);
- вуличний зоолого-тваринницький комплекс:
- навчальна лабораторія птахівництва (пташник – 67,2 м²),
- навчальна лабораторія дрібного тваринництва (зооферма – 88,4 м²),
- 17 вуличних вольєрів;
- природний яр та ділянка лісоутворюючих видів дендрофлори.

Навчально-виховний процес в КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» забезпечує 40 педпрацівників, з них: адміністративно-педагогічних працівників – 8, керівників гуртків – 32, з яких 15 – сумісники. У Центрі працює 75 творчих учнівських об'єднань, в яких займається 1027 вихованців за 32 профілями.

Значна увага у ЛОЦЕНТУМ приділяється роботі з дітьми, які потребують соціального захисту. Еколого-натуралістичні гуртки працюють у спеціалізованій школі-інтернаті № 100, санаторній школі-інтернаті № 1, Львівському навчально-реабілітаційному центрі «Джерело» та Львівському Притулку для дітей СуСД ЛОДА. В Центрі працюють: «зелений клас» для дітей з особливими потребами, літня школа «Дивосвіт» (4 зміни, 60 дітей), виїзна обласна еколого-натуралістична школа передового досвіду «Сколівські Бескиди». У закладі працює «Школа юного орнітолога» та «Клуб інтелектуального дозвілля». На базі КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» проходять навчально-виробничу практику студенти біологічного

та географічного факультетів ЛНУ ім. Івана Франка, кафедр лісівництва і ландшафтної архітектури Національного лісотехнічного університету України, Львівського національного аграрного університету, Львівського педагогічного коледжу та школярі м. Львова.

Центр плідно працює у напрямі українознавства і народознавства, сприяючи залученню учнівської молоді до національного відродження держави. В закладі розроблено систему масових заходів для виховання у дітей любові до землі своїх дідів, прадідів, пізнання витоків національної культури, свого родоводу, усвідомлення свого історичного кореня, ознайомлення з традиціями і звичаями українського народу. Розпочато роботу над проектом «Створення музею Яворівської забавки». В рамках творчо-патріотичного проекту «Листівка своїми руками» вихованці та педагоги ЛОЦЕНТУМ виготовили обереги (ляльки-мотанки, листівки, малюнки), випекли солодоці-смаколики, склали матеріальну пожертву та передали воїнам-героям, які лікуються у військово-медичному клінічному центрі Західного регіону. Окрім того юннати та педагоги сплели маскувальну сітку для техніки в зоні АТО.

ЛОЦЕНТУМ щорічно проводить понад 40 обласних та Всеукраїнських заходів еколого-натуралістичного спрямування, в яких юннати Центру неодноразово були переможцями. В 2014 році ЛОЦЕНТУМ організував та провів Всеукраїнський педагогічний практикум «Світ творчості», в якому взяли участь директори із 21 області України.

Понад десять років Центр успішно втілює в життя спільно з заповідником «Розточчя», Яворівським НПП, НПП «Сколівські Бескиди» та «Північне Поділля», РЛП «Знесіння» свою основну мету – підвищення рівня еколого-натуралістичної освіти та екологічної свідомості, розширення світогляду та виховання екологічної культури і мислення учнівської молоді області.

Стрийська міська станція юних натуралістів

Історія Стрийської міської станції юних натуралістів бере свій початок з жовтня 1945 року, коли в Стрию було засновано Дрогобицьку обласну агротехнічну станцію, яка знаходилась в будинку вчителя. Директором станції на той час був Нагорський Федір Миколайович. Теперішнє приміщення СЮН побудоване у 1957 році. В 1959 році у зв'язку з ліквідацією Дрогобицької області станцію перейменовано у Стрийську міську станцію юних натуралістів. Директорами станції юних натуралістів з часу її заснування були: Устименко Іван Трофимович (1952–1963 рр.), Косогор Іван Тимофійович (1963–1987 рр.), Одинчак Мирон Мирославович (1987–1990 рр.), Карпінець Володимир Миколайович (1990–2014 рр.). З лютого 2014 року директором СЮН є Кирилів Оксана Василівна.

Педагогічний колектив станції нараховує 9 працівників. Серед них є педагоги, які працюють на станції понад 30 років та молоді керівники гуртків. На базі СЮН діють такі гуртки: «Юні друзі природи», «Юні квітникарі», «Природа нашого краю», «Знавці лікарських рослин», «Фітотерапія», «Юннати молодшого шкільного віку», «Екологи-краєзнавці», «Кімнатне квіткарство».

Стрийська міська станція юних натуралістів

Кирилів Оксана Василівна, директор Стрийської міської станції юних натуралістів (Львівська область)

На станції створена навчально-виховна екологічна стежка

СЮН сприяє реалізації індивідуальних потреб особистості дитини, розкриттю її творчого потенціалу дітей міста. Тут створені умови для розвитку нахилів і здібностей дітей та підлітків. СЮН є ініціатором проведення міських, обласних, всеукраїнських заходів, а також започатковує нові. Традицією станції юних натуралістів стало щорічне проведення еколого-натуралістичної олімпіади «Юні знавці природи». Для покращення роботи щодо змістовного дозвілля школярів, впровадженні масових форм роботи з обдарованими дітьми, на зразок телевізійної версії проводимо турнір «Найрозумніший» для дітей різних вікових категорій.

Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр

Львівська міська станція юних натура- лістів створена рішенням виконкому Львівської міської ради в червні 1975 р.

Першим директором закладу була В.М. Михайлишин. Керували закладом, у свою чергу, М.П. Сегін (1979–1984), О.П. Колісник (1984–1998 рр.). В 1989 році СЮН реорганізована у Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр (ЛМДЕНЦ). З жовтня 1998 року директором закладу став Ігор Павлович Антахович, який в шкільні роки був юннатом Львівської обласної СЮН, починав трудову діяльність на посаді керівника гуртків юних зоологів, був заступником директора ЛМДЕНЦ з навчально-виховної роботи. ЛМДЕНЦ має окремий двоповерховий будинок за адресою: м. Львів, вул. Кубанська, 12.

Території Центру, площею 0,94 га, для збереження зоологічної та ботанічної колекцій рішенням сесії Львівської обласної ради, територія була проголошена ботанічною пам'яткою природи місцевого значення, надано статус об'єкту природно-заповідного фонду України під назвою «Дендропарк Бенедикта Дибовського».

Зараз ботанічна колекція закладу налічує понад 130 видів дерев і чагарників, понад 400 видів та сортів трав'янистої флори. В експозиції зоологічної виставки нараховується понад 250 видів тварин. Зоолого-тваринницький відділ проводить активну екскурсійну та виставкову діяльність як на базі постійно діючої зоологічної виставки «Дитячий зоопарк», так і безпосередньо у закладах освіти міста. Крім того, основна увага в роботі зоологів закладу приділена створеному в жовтні 2013 р. притулку реабілітації диких тварин, які зазнали травм або жорстокого поводження з боку людини. Ця робота проводиться спільно з громадськими організаціями.

*Антахович Ігор Павлович,
директор Львівського міського дитячого
еколого-натуралістичного центру*

У ЛМДЕНЦ працює «зелений» клас для проведення навчальних занять з дітьми на свіжому повітрі та рухливих ігор, в якому розміщено експозицію автентичних знарядь праці та предметів побуту українців. Експозиція налічує понад 50 експонатів, зібраних з різних регіонів України. Більшість гуртків працюють за програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

П'ятнадцять керівників гуртків (Антахович І.П., Хім'як І.І., Антахович С.М., Слівінська З.С., Лобкова Л.В., Лесик О.Т., Дзюбик А.Є., Данилович І.Є.,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Петроченкова Н.М.) підготували авторські програми, за якими працюють педагоги Центру. Ці програми успішно пройшли апробацію, затверджені педагогічною радою ЛМДЕНЦ, схвалені методичною радою Навчально-методичного центру освіти м. Львова, погоджені Управлінням освіти департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради та скеровані на затвердження Міністерством освіти та науки України.

Центр відвідують переважно діти з малозабезпечених та дисфункційних родин Львова. Педагоги допомагають їм розвинути свої здібності у різноманітних видах творчої діяльності, обрати свою подальшу професію, пов'язану з екологією, природою рідного краю, з комп'ютерними спеціальностями. Надзвичайно

зручною для дітей та батьків є робота гуртків у школах за місцем навчання. Такі гуртки працюють на базі 14 шкіл різних районів міста.

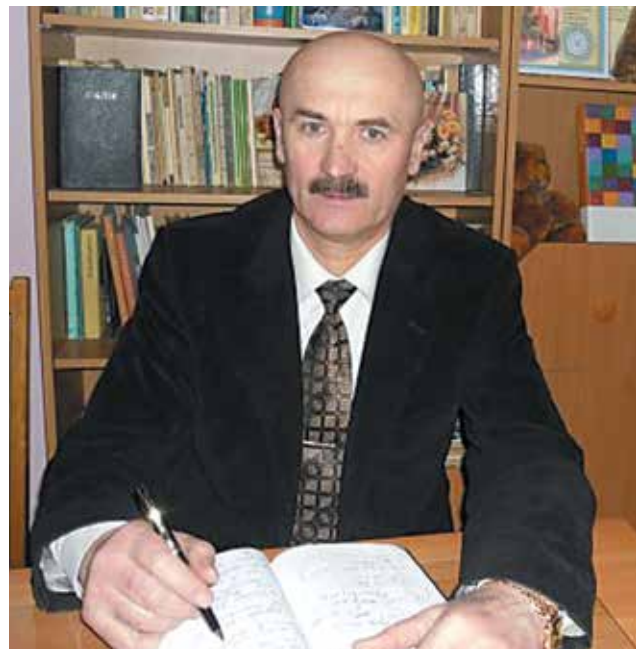
Величезна увага приділяється в закладі практичній природоохоронній роботі. Це щорічна участь гуртківців в екологічних навчально-оздоровчих експедиціях на території НПП «Сколівські Бескиди», постійна робота практикуму з прикладної екології «Допоможи місту стати чистим», де учні шкіл міста знайомляться з роботою біогазової установки, електричних сонячних батарей, водогрійного сонячного колектора, перевагами встановлення LED-освітлення. Всі ці сучасні технічні прилади працюють в нашому закладі і встановлені за рахунок грантових коштів.

Червоноградський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Червоноградська міська станція Юних натуралістів розпочала свою роботу 7 лютого 1974 року, директором став Я.О. Гриб. В 2001 році СЮН реорганізована у міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. З 1990 року директором закладу став Кулинич М.Г.

Загальна площа Центру становить 550 м², площа 8 кабінетів, де проводяться заняття гуртків – 250 м². Навчальні кабінети обладнані необхідними матеріалами відповідно до профілю гуртків. Колекція риб кабінету акваріумістики нараховує понад 14 видів акваріумних риб, 18 видів водних рослин.

Зусилля педагогічних колективів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку Львівської області спрямовані на пропагування серед учнівської молоді прищеплення українському народові гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, виховання мудрого ставлення до питань охорони природи, використовуючи різновіковий склад

Кулинич Микола Григорович, директор Червоноградського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (Львівська область)

творчих учнівських об'єднань, обирати такі форми, методи і прийоми роботи, які торкнулися б струн чутливої душі дитини і назавжди сформували у неї шанобливе ставлення до всього живого на планеті.

Бориславська міська станція юних натуралістів

У юннатівському русі, як і в кожній справі є свій початок і свої витoki. У серпні 1979 року гостинно відкрила свої двері міська Станція юних натуралістів м. Борислава. Першим директором був Петегерич С.С. З ініціативи педагогів-аматорів працювали гуртки «Зелена архітектура» та «Юні натуралісти». Матеріальна база була невеликою – 1 корпус, де було обладнано 2 навчальні класи, теплиця, відновлено сад закладений в 1957 р. Нову сторінку в історії СЮН в 1981 р. відкрив директор Ярош І.О. В 1985 р. було збудовано новий корпус, на місці старої теплиці зведено нову, закладено навчально-дослідну земельну ділянку. Збільшується штат працівників закладу, відповідно і мережа гуртків. Основним напрямом діяльності є еколого-натуралістичний, що передбачає оволодіння вихованцями знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем. Велику частку своєї душі вклала в розвиток СЮН директор Драган Т.Ю, яка в 1992 р. приступила до роботи. В 2008–2009 рр. продовжила добру справу з навчання і виховання юннатів директор Пастернак А.Б. Сьогодні Станція юних натуралістів – профільний позашкільний заклад еколого-натуралістичного спрямування, який очолює директор Кецьо Т.І., досвідчений педагог, чудовий організатор.

Мета діяльності СЮН на сучасному етапі розвитку – формування екологічної культури особистості, створення умов для поглиблення знань з основ природничих, аграрних та лісогосподарських наук, професійного самовизначення та самореалізації учнівської молоді.

Колектив закладу налічує 14 педагогів. У гуртках навчається 470 вихованців: діти з малозабезпечених сімей, діти-сироти, напівсироти.

Кецьо Тетяна Іванівна, директор Бориславської міської станції юних натуралістів (Львівська область)

Юннати станції беруть активну участь у реалізації міських, обласних, Всеукраїнських екологічних програм. Серед форм роботи з юннатами переважають ті, які спрямовані на поглиблення і доповнення базової біологічної освіти.

На території СЮН розташована навчально-дослідна земельна ділянка, яка займає площу 0,14 га та складається з відділу ботаніко-рослинницького (квітково-декоративних рослин, плодово-ягідних культур, лікарських рослин, закритого ґрунту) та відділу зоолого-тваринницького.

Позашкільна освіта в СЮН здійснюється за такими напрямками: еколого-природоохоронний, біологічний, сільськогосподарський, декоративно-ужитковий. Вихованці СЮН у майбутньому пов'язують свій життєвий вибір з природничими науками. Юннати різних поколінь вдячні своїм керівникам гуртків за вагомий внесок у вибір майбутніх професій.

**Дрогобицький регіональний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді**

Дрогобицька районна СЮН була заснована відповідно до рішення виконкому Дрогобицької ради народних депутатів у 1971 р.

У 2003 р. районна станція юних натуралістів реорганізована у Дрогобицький регіональний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (*ДРЕНЦУМ*). Згідно нової редакції статуту, затвердженої рішенням Дрогобицької районної ради від 04.10.2011 р. № 107, ДРЕНЦУМ є правонаступником Дрогобицької районної станції юних натуралістів.

Першим директором став Сов'як Володимир Тимофійович (1971–1990 р.) – великий природолюб свого краю, який вніс значний вклад у створення навчально-матеріальної бази станції. Було побудовано 2 теплиці, закладено НДД площею 1,5 га, квітники, плодовий сад, дендрарій. Наступними директорами були: Гриник Любомир Григорович (1990–1999 р.), Дзюбайло Ігор Андрійович (1999–2003 р.), Ліщинський Юрій Любомирович (2003 р.), Кравець Володимир Миколайович (2003–2007 рр.), Грицик Іван Миколайович (2007–2011 рр.), Кравець Володимир Миколайович (2011–2013 рр.). З 2013 р. директором закладу є Візер Роман Володимирович.

На базі еколого-натуралістичного центру працює 30 творчих об'єднань за 12 профілями, якими охоплено 403 учні Дрогобицького району. Гуртковою роботою охоплено 12 шкіл району. В ДРЕНЦУМ працює 16 педагогічних працівників, з них 5 сумісників. Із загальної кількості учнів: 212 – середнього шкільного віку, 191 – молодшого шкільного віку. Учнівські творчі об'єднання центру мають екологічне, природоохоронне, художньо-прикладне спрямування.

Візер Роман Володимирович, директор Дрогобицького регіонального еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Для проведення практичних занять ДРЕНЦУМ має навчально-дослідну ділянку площею 1 га (*відділок квітково-декоративних рослин, видовий склад 32 сорти рослин, колекційну ділянку лікарських рослин, теплицю площею 80 м²*) Створено насінневий фонд однорічних квітів та рослин радіопротекторної дії, закладено шкільку декоративних та плодових рослин. Розпочато роботу з відновлення навчально-матеріальної бази для гуртків зоологічного напрямку. В перспективі організація роботи гуртків на базі екологічного центру юних пасічників, юних птахівників-перепеловодів.

Загальна площа всіх приміщень 180 кв. м. Методичний та навчальний кабінет (60 кв. м.). Вся гурткова робота проводиться на базі шкіл у навчальних класах, для проведення практичних занять використовуються НДЗД, екологічні стежки, народознавчі кімнати. Для організації екскурсій до послуг гуртківців є мініавтобус.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА РІВНЕНЩИНІ

Зрозумівши історію, зрозуміємо сьогодні

Комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради

*Людина дивиться у майбутнє
своїм минулим*

Бак Перл

Комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради впродовж 70 років є центром розвитку особистості дитини, базою різноманітних учнівських об'єднань, творчою лабораторією, координатором діяльності загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів з еколого-натуралістичної роботи.

Натуралістична робота на Рівненщині бере свій початок з перших повоєнних років.

У квітні 1945 року створюється Рівненська обласна дитяча технічна і сільськогосподарська станція, а в місті Дубно – міська технічна і сільськогосподарська станція.

Постановою облвиконкому № 1070 від 21.06.1952 року поділено Рівненську обласну дитячу технічну і сільськогосподарську станцію на обласні – станцію юних натуралістів і юних техніків, відтоді Рівненська обласна станція юних натуралістів почала функціонувати як окрема структура.

Один з перших гуртків юних натуралістів був організований заслуженим вчителем УРСР І.Ф. Кулішем у Рівненській середній школі № 6.

В 1959 році Станція отримує нові приміщення по вулиці 17 Вересня, 79, площею 614 кв. м, земельну ділянку площею 16 га, в тому числі саду – 12,5 га. Для навчально-дослідних ділянок відведено 2,5 га землі, решту площі займають навчальні, господарські та допоміжні будівлі.

Остафійчук Тетяна Василівна, директор комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради

За цією адресою заклад працює вже понад 55 років. Приміщення Станції юних натуралістів до сьогодні дивує відвідувачів своєю архітектурою. Ця будівля має свою історію.

В 1901 році до міста Рівне приїжджає працювати приватно-практикуючий лікар Сегал Меєр Янкелевич. На вулиці Поштовій, 11 (*центральна частина міста*) він мав приватну лікарню. На першому поверсі лікар приймав хворих, а на другому жив із сім'єю. Згодом, на вул. Тополевій, 79 (*сьогодні вул. В. Чорновола*) Він звів заміський будинок, і заклав великий сад. Сім'я Сегала проживала в ньому до початку війни.

28 червня 1941 року в Рівне увійшли німці. Багатьох людей було знищено. За спогадами старожилів у 1942 році Сегала арештували. Він тікав у свій заміський маєток, але його знайшли і там.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Після війни кілька років у будівлі знаходився інтернат для дітей-сиріт. Згодом ця затишна будівля стала домівкою для юних натуралістів.

В 1959 році директором Рівненської обласної станції юних натуралістів призначено Головченко Євгенію Павлівну, потім Станцію очолювали Підлужняк Любов Павлівна, Власюк Ірина Олександрівна, Курій Анатолій Стахович.

З 2001 року Станцією юних натуралістів керує Остафійчук Тетяна Василівна.

У 1973 році на Станції функціонувала лише одна теплиця, площею 113 кв. м. У 1986 р. збудовано другу – площею 163 кв. м.

У 1999 р. введено в дію сезонну теплицю. Сьогодні площа тепличного господарства складає майже 400 кв. м.

З 2002 року Станція стає навчально-науковою виробничою базою для проведення лекційних, практичних, семінарських та лабораторних занять зі студентами (*Угода про співпрацю між Рівненським державним гуманітарним університетом і Рівненською обласною станцією юних натуралістів*).

З жовтня 2009 року Рівненську обласну станцію юних натуралістів перейменовано в комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради.

Сьогодні комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради розташована в межах міста Рівного на площі 7,85 га. Із цієї площі 6,0 га займають навчально-дослідні земельні ділянки, що включають плодовий сад, ягідник, виноградники, квітники, відділки овочевих та плодових культур, ділянки лікарських рослин, колекційні ділянки

багаторічних квіткових рослин, пасіку, 1,0 га – дендропарк та лісовкриті площі. Закладено куточок екзотичних рослин площею 0,10 га.

Станція юних натуралістів є координатором Міжнародної науково-освітньої екологічної програми GLOBE.

На базі Станції юних натуралістів організовано роботу відділів: методичного (*завідувач Гайдченко Л.П.*), організаційно-масового (*завідувач Шехтер Л.М.*), біології і сільськогосподарського дослідництва (*завідувач Боровська В.А.*), екології і квітництва (*завідувач Катюха В.В.*), працює 24 педагоги, 23 – мають вищу освіту, 3 педагоги – Відмінники освіти України.

Заняття гуртків проводяться у 16 кабінетах: куточок живої природи; кімнати лікарських рослин, біології та сільськогосподарського дослідництва, квітникарства, фітотельня, майстерні народних ремесел та бджолярства. У кабінеті педмайстерності проводяться семінари для курсантів, керівників гуртків, вчителів біології, заступників директора з виховної роботи. У кімнаті народознавства «Берегиня» зібрано старовинний український одяг та предмети народного вжитку, оформлено куточок бережливого ставлення до хліба.

День відкритих дверей

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Лекційна зала вміщує бібліотеку на 2000 примірників, відеотеку з 29 відеофільмів еколого-натуралістичної тематики.

У майстерні народних ремесел працюють гуртки лозоплетіння та розпису тканини, а в майстерні бджолярства виготовляють нові вулики, рамки, проводять дослідження юні бджоларі. Обладнана актові зала, де проходять масові натуралістичні заходи та під час обласних змагань оформляються тематичні виставки.

У закладі працює 66 гуртків, в яких навчається 975 учнів.

У двох відділах – екології і квітництва, біології та сільськогосподарського дослідництва працюють гуртки: юних біологів, юних зоологів, юних іхтіологів, юних друзів природи, екологів, знавців лікарських рослин, юних рослинників, ботаніків, овочівників, юних квітників, фітодизайнерів, юних бджоларів, юних конярів, юних кінологів, «Основи біології», «Художні вироби з соломи», «Захоплює лозоплетіння»; «Наукова зміна», «Зоолог», «Підкова», «Народна творчість».

Методична робота в комунальному закладі «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради (методисти Мороз Є.П., Власюк І.М.) передбачає систему взаємопов'язаних дій

та заходів, спрямована на всебічне і якісне підвищення у педагогів наукового і загальнокультурного рівня, вдосконалення психолого-педагогічної підготовки, професійної майстерності, на розвиток їх творчого потенціалу.

Координаційно-методичну роботу в закладі організовано за структурою:

- педагогічна рада;
- постійні колективні форми методичної роботи (*засідання методичних об'єднань відділів, семінари-практикуми, творчі групи, проблемні психолого-педагогічні семінари, школа молодого педагога, школа майстерності – «Майстер-клас»*);
- епізодичні колективні форми методичної роботи (*панорама методичних новинок, випуск методичних бюлетенів, випуск Станційної газети*);
- індивідуальні форми методичної роботи регламентуються посадовими обов'язками в контексті з самоосвітньою, дослідницькою, узагальнюючою діяльністю (*наставництво, індивідуальні консультації, доурсова і післякурсова підготовка, огляди навчально-методичних розробок*).

У закладі впроваджуються інноваційні технології методичної роботи з педкадрами як стимулюючий процес, що характеризується прагненням педагога репрезентувати власне розуміння цілей навчання і виховання. Більшість методичних заходів проходять в нетрадиційних тренінгових формах, якими успішно оволодівають всі працівники закладу, елементи тренінгів використовуються при проведенні гурткових занять, виховних заходів. Кафедри, «круглі столи» значною мірою урізноманітнюють співпрацю методистів і педагогічних працівників у справі підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності.

На заняттях гуртка «Юні бджоларі»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Результатом узагальнення роботи є щоквартальний випуск інформаційно-методичного збірника «Екологічний вісник».

Комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради є Лауреатом відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» 2009, 2012 та 2013 років (*накази Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України від 17.12.2009 № 75, від 12.12.2012 № 64 та від 26.12.2013 № 55*) та дипломантом Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2012» (*Бронзова медаль*), Четвертої виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті 2012», Четвертої Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2013».

З метою формування позитивного іміджу еколого-натуралістичної, природоохоронної та дослідницької діяльності практикується активна співпраця з засобами масової інформації. На місцевих каналах телебачення і радіомовлення систематично виходять повідомлення про роботу закладу, популярні пізнавальні передачі для дошкільників і школярів, про привернення уваги місцевих органів до екологічних проблем та проблем позашкільної освіти і виховання.

У 2011 році започатковано обласну навчально-польову експедицію учнівської молоді «ЮНЕКО». Наметовий табір експедиції розташовується на території наукового еколого-освітнього стаціонару Рівненського природного заповідника (*Білоозерське лісництво*), в прибережній зоні озера Біле Володимирецького району.

Така форма еколого-натуралістичної роботи допомагає юннатам закріпити та застосовувати на практиці отримані знання.

Психологічний мікроклімат в експедиції сприяє створенню *атмосфери* саморозвитку учнів, їх професійному самовизначенню та самореалізації.

Станція юних натуралістів координує і надає методичну допомогу Радивилівській районній станції юних натуралістів та 19 Будинкам дитячої творчості, на базі яких працює 426 гуртків еколого-натуралістичного спрямування.

В системі трудового навчання і виховання значну роль відіграють учнівські різнопрофільні трудові об'єднання. В області функціонує 24 шкільних лісництва та 13 гуртків «Юні лісівники», в яких навчаються і працюють 1381 учнів. За ними закріплено 5022,24 га лісу.

Кращими лісництвами в області є: лісництво «Діброва» на базі Вовковиївської загальноосвітньої школи I–III ступенів Демидівського району (*керівник Чандик Л.І.*), Висоцьке Дубровицького району (*керівник Ганько Н.В.*), Оженинське шкільне лісництво «Вікова діброва» Острозького району (*керівник Сорочук С.І.*), Клесівське Сарненського району (*керівник Круглик С.У.*) та лісництво Радивилівської районної станції юних натуралістів (*керівник Шуст В.В.*).

Навчально-дослідні земельні ділянки

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

На Рівненщині діє 146 аграрних трудових об'єднань учнівської молоді.

Щорічно педагогічний колектив комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради проводить обласний збір учнівських трудових об'єднань та виставку «Щедрість рідної землі».

Кращими слід назвати учнівське трудове об'єднання «Зубр» Бугринського навчально-виховного комплексу, дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І–ІІ ступенів – агротехнічний ліцей» Гощанського району (керівник *Динисюк Т.Ф.*), учнівські виробничі бригади Рокитнівського навчально-виховного комплексу «Школа І–ІІІ ступенів – ліцей» (керівник *Русин Х.В.*), Великоомелянського навчально-виховного комплексу «Школа-гімназія» Рівненського району (керівник *Ковальчук Г.І.*), Новоукраїнської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів Млинівського району (керівник *Прядунець В.А.*), Дюксинського навчально-виховного комплексу (керівник *Профорук Л.М.*) Костопільського району, трудовий загін «Світанок» комунального закладу «Станції юних натуралістів» Рівненської обласної ради (*Боровська В.А.*).

Педагоги Станції працюють над реалізацією пріоритетних напрямків еколого-натуралістичної роботи:

Андріївські вечорниці

біологічного, еколого-природоохоронного, сільськогосподарського, профорієнтаційного, дослідницько-експериментального, реабілітаційно-оздоровчого, впроваджуючи в роботу гуртків профільну систему навчання, що реально задовольняє соціальні запити дітей на профільну допрофесійну підготовку та якісну початкову професійну освіту.

Заняття в еколого-натуралістичних гуртках – це посилення стартових можливостей учнів на ринку праці та професійна освіта, своєрідна професійна проба. Тому вихованці закладу обирають майбутню професію пов'язану з діяльністю гуртка, який відвідували. Наші вихованці студенти і випускники Млинівського державного технікуму ветеринарної медицини, відділення ветеринарної медицини Національного університету «Львівська політехніка»; Дубенського училища культури, за спеціальністю «видовищно-театралізовані заходи»; хіміко-технологічного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»; Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука; Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»; інституту соціальних технологій та психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету; факультету екології та природокористування Рівненського національного університету водного господарства та природокористування.

Інновацією стало застосування в педагогічній практиці методу портфоліо керівника гуртка, що дозволяє педагогам систематизувати навчально-виховну, методичну, самоосвітню

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

та науково-дослідницьку діяльність. Крім того, метод портфоліо дає можливість більш детально підійти до атестаційного процесу педагога. А портфоліо вихованців – це сходинки «професійного» удосконалення, поступового здобуття навичок і вмінь, наукового росту.

Досягненням у позакласній і позашкільній роботі з біології є те що колишні юннати станції стали вчителями – біологами це: Юра Тетяна (*Остафійчук Т.В.*) – нині директор Станції, Гайдченко Людмила, завідувач інформаційно-методичного відділу, Бондар Тетяна, Дужук Сніжана – працюють керівниками гуртків Станції.

Жигалюк Сергій, вчений-зоолог, працює в Філії українського науково-дослідного інституту експертної ветеринарії міста Рівного. Жигалюк Олександр – судинний хірург Рівненської обласної лікарні. Гриневич Любомир – відвідував гурток «Знавців лікарських рослин», після закінчення Київської медичної академії ім. О.О. Богомольця працює лікарем у місті Мукачеве Закарпатської області.

Колишні працівники Станції, ветерани юннатівського руху, не втрачають зв'язків з нею і сьогодні. Це – Власюк Ірина Олександрівна та Горбань Алла Володимирівна, методисти. Вони радо зустрічаються з новим поколінням юннатів.

Матеріально-технічна база Станції юних натуралістів нараховує: 12 комп'ютерних комплексів; створено локальну комп'ютерну мережу закладу, всі комп'ютери підключені до Інтернету; 3 ноутбуки; 2 ксерокси; сканер; 2 кольорових принтери – струменевий та лазерний; відеокамера;

2 цифрових фотоапарати; DVD та відеомagnetофон; акустична система; синтезатор; 2 телевізори; 2 мультимедійних проектори з переносним екраном; різак для паперу; зшивач паперів; ламінатор; фліпчарт; телефон-факс; у всі кабінети придбано нові меблі. Придбано та встановлено обладнання для метеорологічного майданчика на території Станції.

Для обробітку землі та догляду за зеленими насадженнями є міні-трактор, 2 бензокоси, бензопила та газокосилка.

Найвний легковий автомобіль на 8 пасажирських місць.

Формування екологічної свідомості людини відбувається упродовж всього життя, на всіх сходинках освіти – від дитячого садка до середньої та вищої школи.

Педагоги Станції юних натуралістів навчають молоде покоління усвідомлювати, що сила людини – в знанні природи, розумінні її законів, умінні їх використовувати. Адже наперекір природі, всупереч її законам людина не може існувати і постійно повинна відчувати свою відповідальність за все живе на Землі.

На Рівненщині важливу роль у цьому відіграє комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради.

На занятті гуртка «Юні конярі»

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді створений на базі, реорганізованої 19 серпня 1992 року, Хмельницької обласної станції юннатів (наказ Хмельницького облуправління освіти від 19 серпня 1992 року № 44), яка діяла в місті Проскуріві (нині Хмельницький) з 01 серпня 1952 року.

Згідно рішення Хмельницького облвиконкому від 14 жовтня 1976 року № 280 обласна СЮН отримала приміщення закритої Хмельницької восьмирічної школи № 12 у мікрорайоні «Гречани», де й розміщується в нинішній час Хмельницький ОЕНЦУМ. Будинок школи збудував в 1912 році в ознаменування 300-ліття царської династії Романових місцевий гречанський пан і знаменитий лікар-офтальмолог Сергій Миколайович Полозов.

Хмельницьку обласну станцію юннатів по чергово очолювали: до 1952 року – Поляков З.Є. У жовтні 1952 року директором СЮН призначений Криштуль М.П., а у вересні 1953 року – Манюк Д.М. У липні 1954 року директором станції став Шопша С.С. У липні 1962 року директором призначено Внуковського А.М., а в січні 1965 року – Холевінську М.Я.

Дирекція закладу приділяла велику увагу активізації юннатівської роботи у школах, розвитку дитячої дослідницько-експериментальної роботи на дослідних ділянках і підтримці творчо працюючих учителів біології та керівників гуртків і секцій юннатів, презентуючи їх творчі здобутки на Всесоюзній ВДНГ у Москві.

Саме у цей період активно, цілеспрямовано й високорезультативно співпрацював з обласною і республіканською станціями юних натуралістів учитель біології Вільховецької середньої школи Новоушицького району Хмельницької області Федір Степанович

Климчук В.В.,

директор Хмельницького ОЕНЦУМ

Бацура – відомий подільський педагог-новатор, Заслужений вчитель школи Української РСР, кавалер ордена Леніна і ювілейної лєнінської медалі, поважної освітянської медалі імені А.С.Макаренка, золотих медалей всесоюзної ВДНГ та ряду інших високих державних і галузевих відзнак за плідну науково-педагогічну працю, делегат всеукраїнського і всесоюзного з'їздів учителів і зльотів юннатів, науковий кореспондент Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, автор ексклюзивної моделі навчання і виховання сільських школярів на уроках біології та в гуртках юннатів, ентузіаст і один із провідних лідерів юннатівського руху в Україні та СРСР у 50–70-х роках.

В 2013 році в ознаменування 100-річчя з дня народження Ф.С.Бацури його ім'я було присвоєно Вільховецькій ЗОШ І–ІІІ ст., де він працював в 1947–1975 роках, відновлено його монографію «Метод бесіди як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках ботаніки» та підготовлено інформаційно-біографічний фотоальбом про його педагогічну творчість і разом з монографією розміщено в електронній

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

бібліотеці юннатів Хмельниччини.

Завдяки тісній співпраці Марії Яківни Холевінської з педагогами-ентузіастами юннатівського руху навчальних закладів області й істотному покращенню діяльності обласної СЮН, юннати Хмельниччини досягли помітних результатів у дослідницько-натуралістичній та природоохоронній роботі, що в ті роки гідно оцінювали у Києві і столиці Радянського Союзу – Москві.

В лютому 1968 року московські організатори Всесоюзного огляду позашкільних закладів визнали Хмельницьку обласну станцію юних натуралістів переможцем цього заходу і нагородили Почесною грамотою.

25 січня 1969 року Міністерство освіти УРСР та ЦК ЛКСМ України нагородили Почесною грамотою Хмельницьку обласну станцію юних натуралістів за перемогу в Республіканському конкурсі на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства, а гурток юних квітників станції нагородили Почесною грамотою за перемогу в Республіканському конкурсі на краще внутрішнє і зовнішнє озеленення.

Згодом, через тридцять років, саме завдяки вісімдесятирічній Марії Яківні, її спогадам, фотоматеріалам і опрацьованим нею власноруч архівним документам, побачили світ два видання книги «Юннати Хмельниччини».

В травні 1970 року директором Хмельницької ОСЮН став Мазурок Михайло Олександрович, який добре знався на сільськогосподарському дослідництві і очолював заклад 22 роки поспіль до 1992 року.

За плідну працю юннати Хмельниччини неодноразово нагороджувалися безкоштовними путівками до оздоровчих таборів, Почесними грамотами, Дипломами, фотоапаратами, радіоприймачами, тракторами, автомобілями та іншими цінними подарунками від організаторів юннатівських заходів.

В 1976 році за підсумками Піонерської мічурінської п'ятирічки Хмельницька

обласна станція юннатів стала переможцем «ЗЕЛЕНБУДУ» і була нагороджена золотою медаллю.

З 23 червня 1992 року директором Хмельницької обласної станції юннатів, згодом реорганізованої в Хмельницький ОЕНЦУМ, призначений Климчук Василь Васильович, який і очолює заклад до цього часу.

Сьогодні в Хмельницькому ОЕНЦУМ діють відділи: інформаційно-методичної та організаційно-масової роботи (*завідувачі – Важельська К.О., Побережна О.А.*), біології і сільського господарства (*завідувачі – Зотова О.В., Алхазов Ю.П.*), екології та охорони природи (*завідувач – Гораль О.О.*), працюють 13 педпрацівників, кожен з яких має вищу педагогічну освіту, 3 педагоги – Відмінники освіти України.

З 01 вересня 2014–2015 навчального року ХОЕНЦУМ організував 60 дитячих об'єднань, якими охоплено 900 юннатів, в т. ч. 20 об'єднань на базі кращих шкіл області, в яких займається 300 школярів.

Хмельницький ОЕНЦУМ здійснює організаційно-методичне забезпечення діяльності Дунаєвецької районної станції юних натуралістів, Кам'янець-Подільського міського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Славутського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді і Шепетівського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та 154 опорних шкіл області з питань екологічної освіти і виховання, природоохоронної та дослідницько-натуралістичної роботи школярів.

ХОЕНЦУМ координує навчально-методичну, науково-педагогічну, організаційно-масову і навчально-виховну діяльність профільних еколого-натуралістичних закладів та дитячих творчих об'єднань Хмельниччини, враховуючи національні, соціально-економічні, культурно-освітні потреби суспільства, організовує у закладах освіти області процес екологічної освіти і виховання

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

та формування екологічної культури підростаючого покоління, отримання школярами і юними дослідниками природи нових знань і навичок з біології та екології, в галузях сільського і лісового господарства та профінформації аграрного і науково-педагогічного спрямування, забезпечує залучення учнівської молоді до участі в різноманітних міжнародних, Всеукраїнських і регіональних еколого-натуралістичних та природоохоронних заходах, інших природничих напрямках еколого-натуралістичної роботи.

Еколого-натуралістична діяльність Хмельницького обласного ЕНЦУМ, районних відділів і міських управлінь освіти та їх підвідомчих закладів освіти на місцях здійснюється відповідно до завдань Плану комплексних заходів з екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури учнівської молоді навчальних закладів Хмельницької області на 2011–2015 роки.

В основі діяльності закладу практикується модель державно-громадського управління, що використовується ще з 90-х років для керівництва педагогічною діяльністю колективу, творчою еколого-натуралістичною роботою, навчально-виховним процесом, для забезпечення ефективної діяльності учнівського самоврядування, співпраці із засновниками закладу, батьківським активом та активістами громадських природоохоронних організацій, організації діяльності тимчасових груп для складання перспективного плану розвитку закладу, підготовки та проведення різноманітних масових еколого-натуралістичних заходів.

Домагаючись розвитку та створення системності дослідницько-натуралістичної роботи в області, заклад ще в 1996–2000 роках, 2001–2005 роках забезпечував розробку та виконання обласних і регіональних Програм комплексних заходів з екологічної освіти і виховання та формування екологічної

культури учнівської молоді закладів освіти Хмельницької області, а в 2006–2010 роках – Плани аналогічних комплексних заходів, що забезпечувало досягнення педагогами області результативності проведення в навчально-виховних закладах еколого-натуралістичної роботи та реалізації концептуальних завдань екологічної освіти і виховання підростаючого покоління.

На базі Хмельницького ОЕНЦУМ організовуються та регулярно проводяться профільні семінари, методоб'єднання, конференції, наради для керівників, методистів і керівників гуртків позашкільних закладів, вчителів біології, завідувачів НДЗД, учнівських лісництв, екологічних загонів і агітбригад, аграрних трудових об'єднань, методистів районних відділів та міських управлінь освіти, де розглядаються питання організації практичної діяльності учнівських лісництв, креативної діяльності педагогів та впровадження в навчально-виховний процес позашкільних закладів педагогічних та методичних інновацій, інноваційних інформаційно-телекомунікаційних технологій, організації діяльності УАТО, виконання учнями дослідницької роботи під керівництвом науковців, проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю, організації та проведення в закладах освіти області з школярами природничо-краєзнавчої роботи, масових еколого-натуралістичних і природоохоронних заходів.

Участь в цих методичних заходах приймають працівники Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науковці Хмельницького національного університету та управління освіти і науки облдержадміністрації, провідні фахівці в галузі сільського та лісового господарства.

В обласному ЕНЦУМ склалася системна методична діяльність та створена своєрідна модель методичної роботи з педагогічними кадрами, якою передбачено:

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

– організація інструктивно-методичної роботи безпосередньо в закладі (*внутрішня методична діяльність*);

– організація методичної роботи з педагогами закладів освіти області по здійсненню еколого-натуралістичної, природоохоронної, науково-дослідницької, природничо-краєзнавчої роботи з обдарованими дітьми через навчально-методичний стаціонар (*зовнішня методична діяльність*);

– координація внутрішньої і зовнішньої методичної роботи з педагогічними кадрами області шляхом вишукування в їх середовищі носіїв передового педагогічного досвіду дослідницько-натуралістичної роботи, його ретельного вивчення, узагальнення, широкого й активного пропагування, розповсюдження і запровадження в практику роботи педагогічних працівників;

– зв'язок та координація роботи з обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, вищими навчальними закладами, організаціями та управліннями, міжвідомчою координаційно-методичною радою.

– всебічна підтримка і стимулювання традиційної та інноваційної діяльності всіх педагогів-ентузіастів юннатівської роботи.

Особливу увагу педколектив ХОЕНЦУМ приділяє раціональному поєднанню розумової і фізичної праці юннатів, які займаються на базі закладу у гуртках юних ботаніків, юних агрохіміків, юних рослинників, юних генетиків-селекціонерів, юних овочівників, біології людини, юних зоологів, юних фізіологів рослин, юних екологів-краєзнавців, юних екологів, юних квітників, юних акваріумістів, юних друзів природи, юних орнітологів, юних лісівників-дендрологів, юних аматорів зеленої архітектури, юних ентомологів, знавців лікарських рослин і юних картоплярів.

Значна увага приділяється гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу і застосуванню для його

потреб сучасних електронних ТЗН, інноваційних педагогічних технологій, якісних інформаційних джерел знань, удосконаленню та популяризації здоров'язберігаючих технологій навчання, які за сприяння Хмельницького ОІППО активно практикуються в закладі спільно з його працівниками уже друге десятиліття поспіль.

З 2008 року ХОЕНЦУМ діє як заклад сприяння здоров'ю. На його базі обладнано кабінет валеології для проведення навчальних занять і семінарів-тренінгів та тематичних семінарів з питань здорового способу життя спільно з обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

Обласний ЕНЦУМ прийняв участь у Всеукраїнському конкурсі-захисті сучасної моделі навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю, представивши на конкурс матеріал, спрямований на формування освіченої творчої особистості, становлення її фізичного і психічного здоров'я, виховання потреби здорового способу життя. Діюча модель закладу відображає систему роботи ОЕНЦУМ, як Школи сприяння здоров'ю, пріоритетним напрямком якої є збереження та зміцнення здоров'я дітей, виховання у них культури здоров'я, впровадження здоров'язберігувальних технологій у навчально-виховний процес.

За результатами конкурсу-захисту (*наказ МОНУ від 07.12.2009 року № 1102*) Міністерство освіти і науки України відзначило Хмельницький ОЕНЦУМ Подякою за активну пропаганду здорового способу життя у навчальному закладі, мікрорайоні, в дитячому та молодіжному середовищі, а в 2012 році за результатами участі в цьому конкурсі-захисті Хмельницький ОЕНЦУМ ввійшов до когорти його переможців і внесений до Всеукраїнської мережі шкіл сприяння здоров'ю та отримав відповідний Сертифікат.

Хмельницький ОЕНЦУМ в 2010–2015 роках представив на Всеукраїнських та

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

міжнародних освітянських виставках результати дитячої дослідницько-експериментальної діяльності, науково-педагогічної співпраці, інноваційної діяльності та власні навчальні посібники природничо-краєзнавчого змісту для шкіл області, які високо оцінили науковці.

З 27 по 28 жовтня 2010 року педагогічні працівники ХОЕНЦУМ були учасниками Другої Всеукраїнської виставки «Інноватика в освіті України», де за представлені в експозиції матеріали колектив закладу був нагороджений Дипломом Національної академії педагогічних наук та Міністерства освіти і науки України.

В жовтні 2010 року обласний ЕНЦУМ взяв участь у Всеукраїнській виставці методичної літератури «Методичне забезпечення якості позашкільної освіти» і був відзначений Дипломом Національного ЕНЦУМ в числі кращих позашкільних закладів у номінації «Механізм інтеграції науки і освіти у позашкільному навчальному закладі», а за активну участь у Всеукраїнській виставці-ярмарці «Турбота юних тобі, Україно» заклад нагороджено Дипломом Національного ЕНЦУМ за високий науково-методичний рівень представлених матеріалів з дослідництва.

З 2 по 4 березня 2011 року педагогічні працівники закладу взяли участь у Другій міжнародній виставці «Сучасні навчальні заклади – 2011» і за високу якість представлених на виставку матеріалів про діяльність ХОЕНЦУМ заклад був нагороджений її організаторами Дипломом, а директор Климчук В.В. – Почесною грамотою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України і Національної академії педагогічних наук України.

В жовтні 2011 року ХОЕНЦУМ став учасником Третьої Національної виставки «Інноватика в освіті України» і здобув на ній срібну медаль та отримав відповідний Диплом від її організаторів.

Презентована в березні 2013 року юннаткою закладу Христиною Ганзюк на Четвертій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2013» індивідуальна дослідницько-експериментальна та винахідницька діяльність була відзначена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки та Національної академії педагогічних наук України. У травні того ж року вона зі своїм індивідуальним конкурсним проектом, презентуючи талановитих школярів і юннатів України, виборола срібну медаль і грошову премію в місті Х'юстоні (США) на престижному міжнародному конкурсі.

В березні 2014 року за результатами участі у V міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2014» і представлені на виставку матеріали про інноваційну діяльність ХОЕНЦУМ був нагороджений її організаторами Дипломом і срібною медаллю в номінації «Школа-новатор».

На Шостій Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2015» 12–14 березня 2015 року натуралісти Хмельниччини нагороджені золотою медаллю і спеціальним дипломом Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України у номінації виставки «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальну, наукову та управлінську діяльність навчального закладу».

За створення інноваційної навчально-методичної літератури та посібників з освіти в галузі навколишнього середовища і вагомий внесок у розвиток освіти і виховання підростаючого покоління в регіоні Хмельницький ОЕНЦУМ був двічі нагороджений Почесною грамотою Національної академії педагогічних наук України і рядом дипломів.

На базі Хмельницького обласного ЕНЦУМ з 1994 року працює експериментальний майданчик Національної академії педагогічних наук України, цілеспрямовано здійснюючи проектну

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

діяльність з питань науково-методичного забезпечення екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури учнівської молоді, з 2008 року – з питань формування творчої та соціально активної особистості засобами телекомунікаційних проектів у позашкільних навчальних закладах, а з 2012 року – з питань раціонального впровадження педагогами в навчально-виховний процес інноваційних здоров'язберігаючих технологій.

Співпраця з науковцями істотно вплинула на результативність навчально-методичної та навчально-виховної роботи закладу.

За 20-річний період реалізації завдань науково-освітніх проектів для учнівської молоді було надруковано 19 змістовних методичних і навчальних посібників природничо-краєзнавчого змісту загальним тиражем понад 27 тисяч примірників з безкоштовною передачею їх хмельницькими натуралістами в заклади освіти усіх регіонів Хмельницької області.

За останніх 8 років обласним ЕНЦУМ надруковано у ТОВ «ПОЛІГРАФІСТ» та безкоштовно передано в заклади освіти області змістовні навчальні посібники на природничо-краєзнавчу тематику «Риби, земноводні, плазуни і звірі Хмельниччини», «Птахи Хмельниччини», «Річки Хмельниччини» та «Гриби Хмельниччини», написані керівником гуртків юних зоологів обласного ЕНЦУМ В.Д. Говоруном, «Заповідні перлини Хмельниччини», «Екологічна освіта на Хмельниччині» та «Червона книга України: рослини Хмельниччини» за редакцією місцевих науковців Л.Г. Любінської та Л.П. Казимірової, довідник «Натуралісти України» і книгу-нарис з історії юннатівського руху в області «Юннати Хмельниччини», які підготовлені педагогами закладу спільно з колегами з Національного ЕНЦУМ, краєзнавчі книги національно-патріотичного змісту «Історія міст і сіл

Хмельниччини (за працями Юхима Сіцінського та Миколи Теодоровича)», «Двірєцько-Пересопницьке Євангеліє: історія. Творці. Таємниці», підготовлені журналістом О.О. Тимощуком також спільно з педагогами закладу.

З 2006 року педагогічний колектив Хмельницького ОЕНЦУМ працює над системою впровадженням у навчально-виховний процес новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій з використанням сучасних технічних засобів навчання, здатних забезпечити удосконалення та інноваційне оновлення системи екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури підростаючого покоління. Важливим елементом цього напрямку роботи стали розробки працівниками закладу цілого ряду тематичних методичних рекомендацій для педагогів, які мають постійно працювати над оновленням змісту навчання з урахуванням сучасних досягнень науки і техніки, культури, світової і української економіки тощо та орієнтувати навчально-виховний процес у дитячих творчих об'єднаннях на здібну, обдаровану, талановиту особистість, що вимагає якісно нових концептуальних засад навчання і виховання.

З метою удосконалення і досягнення ефективності й якості навчально-виховного процесу та забезпечення можливості кожному юннату і педагогу рівного доступу до необхідних їм джерел знань, в 2007 році в закладі створена сучасна інформаційно-телекомунікаційна радіомережа швидкісного Інтернету «Unnat-Radio», розрахована на 50 абонентів, у яку включено всі стаціонарні та 15 портативних комп'ютерів «ASUS», «Lenovo» і «HP».

Досвід хмельницьких натуралістів став надбанням позашкільників України – в травні 2011 року на базі ХОЕНЦУМ відбулась Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: територія партнерства», а в червні 2012 року – аналогічна

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

міжнародна науково-практична конференція «Сучасна вимірювальна та обчислювальна техніка в процесі формування екологічної культури підрастаючого покоління». Результатом тривалої співпраці педагогів ХОЕНЦУМ і науковців краю та ряду областей стала Всеукраїнська науково-практична конференція «Природа і екологія Хмельниччини у краєзнавчих дослідженнях» в 2012 році.

Враховуючи високі результати науково-педагогічної праці, яких досяг педагогічний колектив закладу, 7 грудня 2012 року Національна академія педагогічних наук України провела презентацію науково-методичної і навчально-виховної діяльності Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Презентацію забезпечували директор закладу В.В. Климчук з колегами та представники творчої групи – автори ряду цікавих, змістовних, красивих і сьогодні дуже популярних на Хмельниччині книг на природничо-краєзнавчу та національно-патріотичну тематику – Валентин Говорун, педагог-новатор, вчитель біології Хмельницького колегіуму ім. В.Р. Козубняка і Олексій Тимощук, відомий подільський журналіст, відповідальний секретар газети «Подільські вісті».

Цікавим для науково-педагогічного загалу слугує приклад творчої співпраці педагогів, науковців та юних дослідників, ініційованої В.Д. Говоруном, яка завершилася друкуванням регіонального навчального посібника «Річки Хмельниччини», котрий був високо оцінений місцевими і столичними освітянами та науковцями. Використовуючи матеріали дитячих конкурсних робіт обласного еколого-краєзнавчого конкурсу «Малі ріки Хмельниччини», підсумки якого підводились у травні 2010 року, В.Д. Говорун та О.О. Тимощук підготували навчальний посібник для педагогів, учнів і студентів краю «Річки Хмельниччини».

Яскравим прикладом продовження такої творчої співпраці стало проведення еколого-краєзнавчого конкурсу на мікологічну тематику в 2011 та 2012 роках і підготовка В.Д. Говоруном та О.О. Тимощуком нового, ілюстрованого навчального посібника «Гриби Хмельниччини» з детальним описом 162 їстівних, умовно їстівних, неїстівних і отруйних грибів, який надруковано з грифом МОН і НАПН України в 2014 році та безоплатно передано для загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів області.

Навчально-методична література природничо-краєзнавчого змісту, надрукована закладом для шкіл області, в грудні 2014 року була оцифрована і стала основою віртуальної бібліотеки «Екологічна бібліотека юннатів Хмельниччини». Сьогодні ця література розміщена на сайтах Національного ЕНЦУМ, Хмельницького ОІППО та доступна для педагогів, школярів і натуралістів області й України.

Навчально-дослідна земельна ділянка Хмельницького ОЕНЦУМ визнана в числі кращих в Україні і за результатами Всеукраїнського конкурсу-огляду навчально-дослідних земельних ділянок в 2000 році здобула II місце, а в 2010 році – I місце й отримала від його організаторів Диплом I ступеню як переможець цього важливого заходу.

У 2009–2014 роках Хмельницький обласний ЕНЦУМ в числі профільних закладів України приймав активну участь у відкритому національному Рейтинзі якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників», за що неодноразово нагороджувався дипломами лауреата, а в 2014 році отримав Диплом Флагмана відкритого Рейтингу.

В 2011 році Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді ввійшов в число навчальних закладів, які Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

нагородило почесною відзнакою, Дипломом і внесло до Книги «Флагмани освіти і науки України».

Педагоги закладу неодноразово приймали активну та результативну участь у Всеукраїнському конкурсі майстерності педагогічних працівників позашкільних закладів «Джерело творчості».

Так, в жовтні 2008 року методист Хмельницького обласного ЕНЦУМ Зотова О.В. за результатами участі в очному етапі конкурсу у номінації «Методист-2008» була нагороджена Почесною грамотою організаторів заходу та нагрудним знаком «А.С. Макаренко», а в березні 2011 року, за результатами участі в очному етапі цього конкурсу заступник директора з навчально-виховної роботи Демчук Л.О. була нагороджена Грамотою Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, спеціальною відзнакою (*статуетка «Ніка»*) і представлена до нагородження нагрудним знаком МОН «Відмінник освіти України».

У листопаді 2012 року їх здобутки на цьому важливому професійному конкурсі примножив директор ХОЕНЦУМ Климчук В.В., увійшовши в число його переможців разом з директором Шепетівського МЦЕНТУМ Манійчук Т.Л.

Працю і здобутки старших колег закладу примножують і молоді фахівці.

У грудні 2014 року керівник гуртків Ольга Гораль, презентуючи з методистом-наставником Оленою Зотовою новаторську педагогічну діяльність на Всеукраїнському форумі молодих педагогів в місті Києві, виборола на конкурсній основі почесну відзнаку «Педагогічний Оскар» з Дипломом і отримала спеціальний сертифікат.

Юні натуралісти Хмельницької області за підсумками участі в різноманітних еколого-натуралістичних заходах міжнародного та всеукраїнського рівнів у 2013 році здобули 23 перших місця, 37 других місць, 36 третіх місць і отримали в нагороду від їх організаторів

149 Грамот, 19 Дипломів, 30 Листів подяки та ряд цінних подарунків. За підсумками участі в еколого-натуралістичних заходах міжнародного та всеукраїнського рівнів у 2014 році юні натуралісти Хмельницької області здобули 24 перших місця, 19 других місць, 39 третіх місць і отримали в нагороду від їх організаторів 109 Грамот, 44 Дипломи, 63 Листи подяки та ряд цінних подарунків. У червні того ж року команда юних лісівників Хмельниччини здобули Гран-прі VIII Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв.

В 2013 та 2014 році Хмельницький ОЕНЦУМ нагороджений спеціальними відзнаками «Заклад-новатор» і відповідними дипломами Національного ЕНЦУМ Міністерства освіти і науки України.

У зв'язку з посиленням пропаганди російського імперського шовінізму та початком відкритої військової агресії Росії на території України, педколектив ХОЕНЦУМ активізував роботу з національно-патріотичного виховання учнівської молоді юннатівським формами роботи в контексті євроінтеграції України та захисту її держави і населення від російських агресорів. Здобутками з цього напрямку роботи педагоги-закладу ділились з науковцями і керівниками позашкільних закладів в Національній АПН України під час Всеукраїнського семінару-презентації «Патріотизм як цінність і консолідуюча основа нації».

Отримані натуралістами Хмельниччини результати яскраво свідчать про ефективність праці педагогічних та дитячих колективів регіону, наполегливе прагнення зберігати традиції і примножувати їх новими формами та досягненнями юннатівської роботи, спрямованої на всебічний розвиток кожного юного індивідуума, здобування підростаючим поколінням нових якісних знань і усвідомлений захист природних багатств Хмельниччини для сьогодення та наступних поколінь.

Дунаєвецька районна станція юних натуралістів

На підставі Примірного Положення про позашкільні установи і їх примірний перелік, затверджених Держкомітетом СРСР по народній освіті 23 квітня 1990 року, рішенням виконавчого комітету Дунаєвецької районної Ради народних депутатів від 17 січня 1991 року № 2 «Про відкриття позашкільних установ» 31 січня 1991 року відкрито районну

станцію юних натуралістів, на базі колишнього приміщення початкових класів Дунаєвецької середньої школи № 3 та пришкільних ділянок.

Директором станції з 01 лютого 1991 року призначено Козирську Аллу Іванівну, методистом – Коруняк Ларису Іванівну. З 11 вересня 1995 року директором Дунаєвецької районної станції юних натуралістів призначено Коруняк Ларису Іванівну. З 1 березня 2005 року районну станцію юних натуралістів очолює Чекман Марта Василівна.

Протягом 1991 року було зроблено зовнішній і внутрішній капітальний ремонт приміщень, оформлено тематичними стендами екологічний зал, кабінети рослинництва та зоології, методичний кабінет.

Педагогічні працівники станції юних натуралістів у своїй роботі виділяють такі основні пункти:

- здійснення організаційно-методичної роботи з проблем екологічної освіти, дослідницької і природоохоронної роботи;
- створення оптимальних умов для професійного самовизначення відповідно до інтересів і здібностей вихованців;
- створення умов для гармонійного розвитку особистості, задоволення потреб вихованців, учнів у додатковій освіті, організація їх дозвілля;
- виявлення, розвиток і підтримка юних талантів та обдаровань, стимулювання творчого самовдосконалення вихованців.

Чекман М.В., директор райСЮН

Колектив Дунаєвецької райСЮН – це 35 творчих, здібних та обдарованих педагогів, які не тільки навчають а й виховують майбутніх захисників природи. В 2014–2015 навчальному році гуртками еколого-натуралістичного напрямку охоплено 958 вихованців, які працюють у 56 гуртках, з них у сільській місцевості працюють 32 гуртки (535 вихованців), у місті – 24 гуртки (423 вихованці).

За вагомий внесок у розвиток освіти і виховання підростаючого покоління Дунаєвецька районна СЮН неодноразово нагороджувалась різноманітними відзнаками:

- 2009 рік – Грамота Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді за залучення учнівської молоді до практичної натуралістичної та природоохоронної діяльності під час Всеукраїнської акції «День юного натураліста»;
- 2010 рік – Грамота Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Хмельницькій області;
- 2011 рік – Грамота Національного еколого-натуралістичного центру учнівської

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

молоді за перемогу у Всеукраїнській акції «День юного натураліста»;

- 2011 рік – Грамота Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді;

- 2012 рік – Грамота управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації;

- 2012 рік – Почесна Грамота управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації;

- 2014 рік – Подяка Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації;

- 2014 рік – Грамота Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Дунаєвецьку районну станцію юних натуралістів визнано переможцем Всеукраїнського відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» в категорії «Позашкільні навчальні заклади районного підпорядкування» та відзначено Дипломом Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Вихованці закладу приймають активну участь в масових еколого-натуралістичних заходах. У 2014 році в міжнародних конкурсах взяли участь 37 учасників, у всеукраїнських – 248 учасників, з них 53 зайняли призові місця, в обласних заходах взяли участь 164 юннати, з них здобули перемогу 56 юннатів.

РайСЮН здійснює організацію та координацію методичної роботи спрямовану на вдосконалення навчально-виховного процесу, програмне та методичне забезпечення еколого-натуралістичної творчості, підвищення майстерності керівників гуртків, вчителів біології. З цією метою налагоджено співпрацю з Київським національним медичним університетом ім. О.О. Богомольця, (2013–2014 н. р. розпочато написання наукової роботи «Нанотехнології в житті» під керівництвом члена-кореспондента Нью-Йоркської академії наук, НАН, завідувача кафедрою фармакології Чекмана І.С.),

Національним технічним університетом України «КПІ» (2012 р. написана наукова робота «Дослідження рівня забруднення стічних вод Дунаєвецького маслозаводу та пропозиції щодо їх очищення» під керівництвом асистента кафедри загально-хімічної технології та теорії неорганічних речовин Співак В. В.), Кам'янець-Подільським національним університетом (проводяться консультації з кандидатом біологічних наук Оптасюк О.М. та доцентом кафедри ботаніки Любінською Л.Г. при написанні дослідницьких робіт «Дуб червоний – де-структор подільських лісів», «Біологічні особливості, поширення та умови зростання Коручки пурпурової в умовах Чаньківського лісу»), Кам'янець-Подільським та Дунаєвецьким лісовими господарствами, які допомагають посадковим матеріалом для дендрологічного відділу НДЗД.

За ініціативи юннатів у 2011 році розпочато створення міні-дендропарку.

Головною проблемою Дунаєвецької райСЮН було відсутність води на території закладу, яку в 2012 році вирішили, викопавши криницю власними силами. В липні 2013 року під'єднано насосну станцію та облаштовано криницю, а також підведено воду до дендрологічного відділу НДЗД. В 2014–2015 н. р. створено штучну водойму. Також на території закладу облаштовано територію виробами зробленими власноруч, створено альтанку для занять гуртків на свіжому повітрі, поповнено видовий склад рослин.

На сьогодні видовий склад дендропарку налічує до 62 видів багаторічних рослин (*гінкго дволопатеве, рододендрон, магнолія, форзиція, гейгела рожева, жимолость, барбарис садовий, гортензія широколиста*) та близько 45 видів однорічних рослин.

В цьому році планується продовжити урізноманітнювати видовий склад рослин рідкісними регіону (*тюльпанове дерево, сакура та ін.*).

**Кам'янець-Подільський еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді**

Еколого-натуралістичний центр учнівської молоді – комплексний позашкільний навчальний заклад, що здійснює роботу з вихованцями за художньо-естетичним, еколого-натуралістичним та дослідницько-експериментальним напрямками позашкільної освіти.

З 1987 року еколого-натуралістичний центр учнівської молоді очолює Ткач Людмила Іонівна, заслужений працівник освіти.

В 2014–2015 навчальному році в еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді працює 63 гуртки, які охоплюють 945 дітей різного віку. Навчально-виховний процес забезпечують 17 педагогів, з них 15 з вищою освітою.

З метою виховання у школярів шани і любові до хліборобської професії, розвитку свідомого, бережливого ставлення до хліба, на базі ЕНЦУМ у 1990 році був відкритий музей Хліба. У 2005 році музею присвоєно звання «зразковий». У 2007 році звання «зразковий» підтверджено.

Протягом цих років музей Хліба відвідали тисячі дітей, студентів, гостей міста. У 2004 році експозицію музею було поповнено, переобладнано. Музей Хліба організовує виставки, зустрічі з передовиками сільського господарства. Виховні години, уроки з народознавства прищеплюють дітям повагу до своєї родини, вивчаються культурні традиції українського народу.

З метою вивчення та збереження видів місцевої та світової фауни в 1997 році на базі ЕНЦУМ був створений зоопарк, який затверджений рішенням Хмельницької обласної ради від 16.12.1998 р за № 13. Зоопарк нараховує 14 видів ссавців, 15 видів птахів, 4 види рептилій, 4 види земноводних

Ткач Л.І., директор

і біля 35 видів акваріумних риб. Мешканці зоопарку зігріті любов'ю та доглянуті дбайливим руками учнів і працівників ЕНЦУМ. Юннатів об'єднує розуміння, що рятувати все живе потрібно сьогодні, і від кожного з нас залежить майбутнє нашого міста, всієї планети.

Педагоги ЕНЦУМ постійно працюють у пошуку нових форм та методів роботи, які б сприяли задоволенню потреб дітей різного шкільного віку, розкриттю їхніх природних здібностей.

Одною із сучасних нових форм роботи ЕНЦУМ став контактний зоопарк, до якого увійшли свійські тварини та тварини живого куточка. Це жива лабораторія, де організовані спостереження за тваринами, вивчається їх поведінка, біологічні особливості, особливості утримання.

Музей кімнатних рослин був створений на базі ЕНЦУМ у 2001–2002 роках. Ознайомлення з експонатами розвиває творче мислення учнів, стимулює дослідницьку роботу, впливає на

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

формування професійних інтересів, свідомості підростаючого покоління.

Гарною базою для практичних робіт з квітникарства та овочівництва є навчальна теплиця площею 112 м² та зелений клас.

Однією із форм роботи з учнями та юннатами стали заняття у екологічному міні-театрі «Журавлик», створеного на базі ЕНЦУМ у 1998 році. Пересувний екологічний театр сприяє поширенню і агітації екологічних знань серед учнів міста і району. Виступи самодіяльних акторів сприяють формуванню у дітей дбайливого ставлення до природи.

В рамках міжнародного проекту екологічної освіти, розробленого інститутом Стійких Громад (*штат Вермонт США*), на кошти виділенні проектом, з 1998 року діє екологічна стежка, яка працює протягом цілого року.

Славутський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Славутський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді діє у місті з 1990 року. Багато що змінилось за ці роки, але незмінним залишається індивідуальний підхід до особистості дитини, її духовної сутності.

Щорічно заклад відвідують 520 учнів, які навчаються у гуртках «Юні квітникарі-аранжувальники», «Рослин-символи України», «Юні друзі природи», «Юні екологи», «Юні натуралісти», «Фітотерапія», «Саду мого дивосвіт», «Юні лісівники», «Юні рослинники», «Юні акваріумісти», «Юні кролівники», «Народна творчість», «Виготовлення іграшок сувенірів», «Фітодизайн», «Писанкарство», «Захоплююче лозоплетіння», «Паросток», «Берегиня» та клубах на громадських засадах. Навчально-виховний процес забезпечує десять педагогічних працівників.

Навчання в центрі спрямоване на збагачення юннатів додатковими знаннями

Протяжність маршруту екологічної стежки – 1,5 км. За маршрутами стежки проводяться навчальні екскурсії, при цьому використовуються елементи гри, пошуку, спостереження, практичних дій.

Школа верхової їзди створена на базі гуртка юних коневодів з найбільш зацікавлених та обдарованих гуртківців, де вони набувають професійних навиків верхової їзди. Найбільш здібні гуртківці беруть участь у кінноспортивних змаганнях та показових виступах на святах міста.

Усвідомлюючи своє значення як координаційно-методичного центру по екологічному вихованню, педагогічний колектив і надалі спрямовує свою роботу на створення креативного освітнього простору та комфортного позашкільного соціуму для дітей і учнівської молоді.

Прокопчук І.Л., директор ЕНЦУМ

і уміннями, виховання в них любові до природи, формування екологічної грамотності, прилучення до духовних надбань народу. Заняття в гуртках сприяють поглибленню і розширенню знань учнів з біології, географії, виробленню практичних умінь та навичок з ведення дослідницької роботи.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Велика увага приділяється участі школярів у природоохоронних конкурсах, акціях, операціях, які спрямовані на ознайомлення учнів з основними локальними екологічними проблемами, шляхами пошуку їх розв'язання та залучення до конкретної природоохоронної діяльності.

В закладі працює 7 профільних навчальних кабінетів, паспортизований музей Природи з трьома експозиційними залами, простора актові зала для проведення масових заходів, виставкова зала, в якій представлені роботи гуртківців з декоративно-прикладного напрямку, куточок живої природи, навчально-дослідна земельна ділянка, шкілька декоративних рослин.

Активно включаються юннати у проведення масових еколого-натуралістичних заходів та неодноразово отримували призові місця.

В осінній період гуртківці проводять конкурс годівничок «Із звичайного-незвичне», який потім переходить в акцію «Піклування про птахів». Протягом зими юні друзі природи підгодовують птахів, які зимують у наших краях. Щорічно приймають участь у Всеукраїнській юннатівській акції «Птах року».

У грудні проходить міська традиційна акція «Збережи ялинку», метою якої є переконати слаутчан відмовитись від передноворічного винищення хвойних дерев. Учні шкіль міста і вихованці Екологічного центру із захопленням беруть участь у конкурсі «Замість ялинки-зимовий букет». На їхні виставки приходять батьки, родичі, друзі.

У лютому–березні юні натуралісти проводять щорічну природоохоронну акцію «Первоцвіт». В ході акції керівники гуртків проводять бесіди, вікторини, організовують навчально-пізнавальні екскурсії. Юні натуралісти випускають екологічні плакати, присвячені первоцвітам та їх захисту.

У місті вже стало традицією щорічно у квітні проводити місячник екологічної освіти, виховання та охорони навколишнього середовища. Учні шкіль та вихованці Екологічного центру насаджують дерева, кущі (*крім того працюють 5 шкільних лісництв*), очищають джерела, проводять трудові десанти, екологічні рейди у приміській лісі під девізом «Сміття не в ліс – а з лісу», діє акція «Роздільне сміття».

Вже декілька років поспіль навесні агітбригади усіх навчальних закладів приймають активну участь у конкурсі екологічних агітбригад. Всі учасники в оригінальному стилі висвітлюють проблеми забруднення навколишнього середовища, пропагують гуманістичні ідеї, орієнтуючи усіх на захист довкілля.

Організація екологічних стежок – це перспективна форма природоохоронної освіти і виховання. Екологічні стежки в нашому місті створені в усіх мікрорайонах загальноосвітніх шкіль, екологічному центрі, за погодженням з органами місцевої влади.

Успішно працює у місті розроблений колективом закладу екологічний проект «Відкрий тваринам своє серце», який спрямований на покращення життя бездомних тварин.

В майбутньому колектив закладу планує працювати над вирішенням ряду проблем: розширення мережі гуртків, створення «Екологічного театру» та студії «Вернісаж», впровадження платних екскурсій «По джерелам Слаутчини», «Заказники Слаутчини».

Директор Слаутського міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Прокопчук Ірина Леонідівна 01 вересня 2008 року була призначена на посаду директора закладу. За плідну педагогічну діяльність у справі екологічного виховання підрастаючого покоління неодноразово відзначена грамотами та подяками міського голови м. Слаути, Хмельницької ОДА, Національного ЕНЦУМ.

Шепетівський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

З метою розширення мережі позашкільних навчальних закладів 1 вересня 1986 року рішенням сесії Шепетівської міської ради народних депутатів була відкрита станція юних натуралістів. Відповідно до рішення ХХІХ сесії міської ради ІV скликання 22 грудня 2005 року заклад перейменовано на Шепетівський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Загальна площа приміщень закладу складає 983,1 м², а площа території становить 0,92 га. За час існування закладу створена навчальна і матеріально-технічна база, визначені форми організації навчально-виховного процесу відповідно до напрямку діяльності.

Навчальний процес здійснюють 10 педагогічних працівників, усі мають вищу освіту. В закладі організовано роботу 27 гуртків за 25 напрямками, охоплено гуртковою роботою понад 450 учнів навчальних закладів міста. Обладнано 8 профільних кабінетів за напрямками гурткової роботи: кабінети екології, плетіння з верби, природи і фантазії, кінології, орнітології, акваріумістики, квітникарства, писанкарства. Створено виставкові зали з акваріумістики та орнітології, куточок живої природи, зовнішній вольєр для утримання декоративних птахів, обладнано кінологічний майданчик для проведення кінологічних заходів, створено та зареєстровано 2 паспортизовані музеї (*музей народних промислів України та музей кімнатних рослин*), відповідно до нормативної бази закладена навчально-дослідна земельна ділянка.

На базі виставкових залів, профільних кабінетів та музеїв постійно проводяться тематичні та оглядові екскурсії для учнів шкіл міста, району та вихованців дошкільних закладів. За бажанням відвідувачів організовуються майстер-класи з різних напрямів діяльності закладу.

Манійчук Т.Л., директор

Керуючись діючим чинним законодавством України з охорони навколишнього природного середовища, з метою дієвої пропаганди збереження довкілля та формування екологічної свідомості серед учнівської молоді і населення міста на території закладу створено дендрологічний парк «Шепетівський», де розміщується 5 видів Червонокнижних рослин та колекції хвойних та декоративних дерев та кущів (*близько 100 видів*). У 2013 році рішенням сесії обласної ради дендропарк включено до заповідного фонду області.

На базі закладу діє молодіжна громадська кінологічна організація «Фенікс», члени якої спільно з вихованцями гуртків беруть участь в обласних, всеукраїнських, міжнародних кінологічних виставках, проектах, організовують тематичні семінари-практикуми для населення міста, що сприяє широкому залученню учнівської та студентської молоді до вирішення екологічних проблем. Вихованці закладу є постійними переможцями обласних, всеукраїнських та міжнародних

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

кінологічних виставок, мають колекцію кубків та медалей.

В рамках співпраці з відділом у справах сім'ї та молоді виконавчого комітету Шепетівської міської ради, з метою залучення батьків та членів родин до навчально-виховного процесу і пропаганди екологічних знань, практичної природоохоронної діяльності в закладі діє програма «Родинний дім».

З метою рівного доступу до позашкільної освіти дітей з обмеженими фізичними можливостями в закладі діє соціальний проект «Аніматерапія – лікування душі та тіла». Протягом декількох років на базі Шепетівського центру реабілітації дітей-інвалідів організована робота гуртків, проводяться виховні заходи та тематичні кінологічні виступи для вихованців центру.

За вагомий внесок у розвиток освіти і виховання підростаючого покоління Шепетівський МЦЕНТУМ неодноразово нагороджувався різноманітними відзнаками:

- 2011 р. – Міжнародна виставка «Сучасна освіта в Україні» – диплом МОН України, Академії педагогічних наук України;

- 2011 р. – Перший тур відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» – диплом лауреата відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників»;

- 2012 р. – Міжнародна виставка «Сучасна освіта в Україні» – бронзова медаль;

- 2012 р. – Перший тур відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» – диплом «Флагман позашкільної освіти України», ніка «Золота когорта позашкільників»;

- 2013 р. – Міжнародна виставка «Сучасна освіта в Україні» – диплом МОН України, Академії педагогічних наук України;

- 2013 р. – Сертифікат за впровадження педагогічного досвіду з теми «Формування еколого-етичної компетентності вихованців позашкільного навчального закладу засобами етології і біоетики»;

- 2013 р. – Всеукраїнський конкурс соціально-педагогічних виховних систем позашкільних навчальних закладів – I місце;

- 2013 р. – колектив закладу занесено до міської Дошки Пошани за вагомий внесок в суспільно-культурне життя міста.

- 2013 р. – Перший тур відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» – Диплом «Флагман позашкільної освіти України».

- 2014 р. – Перший тур відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» – диплом лауреата відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників».

Тетяна Леонідівна Манійчук у 1985 році закінчила Пермський державний педагогічний інститут ім. Горького за спеціальністю «Вчитель біології». З 1991 року працювала методистом на станції юних натуралістів, а в 2002 році призначена на посаду директора.

За плідну педагогічну діяльність у справі виховання підростаючого покоління, вагомий внесок у розвиток освіти, організацію навчальної, науково-методичної, науково-дослідної роботи неодноразово нагороджувалась Почесними грамотами Національного еколого-натуралістичного центру, Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук, Департаменту освіти і науки Хмельницької ОДА.

За вагомі результати в управлінській діяльності нагороджена нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (2005 р.).

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ЗАКАРПАТТІ

Закарпатський обласний еколого-натуралістичний центр (ЗОЕНЦ)

Витоки юннатівського руху

У юннатівського руху на Закарпатті є свій початок і першоджерела, які тісно пов'язані з вивченням та охороною природи рідного краю. З початком існування цивілізації матінка-природа була основою життя для людини, тому кожен з нас розуміє, що майбутнє природи в наших руках.

Зародження юннатівського руху на Закарпатті розпочалося у далекому 1946 році. В жовтні 1946 року в найбільш мальовничому кутку м. Ужгород було відкрито Закарпатську обласну станцію юних натуралістів.

Згодом, у період із 1958 по 1987 роки в області створено ще шість районних станцій юних натуралістів: Мукачівську, Хустську, Міжгірську, Виноградівську, Берегівську та Тячівську в смт. Буштино.

З кожним роком в області збільшувалась чисельність і різноманітність юннатівських гуртків. Створювались шкільні лісництва, учнівські виробничі бригади, шкільні кролеферми, змістовніше проводилась робота на навчально-дослідних земельних ділянках.

Найстарішою серед районних станцій юних натуралістів в Закарпатті є Мукачівська, яка була відкрита у квітні 1958 року. Першим її директором було призначено Решка І.П. Тоді на станції працювало 8 гуртків: «Юні садоводи», «Юні ботаніки», «Юні рослинники», «Юні квітникарі», «Юні бджоловоди». Згодом в районі запрацювали перші юннатівські гуртки сільськогосподарського напрямку: юних овочівників, виноградарів, квітникарів, кролівників, що спрямовані на вироблення практичних умінь і навичок, відповідального ставлення до природи.

В 50–60-ті роки експериментальною в дослідницькому плані була Макарівська школа. Під керівництвом вчителя біології

Лазаря В.В., юні натуралісти почали вирощувати нову для Закарпаття кормову культуру – пайзу, насіння якої отримали з Полтавського НДІ кормових культур. Дослідження проводились також з такими культурами: соя, арахіс, багаторічні жито й льон, кормовий люпин. Юннати під керівництвом педагогів проводили досліди з картоплею, займались селекцією винограду.

Протягом наступних десяти років Макарівська школа була постійним учасником Виставки народного господарства СРСР.

Згодом юннатівський рух став зростати і активно поширюватися в інших школах Мукачівського району, а саме: В. Лучківській, Залужанській, Ракошинській, Станівській, Кольчинській, Бородівській, Ключарківській, Чинадіївській. Під керівництвом передових працівників лісового та сільського господарств юннати вирощували посадковий матеріал, доглядали сади, виноградники, закладали виноградні шкільки, парники, алеї.

В 70-х роках великою популярністю користувалися учнівські виробничі бригади. Добрими трудовими здобутками відзначались УВБ Ракошинської, Дрисинської, Зняцівської, Ключарківської, Залужанської, Горондівської, Кузьминської та інших шкіл. За досягнуті успіхи учнівські виробничі бригади В. Лучківської та Ключарківської ВШ були учасниками республіканського зльоту.

Багато колишніх вихованців юннатівських гуртків та членів УВБ стали вчителями, агрономами, зоотехніками, ветеринарами. Серед них вчителі біології: Балог О.Ю., Бабинець О.Ю., Фехтель М.І., Гасинець М.В., Петьовка Г.І., Олесин М.М.

Чинадіївське лісництво, створене в 1977 році, було одним із найкращих

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

у районі. Юні природоохоронці з любов'ю доглядали за своїм лісом, берегли від пожеж, підгодовували звірів, приваблювали в штучні гніздівлі птахів, збирали насіння дерев та кущів, вивчали основи ведення лісового господарства, шкідників та хвороби лісу.

З 1987 року районну станцію юннатів очолив Ференці М.І., який продовжував зміцнювати матеріально-технічну базу закладу.

На сьогодні райСЮН реорганізовано в Мукачівський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. В екоцентрі є дендрарій, якому присвоєно статус «Пам'ятка природи місцевого значення», теплиця, крільчатник, НДЗД площею близько 0,20 га, плодовий сад, колекційна ділянка лікарських рослин, багато рабатов, невеличке парникове господарство та куток живої природи.

На сьогоднішній день в екоцентрі працює 37 гуртків, до яких залучено понад 800 юннатів різних вікових груп. Ветеранами серед керівників гуртків райСЮН стали: Грабар Р.М., Сливка М.М., Алфелді Л.В.

З 2005 року Мукачівський міськЕНЦ очолила Кіш Т.П.

У серпні 1978 року відкрито Хустську районну станцію юних натуралістів, свій творчий шлях розпочало 7 педагогів, директором якої призначено Кундрю Л.М.

В перші роки запрацювало 27 натуралістичних гуртків дев'яти профілів, зокрема: юннати молодшого шкільного віку, квітникарі, зоологи, кролеводи, ботаніки-рослинники, генетики-селекціонери, лісівники, юні друзі природи. Гуртковою роботою було охоплено 460 учнів.

Робота в гуртках була спрямована на поглиблення і розширення знань учнів з біології, хімії, географії, вироблення практичних вмій та навичок юннатів по проведенню експериментально-дослідницької роботи з рослинництва й тваринництва. Розвиток пізнавальних інтересів до вивчення природи рідного краю, виховання бережливого ставлення до природи

та необхідності її охорони – основна мета педагогів під час гурткових занять.

Також значна робота проводилась по організації учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв, було створено юнацькі осередки Товариства охорони природи, загони зелених та голубих патрулів, здійснювалось залучення учнів до участі в масово-виховних натуралістичних заходах обласних та республіканських рівнів.

На початку 90-х років Хустська райСЮН відзначалась як одна з кращих в області. Багато педагогів і юннатів СЮН району за досягнуті успіхи в роботі були нагороджені грамотами і відзнаками.

З 1998 року Хустську райСЮН очолила Вербицька Н.М., яка гідно примножує натуралістичні здобутки району по сьогоднішній день.

З 1982 році було відкрито Тячівську районну станцію юних натуралістів в смт. Буштино, директором призначено Олійника І.С., під керівництвом якого педагогічний колектив облаштував затишні навчальні кабінети, квітники, навчально-дослідну земельну ділянку.

В 1985 році на посаду директора призначено Малешко І.Ю., а починаючи з 1989 року директором Тячівського райЕНЦ призначено Ткача І.М.

У 1994 році Тячівський райСЮН реорганізовано в еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, який став школою трудового навчання та виховання для багатьох юних природолюбів району. Гуртковою роботою охоплено 24 загальноосвітні школи, в яких діяло 64 гуртки різних натуралістичних профілів. Безпосередньо в райЕНЦ працювало 55 гуртків, якими охоплено понад 1600 школярів.

На базі Грушівської ЗОШ гуртківці займаються цікавою натуралістичною справою, а саме – практичне використання біологічних методів захисту сільськогосподарських культур: облаштування штучних сховищ для земноводних та плазунів, приваблювання птахів в сади та ягідники.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Активними природоохоронцями Тячівщини зарекомендували себе й гуртківці Тереслянської СШ, зокрема, під керівництвом Даруди В.М. обліковано та взято під охорону територію в урочищі Петрів Потік, місце зростання червонокнижнього виду – пізньоцвіту осіннього, вивчено розповсюдження росянки круглолистої на озері Зарва, під охороною знаходиться місцевість урочища Тяпиш, де виявлено чорного лелеку. Включившись в операцію «Біла лелека» обліковано та взято під охорону гнізда цих прекрасних птахів.

Юннати Вільхівської СШ продовжили естафету добрих справ. Під керівництвом вчителя біології Синетар Г.М., проводився догляд за шкільною обліпихи та чорноплідної горобини, а також зеленими насадженнями біля пам'ятника героям Великої Вітчизняної війни. В школах, біля садиб та будинків культури висаджено понад 4000 кущів калини, на навчально-дослідній земельній ділянці закладено шкільку, на якій проводились дослідні з вирощування калини різними способами.

Великої подяки заслуговують шкільні лісництва Тячівського району. Основними завданнями яких є пропаганда охорони природи серед молодого покоління, відтворення та збагачення її ресурсів, вивчення біорізноманіття та проведення практичної природоохоронної діяльності.

Члени Лопухівського шкільного лісництва, що працювало на базі Усть-Чорнянського лісокомбінату, під керівництвом вчителя біології Косюк В.Ю., проводили практичні роботи в лісорозсаднику, допомагали працівникам лісокомбінату проводити облік та виміри дерев, доглядали за лісовими мешканцями, проводили збір насіння деревних порід для висіву в розсаднику, брали на облік елітні примірники бука для збору насіння з них. Юні лісівники проводили спостереження за ростом і розвитком дерев у розсаднику в урочищі «Плавун».

Щорічно виготовлялись і розвішувались штучні гніздівлі, велись спостереження

за їх заселенням. Члени шкільного лісництва Краснянської ВШ за один рік спромоглись виростити понад 11 тис. саджанців лісових культур, посадити близько 4 га лісу, де юні природолюбів проводили дослідницьку роботу по вирощуванню та акліматизації лісових культур та охороні тварин. За роки своєї діяльності Краснянське шкільне лісництво виховало понад 60 спеціалістів лісового господарства. Про свої здобутки юні натуралісти, члени учнівських виробничих бригад та шкільних лісництв Тячівщини звітували на щорічних конкурсах і виставках.

На сьогоднішній день, юннати та педагоги райЕНЦ щорічно беруть участь в міжнародних краєзнавчих подорожах – сплавах по р. Тисі, що починаються саме в Буштині, а також сприяють у роботі Всеукраїнського екологічного наметового табору-експедиції «Ойкос» на базових зупинках: Межиріччі Тиси й Тереслі, затишному урочищі «Топольки».

В 1979 році у високогірному райцентрі – Міжгір'ї створено районну станцію юних натуралістів, директором якої призначено Штаєра М.М.. Враховуючи географічне розташування району, основна увага гурткової натуралістичної роботи була спрямована на вивчення лісових екосистем, природоохоронних заходах по збереженню фауни і флори Карпат.

Протягом багатьох років заклад розвивався, організовувалась та проводилась натуралістична роботи в районі. Починаючи з 2010 директором станції юних натуралістів призначено Буряк С.В.

В райСЮН є навчально-дослідна земельна ділянка площею 0,2 га, крільчатник, плодовий сад, квітники, дендропарк, створено екологічну стежку, куточок живої природи. Безпосередньо в СЮН діють 18 натуралістичних гуртків та ще 26 в школах району, якими охоплено понад 600 учнів.

Дбаючи про охорону природи рідної Міжгірщини, педагоги і юннати СЮН проводили експериментально-дослідницьку роботу по вивченню стану водної

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

мережі району, що представлена десятком річок та більше ніж 500 потічками. Зокрема вони дбали про чистоту й санітарний стан річок, впорядковано 17 забруднених джерел, взято на облік і паспортизовано 6 мінеральних джерел. За наслідками спостережень юннати оформили карту Міжгірського району, на якій позначені основні джерела забруднення стану навколишнього середовища.

На сьогоднішній день в районі діють 5 шкільних лісництв, членами яких є понад 100 школярів. Під керівництвом педагогів та працівників лісу починаючи з 1995 року юними природохоронцями висаджено близько 14 га лісу, розчищено гірські потічки, взято під охорону мурашники. Крім того, юннати взяли участь в оформленні куточків природи та музеїв природи в лісництвах.

З 1981 року в області запрацювала Виноградівська районна станція юних натуралістів, першим директором якої став Леню П.М.. Спільно з педагогічним колективом було створено належні умови для проведення гурткових занять.

На території станції закладено навчально-дослідну земельну ділянку, виноградник, квітники, крільчатник, пташник, створено невеличкий рибний ставок. З метою популяризації натуралістичної роботи в райСЮН систематично проводились районні семінари, еколого-натуралістичні заходи, що значно активізувало діяльність гуртків, учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв в районі.

В 1992 році райСЮН реорганізовано в райЕНЦ, який очолила Майор Н.А. На той час у Виноградівському райЕНЦ працювало 29 гуртків на базі екоцентру, та 19 гуртків на базі загальноосвітніх шкіл району, в яких було задіяно понад 600 учнів.

В Чорнотисівській СШ юні садівники під керівництвом педагога Ількова І.І., закладено шкільний плодовий сад із саджанцями різних сортів яблунь, черешень, абрикос, шкільку диких черешень, а також прищеплено до 3 000 прищеп високоплодових сортів фруктових дерев.

Королівська ЗОШ І–ІІІ ст. своєю дослідницькою та природоохоронною діяльністю відома далеко за межами області. Натуралістичну роботу розпочав і тривалий час плекав директор школи, біолог за фахом Мюлер І.М., гідну справу якого продовжує дочка Шевера М.І., – фаховий біолог. В школі взірцева навчально-дослідна ділянка, закладено дендропарк площею 0,9 га, озеленено територію школи, висаджено понад 300 дерев і кущів декоративних та реліктових видів.

На базі школи проведено багато районних та обласних семінарів для вчителів біології та керівників гуртків юннатів. В літку 1985 року тут було організовано роботу обласного профільного табору юних натуралістів «Юннат». В травні 2001 року проведено обласний семінар-нараду директорів районних, міських еколого-натуралістичних центрів, станцій юних натуралістів та методистів і інспекторів райметодкабінетів з питань співпраці освітніх установ, природоохоронних організацій і підприємств агропромислового комплексу.

Із 2013 директором Виноградівського райЕНЦ призначено Чабрун Г.В. На сьогоднішньому етапі у загальноосвітніх школах району та в райЕНЦ діє 72 гуртки, в яких задіяно 1 215 юннатів.

У 1987 році в області створено Берегівську районну станцію юних натуралістів, директором якої призначено Маргітича М.В. В районі запрацювало 30 гуртків різного натуралістичного профілю, здебільшого юних овочівників, садоводів, квітників, виноградарів, охоронців природи. Сприяло юннатівському руху й те, що в районі працює науково-дослідний інститут «Бакта», що давало можливість підтримувати дієві зв'язки з науковцями та спеціалістами сільськогосподарського виробництва.

У 1995 році рішенням місцевих органів влади райСЮН об'єднано з районним будинком дитячої творчості школярів. З цього приводу доводиться тільки сумувати. Адже зменшилась чисельність і профільність юннатівських гуртків.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Багато позитивних прикладів участі в юннатівському русі області можна назвати в районах, де немає позашкільних еколого-натуралістичних закладів. Заслугове на увагу досвід і багаторічна діяльність Дуфинець С.П., вчителя біології Іршавського району. Створені нею навчально-дослідну земельну ділянку, біологічний кабінет, знають як про «зелену лабораторію школи» на обласному та державному рівнях.

Досвід Дуфинець С.П. узагальнено Інститутом удосконалення вчителів, виготовлено плакат «Зелена лабораторія школи». Більше тридцяти вихованців ставали переможцями конкурсів, виставок і відзначені за кращу роботу подарунками, грамотами, путівками в тодішні піонерські районні, обласні, республіканські табори.

Вчителі біології Великоберезнянського району – Близнаць А.В. та Канюк В.Ю. понад 30 років впроваджують в навчальний процес прикладні елементи юннатівського руху, дослідницьку та природоохоронну роботу на навчально-дослідних ділянках. На їх відділах систематики та колекційній квітів і лікарських рослин, вирощуються рідкісні та проходять інтродукцію зникаючі види рослин: підсніжник, проліски, крокуси, пізноцвіт осінній, лілія лісова, любка дволиста та інші. Крім того, Близнацем А.В. був створений колектив екологічної просвіти з вчителів та учнів школи, які багато років своєю творчістю пропагував охорону природи.

Прикладом позитивного вкладу в юннатівський рух Закарпаття є надбання педагогів, вчителів біології Свалявської школи-інтернат – Додої І.І.; Голубинської СШ – Гелета М.І., Волівецької СШ – Матковська Н.Ю.; Сілецької СШ – Гульпа М.В., яка відзначена Премією Сороса; методиста Рахівського райметодкабінету – Діміч М.О.; вчителя біології Рахівської СШ – Микита Г.Г., також відзначена Премією Сороса, природоохоронна робота якої та змістовний Музей Природи добре відомі далеко за межами області.

Понад 30 років у юннатівському русі Закарпаття задіяна Костроба Т.І., вчитель біології Чорнотисівської ЗОШ І–ІІІ ст., – знаючий фахівець, ентузіаст натуралістичної й природоохоронної справи. Нею виготовлено стенди «Їх охороняє людина», «Рідкісні рослини України», зібрано та упорядковано дидактичний і наочний матеріал до багатьох програмових тем з біології та гурткової роботи.

Більшість позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку у Закарпатті реорганізовано в еколого-натуралістичні центри учнівської молоді. Поряд з традиційними формами натуралістичного руху з'являються нові, направлені на поглиблене вивчення законів природи, проведення практичної дослідницької, експериментальної й виробничої сільськогосподарської діяльності з врахуванням сучасних вимог екологічно грамотного природокористування.

У вересні 1992 року обласну станцію юних натуралістів реорганізовано в Закарпатський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (ЗОЕНЦ). Створено 4 відділи: екології та природоохоронної роботи, інформаційно-методичної та прогнозування позашкільної натуралістичної роботи, організаційно-масової роботи і сільськогосподарський відділ. Сільськогосподарський відділ у 2000 році реорганізовано у відділ біології та дослідницько-експериментальної роботи. Організовано роботу 54 гуртків чотирнадцяти натуралістичних профілів. Обладнано кабінети: біологічний, зоологічний, ботаніко-рослинницький, методичний, виставкову залу. В ЗОЕНЦ є також навчально-дослідна ділянка площею 0,75 га, юннатівський дендропарк – 1 га, куток живої природи, крільчатник, пасіка.

У 2002 року на базі ліквідованої Хустської ЗОШ № 2 була створена Хустська філія ЗОЕНЦ, натуралістична база «Нарцис», керівником філії призначено Вербицького В.П. На даний час на філії працюють 4 педагоги, під керівництвом яких діють 15 гуртків.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

У 2007 створено Рахівську філію – натуралістичну базу «Едельвейс». На сьогоднішній день педагогічною діяльністю на базі філії займаються 3 педагоги, гуртковою роботою охоплено близько 100 юннатів у 7 гуртках.

В 2010 на базі колишнього гуртожитку Нижньоворітської ЗОШ було відкрито Воловецьку філію ЗОЕНЦ натуралістичну базу «Арніка». На даний час у філії працюють 15 гуртків, в яких проводять заняття 5 педагогів.

Всі педагоги ЗОЕНЦ – керівники гуртків, методисти, завідувачі відділами працюють над удосконаленням існуючих, пошуком і впровадженням нових форм і методів екологічної освіти й виховання учнівської молоді, прищеплення любові до навколишньої природи, вироблення у юннатів навичок практичної природоохоронної діяльності. Систематично розробляються поради, інструктивно-методичні листи на допомогу керівникам гуртків, учителям біології, проводяться робочі семінари-наради з різними категоріями педпрацівників, обласні виставки юннатівських робіт, зльоти юних екологів.

На допомогу райСЮН, райЕНЦ, райметодкабінетам в ЗОЕНЦ постійно надаються методичні рекомендації, інструктивно-методичні консультації: по створенню кутків живої природи, екологічних стежок, організацію дослідницької та експериментальної роботи в них; роль екологічної гри в активізації пізнавальної діяльності учнів в гуртках юних натуралістів; методика проведення фенологічних спостережень в гуртках молодшого шкільного віку; поради квітникам, овочівникам, ботанікам-рослинникам, юним екологам. В школи області надіслано понад 20 інструктивно-методичних листів, серед яких: рослини-символи України; овочі, що годують і лікують; передбачення погоди за місцевими прикметами; посланці весни (*міфи, легенди про весняні квіти*); екологічні повір'я і традиції, та ін.

З метою підвищення якості натуралістичної роботи, плідної співпраці з науковцями та практиками природоохоронної справи, ЗОЕНЦ налагодив дієві зв'язки із вищими навчальними закладами, дослідними інститутами та станціями, державними та громадськими природоохоронними структурами як українськими, так і зарубіжними. Зокрема: біологічним факультетом та зоомузеєм УжНУ, відділом природи краєзнавчого музею, Карпатським біосферним заповідником, обласними управлінням охорони природи та Товариством охорони природи, Ужгородським клубом орнітологів, Уйпештським яхтклубом, словацькою природоохоронною організацією «Strom zivota», «Fenix zmena» спільно з якими проводить семінарську роботу з педагогами позашкільних закладів практичну натуралістичну роботу з юннатами.

Починаючи з 1992 року ЗОЕНЦ спільно з Ужгородським клубом орнітологів, Західним відділенням Українського Товариства охорони птахів проводить літню польову практику із юннатами та студентами в наметовому орнітологічному таборі. Під час роботи табору юннати вивчають біологічні особливості орнітофауни, проводять обліки, контрольні вилови та кільцювання птахів, замальовують, фотографують їх, вживають заходів до охорони гніздових ділянок. Робота в таборі – це продовження навчальної програми, яку проходять юннати протягом навчального року, в гуртках опрацьовуючи літературу та виконуючи практичну роботу.

Педагоги та юннати співпрацюють з науковцями Карпатського біосферного заповідника під час комплексних екологічних експедицій по Чорногірському масиву, які проводяться вже понад 25 років. У програмі експедицій радіальні виходи з вивчення вертикальної зональності високогірних екосистем, сходження на найвищі гори Українських Карпат: Говерлу, Петрос, Менчул, Піп Іван; дослідження гірських потічків, фауни і флори лісів та полонин; теоретичні заняття та

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

проведення практичних екологічних акцій на базі центральної садиби КБЗ.

Маршрути дитячих екологічних експедицій пролягали також по Угольсько-ширококолужанському масиву, Національному парку «Синевир». На запрошення Уйпештського яхт клубу влітку 1991 року була проведена краєзнавча експедиція в Угорщину. Під час подорожі педагоги і юннати Закарпатського та Державного еколого-натуралістичних центрів учнівської молоді відвідали столицю Будапешт, перебували разом із угорськими та румунськими учнями в міжнародному наметовому таборі біля Австрійського кордону, здійснили водну пізнавальну подорож річкою Дунай, побували на озері Балатон.

Протягом 1993–2013 років на базі Карпатського біосферного заповідника та Карпатського Національного природного парку (*Івано-Франківська обл.*) згідно програми екологічних експедицій ЗОЕНЦ працював Всеукраїнський наметовий екологічний табір-експедиція юних натуралістів «Ойкос».

За 20 років роботи табірної зміни навчались, займались дослідницькою роботою відпочивали та оздоровлювались понад 500 юннатів з 12 областей України: Львівської, Вінницької, Полтавської, Черкаської, Луганської, Одеської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Чернівецької, Рівненської, Донецької, Харківської, Закарпатської та міста Києва.

Із 1993 року в ЗОЕНЦ започатковано ще одну нетрадиційну форму екологічного виховання, що виконується в рамках міжнародних проектів: «Екологічне виховання молоді в природі» та «Дослідження і врятування річок басейну Дунаю, які проводяться у формі пізнавальних еколого-краєзнавчих експедицій-сплавів по найбільшій ріці Закарпаття – Тисі.

Під час сплаву, юннати під керівництвом педагогів, обстежували пойми річки Тиси та її приток: Терєблї й Рїки та чисельних островів, вивчали прибережну фауну і флору, проводили

нескладні гїдробїологїчні дослідження, знайомились з роботою Тячївського, Виноградївського райЕНЦ та Хустської райСЮН.

Крім педагогів та юннатів ЗОЕНЦ, в експедицїях-сплавах брали участь юні природолюби із Києва, Словаччини, Угорщини, природоохоронцї-дослїдники із Голландїї, Нїмеччини та Бїлорусїї.

У 1998 році під час водної частини табору-експедицїї «Ойкос», проведено апробацїю програми чергового профїльного наметового табору– юних іхтїологїв «Іхтїос», який вже в наступному році мав самостїйну дванадцятиденну змїну.

У таборї було проведено ряд цїкавих теоретичних і практичних занять, екскурсїй, зібрано чимало натуралїстичних об'єктів-гїдробїонтів, виготовленї вологї препарати, фотоальбом, вїдеофїльм «Щоденник табору». Підсумки роботи новоствореного табору стали основою доцїльностї його існування. Педколектив вирїшив органїзувати та провести традицїйно орнїтологїчний табїр «Іхтїос» та комплексну експедицїю «Ойкос».

Підсумковї заняття, конференцїї, круглї столи, що обов'язково проводяться пїсля екологїчних експедицїй, польових практик, екскурсїй у природу пїдтверджують важливїсть і доцїльностї тривалих досліджень у природї. Вони сприяють ефективному засвоєнню юнатами знань про довкїлля, виробленню в них стїйких природоохоронних переконань, а педагоги, водночас, накопичують фаховий досвїд формування правильної й вїдповїдальної поведїнки молодї у природї.

Інформацїя про проведення вїїздних форм роботи з юннатами ЗОЕНЦ систематично висвітлюється у засобах масової інформацїї: телебаченнї: на каналї «Тиса – 1»; газетах «Слово вчителя», «Закарпатська правда»; журналїв: «Позашкїлля», «Зеленї Карпати». Закарпатський обласний еколого-натуралїстичний центр учнївської молодї здїйснює видавничу діяльность: методичний збїрник «Бїблїотечка позашкїльни-ка», інформацїйно– методичний збїрник

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Вісник ЗОЕНЦ», інформаційні плакати, тематичні календарі, буклети, флаєри, виготовлено значки ЗОЕНЦ, до юнацького конкурсу-фестивалю «В об'єктиві натураліста-2012», який проходив у м. Ужгород.

У липні 2000 року до 75-річчя юннатівського руху в Україні у ЗОЕНЦ відновлено роботу обласного профільного табору юних натуралістів «Юннат». Програмою табору «Юннат» передбачено проведення школи передового педагогічного та юннатівського досвіду Міжгірського, Тячівського, Виноградівського, Хустського районних, Мукачівського міського та обласного еколого-натуралістичних закладів області.

Теоретична і практична природоохоронна робота проводилася в дендропарку, на навчально-дослідній земельній ділянці ЗОЕНЦ, в кутку живої природи, на розташованих неподалік екоцентру штучних водоймах, в Боздошському парку.

У жовтні 1996 року педагоги спільно з юними дослідниками, природоохоронцями області відзначили 50-річчя створення обласної станції юних натуралістів і юннатівського руху в Закарпатті. На той час у шести позашкільних еколого-натуралістичних закладах області працювало 73 педагоги, 18 адміністративно-методичних працівників, 55 керівників гуртків, які у 214 гуртках зуміли охопити понад 3850 юних натуралістів.

На краще змінилась економічна ситуація у державі, і в освіті, зокрема з прийняттям в Україні Закону «Про позашкільну освіту» позитивні наслідки відчувались і в еколого-натуралістичних закладах нашого краю.

З метою обміну досвідом роботи окремі педагоги ЗОЕНЦ побували у Вінницькій, Дніпропетровській, Житомирській, Львівській, Полтавській, Одеській, Тернопільській, Чернівецькій областях, у Кримській Автономній республіці, Сімферопольському ЕНЦ, Севастопольському міськЕНЦ і, звичайно, в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді. У складі

української делегації позашкільників, директором ЗОЕНЦ Геревичем О.В., відвідали Мінський республіканський екологічний центр дітей та юнацтва у Білорусії, С. Петербурзьку агробіологічну садибу в Росії, Петрозаводський натуралістичний центр, кращі шкільні лісництва Карельської Автономної республіки.

Геревич О.В., директор ЗОЕНЦ

З метою поліпшення ефективності навчально-виховного процесу, участі в реалізації освітніх засад глобальної міжнародної програми Сталого розвитку та «Концепції екологічної освіти в Україні», залучення не тільки юннатів, але й учнів шкіл, ПТУ, студентів вчителів, науковців до практичної природоохоронної діяльності, педагоги ЗОЕНЦ створили на зразок громадських організацій (NGO) своє екологічне об'єднання педагогів «Еко-Екс», який діє як осередок при обласній організації Товариства охорони природи. Це дало можливість отримувати додаткове фінансування на проведення просвітницьких пропагандистських екологічних заходів та практичних природоохоронних акцій, участі в міжнародних та всеукраїнських симпозиумах, конференціях, а також значно розширити коло партнерів серед українських та зарубіжних навчальних закладів різного типу, державних і громадських природоохоронних організацій беручи участь

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

в закордонних поїздках до США, Польщі, Румунії, Словаччини, Італії, Угорщини.

В ЗОЕНЦ з'явилися партнери серед благодійних фондів, екологічних організацій, окремих міжнародних програм та фондів-донорів таких як: «Caunterpat», «TACIS», «ISAR», проектний офіс Дунай-Карпатської програми «WWF International», «Карпатський фонд». За рахунок отриманих грантів, ЗОЕНЦ реалізував ряд заходів, зокрема: проведення обласного літнього табору юннатів та акції «Молодь проти паводків», конкурсу агітбригад «Діти за врятування Землі». Окремі педагоги брали участь у тривалих проектах «Ветлинди та сталий розвиток Карпат», «Тису вивчаємо і охороняємо», «Оцінка ризику та управління повеннями у Закарпатській області». За сприяння «Еко-Екс» обласний центр туризму краєзнавства екскурсій та спорту розпочав реалізацію своєї програми з очистки та археологічних досліджень в Невицькому замку.

Більш ефективною й результативною стала співпраця ЗОЕНЦ із найближчими колегами обласними еколого-натуралістичними центрами України, обласним центром туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту, центром технічної творчості учнівської молоді, Палацом дітей та юнацтва, вищими навчальними закладами, обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, державними управліннями екології та охорони природи, лісового, водного господарств у Закарпатській області, Карпатським біосферним заповідником, Ужанським та Синевирським національними природними парками, державним підприємством «Ужгородліс», фермерським господарством «Золота підкова», а також рядом громадських природоохоронних організацій: обласним Товариством охорони природи, «Всеукраїнською екологічною лігою», «Екологічною вартою», екологічними клубами «Карпати», «Рутенія», «Едельвейс», міжрегіональним молодіжним об'єднанням «Екосфера», гідробіологічним товариством «Уж», «Екоцентром

Тиса», «Крона», асоціацією «Наш дім» та іншими. Завдяки цій співпраці систематично на базі ЗОЕНЦ проходять педагогічну, екологічну та зоологічну практики студенти біологічного факультету УжНУ.

Окремо хочеться назвати співпрацю із Масмедіа: Всеукраїнською екологічною асоціацією журналістів «Вежа», Дніпропетровською відеостудією «Зелена студія» та Київською «Еко-Дніпро» – керівник Павлун Юрій, результатом співпраці з яким створено відефільми «Ойкос запрошує в Карпати», «Юні лісівники Карпат». Ряд відеоматеріалів про діяльність ЗОЕНЦ створено тележурналістом Верховної ради Андрієм Михайликом, що демонструвались по каналах центрального українського телебачення.

У співпраці із видавництвом «Олександрі Гаркуші» видано фотокалендар, презентаційний альбом «Закарпатський обласний еколого-натуралістичний центр», буклети «Зелений паросток майбутнього», «Конкурс Діти і довкілля», збірник матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологічна освіта і виховання вимога часу» та збірку робіт юних екологів Закарпаття «Досліджуємо і охороняємо», а також видається серія брошур «Бібліотечка позашкільника» на допомогу вчителям природничих дисциплін, керівникам гуртків позашкільних навчальних закладів, членам громадських екологічних організацій, студентам.

Плідною в останні роки є співпраця з обласними засобами масової інформації: пресою – журналістами Бедзир В.В., Жірош І.І.; радіожурналістами – Демчук У.Ю., Бойко С.М.; телепередачі «Екограма» Станкевич О.; особливо редакцією молодіжних та дитячих пізнавальних і спортивних програм: «Дивосвіт», «Планета дитинство», «Зворотній зв'язок», «Телевіконечко» (тележурналіста Бокій Л.І., операторів: Дуда В.Ф, Товт І.Л.; Скуниць М.П.) завдяки цікавим і творчим матеріалам яких, ЗОЕНЦ та інші позашкільні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

еколого-натуралістичні заклади області мають можливість розкривати свою роботу, пропагувати педагогічну еколого-освітню, виховну та практичну природоохоронну діяльність.

В 2008 році спільно із Закарпатською обласною держтелерадіокомпанією створено дитячу екологічну відеостудію «Дивосвіт», яка стала якісно новим кроком у популяризації та висвітленні багатогранної позашкільної натуралістичної творчості, вихованні екологічно свідомої особистості. Її творчим доробком вже є понад 80 еколого-просвітницьких телепередач, відеозбірок, 5 відеофільмів, 25 DVD-дисків з конкурсними роботами, які в різні роки ставали переможцями міжнародних та Всеукраїнських конкурсів-фестивалів аудіовізуальних програм: «Квітка з легенди», «Не спалюйте листя восени», «Дім у природі»; сюжетів масово-виховних заходів: «День юного натураліста», «День довкілля», «День зустрічі птахів», «Всесвітній День охорони водно-болотних угідь»; зльотів «Золотий нарцис»; конгрес-турів «Педагогам та юннатам про Карпати»; майстер-класів і виставок «Новорічно-різдвяні композиції», «Український сувенір»; відеофільмів й телепередач, що розкривають навчально-виховну діяльність, еколого-освітню, пропагандистську практичну природоохоронну роботу еколого-натуралістичного центру та його філій: «Нарцис», «Едельвейс», «Арніка».

Від зародження юннатівського руху й до сьогодні відчувається постійна підтримка від колишніх і теперішнього керівництва обласного управління освіти і науки, яким хочеться подякувати з великою людською вдячністю: Балажу В.П., Горвату В.В., Росулу В.В., Коцаку В.Й., Гаваші О.О., Тимощуку М.Т., Качуру Б.М., Рососі І.І., Герцогу Ю.В., Кляп М.І., Мотильчаку М.А., які завжди з розумінням ставились до проблем позашкільної.

Важливим для нас є те, що не дивлячись на непростий шлях творення держави, економічну нестабільність, період

коли в інших областях масово скорочувались, об'єднувались і часто, взагалі ліквідувались позашкільні навчально-виховні заклади, ми зуміли зберегти і розширити мережу позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку області.

В короткий термін було проведено капітальний ремонт та реконструкцію в навчальних, методичних та підсобних приміщеннях, створено взірцевий комбінований виставковий та конференцзал, переобладнано й збільшено куток живої природи. На території закладу впорядковано творчі натуралістичні лабораторії, НДЗД, яку огорожено й забезпечено водою, доукомплектовано рейтинговими екзотами й реліктами дендрологічний парк; створено навчальну пасіку, придбано сучасні телевізори, відеомагнітофони, комп'ютерну і розмножувальну оргтехніку, цифрові відеокамеру й фотоапарати, мікроавтобус «ГАЗ-Ель».

У 2003 році в с. Нижні Кіреші Хустського району на місці колишньої початкової школи створено натуралістичну базу «Нарцис» як окрему філію ЗОЕНЦ. Тепер тут протягом року працюють натуралістичні гуртки, проводяться виїзні наради, семінари-практикуми за участю вчителів біології, географії. У травні 2004–2013 роках проводився обласний фестиваль та збір юних екологів «Золотий нарцис».

Естафета відчутної адміністративної та фінансової підтримки еколого-натуралістичних центрів продовжується під егідою обласного департаменту освіти і науки. Зокрема, надано дуже важливу допомогу дирекціям обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та Міжгірської станції юних натуралістів у позитивному вирішенні спірного питання щодо збереження приміщень і території цього районного закладу. Кінцевий розгляд справи вирішувався у Верховній Раді України.

Протягом останнього десятиріччя значно покращилась матеріально-технічна база ЗОЕНЦ. Придбано нові практичні

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

й багатофункціональні меблі, доукомплектовано всі відділи та робочі кабінети комп'ютерами, доповнено й поновлено натуралістичний і туристичний інвентар, на території фасадної сторони встановлено нову огорожу, облаштовано навчальну декоративну водойму, збудовано пташники вольєрного типу.

У Хустській філії ЗОЕНЦ також створено належні санітарно-гігієнічні умови, придбано сучасну техніку для використання у навчально-виховному процесі, створено невеличкий дендрарій, 2 штучні водойми, волейбольне поле. Окрасою філії стали квітники, альтанки, розарій на території закладу.

Відтак, на натуралістичній базі «Нарцис» проводиться обласний наметовий табір передового педагогічного та юннатівського досвіду «Юннат».

У рамках співпраці із Хустським районним відділом освіти тут щорічно здійснюється оздоровлення юннатів і в районному наметовому таборі «Нарцис», а педагоги та юннати Мукачівського райЕНЦ провели спільну літню школу екологічного навчання та оздоровлення із своїми юннатами та дітьми і волонтерами із Корпусу миру США.

Тепер натуралістична база «Нарцис», як і передбачалось, служить для педагогів ЗОЕНЦ добрим і змістовним тематичним об'єктом дослідницької, природоохоронної роботи, освіти, просвіти й виховання, зокрема, під час експедиційного перебування біля Хуста маршруту всеукраїнського еколого-освітнього табору «Ойкос», проведення краєзнавчих подорожей-сплавів по р. Тисі та під час реалізації нового, нетрадиційного заходу, започаткованого в Україні Закарпатським обласним екоцентром, а саме, конгрес-турів «Педагогам і юннатам про Карпати». За три останні роки із маршрутом та програмою цієї мобільної й цікавої форми вивчення й пізнання та обміну досвідом роботи познайомились педагоги і юннати Дніпропетровського, Луганського та Полтавського обласних екоцентрів учнівської молоді.

На сьогоднішній день в Закарпатському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді педагогічний колектив складається з 36 педагогів, всього працює 78 творчих учнівських об'єднань, гуртковою роботою охоплено 1128 юннатів різних вікових груп.

Підсумовуючи внесок педагогів Закарпатського обласного, чотирьох районних та Мукачівського міського позашкільних еколого-натуралістичних закладів у розвиток юннатівського руху в Україні хочеться, до землі вклонитись, і ще раз подякувати тим, кого згадано та тим про кого не промовлено, всім хто стояв у витоків натуралістичного, дослідницького, природоохоронного і трудового виховання учнівської молоді в нашому краї. І віриться, що завжди серед вечних, педагогів, лісівників, спеціалістів агропромислових господарств, природоохоронців області будуть ті, хто розумом і серцем, знаннями, і досвідом, своєю мудрою вигадкою й надалі щедро ділитимуться із учнівською молоддю.

Важливим наслідком позашкільної природоохоронної діяльності є формування екологічно свідомої особистості юннатів. Екологічний багаж, з яким вчорашній школяр ввійде в доросле життя, діяльність якого впливатиме на стан навколишнього природного середовища, стане вирішальним антропогенним фактором, від якого залежатиме – бути завтра чи ні цьому зеленому лісу, річці, чистому повітрю в його маленькому селі чи мегаполісі, жити чи зникнути з лиця Землі людині й живим організмам.

Тож, нехай 90-річний ювілей юннатівського руху в Україні, зокрема на Закарпатті, додасть нам всім наснаги, хай міцніє й поширюється він серед молоді третього тисячоліття, щоб зростала кількість свідомих, активних природоохоронців – тих, від кого залежатиме у майбутньому стан природного довкілля в кожному куточку нашої прекрасної області й рідній державі.

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ТЕРНОПІЛЛІ

У непростий і бурхливий післявоєнний час з ініціативи досвідчених педагогів, спеціалістів різних галузей виробництва почали з'являтися нові форми виховної роботи серед молоді. За прикладом київських шкіл, однією з найпрестижніших і найбільш корисних масових справ став юннатівський натуралістичний рух за міцні знання і всебічний розвиток молоді особистості.

Під час Другої світової війни Тернопіль був зруйнований, тому 1 вересня 1948 року в м. Заліщики була організована обласна станція юних натуралістів. Ініціатором, організатором і першим директором був директор загальноосвітньої середньої школи райцентру Григорій Іванович Костинник – великий знавець природи Південного Поділля, педагог за покликом серця.

Спочатку станція містилася в двох невеликих кімнатах, де працювало два, а пізніше чотири вчителі, які проводили навчально-дослідну роботу на базі дитячого будинку. У створених краєзнавчому, ботаніко-рослинному гуртках та в гуртку юних бджолярів за перших кілька років була так налагоджена робота, що про юних заліщицьких природолюбів слава покотилася далеко за межі Надзбручанського краю.

У 1954 році обласну станцію юннатів було переведено до Тернополя, директором її було призначено Платона Григоровича Висоцького. І вже з перших днів своєї діяльності, крім гуртової роботи з дітьми, працівники станції почали проводити семінари з вчителями шкіл з питань організації як гурткової, так і дослідницької та природоохоронної діяльності.

За роки своєї трудової діяльності на виховній роботі добрий слід залишив вчитель Тербовлянської

середньої школи № 1 І.В. Свистун. У створеному ним гуртку провідне місце належало дослідницькій роботі. Ще в 1949 році, налагодивши ділові стосунки з сибірським дослідним інститутом зернового господарства (м. Омськ), юннати під його керівництвом через кілька років копіткої праці одержали п'ять нових сортів пшениці та 22 сорти пшенично-пирійних гібридів. Гуртківці-старшокласники, з метою одержання більш урожайного гібридного насіння, займалися моногібридним схрещенням кукурудзи. Їх праця увінчалася небувалим до цього урожаєм – дослідна земельна ділянка в переводі на гектар видала по 107,5 центнера добірного зерна, яке було передане для розмноження в місцеві колгоспи.

У Бучацькому районі та по всій області протягом десятків років базовою була земельна дослідна ділянка райцентрівської середньої школи № 1, яку створив вчитель-біолог Сигізмунд Іванович Шаргородський – творець і незмінний керівник численних юннатівських гуртків. Ще в п'ятдесяті роки він заклав колекцію рідкісних, екзотичних рослин, з юними друзями природи посадив пальметний сад на березі річки Стрипа, який поновлюється його послідовниками і продовжує плодоносити.

В навчальному процесі Сигізмунд Іванович вимагав від своїх вихованців теоретичні знання завжди підкріплювати практикою. Його метод схрещування рослин з наступним спостереженням спадковості і мінливості на гібридному потомстві не втратив актуальності до наших днів.

Вчитель біології Яблунівської середньої школи колись Копичинського, а нині Гусятинського району, Олександр

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Андрійович Гуменюк першим в області започаткував поєднання теоретичного навчання дітей з практикою шляхом проведення екскурсій і походів по вивченню природи рідного краю. Його гуртківці тримати постійний зв'язок з науковцями Хоростківської дослідної сільськогосподарської станції, займаючись сортовиведенням зернових і технічних культур та селекційною справою в тваринництві.

В 1985 році у Кременецькій школі-інтернаті учитель біології Володимир Максимович Черняк, а нині – доктор біологічних наук – в 1985 році заклав шкільний дендропарк на площі гри гектара. Тут було зібрано 260 видів, форм і сортів дерев, кущів, ліан, а також 70 видів і сортів декоративних багаторічних рослин, більшість з яких (*реліктових, ендемічних і червонокнижних*) вирощена з посадкового матеріалу, що його учні школи-інтернату зібрали в районі Кременецьких гір.

Одночасно було створене шкільне лісництво, до складу якого залучалося по 70–80 юннатів. В трудовій діяльності виділялося три основних напрямки:

- охорона лісу (*приваблювання птахів, розселення і охорона мурашників, виявлення і охорона дерев-довгожителів, зростання рідкісних видів рослин та ін.*);

- відтворення лісових ресурсів (*посадка лісу, озеленення територій і населених пунктів м. Кременець*);

- раціональне використання лісу (*заготівля лікарської сировини, гіллячкового корму для тварин*).

За період з 1982 по 1988 рік школярами було посаджено 139 гектарів лісу.

З 1982 року для учнів 8–10 класів інтернату був запроваджений спеціальний курс «Основи лісоводства».

Впродовж вісімдесятих років юннати шкільного лісництва виростили біля 140 видів, форм і сортів дерев, кущів, ліан в кількості понад 1250

примірників для Кременецького ботанічного саду. Тут слід зазначити, що ще в 1980 році з ініціативи В.М. Черняка було організовано Кременецьку групу Українського ботанічного товариства, а згодом Радою ботанічних садів України було прийнято рішення про відновлення Кременецького ботанічного саду, як цінного історико-ботанічного об'єкту.

В 1965 році обласна станція юннатів за досягнуті успіхи в навчально-виховній і дослідницькій роботі з біології та сільського господарства була нагороджена найвищою урядовою нагородою – Грамотою Президії Верховної Ради України.

Значні зміни в юннатівському руху на Тернопіллі відбулися при встановленні незалежності України. У 1993 році обласну станцію юних натуралістів перейменовано в обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

У 90-х роках нашого століття Тернопільська обласна станція юних натуралістів, керуючись законом України «Про освіту», стає невід'ємною ланкою системи безперервної освіти, що створює умови для духовного й інтелектуального розвитку дітей та юнацтва, формує їхню національну самосвідомість, творчі інтереси і таланти, забезпечує дозвілля.

Це підтверджує проведений у 1993 р. на базі обласної станції Всеукраїнський зліт юних майстрів народних ремесел «Природа і творчість». Юні майстри з усіх областей країни продемонстрували свою майстерність у різних галузях народних ремесел – рогозоплетінні та писанкарстві, різьбі по дереву та вишивці тощо.

Сьогодні в закладі працює 70 груп, навчанням в яких охоплено 1200 вихованців – учнів шкіл та ВПТУ міста Тернополя, Тернопільського району та інтернатних закладів, де навчаються діти з особливими потребами.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Навчальний процес в Центрі забезпечують 22 педагоги, з них 6 Відмінників освіти України, 1 педагог нагороджений нагрудним знаком «Софія Русова». З 1981 Центр очолює Герц Іван Іванович – Заслужений працівник народної освіти України.

Методична робота Центру спрямована на впровадження елементів інноваційного розвитку закладу, на створення такого навчально-розвиваючого середовища, яке формує у педагогів готовність до роботи на основі сучасних педагогічних технологій, до участі у педагогічних експериментах з випереджаючими прагматичними завданнями. Так, на базі навчального закладу проводяться обласні тематичні семінари, майстер-класи, виставки та збори юних натуралістів, юних дослідників природи, в Центрі проходили педагогічну практику студенти Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.

Навчальний заклад плідно співпрацює з Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Тернопільським національним педагогічним університетом ім. Володимира Гнатюка, Тернопільським державним медичним університетом ім. Івана Горбачевського та Тернопільським національним технічним університетом ім. Івана Пулюя.

В 2013 році на базі Центру був проведений Всеукраїнський педагогічний практикум «Світ творчості».

Серед пріоритетних напрямів роботи закладу – модернізація змісту позашкільної еколого-натуралістичної освіти внесенням відповідних змін до структури та змістового наповнення методичної, практичної та виховної її складової, відповідно до вимог сьогодення,

впровадження нових ефективних технологій навчання, серед яких – проекти.

Дієвою формою роботи педагогів позашкільного навчального закладу є проектна технологія.

Вперше роботи за проектною технологією педагоги Тернопільського ОЦЕНТУМ розпочали у 2007 року з довготривалого дослідницького проекту «Впровадження органічного землеробства в шкільне агробіологічне дослідництво» (2007–2017 рр.).

Метою проекту є вивчення методики впровадження органічного землеробства в шкільне агробіологічне дослідництво, покращення основних показників стану здоров'я населення, охорона довкілля, забезпечення раціонального використання і відтворення ґрунтів та інших природних ресурсів.

В рамках проекту проведено семінари за участю науковців Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, державного управління охорони навколишнього природного середовища у Тернопільській області, Закса Райнера – віце-президента асоціації біодинамічного землеробства «Жива земля – Швейцарія», фермерів області. На

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

запрошення наукового керівника проекту професора Валентини Підліснюк педагогі закладу взяли участь у тренінгах «Представлення коду ФАО для громадськості», «Органічне землеробство» та «Програма з моніторингу забруднень на рівні громади» (м. Київ).

Вихованці ТОЦЕНТУМ, члени трудового аграрного об'єднання «Органік», проводять дослідницьку роботу з питань застосування бобових в органічному землеробстві, оздоровлення рослин пробіотиками, ролі сівозміни в органічному землеробстві, алелопатії у рослин. На сьогодні закладена ділянка площею 0,05 га за методом «теплих грядок Розума», в основі яких лежить створення дренажних каналів та використання органічних решток для подальшого живлення рослин.

Така діяльність дає можливість педагогам формувати особистість, яка здатна самостійно проводити дослідження, аналізувати отримані результати, робити відповідні висновки, а також проводити допрофесійну орієнтацію учнівської молоді на агробіологічні професії.

Ще один довготривалий проект «Біопаливні культури, їх біологія та особливості вирощування» (2012–2020 р.р.).

Метою даного проекту є привернення уваги до проблем пошуку альтернативних видів палива на прикладі біопаливних культур, вивчення їх біологічних характеристик та особливостей вирощування залежно від ґрунтово-кліматичних умов Тернопільської області, розвиток у вихованців початкових експериментально-дослідницьких навичок та закладання на території Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської колекції біопаливних культур.

Науковим керівником вищезгаданих проектів є професор Університету Матея Бела (Словаччина) Валентина Підліснюк.

У 2014 році в Центрі розпочато роботу над довготривалими проектами «Екологічна освіта та виховання для дітей з особливими потребами» та «Національно-патріотичне виховання школярів засобами еколого-натуралістичної творчості».

Юннати області – активні учасники міжнародних, всеукраїнських та обласних масових заходів, неодноразово ставали переможцями конкурсів і акцій. Так, Молоток Петро, учень Малоходачківської ЗОШ І–ІІІ ст. Тернопільського району отримав Диплом ІІ ступеня у Х Всеукраїнському конкурсі досягнень юних зоологів і тваринників, Хомко Юрій, учень ТНВК «ЗОШ І–ІІІ ст. – медичний ліцей № 15» став переможцем Всеукраїнського конкурсу винахідницьких та раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, Мулярчук Марія, учениця Дзвиняцької ЗОШ І–ІІІ ст. Борщівського району стала учасником міжнародних, переможцем національних етапів міжнародних конкурсів «Енергія і середовище» та «Юнацький водний приз».

Учні області стали активними учасниками та переможцями ІV Міжнародного екологічного конкурсу «Світ, зачарований тишею» (Андрухів Василь, курток Роман, Кицелюк Тетяна, Михайляк Каріна), всеукраїнського конкурсу «Зоологічна галерея» (Прус Ігор, Гаврилишин Марта, Солоничний Назар), Міжнародного екологічного форуму «Зелена планета» (Кравчук Василь).

На сьогоднішній день в області працює 5 районних позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку – Бережанський та Зборівський районні центри еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Лановецька районна комунальна станція юних натуралістів, та два дитячих парки – Козівський дитячий парк «Лісова пісня» і Скала-Подільський дитячий парк.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Юннатівський рух на Бережанщині бере свій початок із 50-х років минулого століття. Ініціатором зародження його був ентузіаст цієї справи вчитель-методист Бережанської школи-інтернату

Палюра Марія Петрівна. Її руками створений перший в області та Україні музей природи та організовано клуб любителів природи. З ініціативи цієї чудової людини, справжнього друга дітей, зроблена ціла історія добрих юннатівських справ. Добрий почин знайшов активну підтримку послідовників, а особливо з того часу, коли у квітні 1981 році було засновано районну станцію юних натуралістів. Першим директором було призначено Олексюка Василя Гнатовича. Вже з перших днів гурткову роботу в установі вели 7 керівників гуртків. У школах працювали гуртки юних квітників, юних рослинників, шкільні лісництва, юних агрохіміків, юних тваринників, фотонатуралістів та інші. Юні кролеводи створювали в школах кролеферми, активно включалися в акцію продажу кролів державі.

У сільських школах працювали виробничі бригади, тваринницькі ланки. Щорічно керівники гуртків і юннати брали активну участь у Всеукраїнських виставках сільськогосподарської продукції, вирощеної на навчально-дослідних ділянках. Позашкільний заклад виступав у ролі координатора натуралістичної та природоохоронної роботи в районі. У 80-х роках позашкільною роботою охоплювалося понад 600 учнів району, в основному сільських шкіл.

У 1995 році Бережанська станція юних натуралістів була перейменована на еколого-натуралістичний центр. У 2002 році директором була призначена Бич Марія Петрівна.

У 2007 році еколого-натуралістичний центр був перейменований у районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (ЦЕНТУМ).

Вихованці екоцентру неодноразово були учасниками і призерами районних, обласних і Всеукраїнських виставок, конкурсів, акцій, за що нагороджувалися грамотами, дипломами. У 1997 році юннати Центру брали участь у Міжнародному проекті спільного українського-американського експерименту під назвою «Вчителі та учні досліджують рослини в космосі». За успішну роботу вихованці були нагороджені грамотами та подарунками.

У 2008 році на базі Бережанського агротехнічного інституту, з яким ЦЕНТУМ підтримує тісну співпрацю, був проведений обласний семінар «Агроосвіта та її роль у трудовому вихованні школярів». У 2012 році Центр спільно з педагогами та учнями Потуторської ЗОШ І-ІІІ ст. та представниками асоціації «Жива земля – Швейцарія» (віце-президент та засновник ТОВ «Жива земля – Потутори» – Закс Райнер, директор – старший викладач Бережанського агротехнічного інституту, Іван Євгенійович Бойко), провів обласний семінар «Організація дослідницької роботи з біології та її вплив на творчий розвиток особистості».

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

У Центрі діє 23 гуртки, в яких займається 345 учнів. Навчально-виховну діяльність забезпечують досвідчені педагоги: Бич М.П. – директор, відмінник освіти України, Бабій Н.М. – методист, Ковальська М.О., Паславська Л.М. Леськів Н.І., Димашевська Х.Б., Улан О.І., Стефанович І.В. – керівники гуртків.

З метою забезпечення умов для теоретичних і практичних знань учнів в екоцентрі функціонує показова навчально-дослідна земельна ділянка, на якій вирощують і досліджують різноманітні рослини, є великий асортимент лікарських і квітково-декоративних рослин. Цікаву роботу педагоги та вихованці екоцентру започаткували з агробіологічного дослідництва.

Центр співпрацює із Відокремленим структурним підрозділом Національного аграрного університету «Бережанським агротехнічним інститутом», ТОВ «Жива земля – Потутори», Бережанським державним лісомисливським господарством, громадськими організаціями району, музеями міста та навчальними закладами району.

Робота Бережанського ЦЕНТУМ та здобутки вихованців були висвітлені у місцевих ЗМІ – газетах «Бережанське віче» та «Бережінфо», інтернет-порталі «Рідне місто», веб-сайті відділу освіти Бережанської РДА.

Історія юннатівського руху Зборівщини бере свій початок з 1980 року, коли за рішенням виконкому Зборівської районної ради народних депутатів в селищі міського типу Залізці було засновано Зборівську районну станцію юних натуралістів на базі одного з приміщень старої школи. Першим директором районної станції юних натуралістів була призначена Пугач Марія Яківна.

В цей період – період становлення юннатівського руху на Зборівщині – до гурткової натуралістичної роботи були залучені талановиті вчителі біології шкіл району, які проводили з учнівською молоддю практичну природоохоронну та дослідницьку роботу. В 1997 станція юних натуралістів була перейменована в еколого-натуралістичний центр, а в 2008 році, відповідно до нового положення про позашкільні заклади і Статуту РЕНЦ, перейменована на Зборівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Зборівський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді здійснює формування та розвиток творчого інтелекту вихованців, організовує всебічну підтримку здібних, обдарованих і талановитих дітей.

Всі зусилля управлінської служби та педагогічного колективу направлені на збереження та удосконалення системи позашкільної освіти, підвищення її авторитету, створення відповідального іміджу серед батьків та громадськості.

Вихованці Центру приймають участь в районних, обласних та Всеукраїнських виставках, конкурсах, акціях, зльотах.

Протягом п'яти років спільно із міжнародною громадською організацією «Корпус миру» на базі Зборівського РЦЕНТУМ проводиться тижневий екологічний табір «Я знаю».

Зборівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді надає всебічну допомогу школам у вихованні в учнів глибокого інтересу до природи, сільського господарства, у формуванні в дітей умінь і навиків дослідницької роботи. Педагоги організують змагання, конкурси, зльоти юних любителів природи, друзів зелених насаджень, проводяться масові свята – «Тиждень

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

лісу і саду», «Свято квітів», «День зустрічі птахів», «Свято врожаю», розробляють тематику і методичку навчально-дослідної роботи шкільних гуртків, юннатів, надають всебічну допомогу школам і позашкільним установам у справі вивчення, збагачення та охорони природи рідного краю.

Протягом усіх років еколого-натуралістичний центр виконує функцію районного методичного центру з питань екологічного виховання учнівської молоді, її професійного самовизначення, розвитку і підтримки юних талантів, надає відповідну методичну допомогу загальноосвітнім навчальним закладам щодо трудового й екологічного навчання та виховання, проведення дослідницької роботи з біології, екології, сільського господарства, організації різних масових натуралістичних заходів.

Лановецька районна комунальна станція юних натуралістів функціонує як позашкільний навчальний заклад в місті Ланівці з метою забезпечення права громадян (*вихованців, учнів, слухачів*) району на здобуття позашкільної освіти відповідно до їх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів.

Станція юних натуралістів створена і розпочала свою роботу у 1991 році. Згідно з рішенням сесії Лановецької районної ради від 28 березня 2007 року № 113 заклад перейменовано на Лановецьку районну комунальну станцію юних натуралістів.

З початку заснування позашкільний навчальний заклад очолює директор Костюк Руслан Сергійович.

Колектив Лановецької СЮН налічує 11 педагогічних працівників, з них 6 основних працівників та 5 сумісників керівників гуртків із загальноосвітніх навчальних закладів району.

Лановецька районна комунальна станція юних натуралістів

є координатором роботи в районі щодо створення умов для надання поглиблених знань з основ природничих наук, самовизначенням та самореалізації учнівської молоді, залучення дітей до практичної природоохоронної та науково-дослідницької роботи, формування екологічної культури особистості. В основу цієї роботи покладено дослідницьку роботу та масові заходи еколого-натуралістичного та природоохоронного спрямування з учнівською молоддю.

Саме тому навчально-дослідницька та науково-дослідницька робота з дітьми є одним з основних напрямів діяльності даного навчального закладу. Для здійснення такої роботи використовується диференційований підхід, враховуються вікові особливості дітей.

Вихованці позашкільного закладу відвідують гуртки еколого-натуралістичного профілю: «Юні натуралісти», «Юні друзі природи», «Основи екологічних знань», «Юні ботаніки», «Юні акваріумісти», «Юні зоологи», «Юні квітникарі-аранжувальники».

Юннатівський рух на Козівщині бере свій початок далекого 1959 року. На околицях Козови виросло сучасне робітниче селище з житловими будинками, дитсадком, клубом, лікарнею та середньою школою.

Навесні 1960 року місцевий колгосп виділив двогектарний земельний масив для організації навчально-дослідної ділянки. Вже тоді вчитель біології Козівської середньої школи №2 Поспелов Микола Васильович запропонував відвести частину площі, виділеної під навчально-дослідну ділянку для організації дендрологічної колекції.

Багато зусиль доклали вчителі та учні шкіл району щоб поповнити колекцію рідкісних та декоративних дерев і кущів. Для зацікавлення

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

відвідувачів створили різні, характерні для парків, мініатюрні парки: каскад озер із островом та містками, альтанки, міфічний грот Діани, підземелля Персефони, скелі Перелесника та інші.

З 1970 року Козівський дендропарк став об'єктом природозаповідного фонду. Саме цей заклад став осередком юннатівського руху та екологічного виховання на Козівщині. Постійними відвідувачами дендропарку були учні шкіл з району, частими гостями були делегації з різних союзних республік.

Дендрарій став цінною навчальною базою не тільки для учнів, а й для студентів природничих факультетів, сільськогосподарських вузів, широкого кола відвідувачів. З 1 січня 1990 року на базі дендропарку організовано позашкільну установу Козівський дитячий дендропарк «Лісова пісня» (зараз Козівський дитячий парк «Лісова пісня»).

На базі дендропарку організовано гуртки екологічного спрямування, де юннати мають можливість із користю для навчання працювати на земельній ділянці, брати участь у походах та екскурсіях по рідному краю та просто відпочити на природі. Дендропарком «Лісова пісня», його досягненнями в галузі дендрології користуються вчителі, учні всіх навчальних закладів району. Тут проводяться численні природоохоронні заходи, постійними відвідувачами установи є учні шкіл району.

Добрими словами вдячності варто згадати таких ентузіастів юннатівського руху на Козівщині як Мельника Андрія Кіндратовича – першого директора Козівської ЗОШ № 2, Шостак Марію Максимівну – вчителя біології цієї школи, Карач Мирославу Михайлівну – керівника гуртків Козівського дитячого парку «Лісова пісня».

Педагогічний колектив Козівського дитячого парку є гідним спадкоємцем юннатівського руху на Козівщині. За вагомий внесок у розвиток еколого-натуралістичної освіти, сумлінну працю та високі досягнення у вдосконаленні процесу навчання та виховання учнівської молоді колектив закладу нагороджений Грамотою Національного еколого-натуралістичного центру.

Юннатівський рух в Борщівському районі бере свій початок в кінці 40-х на початку 50-х років, коли в Вовківській, Королівській та Борщівській школах були створені перші юннатівські загони. Під керівництвом вчителя біології Пелиха Миколи Івановича у Вовківській 7-річній школі почали працювати гуртки бджільництва та садівництва, велась дослідницька робота та спостереження за поведінкою комах. Площу біля шкіл юннати засаджували плодовими деревами, розбивали сади. Поступово в школах з'являються навчально-дослідні ділянки. Природоохоронна робота в районі пожвавилася з появою ентузіаста-природолюбця Бачика Миколи Миколайовича – інспектора Борщівського району.

З метою екологічного виховання в 1988 році у Борщівському районі на благодатних землях Скали-Подільської був створений дитячий парк. Було виділено маленьке старе приміщення в центрі селища. В 1989 році дитячий парк прийняв дітей в приміщенні, яке знаходиться в мальовничому куточку селища – стародавньому парку (*саме приміщення – колишня сторожка маєтку графа Голуховського, XVII ст.*)

Першим директором закладу стала Дорож Наталія Володимирівна.

В 1991 році на посаду директора призначена Калущька Олександра Тадеївна. За її керівництва була створена матеріальна база для заняття гуртка акваріумістів.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

З 1994 року очолювала колектив дитячого парку Стефина Валентина Григорівна, Відмінник освіти України.

За керівництва Валентини Григорівни оформлено екологічну кімнату, куточок живої природи, куточок хліба.

Керівники гуртків дитячого парку беруть участь в проведенні семінарів вчителів біології району, порушують питання участі освітніх закладів у природоохоронній роботі, всеукраїнських акціях, операціях. З ініціативи закладу в школах району створені навчально-пізнавальні екологічні стежки, екологічні просвітницькі бригади, поширюється дослідницька робота.

Успішно працює в Парку екологічний ляльковий театр (*керівник Харатін Ірина Олексіївна*), який висвітлює екологічні проблеми селища і району. Учасники театру стали переможцями обласного етапу Всеукраїнського фестивалю «Чисті роси», що проходив в рамках XIV Всеукраїнського фестивалю дитячої та юнацької творчості «Таланти твої, Україно!»

Гордістю дитячого парку є гурток писанкарства, керівником якого є Харатін І.О., народний майстер художнього писанкарства. Вихованка гуртка, Федорова Маргарита, стала учасником Всеукраїнського конкурсу «Юний дослідник», захищала науково-дослідницьку роботу «Писанка в Скалі-Подільській», нагороджена дипломом II-го ступеня.

Здоров'я дітей – найцінніший скарб суспільства. Формування здорового способу життя є обов'язковим завданням для колективу. За сприянням голови селищної ради Черепія Л.Й. на базі дитячого парку працює спортивний гурток «Юні футболісти» (*керівники Слотвінський Б.І., Денькович П.Б.*). Педагоги закладу розробили проект сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю.

На Всеукраїнському фестивалі «Україна сад» – 2011 р. вихованці Волощук Катерина, Притка Іванна та Кучер Олександр (*керівник Стефина В.Г.*) представляли науково-дослідницьку роботу «Скала-Подільський плодородсадник. Дослідження історії виникнення і розвитку садівництва».

В 2013 році на Всеукраїнській серпневій конференції директорів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю Скала-Подільському дитячому парку присвоєно звання «Заклад – новатор».

У 2013 році заклад очолила Вархал Тетяна Миколаївна.

Узагальнення досвіду роботи «Методика організації діяльності вихованців Скала-Подільського дитячого парку з вивчення та збереження біологічного різноманіття в умовах місцевого парку» вивчав Національний еколого-натуралістичний центр. В 2014 році на Всеукраїнському форумі молодих педагогів позашкільних навчальних закладів відбулася презентація інноваційного педагогічного досвіду, який представляла Валентина Стефина.

В Тернопільській області працюють тисячі педагогів, які безмежно віддані справі навчання і виховання дітей. Вони назавжди залишаться в пам'яті нинішнього і прийдешніх поколінь як сіячі доброго, мудрого, вічного, їх варто знати всім і гідно оцінювати їх чесну працю.

СХІДНИЙ РЕГІОН

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ДОНЕЧЧИНІ

Юннатівський рух на Донеччині розпочався в 20-х роках ХХ сторіччя, коли був створений перший гурток юних натуралістів при Маріупольському краєзнавчому музеї. Цей гурток засновано в 1926 році Віктором Леонідовичем Голицинським. Юннати займалися в секціях ботаніки, зоології та фізики.

Велика заслуга музею, а, насамперед, його директора І.П. Коваленко та співпрацівників відділу природи цього музею В.В. Рудевича і В.Л. Голицинського, в розвитку природоохоронного руху. Завдяки їх настирливості розпочалося створення перших заповідників на Донеччині.

В 1926–1927 роках були оголошені заповідними зонами: Хомутовський степ, Кам'яні Могили та виходи вапняків на берегах річки Кальчик за Маріуполем. Музей розташував в цих зонах пункти спостереження і охороняв ці території.

Розвиток юннатівського руху у місті Єнакієве розпочався у 1936 році у школах міста. Учні шкіл проводили рейди,

висаджували дерева, квіти, упорядковували парки та сквери, захищали птахів.

Перші гуртки юних натуралістів Великоновоселківського району з'явилися в 1946 р. в Старомлинівській школі, базовій для всього району. Тут проводились зльоти, семінари. У 1954 р. наказом по районному відділу освіти була організована районна станція юних натуралістів – одна серед перших в області.

У тому ж році рішенням Сталінського обласного виконавчого комітету було виділено 8 гектарів землі під будівлю приміщення і закладки навчально-дослідної ділянки, а з 1955 року розпочала свою роботу Сталінська станція юних мічурінців (*зараз – Донецький обласний еколого-натуралістичний центр*).

З 1957 року розпочалась робота з організації міських і районних станцій в області. Першими з них були: Красноармійська, Амвросіївська, Слов'янська, Велико-Новоселківська районні станції юних натуралістів.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Юннатівський рух у м. Макіївка зародився у 1963 році на базі школи № 48 Кіровського району. В школі почали готувати овочеводів, бджолярів і трактористів для роботи у радгоспі «Кринічанський». Щоб організувати роботу на навчально-дослідних ділянках ЗОШ № 48, була створена Кіровська районна станція юних натуралістів на громадських засадах. У 1963 році станція юних натуралістів на громадських засадах виступила ініціатором звернення до всіх школярів України з закликом «Озеленим Батьківщину садами», яке було підтримано ЦК ЛКСМУ і Міністерством освіти України.

У 1966 році станція юних натуралістів на громадських засадах отримала статус Кіровської районної станції на госпрозрахунку. У 1967 році станція юних натуралістів отримала статус міської станції юних натуралістів.

Центром цікавої і змістовної роботи з дітьми стала Мар'їнська районна станція юних натуралістів, яка почала працювати 2 липня 1968 року в м. Мар'їнка. На початку 80-х років районну станцію було перенесено до села Єлизаветівка Мар'їнського району.

Юннатівський рух поширювався з кожним роком. В 1969 році в області нараховувалось вже 1 456 гуртків (*29 700 учнів*) натуралістичного напрямку. Найбільша кількість гуртків була в містах: Донецьку, Горлівці, Маріуполі, Макіївці.

В 1970 році голова селищної ради Прасовський Володимир Іванович, враховуючи умови і традиції натуралістичної і дослідницької роботи Донської ЗОШ Ковалевської О.О., запропонував заснувати у селищі Донське пошуково-дослідницьку станцію юних натуралістів з метою організації юннатівського руху у селищі, в районі, надання методичної допомоги гурткам юннатів у школах району. У 1992 році Волноваська районна станція юних натуралістів перейменована у Донський еколого-натуралістичний центр.

Початок юннатівського руху в м. Харцизьк припадає на 70-і роки ХХ сторіччя. У 1972 році за пропозицією міського відділу освіти про розширення мережі позашкільних закладів і рішення Харцизької міської ради про створення міської станції юних натуралістів, 25 квітня цього ж року почала свою роботу Харцизька СЮН. Станція була розташована в м. Іловайську. Міська станція юних натуралістів у 1978 році була переведена у м. Харцизьк. У квітні 1975 року на честь 30-річчя Перемоги ВВВ і за ініціативою персонального пенсіонера республіканського значення, ветерана КПРС і праці Полтавцева Георгія Федоровича була заснована оранжерея субтропічних рослин на базі школи № 5 м. Харцизьк. За роки її існування (*1975–1993*) в оранжереї було проведено близько 2000 екскурсій.

Новоазовська районна станція юних натуралістів почала працювати з 2 липня 1973 року як інформаційно-методичний і організаційно-масовий центр натуралістичної роботи з дітьми та юнацтвом. В 1994 році станцію юних натуралістів об'єднують з туристичним центром і створюють туристично-екологічний центр (ТЕЦ) «Едельвейс».

В 1980 році в серпні місяці згідно рішення Старобешівської Ради була відкрита районна станція юних натуралістів. В вересні 1987 року в смт Новий Світ відкривається філіал Старобешівської районної станції юннатів.

З метою здійснення еколого-натуралістичного освітнього маршруту для школярів м. Кіровське в Будинку дитячої творчості (*Будинку піонерів та школярів*) у 1981 р. було створено гурток «Юні натуралісти».

В 1983 році в м. Дружківка учнями ЗОШ № 14, під керівництвом вчителя біології Швець Надії Яківни, була закладена перша в області і на Україні екологічна стежка, яка працює і до нинішнього часу. Маршрут екологічної стежки охоплює унікальний пам'ятник

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

природи – Дружківські кам'яні дерева. Вік цих дерев (*араукарій*) – 250 млн. років. На стежині зустрічаються близько 300 видів рослин, численні тварини. Для учнів стежка стає природною лабораторією. Вони проводять виявлення, облік та охорону рідких і зникаючих рослин, реакліматизацію рослин, висаджують дерева з метою закріплення ярів.

Таким чином, наприкінці 80-х років в області налічувалось 22 районних та міських станцій юних натуралістів та еколого-натуралістичних центрів, кількість яких до 1995 року скоротилась до 12 (*разом з обласним еколого-натуралістичним центром*).

У 1960 році урядом країни було прийняте рішення про переведення усіх сільськогосподарських установ науково-дослідного напрямку за межі міста.

У 1964 році за рішенням Донецького облвиконкому станція юних натуралістів була переведена в селище Піски Ясинуватського району, де і проіснувала до липня 2014 року. З 1993 року станція змінила назву на Донецький обласний еколого-натуралістичний центр. У закладі працював 21 досвідчений педагог, 1 кандидат сільськогосподарських наук, серед них – 7 відмінників освіти України, а 18 співробітників нагороджені грамотами МОН України, Національного еколого-натуралістичного центру (*м. Київ*), обласного департаменту освіти і науки.

Гуртковою роботою на облЕНЦ було охоплено 1110 дітей віком від 5 до 20 років, які були об'єднані у 71 гурток та творче об'єднання за 25 напрямками.

Разом із міськими та районними ЕНЦ (*СЮН*), загальноосвітніми закладами, вищими навчальними закладами, закладами НАН України Донецький облЕНЦ плідно працював над актуальною для регіону проблемою неперервної екологічної освіти і виховання дітей та учнівської молоді в системі комплексної безперервної освіти.

Щорічно обласний центр організував до 30 регіональних масових заходів і забезпечував участь юннатської молоді Донеччини у 45 всеукраїнських і міжнародних заходах.

В різні часи директорами облЕНЦ були:

- Бугорков Веніамін Семенович (1955–1960)
- Трунова Катерина Федорівна (1961–1967)
- Мірошніченко Віктор Калістратович (1967–1972)
- Колеснік Віталій Олександрович (1973–1981)
- Ассаул Іван Іванович (1982–1992)
- Усенко Антоніна Михайлівна (1992–1993)
- Комаров Ігор Францискович (1994–1997)
- Колеснік Віталій Олександрович (1998–2007)
- Витищенко Ірина Юріївна (2008–2009)
- Агеєва Лариса Миколаївна (2010–2012)
- Александрова Надія Павлівна (2012–2013)
- Безумов Деніс Сергійович (2013–2014).

В липні 2014 року, внаслідок бойових дій в селищі Піски будівля обласного центру була зруйнована.

З січня 2015 року Донецький обласний еколого-натуралістичний центр (*ДООЕНЦ*) поновив свою роботу на базі ЗОШ I–III ступенів № 12 м. Краматорська. З цього ж часу його очолює **АЛЕКСАНДРОВА НАДІЯ ПАВЛІВНА** – досвідчений, творчий педагог і організатор за покликанням. Загальний стаж педагогічної роботи складає 44 роки, із них 30 – на керівних посадах. За ініціативою Надії Павлівни в ДООЕНЦ почав розвиватися напрямок еколого-краєзнавчої роботи. Н.П. Александрова – відмінник освіти України, нагороджена нагрудним знаком «Софія Русова».

Донський еколого-натуралістичний центр Волноваського району

Донський ЕНЦ здійснює свою освітню діяльність в межах територіальної громади селища Донське та Волноваського району, є координаційним центром еколого-натуралістичної, організаційно-масової роботи в районі серед дітей та підлітків. ДЕНЦ активно співпрацює з суб'єктами II освітнього округу, зі школами, позашкільними, дошкільними закладами та громадськими організаціями Волноваського району.

Освітня діяльність ДЕНЦ реалізується за напрямками: навчально-виховний, інформаційно-методичний, організаційно-масовий, дослідницький, господарчий. Мережа гуртків закладу налічує 25 гуртків. 500 вихованців закладу займаються у гуртках 21 натуралістичного профілю (біологічний напрямок: *Юні натуралісти, Природа крізь призму англійської мови, Акваріумне рибоводство, Квітникарі-декоратори, Юні зоологи, Юний біолог, Юний ерудит, Юний хімік; екологічний напрямок: Юні друзі природи, Юний еколог; декоративно-прикладний напрямок: Гурток народної творчості, Живопис та природа, Екологічний дизайн*).

Навчально-виховний процес здійснюється на базі ДЕНЦ, у Донській, Дмитрівській та Свободненській ЗОШ.

Донський еколого-натуралістичний центр завдяки плідній праці педагогічної лабораторії «Гроно» активно приймає участь у Всеукраїнських та регіональних акціях та конкурсах, нагороджений грамотами та подяками. Члени педагогічного колективу приймають участь у таких професійних конкурсах: «Кращий працівник року», обласний конкурс методичних розробок, «Виховати особистість», Всеукраїнському конкурсі «Цікава школа», Всеукраїнському конкурсі науково-методичних розробок еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, Міжнародних педагогічних читаннях. Неодноразово займали призиви місця. Шульгіна В.О., Литвин І.П., Ходачок О.В., Марощук Н.В., Узун А.В.,

Жидких М.П., Бальзамова Л.В., Колбасова С.О. у 2014 р. нагороджені Грамотами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України за зайняте I місце у Позашкільних педагогічних читаннях-виставці видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, номінація «Реклама досягнень позашкільного навчального закладу».

Члени гуртків Донського ЕНЦ разом з керівниками гуртків приймають активну участь у Всеукраїнських масових, обласних, районних еколого-натуралістичних заходах. Гуртківці та керівники творчих об'єднань посіли призиви місця та нагороджені Грамотами та Подяками МОН України, НЕНЦ, а саме: у Всеукраїнському поході «Біоцит» – операція «Мурашка», Всеукраїнській акції «Діти за гуманне ставлення до тварин», Всеукраїнському конкурсі науково-освітніх проектів «Оптимізація озеленення території навчальних закладів», Всеукраїнській новорічно-різдвяній виставці «Новорічна композиція», Всеукраїнському інтерактивному конкурсі «МАН-ЮНІОР-ЕРУДИТ», Всеукраїнському конкурсі-огляді «Галерея кімнатних рослин», Всеукраїнському конкурсі «Птах року – 2013», «Птах року – 2014», Всеукраїнській трудовій акції «Парад квітів біля школи» у період 2011–2014 рр.

Директор Донського еколого-натуралістичного центру Волноваського району: Шульгіна Валентина Олександрівна.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Педагогічний стаж 30 р. Керівником закладу працює з 1997 р. Керівник гуртків «Юний хімік», «Юний біолог»; у 2006р. – лауреат обласного конкурсу «Кращий працівник освіти Донеччини»; у 2012 – переможець II етапу та призер III етапу

Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» (3 місце) в номінації «Директор позашкільного закладу». Відмінник освіти.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Районна станція юних натуралістів» Красноармійської райради

Красноармійська районна Станція юних натуралістів була створена на базі ЗОШ № 33 в 1959 році. За період з 1959 по 1992 роки Станція юних натуралістів знаходилася в різних приміщеннях, мала свої земельні ділянки, плодовий сад. А з 1992 року і до нинішнього часу райСЮН знаходиться в відділі освіти, в кімнаті, площа якої дорівнює 16 квадратним метрам. Всі гуртки працюють на базі 12 загальноосвітніх шкіл району за 5 напрямками. Педагогічний колектив закладу – це 15 педагогів, з яких 5 основних працівників і 10 сумісників. 13 педагогів мають вищу педагогічну освіту, 2 – середню спеціальну освіту.

КПНЗ «РайСЮН» є координаційно-методичним центром еколого-натуралістичної роботи в Красноармійському районі.

Протягом останніх 5 років вихованці і педагоги нашого закладу прийняли участь і стали переможцями та призерами в наступних заходах Всеукраїнського рівня:

- Новорічно-різдвяна виставка «Новорічна композиція» – грамота НЕНЦ;
- Всеукраїнська виставка «Український сувенір» – грамота НЕНЦ;
- Всеукраїнський конкурс учнівського науково-дослідницького проектування та винахідництва – подяка НЕНЦ;
- Всеукраїнський конкурс «Юний дослідник» – грамота НЕНЦ;
- Всеукраїнський конкурс «найкраще представлення позашкільного еколого-натуралістичного закладу» – подяка НЕНЦ;

- Всеукраїнський науково-освітній проект «Оптимізація озеленення закладів» – подяка НЕНЦ;
- Всеукраїнська акція «Турбота молоді тобі, Україно!»;
- Всеукраїнський конкурс «Цікава школа» – 2 педагоги в номінації «нетрадиційне заняття» посіли третє місце;
- Всеукраїнський огляд-конкурс «Галерея кімнатних рослин»;
- учасники VI, VII Всеукраїнських зльотів трудових аграрних об'єднань (Луцьк, Шостка Сумської області);
- Всеукраїнська Інтернет-олімпіада «Крок до знань»;
- Всеукраїнські педагогічні позашкільні читання «Виставка видавничої продукції еколого-натуралістичного напрямку».

Директор КПНЗ «РайСЮН» Красноармійської райради Рикунова Наталія Сергіївна.

На цій посаді працює з вересня 2003 року. Це творчий керівник з активною життєвою позицією. Завдяки ентузіазму Наталії Сергіївни в закладі склався колектив однодумців, які завжди

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

підтримують свого керівника. Вона підтримує в колективі атмосферу високої взаємодопомоги, доброзичливості, зацікавленості в досягненні поставленої мети.

За її ініціативи було започатковано ряд районних заходів таких як: районна науково-практична конференція «Джерело пізнання», районна учнівська екологічна конференція «Місце де ми живемо», участь в Міжнародній програмі GLOBE, участь у Всеукраїнських інтерактивних конкурсах «Колосок», «Геліантус», «МАН-Юніор», районні виставки дитячої творчості.

Добропільський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Історія Центру бере початок з шестидесятих років минулого сторіччя.

У 1963 році було створено Добропільський район, и вже у 1967 році постало питання про створення у районі станції юних натуралістів. І тільки в 1970 році на початку серпня питання створення СЮН як методичного, координуючого центру натуралістичної роботи в районі було вирішено позитивно.

Перші гуртки розгорнули роботу у Добропільській, Світогорівській, Ганнівській школах.

У становленні СЮН методичну і частково практичну допомогу надавав Донецький державний університет, зокрема біологічний факультет на чолі тодішнього декану Лепницької Г.О., обласна станція юннатів і, звичайно, міська влада.

І вже у 1971 році СЮН получила премію ВДНГ СРСР за експеримент з кроликами – моторолер «Мурашка», вихованцям-учасникам експерименту по велосипеду і радіоприймачу, а керівнику експерименту, Прокопенко Ользі Пилипівні – грамоту.

У 1986 році СЮН була переведена до с. Золотий Колодязь у приміщення Золотоколодязької школи де було

Рикунова Н.С. стала ініціатором проведення в закладі конкурсу «Обдарованість року», щорічно в номінанти потрапляють діти і педагоги, які протягом року проявили себе. Рикунова Н.С. є автором і керівником проекту «Ковили в Красноармійському районі», який протягом останніх п'яти років реалізується в позашкільному закладі. Про хід та підсумки зазначеного проекту неодноразово вихованці її гуртка доповідали на обласній науково-практичній конференції регіонального конкурсу «Ковиловий степ».

надано для занять дві класні кімнати.

А у 1989 році СЮН було надано приміщення у м. Добропілля, що стало зручнішим у використанні станції всіма школами району. Приміщення після реконструкції, пристосоване для занять і має все необхідне для проведення експериментів, досліджень, також проведення масових заходів.

У 1997 році матеріальна база СЮН трішечки поліпшилась за рахунок приєднання районного Дому піонерів і школярів, та передачі його обладнання. Після приєднання ДПШ, СЮН було реорганізовано у Центр позашкільної

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

роботи дітей та юнацтва тобто позашкільний заклад став комплексним, а у 2001 році знову реорганізація і заклад знову повертається до екологічного профілю.

Добропільський ЦЕНТУМ – це широкодоступний профільний навчально-виховний заклад у системі освіти Добропільського району, що проводить навчально-виховну, інформаційно-методичну, організаційно-масову роботу з еколого-натуралістичного напрямку, та передбачає:

- оволодіння вихованцями, учнями і слухачами знаннями про навколишнє середовище;
- формування екологічної культури особистості;
- придбання знань і досвіду розв'язання екологічних проблем;
- залучення до практичної природоохоронної роботи;
- формування знань, навичок та умінь у галузях сільського господарства, квітництва, лісництва, садівництва, грибництва, бджільництва та інших біологічних напрямків.

Для забезпечення навчально-виховного процесу із дотриманням діючих нормативів ЦЕНТР має:

- навчальні кабінети (*6 кімнат*) – для занять гуртків різного профілю;
- куточок живої природи, акваріумну, пташник, зимовий сад – жива лабораторія для проведення дослідно-експериментальної роботи по вивченню тваринного та рослинного світу;
- навчально-дослідну ділянку – для проведення науково-дослідницької, експериментальної роботи з сільськогосподарськими культурами, квітами, чагарниками та деревами, вирощування посадкового матеріалу;
- метеорологічний майданчик – для спостережень за погодою та її прогнозування;
- музейну кімнату – для оформлення результатів пошукової роботи та пропаганди охорони природи і навколишнього середовища;

- актовий зал, сцену, радіо-відео-комп'ютерний центр – для проведення масових заходів (*конференцій, свят, оглядів та ін.*);

- студію аудіо-відео запису – для створення фонограм та відеосюжетів для показу у своєму кіноклубі та на місцевому каналі телебачення;

- харчоблок, їдальню, спальне приміщення (*7 палат*), санвузол (*умивальник, душові та туалети*) для організації роботи оздоровчого та профільного таборів, клубу вихідного дня, заочних шкіл та інших заходів потребуючих тривалого перебування дітей;

- зону відпочинку – для проведення вільного від занять часу,

- інвентар, інше приладдя необхідне для фізичного виховання;

- приміщення методичного кабінету – для здійснення методичної роботи.

З 01.07.2011 по 13.07.2011 року на запрошення Ялтинського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді делегація від ЦЕНТУМ брала участь у навчально-польовому практикумі та науково-практичній конференції у м. Ялта (*АР Крим*). Були проведені навчальні екскурсії та наукові дослідження на базі Кримського гірсько-лісового заповідника і Нікітського ботанічного саду.

Дійсний член Малої академії наук та кандидат в члени МАН від Добропільського району перебували на літньому відпочинку у Всеукраїнській літній школі лісознавства МАН України в місті Рівне та в місті Березному з 06.07.2011 по 17.07.2011 року.

Також делегація від Добропільського ЦЕНТУМ з 11.07.2011 по 20.07.2011 року приймала участь в обласній екологічній експедиції, яка проходила на базі польового наметового табору обласного еколого-натуралістичного центру в Національному природному парку «Святі гори» Слов'янського району Донецької області.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

2011 рік: – Всеукраїнський конкурс «Світ грибів», переможець Голубенко Аліна у номінації «Найкраща фоторобота»

2012 рік: – участь у Національному турі V Міжнародного екологічного конкурсу «У кого бджоли – у того й мед». Наші вихованці посіли II та III місця.

2012 р. вихованка гуртка «Юні квітникарі» Добропільського районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді учениця 11 класу Ганнівської ЗОШ I–III ступенів, Антонова Ілона взяла участь в обласній науково – практичній конференції «Юний рослинник» та зайняла I місце.

В 2012 році вихованці гуртків Добропільського районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді учні Золотоколодязянської ЗОШ I–III ступенів взяли участь у обласному етапі XIII Всеукраїнського огляду-конкурсу екологічних агітбригад де посіли 2 місце серед 15 міських та 6 районних команд.

В 2013 р. гуртківці ЦЕНТУМ брали участь у обласному етапі VI Міжнародного екологічного конкурсу спрямованого на пропаганду здорового способу життя, який проходив під гаслом «Здоров'я може бути смачним» і отримали грамоти за призові місця.

В 2014 р. гуртківці ЕНЦ взяли участь у навчальному конкурсі від журналу «Зін» «Еко-ялинка» Національний тур Всеукраїнського дитячого екологічного конкурсу «ЕКО-ЯЛИНКА».

В квітні 2014 року фоторобота нашого вихованця Кутіни Артема зайняла III місце в обласній фотовиставці «Крокус-2014», в номінації «Знай, люби, бережи».

У 2013–2014 році гуртківці Золотоколодязянської, Світлівської та Никанорівської ЗОШ взяли участь у Всеукраїнському інтерактивному конкурсі «МАН-Юніор Ерудит» у номінації «Еколог-Юніор». Кожному

з учасників Конкурсу надіслані сертифікати, де зазначається «Відмінний результат», «Добрий результат».

2015 рік для Добропільського ЦЕНТУМ – ювілейний: йому виповнюється 45 років.

Директор Добропільського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Іванов Микола Миколайович.

На посаді директора працює з 1988 року. З його приходом було вирішено питання надання приміщення для роботи установи. З 40 м² площа установи збільшилась до 1100 м². З'явилася своя актовна зала для проведення масових заходів, пташник, зимовий сад, куточок живої природи. Придбано технічні засоби для роботи гуртків – відеокамера, комп'ютер, принтер, сканер, фотоапарат та інше. Запрацював гурток фотонатуралістів, на базі якого запрацювали дитяча телестудія «Світ природи» та кіноклуб «Друзі природи».

За ініціативи Іванова М.М. започатковано співпрацю з природоохоронним об'єктом місцевого значення, ботанічним заказником місцевого значення «Гектова балка». Придбано автомобіль для поїздок до заказника на проведення дослідів. Талановитий організатор Микола Миколайович зробив системною співпрацю з біологічним факультетом Донецького національного університету, науковці якого допомагають юним дослідникам вивчати рослинний світ у заказнику «Гектова балка».

Всупереч складній обстановці, яка існує в Донецькій області, еколого-натуралістична робота не закрыта, не забута і не послаблена. Наші вихованці беруть активну участь в обласних, всеукраїнських і міжнародних масових заходах та виборюють у них призові місця, що свідчить про силу духу молодого покоління Донеччини. Успіхів тобі, юність Донбасу!

Великоновосілківська районна станція юних натуралістів

Великоновосілківська районна станція юних натуралістів сьогодні – це комунальний навчальний заклад позашкільної освіти, що атестований з достатнім рівнем освітньої діяльності в 2010 році. З 2011 року районна станція юних натуралістів розміщується на базі Великоновосілківської гімназії із ЗОШ I ступеню.

Районна станція юних натуралістів – районний координаційний і методичний центр з екологічного виховання. Основними завданнями якої є:

- максимальне охоплення дітей екологічним вихованням;
- створення умов для інтелектуального і творчого розвитку гуртківців;
- пошук і підтримка обдарованих дітей, залучення їх до науково-дослідної роботи.

Мережа гуртків райСЮН складається з 19 гуртків еколого-натуралістичного і дослідницько-експериментального напрямку («Юні друзі природи», «Юні охоронці природи», «Основи екологічних знань», «Юні медики», «Юні квітникарі-аранжувальники», «Юні рослинники», «Юні екологи», «Природа крізь призму новогрецької мови», «Юні генетики-селекціонери», «Біоіндикація»), якими охоплено 305 учнів загальноосвітніх шкіл району. Гуртки райСЮН працюють на базі Великоновосілківської гімназії з ЗОШ I ст., Великоновосілківської ЗОШ I–III ст. № 2, Олексіївської ЗОШ I–III ст., Піддубненської ЗОШ I–III ст., Нескучненської ЗОШ I–III ст., Великоновосілківського центру соціальної реабілітації дітей.

РайСЮН має живий куточок (*колекція рослин, десять видів акваріумних риб, п'ять видів молюсків, один вид земноводних, один вид плазунів, два види ссавців*), оснащена двома комп'ютерами, підключенням до мережі Інтернет. Вихованці райСЮН приймають участь

у численних обласних та всеукраїнських конкурсах і акціях. Традиційні акції: «Збережи первоцвіт», «Збережи ялинку», «Годівничка», виставки «Благовіст», «Природа і творчість», «Замість ялинки – зимовий букет», «Первоцвіт своїми руками» тощо.

У всеукраїнській олімпіаді «Крок до знань» (*екологія*) вихованці райСЮН посіли I, II місця.

У всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Екологічні проблеми регіонів та шляхи їх вирішення» (*м. Донецьк*) вихованець райСЮН виборов диплом за III місце.

Обласна науково – практична конференція «Юний селекціонер-генетик» – 3 учасника (*II місце, грамоти за участь*), учасниця фінального етапу нагороджена грамотою за високий рівень роботи.

Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих учених «Географічна освіта і національна самосвідомість: актуальні проблеми, їх формування»: 4 учасники, диплом I ст., 3 дипломи II ст.

Великоновосілківська райСЮН тісно співпрацює з загальноосвітніми закладами району, Великоновосілківським та Старомлиновським ЦДЮТ. Робота станції юнатів висвітлюється в місцевій газеті «Сільський край». Педагогічний колектив Великоновосілківської райСЮН нагороджений грамотою Головного управління освіти і науки Донецької ОДА за

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

багаторічну плідну працю, значний вклад у справу еколого-натуралістичного виховання дітей і учнівської молоді.

Директор Великоновосілківської районної станції юних натуралістів Мамука Наталія Василівна працює на районній станції юних натуралістів 20 років, з них 3 роки – директором. Наталя Василівна – відповідальний керівник та педагог, який поєднує в собі чесність, активну життєву

позицію, професіоналізм з особистою захопленістю природничими науками. Керуючи станцією, продовжує позитивні традиції, закладені попередниками. Метою в роботі вважає створення у закладі такого освітнього середовища для вільного, творчого розвитку і освіти вихованців, яке б дало можливість їх інтелектуального зросту, самореалізації, успішності в майбутньому.

Мар'їнська районна станція юних натуралістів

Приміщення, де розміщена станція юннатів, побудоване в 1967 році за типовим проектом дитячого садочка. Станція орендує приміщення у СТОВ «Жовтневе» Мар'їнського району. Загальна площа приміщення – 360 м², площа кабінетів – 247 м².

Згідно наказу Мар'їнського РВО працює 31гурток на базі 7 шкіл району, на самій станції, в дитячому садочку, за основні напрямками роботи:

- еколого-натуралістична робота;
- допрофесійна підготовка та профорієнтаційна робота;
- навчально-дослідницька робота;
- превентивне виховання.

З 2011 році станція юннатів ввійшла в освітній округ «Районної різнопрофільної школи».

Творчі досягнення:

Диплом Переможця відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» Наказ № 64 від 12.12.2012 рік.

Диплом Переможця відкритого Рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» в категорії «Позашкільні навчальні заклади районного підпорядкування» серед профільних навчальних закладів. Наказ №55 від 26.12.201.

Директор Мар'їнської районної станції юних натуралістів Ломанцова Тамара Дмитрівна

Загальний педагогічний стаж роботи – 31

Ломанцова Т.Д. директор Мар СЮН

рік, на посаді директора – 4 роки. Це керівник з природженим педагогічним талантом, яка вміє жити спільним життям усього колективу. Бог дав їй все – мудрість, талант, педагогічний хист і творчу вдачу. За вагомі результати у справі навчання і виховання підростаючого покоління Тамара Дмитрівна нагороджена:

Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України;

грамотою Департаменту освіти і науки Донецької облдержадміністрації – за професіоналізм, сумлінну працю, вагомий внесок у розвиток творчих здібностей учнівської молоді.

Користується авторитетом серед учнів, батьків, працівників станції. Дотримується педагогічної етики, поважає гідність учнів, батьків, педагогів.

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ЛУГАНЩИНІ

З надією на майбутнє

У всього є своє коріння

Історія руху юних натуралістів на Луганщині бере витoki ще з 1927 року. Саме тоді Рішенням Наукпедкому Укрсоцвху від 31.08.1927 р. № 33, за пропозицією першого директора Донецького інституту народної освіти (на сьогодні Луганський національний університет ім. Т.Г. Шевченка), професора Є.А. Равич-Щерби, в м. Луганську на базі цього вищого навчального закладу була створена друга в Україні біологічна педагогічна станція (таку назву на той час мали станції юних натуралістів). Працювала ця станція на базі обласного природничого музею, який входив до складу природничо-географічного факультету ДІНО. До 1938 року Луганщина входила до складу Донецької області. На той час, на території теперішньої Луганщини, працювали дитячі сільськогосподарські станції, гуртки юних натуралістів тощо. Нажаль не вдалося в повному обсязі відтворити перші роки роботи біологічної педагогічної станції, бо всі матеріали, пов'язані з особою Є.А. Равич-Щерби, який був репресований у 30-х роках, були вилучені з обласного та інститутського архівів. З інших архівних джерел нам вдалося відтворити становлення натуралістичного руху на Луганщині з 1938 року, коли вона набула статусу окремої області. В цей період, під час підготовки до I Всесоюзного зльоту юних натуралістів, була створена Луганська обласна станція юних натуралістів і розпочався бурхливий розвиток цього руху.

Але все порушила війна. Після війни, в процесі відбудови промисловості, йшов процес становлення освітянського простору регіону, у тому числі і юннатівського руху. З 1946 року в м. Луганську почала працювати дитяча технічна і сільськогосподарська станція. Там працювали лише гуртки квітників та ботаників-рослинників. Але вже у 1947 році,

*Яковлев Володимир Афанасійович,
директор Луганського ОЦЕНТУМ*

у Кременському районі, створюється обласна дитяча лісова школа. В північних районах області, які переважно були і залишаються сільськогосподарськими, набувають розвитку гуртки «Юних мічурінців». У грудні 1952 року обласну станцію юних натуралістів було переведено у с. Лантратівка Троїцького району (тоді Сватівський район), яка з 1956 року стала районною. У 1956 році обласна станція юних натуралістів знову повертається до м. Луганська.

Становлення юннатівського руху Луганщини

У 50–60-х роках минулого століття в області створюються міські станції юних натуралістів та районні станції юних натуралістів на громадських засадах. З цього періоду і до 80-х років іде бурхливий розвиток натуралістичних об'єднань на базі шкіл та позашкільних навчальних закладів.

У 1964 році в області діяло 1864 гуртки натуралістичного спрямування; працювало 74 учнівських виробничих бригад. Цього ж року Луганська обласна станція юних натуралістів була нагороджена Грамотою Президії Верховної Ради УРСР за успіхи в організації роботи учнівських виробничих бригад під лозунгом «Хімія – сільському господарству». У 1967 році 35 гуртків юннатів та УВБ стали учасниками

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Виставки досягнень на ВДНГ СРСР і взяли участь у Всесоюзному зльоті юних натуралістів.

У 70-ті роки створюються ланки юних механізаторів, тваринників, птахівників, шкільні ферми, радгоспи тощо. У 1971 році в м. Одеса на I зльоті активу трудових колективів старшокласників юні механізатори та майстри машинного доїння області посіли перші місця. У 1970 році юні натуралісти СШ № 2 м. Красний Луч розпочали акцію «Зелений терикон». До 1978 року в області було створено 84 шкільні лісництва, в яких працювало понад 2 000 юннатів, за якими було закріплено 9 324 гектари лісу та лісосмуг.

На початок 80-х років минулого століття в області працювали: 1 обласна, 14 міських і 1 районна станції юних натуралістів. Саме в цей період в області посилюється природоохоронний напрям роботи, що було обумовлено значним погіршенням екологічної ситуації в області. При кожній станції юних натуралістів та понад 150 шкіл були створені екологічні навчальні стежки. Значна увага приділялась вивченню стану водойм, розчистці джерел, обліку птахів, охороні та інтродукції рідкісних рослин та первоцвітів.

70-ті роки «Юннатівський зеленбуд» на Луганщині.

Під час літніх канікул в області почали працювати профільні екологічні зміни при піонерських таборах; проводяться багатоденні екологічні походи та перші екологічні експедиції юних натуралістів Луганщини.

Кожна станція юних натуралістів створює своє неповторне обличчя. Так Северодонецька міськСЮН мала найбільший в області тепличний комплекс, який зберігся і до наших часів. Антрацитівська міськСЮН широко впроваджувала форми роботи з дітьми за місцем проживання, створала велике акваріумне господарство, кролікоферму та зоологічний куточок; відкрила перші в області «природничі музичні вітальні». Кіровська міськСЮН широко впроваджувала сільськогосподарське дослідництво. Екологічний та природоохоронний напрямок набули розвитку на Алчевській, Брянківській, Лисичанській, Рубіжанській, Первомайській міськСЮН. Брянківська міськСЮН спільно з товариством Червоного Хреста відкрила гуртки «юних медиків», після закінчення яких вихованці отримували посвідчення патронажної медичної сестри; створила штаб екологічних експедиційних загонів, який взяв під свій контроль зелені зони міста.

1953 рік. На навчально-дослідній ділянці обласної станції юних натуралістів проводить заняття її директор Пенчев Ф.Ф. (с. Лантратове, Троїцький район)

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

На зламі тисячоліть.

Криза як старт у майбутнє

У 1992 році обласна станція юних натуралістів набуває статусу обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Саме початок 90-х років став періодом запровадження передових, на той час, педагогічних технологій у позашкільній області. Посилюється координаційно-методичний супровід еколого-натуралістичної освіти у всіх типах навчальних закладів області. Запроваджуються авторські та комплексні програми, активні форми роботи з дітьми в природі. В школах створюються екологічні експедиційні загони; починають працювати профільні екологічні табори (*профільні зміни*); проводяться екологічні походи, експедиції тощо. Створюється єдиний простір позашкільної еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю регіону. На зустріч дітям ідуть науковці та вчені. Набуває розвитку пошукова та науково-дослідницька робота юних натуралістів. У 1995 році, за підтримки обласних природоохоронних організацій та установ, запроваджуються обласні природоохоронні конкурси «Жолудь», «Зелена весна Луганщини», «Квітуча Луганщина»; розпочинається обласний природоохоронний конкурс «Вчимося заповідувати», який набув статусу всеукраїнського. В області працює 5 шкільних Музеїв хліба та понад 50 куточків бережливого ставлення до хліба. Практично у всіх школах працюють куточки живої природи та зелені кімнати.

Але 90-ті роки привнесли і руйнацію в позашкільля. Процес скорочення гуртків, закриття станцій юних натуралістів, який розпочався наприкінці 80-х років, набув своєї руйнівної сили у 1996–1997 роках. В школах були закриті більше 80% гуртків. В профільних ПНЗ кількість гуртків була скорочена вдвічі. На Луганському облЕНЦ кількість гуртків була скорочена з 68 до 32.

На 1997 рік в області залишилися 1 обласний та 8 міських профільних ПНЗ; 2 натуралістичні відділи при комплексних ПНЗ (*гуртки закритих станцій юних натуралістів*). Діючих шкільних лісництв на той період залишилось лише п'ять, а аграрні учнівські об'єднання були кинуті на призволяще.

І все ж таки є і позитивні моменти в період криз та змін, бо вони спонукали шукати нові, інноваційні, неординарні шляхи розвитку.

Закриті шкільні гуртки еколого-натуралістичного та природоохоронного спрямування, завдяки небайдужості педагогів, перейшли в режим роботи екологічних експедиційних загонів – праобраз дитячих громадських екологічних організацій. Мережа цих об'єднань потребувала виробки нових підходів до координації їх роботи. Ці непостійно діючі учнівські об'єднання, як правило, працювали сезонно, відповідно до обраного напрямку, або на період реалізації конкретного проекту, до того ж без фінансування.

Найбільшу ефективність в екологічній освіті і вихованні виявляли походи, експедиції, практикуми, польові збори, робота на навчальних екологічних стежках, практична природоохоронна робота в природі тощо. Саме тому у 1998 році Луганський ОЦЕНТУМ розпочав обласний проект «Активні форми роботи

90-ті роки минулого століття.

Відтворюються шкільні лісництва Луганщини.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

з дітьми в природі».

На базі обласного наметового екологічного табору-експедиції «Зелений щит» у 2000 році був проведений обласний зліт юних природоохоронців в природі «Нам жити у ХХІ столітті», який ініціював створення Луганської обласної дитячої громадської екологічної організації (ЛО ДГЕО) «Світанок України». З цього періоду обласні зльоти юних екологів в природі стають щорічними та набувають статусу тематичних (*юні лісівники, активісти дитячого громадського екологічного руху, переможці обласних і регіональних конкурсів, науково-дослідницька робота тощо*). Вони проводились переважно для учнівської молоді з сільських районів, де були відсутні організаційні структури еколого-натуралістичного спрямування. У 2001 році, після формальних процедур, офіційно була зареєстрована ЛО ДГЕО «Світанок України» (*свідоцтво про реєстрацію обласного управління юстиції № 532 від 08.12.2001 р.*), яка очолила роботу екологічних та природоохоронних об'єднань учнівської молоді області, які працювали при профільних ПНЗ та тих, що працювали на громадських засадах в інших типах навчальних закладів області. Вже в перші роки свого існування, спираючись на попередні досягнення та запроваджуючи нові форми природоохоронної роботи, авторитет «Світанку України» в області став беззаперечним у справі охорони довкілля серед учнівської молоді та отримав підтримку з боку державних і громадських організацій області екологічного спрямування. До складу цієї організації, крім юнатів профільних ПНЗ, увійшли учнівська молодь та педагоги з 8 самостійних ДГЕО (*юридичні особи та зареєстровані методом повідомлення*) та 16 осередків (*на базі ЗНЗ, міські і районні дитячі екологічні парламенти*). В різні роки до 7 членів ЛО ДГЕО «Світанок України» входили до складу Громадської ради при Державному управлінні охорони навколишнього природного середовища в Луганській області, а Президент ЛО ДГЕО «Світанок України»

В.А. Яковлев з 2009 по 2013 рік очолював цю раду. «Світанок України» також є колективним членом Дитячого екологічного парламенту України, який працює при НЕНЦУМ МОН України. У 2005 році, при проведенні Конференції Міністрів Довкілля Європи в м. Києві «Довкілля для Європи», ЛО ДГЕО «Світанок України» ініціював альтернативний проєкт «Довкілля Європи для дітей». Разом з юнацькою секцією УТОП ця організація стала потужним локомотивом збереження юнатівського руху на Луганщині та впровадження нових неформальних форм екологічної освіти і виховання, формування нової генерації екологічно освічених господарів рідного краю.

Обласний наметовий екологічний табір-експедиція «Зелений щит», який у 2014 році мав би відсвяткувати своє 25-річчя, став справжньою окрасою області та школою впровадження активних форм роботи з дітьми в природі. У 2002 році Луганською обласною радою були виділені значні кошти на укріплення матеріально-технічної бази «Зеленого щита» в рамках обласного проєкту «Екологічні наметові табори Луганщини». За період своєї роботи, разом з щорічними обласними зборами юних екологів в природі «З природою разом назавжди!», цю школу пройшли понад 3-х тисяч учнів та педагогів з усіх міст і районів області. Саме завдяки цьому проєкту, вже у 2012 році, в області працювало понад 30-ти екологічних експедицій та походів учнівської молоді. Також юні природоохоронці області брали активну участь в роботі всеукраїнських екологічних таборів та експедицій «Ойкос» (*Закарпаття*), «ЕкоЛаспі» (*м. Севастополь*), «Екологос» (*Черкаська область*); виїздили до Дніпропетровської, Запорізької областей.

Це було ще вчора

Початок ХХІ століття вніс в юнатівський рух Луганщини нові тенденції та інновації щодо організації еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю. Активно розвивається проєктна форма роботи, посилюється міжрегіональна

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

співпраця, створюються шкільні еколого-натуралістичні центри учнівської молоді; іде процес інтеграції еколого-натуралістичної освіти і виховання в освітній простір Луганщини, впроваджується педагогічний супровід обдарованих дітей; іде формування нової генерації педагогів-позашкільників. Нового забарвлення набуває практична природоохоронна робота. До 2013 року, за безпосередньої участі учнівської молоді, було створено 13 нових об'єктів ПЗФ та 14 пам'яток природи Луганської області.

Починаючи з 2002 року, завдяки спільних зусиль Луганського облЕНЦ та Головного управління освіти і науки Луганської ОДА, вдалось недопустити подальшого скорочення існуючої мережі ПНЗ еколого-натуралістичного профілю. На той час вона була однією з найбільших в Україні: 1 обласний, 7 міських еколого-натуралістичних центрів (*станцій юних натуралістів*). Крім цього працювали 3 натуралістичні відділи при комплексних ПНЗ.

Стабілізувавши систему позашкільної еколого-натуралістичної освіти, в області було розпочато впровадження нових організаційних форм роботи з дітьми на базі ЗНЗ та інших типів навчальних закладів. Вдалий досвід організаційно-методичної роботи Луганського облЕНЦ зі створення в Лутугинському районі опорних навчальних закладів та районної моделі еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю, за умови відсутності профільного ПНЗ, спонукав колектив закладу розпочати обласний педагогічний проект «Джерела-потік» (*інтеграція еколого-натуралістичної роботи в освітній простір Луганщини*). В процесі його реалізації були створені понад 50 базових ЗНЗ та ДНЗ, в яких працювали екологічні агітбригади, екологічні експедиційні загони, гуртки, наукові товариства учнів, еколого-естетичні та природоохоронні пропагандистські центри тощо. Водночас був розпочатий процес нормативно-правового забезпечення створення та функціонування шкільних

еколого-натуралістичних центрів. У 2002 році рішенням Лутугинської районної ради був створений Розкішнянський шкільний еколого-натуралістичний центр з функціями координатора роботи в районі. Такий же центр на базі Вільхівської ЗОШ I–III ст. був створений рішенням відділу освіти Станично-Луганської райдержадміністрації. В Слов'яносербському районі рішеннями педагогічних рад шкіл були створені Веселогірський (*лісо-дендрологічного та природоохоронного спрямування*) та Металістський (*аграрного спрямування*) шкільні ЕНЦ. Досвід реалізації цього проекту був висвітлений на шпальтах педагогічної преси та переданий до картотеки передового досвіду НЕНЦУМ.

Впровадження проектної форми роботи дозволило об'єднати освітянський простір Луганщини навколо еколого-натуралістичного напрямку роботи. В 90-ті роки Луганський облЕНЦ розпочав проект «Терикон» (*вивчення методом прямого біотестування можливостей первинного заселення рослинністю шахтних териконів та промислових відвалів області*). Серед інших проектів, які за цей період реалізували юні натуралісти Луганщини слід відзначити: «Місто над Луганью», «Моя Луганщина», «Моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду Луганщини», «Ковиловий степ», «Крилаті сусіди», «Природа Донбасу», «Зелена фортеця», «З турботою про майбутні покоління», «Зелена весна Луганщини», «Моніторинг водних артерій Луганської області», «Луганський первоцвіт» та інші. Більшість з них носили не тільки практичний, а і науково-дослідницький характер. Юних дослідників природи області починають активно долучати до науково-практичних конференцій, які проводять вищі навчальні заклади області: Інститут консервації природних ресурсів та екомережі при Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля, Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дидоренка (*міжнародна конференція «Екологія. Культура. Право.»*), Луганський

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

національний аграрний університет (*кафедри ґрунтознавства та екологічного землеробства*), Луганський інститут агропромислового виробництва (*селекція та агрохімія*), Луганський національний університет імені Т.Г. Шевченка (*факультет природничих дисциплін*), Алчевський державний гірничий університет (*факультет промислової екології*), Луганський державний медичний університет (*кафедра медичної екології*). З 2008 року Луганський національний університет імені Т.Г. Шевченка, Луганський національний аграрний університет та Східноукраїнської національний університет імені Володимира Даля організують проведення на базі Луганського ОЦЕНТУМ практик для студентів природничих та екологічних спеціальностей.

У 2008 році Луганський облЕНЦ було перейменовано в обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (*ОЦЕНТУМ*). В цей період до сфери впливу нашого напрямку починають входити навчальні заклади інтернатного типу. Для них, з урахуванням психофізичного стану вихованців, починають розроблятися (*адаптуватись*) навчальні програми та умови участі в обласних конкурсах; профільні ПНЗ області відкривають на їх базі гуртки. Але нове законодавство про місцеве самоврядування та про бюджети різних рівнів примусили міськСЮН (*ЕНЦ, ЦЕНТУМ*) згорнути цю роботу. Лише Луганський ОЦЕНТУМ, як заклад обласного підпорядкування, продовжив цей напрямок роботи. До 2014 року ОЦЕНТУМ вів гуртки на базі 4 навчальних закладів для дітей з осолівими потребами: навчально-реабілітаційні комплекси для дітей з відставанням у розумовому розвитку, школи-інтернати для дітей з тубінфекцією та порушенням слухового апарату.

З 2002 року Луганський облЕНЦ розпочав співпрацю з Корпусом Миру США в Україні (*4 роки поспіль*). В процесі співпраці були реалізовані масштабні проекти: «Обласний дитячий інформаційний центр «Зелена хвиля» та «Обласний

ресурсний центр «Нова генерація». Це дозволило значно укріпити матеріально-технічну базу закладу та підвищити рівень інформаційного супроводу напрямку роботи в освітньому просторі області. На початок 2014 року Луганський ОЦЕНТУМ зумів повністю поміняти меблі та провести ремонт приміщень; були придбані (*отримані за грантами*) 9 сучасних комп'ютерів, ноут-бук, мультимедійний проектор, 6 лазерних, 3 струйні та 1 фото-принтери, 2 масштабуючі та 1 звичайний копіри, польова ранцева лабораторія, прилад для визначення розчинного кисню, оргтехніка та обладнання (*брошуратори, ламінатори, різачки тощо*) для видавничого центру; сформована сучасна медіотека, придбано понад 3 тисяч примірників науково-методичної та художньої літератури тощо. Особливою гордістю Центру було нове обладнання наметового екологічного табору-експедиції «Зелений щит», розраховане на 100 учасників одночасно.

Алчевському міськЦЕНТУМ була передана на баланс біологічна станція на березі Орлових ставків, на базі якої після реконструкції (*опалювальна теплиця, пасіка, тваринницька база, своя котельня, навчальні та господарські приміщення, навчальна земельна ділянка, дендрарій, тощо*) починають працювати літній профільний табір «Юннат» та «Центр екологічної просвіти учнівської молоді м. Алчевська».

У 2010 році Луганська область приймає Всеукраїнський збір учнівських виробничих бригад та Всеукраїнський фестиваль «В об'єктиві натураліста». А у 2011 році на базі міст Луганська, Северодонецька та Алчевська був проведений Всеукраїнський семінар-практикум з організації навчально-виховного процесу та дослідницької роботи в об'єктах захищеного ґрунту. Досвід роботи Северодонецького міськЦЕНТУМ за цією тематикою узагальнюється НЕНЦУМ МОН України.

Визначальними для розвитку ОЦЕНТУМ і всього юннатівського руху на Луганщині стали 2012–2013 роки.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Луганський ОЦЕНТУМ пройшов державну атестацію 07.05. 2012 року (*наказом УОН Луганської ОДА від 07.05.2012 р. № 611 визнаний атестованим*).

У 2012 році в Луганській області був відкритий новий позашкільний навчальний заклад еколого-натуралістичного профілю – Краснолучський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Завдяки інноваціям НЕНЦУМ та послідовній позиції Луганського ОЦЕНТУМ щодо роботи з усіма категоріями педагогічних працівників, еколого-натуралістичний напрямок роботи стає домінуючим в позашкільному просторі Луганщини. Враховуючи авторитет та результативність еколого-натуралістичного напрямку роботи, значний попит на цей напрямок роботи у всіх типах навчальних закладів області, у 2012 році при управлінні освіти і науки Луганської облдержадміністрації був проведений круглий стіл з питання: «Стан, проблеми та перспективи розвитку позашкільної еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю в Луганській області». Після нього до штатного розпису Луганського ОЦЕНТУМ були додатково введені 1 ставка методиста та 2,5 педагогічної ставки на гурткову роботу. Це дозволило вже у 2012/2013 навчальному році відкрити гуртки в районах області, створюючи разом з місцевими органами управління освітою нові осередки еколого-натуралістичної роботи за принципом багаторівневої системи позашкільної та позакласної роботи, яка була покладена в основу «Стратегії розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти Луганської області» (*рішення колегії управління освіти і науки Луганської ОДА 2003 року*).

У 2012 році по всій проходили масштабні заходи, присвячені 85-річчю юннатівського руху на Луганщині.

Але найбільшими надбаннями та гордістю педагогічного колективу ОЦЕНТУМ є його вихованці і їх успіхи. Впровадження в роботу колективу з 90-х років системи педагогічного супроводу вихованців дозволяє зберігати контакти з ними і після закінчення їх навчання у закладі. Тільки за часів незалежності України в Луганському ОЦЕНТУМ навчалися майбутні 8 кандидатів біологічних, медичних, сільськогосподарських та юридичних наук, 19 магістрів біології, 28 аспірантів, вчителі, медики, агрономи, ветеринари, працівники зеленбуду м. Луганська, Департаменту екології та природних ресурсів Луганської ОДА, Державної екологічної інспекції в Луганській області, лісомисливських господарств області і України і просто порядні люди.

На той період (*станом на 01.01.2014 року*) в Луганському ОЦЕНТУМ працювали 21 педагог (*включаючи сумісників*). Вищу освіту (*освітній рівень – «спеціаліст»*) мали всі педагоги Центру, з них магістрів – 3 особи, «Заслужений вчитель України» – 2 особи (*сумісники*). Всі основні педагогічні працівники мали нагороди та відзнаки Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, обласної ради, облдержадміністрації, управління освіти

2012 рік. Святкування 85-річчя юннатівського руху на Луганщині (обласний Будинок природи)

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

і науки, Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді тощо. Педагогічний колектив був стабільний (*11 педагогів працювали у закладі понад 8 років*).

Після вдалої презентації у серпні 2013 року на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Стратегії інноваційного розвитку позашкільної освіти України» свого досвіду роботи за темами «Соціально-реабілітаційний потенціал позашкільної освіти» та «Залучення учнівської молоді до участі в ДГЕО – шлях до побудови громадянського суспільства», за які він був відзначений знаком «Заклад-новатор», колектив ОЦЕНТУМ вирішив не зупинятись на досягнутому і йти далі. За підтримки Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України та Департаменту освіти і науки Луганської ОДА методична служба Центру розпочала підготовку до участі у дослідницько-експериментальній роботі всеукраїнського рівня. Паралельно йшла робота з накопичення методичних матеріалів, видавнича діяльність та значна робота зі створення позитивного іміджу закладу та всього напрямку роботи серед освітян та органів місцевого самоврядування області. Восени 2013 року, після презентації Луганським ОЦЕНТУМ «Перспективної моделі розвитку еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти і виховання в освітянському просторі Луганщини» Департаментом освіти і науки Луганської ОДА, з метою розвитку еколого-натуралістичного напрямку роботи, забезпечення ресурсної бази супроводу дослідницько-експериментальної роботи, було прийняте рішення про передачу у 2014 році на баланс Луганського ОЦЕНТУМ комплексу будинків Іллірійського дитячого будинку «Надія», розташованого в Лутугинському районі. Був розроблений перспективний план використання цього комплексу, як філії та заміської біостанції; бази для профільного табору, проведення практик, шкіл тощо.

Все це дозволяло нам дивитись у майбутнє з оптимізмом.

Учнівська молодь області до травня 2014 року брала активну участь практично у всіх всеукраїнських масових заходах та конкурсах; педагоги приймали участь в обласних та міжнародних науково-практичних конференціях, які проходили на той час в області; йшла підготовка до ювілейної (*25 років*) екологічної експедиції «Зелений щит-2014». У червні 2014 року Луганський ОЦЕНТУМ провів захист дослідницько-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Інноваційна модель еколого-натуралістичної освіти в системі позашкільної роботи навчальних закладів Луганської області» (*наказ МОН України від 11.08.2014 р. № 922*).

До червня-липня 2014 року рух юних натуралістів Луганської області був представлений:

- 9 профільних ПНЗ: 1 обласний та 5 міських еколого-натуралістичних центрів, 3 міські станції юних натуралістів (*271 гурток, 4235 вихованців*);
- 3 еколого-натуралістичні відділи (*36 гуртків, 587 вихованців*) при ЦПР міст Лисичанська, Первомайська, Кіровська;
- 29 гуртків натуралістичного профілю (*377 вихованців*) на базі інших ПНЗ;
- 4 шкільні ЕНЦ (*34 творчі об'єднання, 506 вихованців*) на базі: Металістської ЗОШ І–ІІІ ст. та Веселогірської ЗОШ І–ІІІ ст. Слов'янсько-сербського району, Розкішнянського НВК «СЗОШ І–ІІІ ст. – ДНЗ» Лутугинського району, Вільхівської ЗОШ І–ІІІ ст. Станично-Луганського району;
- понад 200 гуртків екологічного та біологічного спрямування (*більше 3 000 учнів*) на базі ЗНЗ, ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації (*дані не остаточні, не враховані факультативи та об'єднання на громадських засадах*);
- 18 паспортизованих шкільних лісництв та 6 ланок юних лісівників;
- понад 100 екологічних агітбригад;
- 138 екологічних навчальних стежок;
- близько 80 екологічних експедиційних загонів, експедицій, походів, польових практик тощо.

Севєродонецький міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Севєродонецький міський Центр еколого-натуралістичної творчості в 2015 році відзначає свій 60-річний ювілей. Це – перший позашкільний заклад міста.

Основними завданнями Центру є – реалізація державної політики в області освіти, заглиблення знань по основам біологічних наук в процесі дослідницької та практичної роботи з оранжерейними та ґрунтовими рослинами, які сприяють трудовому вихованню та професійній орієнтації, пропаганда і впровадження природоохоронної роботи, екологічне виховання.

Науково-методична тема (*проблема*) колективу Центру: «Пошуково-дослідницька, трудова діяльність в навчально-виховному просторі позашкільного навчального закладу, як засіб соціалізації, професійної орієнтації учнів і вихованців».

Досягається це:

- створенням умов для надання поглиблених знань з основ природничих, аграрних та лісогосподарських наук, професійного самовизначення та самореалізації учнівської молоді;

- залученням вихованців до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів, формування знань, навичок в галузях сільського господарства: квітництво, лісівництво, садівництво;

- створення умов для оволодіння вихованцями знаннями про навколишнє природне середовище та формування екологічної культури особистості;

- залученням вихованців, учнів до науково-дослідної роботи;

- створенням умов для самореалізації і розвитку природних нахилів та інтересів, індивідуальних здібностей вихованців;

- задоволенням потреб вихованців, учнів у професійному самовизначенні;

Для успішного виконання поставлених проблем використовуються такі форми:

- Бесіди, лекції про досягнення агробіологічної науки в квітництві і в інших галузях с.-г.

- Праця на навчально-дослідній земельній ділянці Центру, в оранжереях.

- Робота з учнями і населенням в мікрорайонах міста.

- Екскурсії, конкурси, вікторини,

- Участь школярів в озелененні навчальних закладів, вулиць.

- Участь в проведенні свят на природоохоронну тематику.

- Надання практичної допомоги навчальним закладам і іншим установам освіти в організації і проведенні виставок, акцій природоохоронної тематики.

Семінарські заняття, консультації для вчителів біології, географії, керівників гуртків, вихователів дитячих садків, інтернату.

Гуртки Центру працюють в 5 шкільних оранжереях, єдиних діючих шкільних оранжереях в Луганській області, що визначає пріоритетним напрямком діяльності – робота з оранжерейними та ґрунтовими рослинами.

Оранжереї існують з 1970-х років і вважаються базою для проведення теоретичних та практичних занять, дослідницької роботи, вирощування овочевих і квітково-декоративних рослин, розсади і розмноження декоративних рослин.

За останні роки значно збільшилась колекція квітково-декоративних рослин і на цей час нараховує більш 360 видів з 60 родин.

Навчально-виховну, методичну та масово-натуралістичну роботу здійснюють 7 педагогічних працівників, серед яких є вчорашні вихованці.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

В 25 гуртках, що працюють в оранжереях п'яти шкіл 417 вихованців отримують спеціальні знання з флористики, фітодизайну, квітництва, екології, які сприяють трудовому вихованню та професійній орієнтації.

Загальна площа закладу 566 м² + 70 м² музей кімнатних рослин.

Площа навчальних приміщень – 250 м².

Загальна площа оранжерей – 330 м².

Оранжерея № 17 – 80 м².

Оранжерея № 4 – 80 м².

Оранжерея № 14 – 66 м².

Оранжерея № 16 – 80 м².

Оранжерея колегіуму – 24 м².

Перше вересня починається з екскурсій учнів навчальних закладів до наших оранжерей з метою ознайомлення з колекцією рослин, живим куточком. А керівники гуртків таким чином використовують можливість залучення дітей до гуртків.

Починаються заняття в гуртках, керівники гуртків постійно співпрацюють з вчителями біології, трудового навчання. Надається методична і практична допомога по озелененню приміщень школи. Для цього протягом року вирощуються квіти.

Навчальна база Центру використовується для проведення уроків довкілля, природознавства, біології, праці за темами «Паркове мистецтво», «Кімнатні рослини», «Аранжування букетів», «Оранжерея», «Способи вегетативного розмноження», «Будова квітки» тощо.

Центр має земельну ділянку – 0,2 га при ССШ № 17.

Навчально-дослідна ділянка – невеличкий дендрарій у місті. Колекція збирається з 1976 року і на цей час нараховує понад 30 видів дерев та чагарників, понад 25 видів однорічних, багаторічних і лікарських рослин.

Дослідна ділянка – база для практичних занять, уроків праці. Така практична база створює оптимальні умови для профорієнтаційної спрямованості

учнів і вихованців. Це досягається такими формами:

- Професійна просвіта в процесі вивчення теоретичного матеріалу,

- Ознайомлення з особливостями конкретної професійної діяльності в процесі формування трудових прийомів і навичок, пов'язаних з даною професією.

- Формування уявлень про професію на основі вивчення відповідних їй предметів і знань праці.

- Розширення уявлень про професії в процесі виконання практичних завдань.

З 2007 року працює музей кімнатних рослин на базі 17 школи.

В музеї зібрано понад 150 рослин, які вирощувались протягом останніх 25 років.

Мета створення музею – ознайомлення, вивчення різноманітності квітково-декоративних рослин, а також можливість вирощування квітів в приміщеннях навчальних закладів (*показати, що такий музей при бажанні може бути в кожній школі*).

ЦЕНТУМ вважає першорядним принцип взаємодіяння з вчителями, педагогами-організаторами навчальних закладів при проведенні масових форм дозвілля, складанні планів і прогнозуванні методів позашкільної роботи. Керівники гуртків закріплені за школами і на протязі року надають методичну і практичну допомогу в озелененні шкільних приміщень, проведенні екологічних екскурсій, виставок, в участі і виконанні Всеукраїнських конкурсів.

Маючи певний досвід роботи, ЦЕНТУМ здійснює єдність і взаємозв'язок з навчальними закладами міста, дитячо-юнацькою організацією, позашкільними закладами, дитячими садками, батьками.

З метою підвищення педагогічної майстерності працівників позашкільних навчально-виховних закладів еколого-натуралістичного спрямування,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

обміну досвідом роботи у 2011 року на базі ЦЕНТУМ було проведено Всеукраїнський семінар – практикуму з роботи у закритому ґрунті для директорів міських Станцій юних натуралістів та екологічних центрів, керівників гуртків юних квітників і квітників – аранжувальників за темою «Організація роботи творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного профілю позашкільних закладів в умовах закритого ґрунту».

Центр став одним з партнерів проекту «Підвищення рівня соціально-трудової адаптації дітей та підлітків з обмеженими можливостями «Вирастим сад

вместе», учасник проектів створення у місті скверів М. Гоголя, євро-скверу біля міського палацу культури, еко-скверу, квітників біля міськвиконкому.

Вихованці постійні учасники та переможці обласних та Всеукраїнських конкурсів, акцій: «День юного натураліста», «Зоогалерея», «В об'єктиві натураліста», «Новорічна композиція», «Годівничка», «Юний дослідник», «Майбутнє лісу у твоїх руках», «Екоклас», «Квітуча Україна» тощо. За останні роки Центр утримував призові місця за рейтингом серед екологічних закладів Луганської області.

Історія юннатівського руху міста Рубіжного

Земля, на якій розкинулося наше місто, має багату та славу історію. Місто стоїть на лівому березі Сіверського Донця. З давніх давен тут поселялися люди. Знайдено 2 неополітні стоянки людей, а в «Слові про полку Ігоревім» нашу територію названо «диким полем».

17.12.1895 року в цих місцях було закінчено будівництво залізної дороги і один із роз'їздів отримав назву Рубіжне, де в 1915 році було розпочато будівництво заводу «Руско-Краска» та самого міста. Згодом місто стало флагманом аніліно-красочної промисловості.

В кінці ХХ століття в нашому місті проживало майже 60 тисяч мешканців. Наше місто дуже мальовниче, зелене, з усіх сторін оточене хвойними лісами. В місті 9 дитячих садочків, 10 загальноосвітніх шкіл, ліцей, 3 професійно-технічні ліцеї, 2 технікуми, 4 позашкільних заклади та інститут.

В 1959 році згідно з рішенням міської ради депутатів трудящих від 12.02.1959 року була заснована станція юних натуралістів. За участі Рубіжанського хімічного комбінату міський відділ народної освіти укомплектував

необхідними кадрами і в квітні 1959 року відкрив міську станцію юних натуралістів. Приміщення станції знаходилося в колишньому Піонерському парку по вулиці Смирнова.

Історія розвитку юннатівського руху в нашому місті розпочинається з далекого 1930 року. Організатором цієї роботи з дітьми та підлітками в місті, відповідно до завдання міської комсомольської організації, став Ковтун Андрій Єгорович. Найбільш активними членами першого натуралістичного гуртка того часу були: староста гуртка Вася Бондаренко, Шура Лушпан, Вася Прокопенко.

Першим директором станції юних натуралістів була призначена Обоянська Олександра Семенівна. В 1943 році, вона 17-річною дівчиною пішла на фронт добровольцем. Спочатку була медичною сестрою, а потім її перевели в зенітну артилерійну батарею в гарматний розрахунок. Дивізія, в якій служила Олександра Семенівна, з боями просувалася на захід. На підступах до Будапешту йшли запеклі бої. Під час цих боїв зенітка Олександри Семенівни збила 9 фашистських літаків, але і сама

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

дівчина була тяжка поранена і попала до шпиталю. В 19 років вона повернулася в місто інвалідом, навчилася жити без руки та 7 років працювала старшою піонервожатою загальноосвітньої школи № 2. Олександра Семенівна Кавалер ордена Слави III ступеню та 7 бойових медалей. В 1959 році Олександра Семенівна очолила колектив станції юних натуралістів. Вона зуміла залучити та об'єднати колектив дорослих та дітей, прищепити їм любов до всього живого. На той час необхідно було облаштувати приміщення, діставати меблі, розводити квіти, створювати живий куточок, першим мешканцем якого став кролик.

Дирекція панчішної фабрики подарувала СЮН великий акваріум, акваріумних рибок, корм та водорості. Поступово живий куточок збільшувався за рахунок поповнення різними тваринами та птахами. На той час там мешкали білки, вужі, орел, галка. Керівник гуртка Кучер Юхим Іванович разом з юннатами вирощував саджанці фруктових дерев та висаджував їх в районі міського лікарняного містечка. Його вихованці брали шефство над вулицями міста і висаджували берези, клени, які і до цього часу ростуть по вулиці Лазутіна. Керівник гуртка квітників, учитель

біології ЗШ № 6 Короткова Марія Микитівна, проводила роботу з озеленення приміщення СЮН, класів та коридорів своєї школи. Вихованці станції займалися озелененням території ВШ № 1, висаджували квіти, озеленяли газони. Юннати виступали організаторами багатьох добрих справ: проводили свята птахів, збирали корм зимуючим птахам, виготовляли годівнички та шпаківні, охороняли зелені насадження квітів та дерев, доглядали за тваринами куточка живої природи, брали участь у різноманітних виставках та конкурсах.

Юннатівський рух в місті поширювався. В 70–80 роки ХХ ст. юннати часто виїжджали в приміські колгоспи та радгоспи, за сумлінну працю та шефську допомогу з озеленення нагороджувалися путівками-екскурсіями в Одесу, в заповідник Асканія-Нова тощо.

В 1988 році відповідно рішення Рубіжанської міської ради народних депутатів № 266 «Про переобладнання господарчого блоку середньої школи №11 під станцію юних натуралістів» промислові підприємства виконали відповідну роботу і переобладнали приміщення господарського блоку ЗШ № 11 під майбутнє приміщення нової станції юних натуралістів. Вже через декілька

Перше приміщення станції

*Ковтун А.Є.
з першими юннатами*

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

місяців приміщення було перебудовано.

Нове приміщення станції юних натуралістів знаходиться в мікрорайоні, де проживає значна більшість мешканців міста. Тепер загальна площа СЮН становить більш 635,8 кв. м. Це дво-поверхова споруда, в якій є навчальні кабінети, теплиця, куточок живої природи, кабінет народознавства, актова зала, методичний кабінет, в якому силами колективу зібрано більше 300 літературних примірників – словники, навчальні посібники, природознавча та екологічна література, журнали тощо. На СЮН працюють досвідчені педагоги, які ведуть заняття в 20 гуртках. Робота в них проводиться за такими напрямками:

Еколого-натуралістичний, який передбачає володіння вихованцями знань про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та формування знань та навичок в різних галузях науки;

Медико-біологічний, який поєднує екологічну освіту з вихованням правильних поглядів на залежність здоров'я людини від екологічних факторів, формування основ медичної моралі,

професійної етики та деонтології, власних медичним працівникам;

Художньо-естетичний, який забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та здобуття вихованцями практичних навичок, оволодіння знаннями в сфері вітчизняної та світової культури та мистецтва.

Колектив СЮН послідовно і наполегливо проводить еколого-натуралістичну роботу, являючись координатором еколого-натуралістичної міста роботи з учнівською навчальних закладів міста, постійно проводить роботу щодо розвитку природоохоронної роботи, інтеграції її у всі сфери навчально-виховного процесу.

Відповідно до основних положень Концепції позашкільної освіти і виховання, Закону України «Про позашкільну освіту» педагогічний колектив закладу працює за програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки, оновлюючи зміст навчального матеріалу та упроваджуючи інноваційні технології.

Використовуючи можливості співпраці з міським управлінням охорони здоров'я, кафедрою екології ІХТ ім. В. Даля колективом закладу реалізуються спільні творчі програми «Знання втілені в практику» та

Юннати в куточку живої природи

На екскурсію

ЮННАТИВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

«Ми – в дзеркалі природи», які допомагають розвивати природні здібності, професійні нахили та стійкий інтерес вихованців до конкретного виду діяльності. Такий підхід дозволяє повністю реалізовувати принцип допрофесійного навчання, який поєднується з продуктивними практичними заняттями на базі різних відділень міської лікарні та кафедрою екології ІХТ ім. Даля. Теоретичні та практичні заняття щодо виконання спільних творчих програм полягають у поєднанні знань вихованців з орієнтованим навчанням, у набутті певних допрофесійних медичних умінь і навичок, орієнтації гуртківців на трудову діяльність, на виховання принципів гуманності, милосердя, на розвиток екологічної свідомості та здорового способу життя, що створюють умови для професійного самовизначення та соціалізації. Багато наших вихованців навчаються у Кременському обласному медичному училищі, у Київському медичному університеті ім. Богомольця, у Рубіжанському індустріально-педагогічному технікумі за спеціальністю «соціальний працівник» тощо.

Враховуючи соціальні, культурні і історичні особливості нашого міста, колектив нашого закладу послідовно і цілеспрямовано проводить екологічну та природоохоронну роботу.

Систематично педагогічним колективом проводиться робота щодо участі колективів закладів освіти міста у різноманітних Всеукраїнських та обласних природоохоронних заходах: «Ковиловий степ», «Ліси для нащадків», «Біоцит», «Природа Донбасу», «Зелена фортеця», «Мій рідний край – моя земля», «Моя Батьківщина – Україна», «Турбота молоді тобі, Україно», «Зелена весна Луганщини», «Юний дослідник», «Птах року», «День юного натураліста», «Годівничка», тижні екологічних знань, присвячені Дню Довкілля. Також вихованці беруть участь у міських конкурсах, у науково-практичних

конференціях, міських святах: День сім'ї, Зимова феєрія, Великодне диво, у міському конкурсі агітбригад «З природою разом назавжди» тощо.

Ласман Зоя Гордіївна працює на Рубіжанській міській станції юних натуралістів з 01 вересня 1984 року. Має вищу освіту. На СЮН працює з 1984 року, а на посаді директора з 01 вересня 1989 року – понад 25 років. Має звання народний майстер декоративно-прикладного мистецтва Луганщини.

За час роботи у навчальному закладі виявила професійну компетентність, відповідальність у виконанні покладених на неї службових обов'язків, ініціативна, має значний досвід роботи. Зоя Гордіївна веде активну пропагандистську роботу. Під її керівництвом оформлено кабінет народознавства, в якому протягом багатьох років зібрано понад 600 експонатів, які знайомлять з історичною спадщиною та побутом українського народу та інших народів світу. Вони допомагають юннатам мандрувати в легендарне минуле і заглянути в майбутнє. На базі кімнати народознавства проводяться відкриті заняття, тематичні екскурсії, народні свята, зустрічі з народними майстрами тощо.

Ласман З.Г. постійно вдосконалює свій професійний рівень, знає основні нормативно-правові акти, на достатньому рівні володіє сучасними освітніми технологіями. Працюючи керівником гуртка художньо-естетичного напрямку, Зоя Гордіївна використовує диференційований та індивідуальний підхід до своїх вихованців.

Метою фахової діяльності керівника гуртка є ознайомлення вихованців з культурою українського народу, історією народної творчості різних видів, традиціями українських промислів, виховання дбайливого ставлення до українських народних традицій, формування естетичного смаку, національної свідомості та популяризації народних промислів.

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Вихованці Ласман З.Г. беруть активну участь у різноманітних Всеукраїнських, обласних та міських акціях і конкурсах і є призерами міських та обласних етапів Всеукраїнських конкурсів «Новорічна композиція» і «Український сувенір». Вихованці гуртка «Народна творчість» Данелія Діана та Шпотя Анастасія нагороджені Почесними грамотами управління освіти Рубіжанської міської ради, 2014 рік та грамотами Департаменту освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації, 2015 рік.

Як керівник гуртка вона презентує також і нові методики роботи в сучасних напрямках мистецтва (*декупаж, тощо.*) та ділиться своїми напрацюваннями ведення занять на базі кімнати народознавства СЮН не тільки гуртків художньо-естетичного, а і еколого-натуралістичного напрямків. Ласман З.Г. працює за навчальною програмою МОН України та співпрацює с КЗ «Міський музей», галереєю мистецтв м. Северодонецька, міською громадською організацією

«Золоте коло», народними майстрами м. Рубіжне і м. Северодонецька. Ця співпраця допомагає створенню творчого середовища серед педагогічного та учнівського колективів СЮН, сприяє вивченню і творчому розвитку, пропаганді і збереженню кращих самобутніх традицій народного мистецтва Луганщини, України, підвищенню рівня майстерності вихованців гуртка та залучення їх до участі у виставковому русі.

Ласман З.Г. постійно підвищує свій професійний рівень, педагогічну майстерність. Являється наставником молодого керівника гуртка художньо-естетичного напрямку Павлової Ю.В., яка є студентом-заочником.

Врівноважена, принципова, користується повагою вихованців, колег, батьків. За значний внесок в розбудову системи екологічної освіти та виховання юних натуралістів нагороджена Почесною грамотою управління освіти і науки Луганської ОДА, грамотою НЕНЦ Міністерства освіти і науки.

Експонати кімнати народознавства

ЮННАТІВСЬКИЙ РУХ НА ХАРКІВЩИНІ

Історія юннатівського руху в Харківському обласному Палаці дитячої та юнацької творчості

Історія юннатівського руху на Харківщині починається з 1934 року – року заснування відділу сільськогосподарства та природознавства Харківського Центру технічної і сільськогосподарської станції, що в 1935 році увійшов до складу новоствореного Харківського Палацу піонерів та жовтенят імені П.П. Постишева.

З 1934 по 1941 роки відділ очолював професор Віктор Григорович Аверін. Серед педагогів того часу були такі видатні вчені, як орнітолог Компанієць Олександр Григорович, зоолог Лисецький Олександр Сергійович, генетик академік Шахбазов Валерій Гайович.

У 50-ті роки у Палаці працювали Писарський Ісак Йосипович, Борис Михайлович Якушенко, який з 1971 році керував відділом. У живому куточку було зібрано велику колекцію місцевих та екзотичних птахів, тварин. У ці роки юннатами вперше у світовій практиці було здійснено розведення байбаків у неволі.

У 60–70-ті роки у відділі працюють гуртки юних ентомологів, орнітологів, акваріумістів, ботаніків, овочівників, квітників, генетиків, експериментальних біологів. Під час канікул юннати перебували в експедиціях

*Федосєєва Світлана Володимирівна,
директор Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»*

у горах (Карпатах, Криму, на Кавказі); в Казахстані, Литві, Туркменії, а також на озері Байкал, Далекому Сході, де вивчали тваринний і рослинний світ, збирали зоологічний і ботанічний матеріал для наукових колекцій, переданих до зоологічних музеїв.

У 1976 році вперше в Україні в системі позашкільних навчальних закладів у відділі утворено ентомологічний

Юннати на Харківській обласній виставці

*Б.М. Якушенко проводить семінар
для вчителів біології*

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

заказник для запилювачів сільсько-господарських культур. Юні ентомологи навчилися розводити, крім кульбабового коконопряда, ще одного з найбільших за розмірами в Європі метелика, занесеного до Європейського списку рідкісних видів, – велику нічну павлиноочку, розмах крил якої сягав 160 мм. Розводили цю комаху в лабораторії декілька років, частину популяції вигодовували на кормовій рослині – груші звичайній, технологію цю розробили.

З того часу територія відділу стала одним із центральних об'єктів навчальної «екологічної стежки», яку відвідують школярі міста й області, студенти біологічного факультету Харківського національного університету імені В.М. Каразіна до цього часу.

З 1988 по 2009 роки відділ прикладної біології очолює Валерій Григорович Гаражин. За його ініціативою було відкрито школу юних фермерів, де навчалось та працювало біля 500 юннатів, які спостерігали за 12 конями, собаками 50-ти порід, 30 козами, нутріями, фредками, норками, кролями, курами, качками, гусьми, індіками, цесарками; телятами, свинями. Було зібрано колекції декоративних гризунів та птахів, акваріумних рибок.

Дослідницькі роботи юннатів того часу щорічно були представлені на ВДНГ СРСР, за підсумками участі

вихованці нагороджені медалями юного учасника ВДНГ, а керівники – срібними та золотими медалями ВДНГ.

З 1989 року у відділі створені перші лекторські групи з «уроками добра», що проводяться з ручними тваринами для учнів, вихованців навчальних закладів Харківщини щорічно.

У 2000 році шляхом приєднання було реорганізовано Харківську обласну станцію юних натуралістів, тому відділ прикладної біології з цього часу став координаційним та інформаційно-методичним центром своєрідної екосистеми позашкільних навчальних закладів області.

Станом на 01.05.2015 на Харківщині функціонує 4 станції юних натуралістів:

– Балаклійська станція юних натуралістів Балаклійської районної ради Харківської області (*директор – Пурдя Людмила Андріївна*);

– Лозівська станція юних натуралістів Лозівської міської ради Харківської області (*директор – Баранова Світлана Миколаївна*);

– Покотилівська станція юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області (*директор – Влащенко Катерина Леонідівна*);

– Сахновщинська станція юних натуралістів Сахновщинської районної ради Харківської області (*директор – Щербина Лариса Петрівна*).

Робота в мікрозаказнику

Вихованці гуртка «Юні кінологи»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Еколого-натуралістичний напрям також існує в позашкільних навчальних закладах області: на базі будинків (*центрів*) дитячої та юнацької творчості, центрів туризму і краєзнавства.

Основним напрямком із питань координації роботи з позашкільними навчальними закладами Харківської області є інформаційно-методичний супровід навчальної та організаційно-масової роботи. Для методистів, культорганізаторів, керівників гуртків еколого-натуралістичного напрямку, завідуючих навчально-дослідними ділянками, теплицями, організаторів літнього відпочинку щорічно проводяться обласні семінари-практикуми. За останні п'ять років в них узяли участь понад 1000 педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів Харківщини.

Відповідно до плану заходів з виконання Національного плану дій охорони навколишнього природного середовища у 2015 році навчальні заклади освіти Харківської області активно співпрацювали з громадськими екологічними організаціями.

Палацом впроваджено проекти: «Екологія та діти», «Сіверський Донець та ріки Харківщини», «Друге життя сміття» (з екологічною громадською організацією школярів та учнівської молоді «Екоцентр»); «Жовтий лист», «Первоцвіт», «До чистих джерел», «Ялинка» (з екологічною групою «Печеніги»); «Чиста Україна – чиста Земля», «Вчимося заповідувати», «Замість ялинки – новорічний букет», заходи до Дня довкілля та Дня охорони навколишнього природного середовища (з Президією Харківської обласної ради Українського товариства охорони природи); «Прибери планету», «Теплозбереження», «Посади своє дерево» (з «Екологічною вартою»), «Зелений вибір України», «Врятуємо крапельку» (з екологічною громадською організацією «Мама – 86»).

Вихованці еколого-натуралістичного відділу Палацу взяли участь у Міжнародному проекті-естафеті «Малі річки – життя України», екологічних конкурсах: «Вчимося заповідувати», «До чистих джерел», трудовій акції суспільно-корисної роботи «Турбота молоді тобі – Україно!» (номінація «Юннатівський зеленбуд»), Всеукраїнському конкурсі «Всеукраїнський юнацький водний приз». На базі відділу впроваджено комплексну екскурсійно-просвітницьку програму «Увійди в природу другом» для учнів дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області.

Палац щороку організує та проводить обласні природоохоронні акції «День юного натураліста», «Ліси для нащадків», «Посади дерево», «За чисте місто», заходи до Дня довкілля та Дня охорони навколишнього природного середовища, обласну виставку-акцію «SOS-вернісаж» або «Друге життя сміття» у рамках Всеукраїнського проекту «Енергія і середовище», обласну виставку дитячого малюнку «Наша мрія – вода чиста, земля красива», обласний етап Всеукраїнської пошукової експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна», здійснює моніторинг дослідження стану навколишнього середовища у рамках міжнародної науково-освітньої програми «GLOBE».

У 2015 році продовжено співпрацю з Державним управлінням лісового та мисливського господарства, державним управлінням охорони навколишнього середовища в Харківській області, Президією Українського товариства охорони природи, Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна, Ботанічним садом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Українським науково-дослідним інститутом рослинництва імені В.Я. Юр'єва, Українським науково-дослідним інститутом екологічних проблем, Харківським національним

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

педагогічним університетом імені Г.С. Сковороди, Харківським національним університетом міського господарства імені О.М. Бекетова, Харківським регіональним інститутом державного управління при Національній академії державного управління, Українським ордена «Знак Пошани» науково-дослідним інститутом лісового господарства та агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького, Харківським обласним товариством лісівників України, Комунальним вищим навчальним закладом «Харківська академія неперервної освіти», редакційними колегіями журналів «Біологія», «Позашкільна освіта», «Паросток», газети «Екологія сьогодні», видавництва «Основа».

З метою поліпшення інформаційно-методичного забезпечення з організації позашкільної освіти протягом 2014 року оновлено web-сайт Палацу, де висвітлюються матеріали на допомогу педагогічним працівникам (*планування, методичні матеріали, нормативно-правові документи з питань організації масових заходів з учнівською молоддю, гурткової роботи*). За підсумками проведення обласного етапу Всеукраїнського конкурсу web-сайтів позашкільних навчальних закладів у 2014 році web-сайт Палацу посів I місце.

У Харківській області організовано роботу 24 шкільних лісництв, роботу яких координує інформаційно-методичний відділ Палацу.

Діяльність 21 учнівського лісництва налагоджена спільно з місцевими держлісгоспами Харківського обласного управління лісового та мисливського господарства відповідно до «Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 01.11.1995 № 307, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 29.05.1996 № 257/1282.

Робота учнівського лісництва Малоданилівського ліцею Дергачівської районної ради організована спільно з Данилівським дослідним держлісгоспом Українського ордена «Знак Пошани» науково-дослідного інституту лісового та мисливського господарства імені Г.М. Висоцького.

Заслуговує на увагу організація роботи шкільних лісництв Балаклійського, Близнюківського, Богодухівського, Вовчанського, Зміївського, Ізюмського, Красноградського, Краснокутського, Харківського, Чугуївського районів області.

Один із важливих напрямів учнівських лісництв – впровадження та розвиток екологічного навчання та виховання, залучення дітей до конкретної природоохоронної роботи, дослідно-експериментальної роботи, профорієнтація на професії, пов'язані з біологією, екологією, лісовим господарством, збереження біологічного різноманіття лісових екосистем.

Юні лісівники – активні учасники обласних еколого-натуралістичних заходів: пошукової експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна»; виставок: «Щедрість рідної землі», «Новорічна композиція»; конкурсів: «Вчимося заповідувати», «В об'єктиві натураліста»; природоохоронних акцій: «Птах року», «Весна прийшла», «Первоцвіт», заходів до Дня довкілля та Дня охорони навколишнього природного середовища: «Посади своє дерево», «Історичні та знамениті дерева України», «Майбутнє лісу в твоїх руках».

Особливої уваги заслуговує робота з організації учнівського самоврядування в Харківській області, що координує Палац.

З 2007 року на базі Палацу активно діє Харківська обласна рада старшокласників, до якої входять представники учнівського самоврядування від усіх районів (*міст*) області. За цей час значно посилилась робота шкільної

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

громади, сформовано та постійно поповнюється банк даних про склад, структури та напрямки діяльності районних органів учнівського самоврядування, їх координаторів, налагоджені партнерські стосунки щодо обміну інформацією, участі у відповідних програмах, проектах, заходах із Учнівською лігою України, Харківською обласною радою учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Одним із основних напрямків роботи лідерів Харківщини є популяризація здорового способу життя, охорона навколишнього середовища, формування толерантності у відношеннях учнівської молоді, екологічна просвіта школярів.

Еколого-натуралістичний відділ Палацу є одним із основних координаторів цієї роботи.

У відділі створена система безперервної екологічної освіти, першою сходинкою якої є контактний зоопарк.

Юннати відділу отримують навчання за інтересами в одному з 42 гуртків за 13 профілями: юні натуралісти, юні квітникарі, юні квітникарі-аранжувальники, юні лісівники-дендрологи, лікарські рослини, юні садівники, юні конярі, юні фермери, юні друзі природи, любителі домашніх тварин, юні рослинники, маленький розумник, граматика ефективного спілкування.

З вихованцями працює творчий високопрофесійний колектив педагогів, серед яких 7 нагороджено почесним званням «Відмінник освіти України».

Для дітей у відділі працює куточок живої природи (*50 видів декоративних, домашніх птахів і тварин*), теплиці і оранжерея (*350 видів рослин*), дендропарк (*150 видів дерев та декоративних чагарників*), сад, парник, навчально-дослідна ділянка, альпінарій, ірідарій, стайні (*утримується 4 коня*), бібліотека наукової, науково-методичної та біологічної літератури (*400 примірників*), відеотека навчальних відеофільмів.

Територія відділу – це справжня оаза у серці великого мегаполісу. У відділі вирощується понад 150 видів квітково-декоративних та лікарських

Основними завданнями діяльності еколого-натуралістичного відділу є:

- Комплексний підхід до організації, координаційної, методичної та навчально-виховної роботи з метою створення компенсаторного, освітнього та виховного позашкільного соціуму області;

- Забезпечення рівного доступу до якісної позашкільної освіти (*всі гуртки бюджетні*);

- Інтеграція напрямів позашкільної освіти з громадськими організаціями екологічного спрямування та іншими зацікавленими структурами з метою оптимізації навчально-виховного процесу;

- Спрямованість навчально-виховної роботи на забезпечення освітніх потреб вихованців;

- Різноманітність науково-методичної роботи;

- Підвищення фахового рівня педагогів-позашкільників області.

Основні пріоритети – дитина та родина.

Саме в еколого-натуралістичному відділі багато вихованців декількох поколінь пройшли життєву школу, набули знання, уміння і навички науково-дослідної роботи, наукового підходу до природних явищ. Дехто з них присвятив своє життя біології. Тепер це відомі вчені, вчителі біології, агрономи, зоотехніки, ветеринари.

Екологічна освіта та виховання екологічної культури є одним із провідних напрямів у роботі не тільки цього, а й кожного відділу Палацу. Використання традиційних і нетрадиційних форм екологічного виховання сприяє формуванню екологічного мислення, позитивно впливає на екологічну освіченість, свідоме ставлення до природи та практичну участь

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

в її охороні. Навчання і виховання в творчих колективах Палацу – це процес цілеспрямованого формування у дитини певних якостей свідомості, стереотипів поведінки, аксіологічної орієнтації, які визначаються історико-культурною специфікою регіону та направлений на формування всебічно розвиненої особистості, виховання моральності, національної свідомості, одержання знань, умінь і навичок у системі «Природа – людина». Впроваджуючи програму екологізації Палацу, педагоги постійно ведуть пошук інноваційних форм і методів позашкільної еколого-натуралістичної освіти як складової частини безперервної системи освіти.

Прикладом екологізації є робота гуртків спортивно-технічного відділу, що об'єднані в зразковий художній колектив клуб підводної дитячої фотографії «Дельта», в якому багато уваги приділяється екологічному вихованню дітей та підлітків. Використовуючи багатий досвід своєї роботи, педагоги дають можливість вихованцям не тільки вивчати підводну флору і фауну, екологічні системи, але й брати участь у заходах з охорони природи – екологічному моніторингу, розчищенню русел рік, дна ставків та озер, активно брати участь у всеукраїнських акціях «До чистих джерел», «Жива вода», «Малим річкам – чистоту і повноводність», «Річка мого дитинства».

Вихованці цих талановитих педагогів знайомі і підтримують дружні стосунки з багатьма закордонними діячами, які відомі своїми проектами у справі захисту морів, океанів: Даніелем Мерсьє, Жан Мішелем Кусто, Андре Лабаном (Франція), Тоддом Ессіком (США). Але вони не зупиняються на досягнутому.

Кожного року улітку під час навчально-тренувальних зборів проводяться розчистка дна річки Сіверський Донець від побутового сміття в районі Гомільшанського національного

природного парку, а також ріки Ворскла в Охтирському районі Сумської області.

Щорічно з 2007 року у рамках Всесвітнього фестивалю підводних зображень (м. Марсель, Франція) під патронатом його почесного президента Даніеля Мерсьє з метою популяризації та розвитку підводного плавання, дитячої творчості, пропаганди кращого досвіду роботи з проблем екології, здорового способу життя серед дітей та учнівської молоді відбувається обласний відкритий фестиваль дитячої творчості та підводних зображень «Жива вода – Дельта», в якому щорічно беруть участь понад 500 дітей та учнівської молоді.

Еколого-натуралістичний відділ Палацу є координаційним і методичним центром просвітницької еколого-натуралістичної роботи на Харківщині, ініціатором та організатором проведення природоохоронних акцій, конкурсів, виставок.

Постійно забезпечується інформаційно-методичний і організаційний супровід участі учнівських делегацій Харківської області у всеукраїнських заходах:

– XII Всеукраїнському конкурсі колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім» (Дніпропетровська область, вересень 2013 року, команда-переможець – агітбригада «Нова генерація» Лозівського колегіуму №2 Лозівської міської ради Харківської області, грамота у спеціальній номінації «За найкращу хореографічну постановку та якісне музичне і художнє оформлення виступу»);

– XIII Всеукраїнському конкурсі «Земля – наш спільний дім» (травень 2014 року, переможець (I місце) – учнівський колектив екологічної просвіти «Молодіжний театр «Квітень» Красноградської гімназії «Гранд» Красноградської районної державної адміністрації Харківської області);

– XIV Всеукраїнському конкурсі колективів екологічної просвіти

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів «Земля – наш спільний дім» (м. Луцьк, Волинська область, з 12.05.2015 по 15.05.2015, колектив екологічної просвіти «Земляни» Глибоківської загальноосвітньої школи I–III ступенів Харківської районної ради Харківської області посів III місце);

– VII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів (Київська область, вересень 2013 року, Утківське учнівське лісництво Утківської загальноосвітньої школи I–III ступенів Харківської районної, переможець – I місце за науково-дослідницьку роботу «Асиметрія листя берези як один з показників екологічного стану довкілля»);

– VIII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів (червень, м. Луцьк, Волинська область) юні лісівники Утківської загальноосвітньої школи I–III ступенів Харківської районної ради посіли загальне командне III-є місце за захист науково-дослідницької роботи в номінації «Біологічні та екологічні аспекти науково-дослідницької та практичної роботи в учнівських лісництвах»;

– фінальному етапі Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста – 2014» (квітень 2014 року, заочний формат, НЕНЦ) – вихованці гуртка «Юні друзі природи» Покотилівської станції юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області посіли I місце в номінації «Кращий відеоролик»; вихованці Клубу юних натуралістів Feldman esopark та учні Приватного закладу «Харківський навчально-виховний комплекс «МИР» Харківської області» посіли I місце в номінації «Кращий слайд-фільм»; Клетьонкіна Юлія, Височин Ілля, Рибалко Олександра, вихованці Дворічанського Центру дитячої та юнацької творчості Дворічанської

районної ради Харківської області, посіли I місце в номінації «Краща фоторобота»; Трегуб Юлія, учениця 11 класу, вихованка гуртка «Юні фотоаматори» Комунальної установи «Вовчанський будинок дитячої та юнацької творчості» Вовчанської районної ради Харківської області, посіла II місце в номінації «Краща фоторобота»;

– фінальному етапі Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста – 2015» (травень 2015 року, м. Миколаїв) Єлизавета Кутько та Юлія Клетьонкіна – вихованки Дворічанського центру дитячої та юнацької творчості Дворічанської районної ради Харківської області – посіли два перших місця в номінації «Краща фоторобота». I місце в номінації «Кращий відеоролик (відеокліп)» здобула пошукова група юнатів Покотилівської станції юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області. Богдан Нецеретний – учень 6-го класу Просяньського навчально-виховного комплексу Нововодолазької районної ради Харківської області – посів II місце в номінації «Кращий слайд-фільм». Успішно виступив в очному етапі фестивалю Максим Кіптілій, вихованець Дворічанського центру дитячої та юнацької творчості Дворічанської районної ради Харківської області, який посів II місце у блиц-конкурсі фотографій «Перлина Миколаївщини».

Високі творчі досягнення вихованців еколого-натуралістичного відділу Палацу у міжнародних всеукраїнських, обласних конкурсах, фестивалях, виставках, турнірах є показником якісної та ефективної організації навчально-виховного процесу в закладі, професійної майстерності педагогічного колективу і співробітників Палацу, а саме:

– Всеукраїнська виставка новорічно-різдвяних композицій «Новорічна композиція» (20 переможців, 20.12.2014–25.01.2015, м. Київ);

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

– Всеукраїнський конкурс юних зоологів і тваринників (*I та III місце, 10.02.2015–12.02.2015, м. Київ*);

– Всеукраїнський конкурс винахідників та раціоналізаторів (*I місце, 10.02–12.02.2015, м. Київ*);

– фінальний етап Всеукраїнського конкурсу з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна» (*II командне місце, 13.05.2015 –15.05.2015, м. Київ*);

– Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» (*III місце, 19.05.2015–23.05.2015, м. Київ*).

Вихованці еколога-натуралістичного

відділу Палацу беруть участь у Міжнародному проекті-естафеті «Малі річки – життя України», екологічних конкурсах: «Вчимося заповідувати», «До чистих джерел», трудовій акції суспільно-корисної роботи «Турбота молоді тобі – Україно!» (номінація «Юннатівський зеленбуд»), Всеукраїнському конкурсі «Всеукраїнський юнацький водний приз». На базі відділу впроваджено комплексну екскурсійно-просвітницьку програму «Увійди в природу другом» для учнів дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області.

6 вересня 2015 року Палац відзначає своє 80-річчя.

Сахновщинська станція юних натуралістів

1 березня 1980 року рішенням Сахновщинської районної ради народних депутатів у Сахновщинському районі відкрито Сахновщинську районну станцію юних натуралістів, яка стала координатором роботи натуралістичного та практичного спрямування у районі. Директором призначено Болюка Володимира Дмитровича.. На той час у закладі працювало 30 гуртків. Юннати були активними учасниками різних природоохоронних операцій, акцій, патріотичного руху «Мій труд впливається в труд моєї республіки», естафети «За ленінське ставлення до природи». Майже у всіх школах району працювали учнівські виробничі бригади.

З середини 80-х років заклад очолила Канівець Віра Володимирівна. У закладі було організовано роботу гуртків юних рослинників, юних тваринників, юних лісоводів, юних бджолярів тощо. Так, у 1989 році у школах району працювало 9 кроликоферм, 8 свиноферм, 2 птахоферми. Діяло 3 теплиці: у Гришівській, Лебедівській школах, Сахновщинській середній школі № 1. У районі були створені 10 загонів по боротьбі з ерозією ґрунтів, 23 загони зелених патрулів,

*Щербина Лариса Петрівна,
директор Сахновщинської станції юних натуралістів Сахновщинської районної ради Харківської області*

1 лісовий дозор. Юні природолюби мали змогу брати участь у районних масових натуралістичних заходах: Дні зустрічі птахів, «Святі врожаю», змаганнях юних садівників, овочеводів, полеводів, змаганнях «зелених патрулів»

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

У вихованні любові і бережного ставлення до природи, розвитку інтересу до природоохоронної роботи станція юних натуралістів мала тваринницьку базу. В куточку живої природи мешкали папуги, хом'ячки, морські свинки, білі миші; у акваріумах – різні види риб, декоративні жабки.

З 1996 року зменшилась кількість гуртків у СЮН до 16.

З плином часу зміст роботи на станції юних натуралістів залишився незмінним – це екологічне навчання і виховання дітей та учнівської молоді.

У 2011 році заклад перейменовано на Сахновщинську станцію юних натуралістів Сахновщинської районної ради Харківської області. З 2005 року заклад очолює Щербина Лариса Петрівна.

Основні завдання, над вирішенням яких працює Сахновщинська станція юних натуралістів:

- охоплення гуртковою роботою учнів шкіл району;
- удосконалення навчально-виховного процесу;
- удосконалення науково-методичного забезпечення;
- запровадження нових форм і методів діяльності; – підвищення майстерності педагогічних працівників;
- сприяння оволодінню учнями пізнавальною і практичною еколого-натуралістичною діяльністю;
- сприяння становленню в учнів цілісного екологічного світогляду.

Від 90-х років минулого століття до сьогодення мережа гуртків залишається стабільною. Станом на 01.01.2015 року у закладі організовано роботу 16 гуртків (*квітково-декоративного, декоративно-ужиткового, екологічного, біологічного профілю*), кількість вихованців в них – 370. Свого приміщення станція юних натуралістів не має, та знаходиться у приміщенні Сахновщинської гімназії, де займає 2 кімнати. Тому більшість гуртків працює на базі шкіл району,

з якими укладені угоди про співпрацю. Педагогічний процес забезпечує 8 спеціалістів з вищою педагогічною освітою, з них – 4 основних працівника, 4 – сумісників. Сьогодні заклад – координатор еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю в районі. За рекомендаціями станції юних натуралістів в школах району проводяться наступні форми виховної діяльності:– виставки квіткових композицій, конкурси зимового букету, конкурси малюнків «Наша мрія-вода чиста земля красива», виставка «Щедрість рідної землі», виставка-конкурс «SOS – вернісаж», Місячник зимуючих птахів, Декадник і День зустрічі птахів, природоохоронні операції: «Першоцвіт», «Синичка», «Лелека», «Шпак-житлобуд», «Клумба», «Годівничка». Учні з навчальних закладів району мають змогу брати участь в районних акціях та конкурсах, які організуються закладом. Наприклад: «Моя Батьківщина – Україна», Юний дослідник», «В об'єктиві натураліста», «Галерея кімнатних рослин», «Парки – легені міст і сіл», «Птах року», «Квітуча Україна». Виховна робота в закладі організована так, щоб через самостійні відкриття, розв'язання проблемних завдань діти одночасно набували нових знань, умінь та навичок. Вихованці – активні учасники природоохоронних акцій та операцій «Ялинка», «Синичка», «Первоцвіт», «Шпак-житлобуд», «Годівничка». Змістовно і цікаво проходять новорічно-різдвяні свята, тематичні свята весняно-осіннього циклу за народним календарем.

Саме Сахновщинська станція юних натуралістів надає дітям додаткові можливості навчатися у натуралістичних гуртках, брати участь у природоохоронній роботі, розвивати творчі здібності шляхом участі у різних конкурсах, акціях, виставках.

Лозівська станція юних натуралістів Лозівської міської ради

Цікавий гурток – змістовне дозвілля

Осередком позашкільної еколого-натуралістичної роботи в місті Лозова є станція юних натуралістів – профільний заклад, який надає додаткові знання в галузі біології та екології, здійснює навчання та виховання в позаурочний час, організує змістовне дозвілля учнів. Тут кожен може знайти собі заняття по душі. На базі ЛСЮН працюють гуртки «Юних квітників», «Юних квітників-аранжувальників», «Домашні улюбленці», «Юних екологів», «Основи екологічних знань», «Фітодизайнер», «Біологія людина». Навчально-виховний процес спрямований на розвиток творчих здібностей особистості, формування екологічної грамотності, екологічного стилю мислення. На заняттях гуртків учні можуть розширити свої знання про живу природу, закріпити інтерес до навчальних предметів, і можливо, обрати майбутню професію.

Не зважаючи на всі негаразди сьогодні, станція юних натуралістів змогла зберегти свою матеріальну базу і, вражає кожного відвідувача неповторною атмосферою затишку, вишуканості, своєрідності.

Прикрасою ЛСЮН є кімнатні рослини, видовий склад яких налічує майже 100 видів з 27 родин. Дружною сім'єю живуть тут представники флори з різних континентів планети. Старожилам зимового саду – фініковій пальмі та монстері близько 40 років. Вихованці гуртків «Юних квітників», «Юних квітників – аранжувальників» знайомляться з найпоширенішими квітково-декоративними рослинами відкритого та закритого ґрунтів, з методами їх вирощування та розташування в домашніх умовах, оволодівають технікою аранжування.

Неможливо уявити станцію юнатів без пташиного гомону, пухнастих хом'ячків, морських свинок, декоративних кролів, піщанок, сухопутних

*Баранова Світлана Миколаївна,
директор Лозівської станції юних
натуралістів Лозівської міської ради
Харківської області*

та водяних черепах. Зоологічний відділ – основна база для роботи гуртка «Домашні улюбленці». В живому куточку утримуються 16 видів тварин та 15 видів риб, спілкування з якими зазвичай викликають сильні позитивні емоції у вихованців. На заняттях гуртка, учні знайомляться з видами кімнатно-декоративних тварин, яких можна утримувати вдома, вчать доглядати за ними, спостерігати за їх поведінкою.

Процес перетворення природної сировини в чудові вироби відбувається на заняттях гуртка «Фітодизайнер», який користується популярністю серед учнів різних вікових категорій. Роботами вихованців гуртка здійснюється естетичне оформлення приміщень закладу.

Основною метою гуртків «Юних екологів», «Основи екологічних знань» є набуття учнями навичок і досвіду в розв'язанні екологічних проблем, залучення їх до практичної природоохоронної роботи.

Пріоритетною в закладі є експериментально-дослідницька робота. Щорічно юні обдарування СЮН беруть участь

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

в захисті науково-дослідницьких робіт МАН, Всеукраїнських конкурсах, ви- ставках, акціях.

Чимало добрих справ зроблено юнна- тами ЛСЮН – це участь в природоохо- ронних і трудових акціях: «Листя в зем- лю», «Ялинка», «Синиця», «Першоцвіт», «Юннатівський зеленбуд», «Парад кві- тів біля школи»; робота на екологічній стежці; пошуково-дослідницька робота на об'єктах природно-заповідного фон- ду Лозівщини.

Пріоритетом в роботі педагогів закладу є формування покоління з новою еколо- гічною культурою, новим екологічним

світоглядом, небайдужих до проблем довкілля людей. Різноманітні за фор- мою проведення екологічні заходи: свята юних натуралістів, прес-конфе- ренції, ігри-подорожі, екологічні ко- лажі, екологічні аукціони, пізнаваль- но-розважальні ігрові програми дають можливість зацікавити дітей знаннями з екології, прищеплювати навички при- родоохоронної діяльності.

Отримані екологічні знання дозволя- ють вихованцям станції юннатів підня- тися в особистісному розвитку на новий рівень якості життя щодо взаємовідно- син з природою.

Покотилівська станція юних натуралістів

Покотилівська станція юних на- туралістів Харківського району Харківської області заснована в селищі Покотилівка Сорокіною Надією, пер- шим директором, в 1983 році для про- ведення еколого-натуралістичної робо- ти в Харківському районі, мала статус районного закладу, охоплювала понад 1700 дітей та підлітків району, гуртки працювали на станції та в 50 школах Харківського району.

32 роки Сорокіна Надія Антонівна очолювала заклад, відмінник осві- ти України, нагороджена нагрудни- ми знаками Софії Русової та Василя Сухомлинського.

Колишні юннати працюють вчителя- ми біології, лікарями, агротехніками, ветеринарами є серед них і вчені, кан- дидати сільськогосподарських та біоло- гічних наук.

За велику роботу в загонах зелених та голубих патрулів, активну участь у юннатівських рухах: «Зелений на- ряд Вітчизни», «Живе срібло» та ін- ших педагоги та юннати неодноразово нагороджувались грамотами НЕНЦу, Харківського обласного управління освіти і науки, Харківського районного відділу освіти, Українського товариства охорони природи.

В 1992 року статус станції змінився

Директор Покотилівської станції юних натуралістів

на селищний, але юннатівська робота в районі продовжувалась. З 2005 року охоплення дітей еколого-натуралістич- ною роботою збільшилось, розширилась мережа гуртків, створився новий педа- гогічний колектив.

У квітні 2014 року Сорокіна Н.А. пе- редала керівництво станцією своїй ви- хованці Влащенко Катерині Леонідівні, яка продовжує та розвиває традиції за- кладу.

Керівники гуртків Покотилівської СЮН передбачають своєю головною

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

задачею всебічне екологічне навчання дітей та підлітків у живій лабораторії, до складу якої входить ботаніко-рослинницький та зоолого-тваринницький відділи з великою кількістю рослин та тварин, представників різних систематичних груп. Діти у гуртках займаються весь час серед живої природи, в тісному спілкуванні з нею. До послуг вихованців 2 навчальних кабінети, які систематично поповнюються наочністю, дидактичними матеріалами згідно до програм гуртків, обладнані комп'ютерною технікою (*перші комп'ютери подарував НЕНЦ*).

На заняттях гуртків педагоги використовують інноваційні методи навчання: мультимедійні презентації, екологічне проектування, інтерактивні дошки.

До ботаніко-рослинницького відділу входить навчально-дослідна земельна ділянка, оранжерея, альпінарії, декоративні басейни.

Навчально-дослідна земельна ділянка має овочеву та польову сівозміни, колекцію лікарських рослин «Рослин проти радіації», ділянку «Дика флора України», колекцію рідкісних та малопоширених рослин, квітково-декоративний відділок. Всього нараховується більше 200 видів рослин відкритого ґрунту. Кожного року колекція поповнюється новими видами рослин. На ділянці юннати проводять дослідницьку роботу в рамках Всеукраїнських конкурсів «Юний дослідник», «Юний генетик-селекціонер» та конкурсів-захисту науково-дослідницьких робіт МАН за завданнями вчених-науковців.

На СЮН збережено оранжерею. В ній ростуть різноманітні рослини, які висаджені за екологічним принципом: рослини Азії, пустель Африки, Америки, Австралії, тропічних поясів та субтропіків земної кулі – усього понад 100 видів.

Весною юннати в оранжереї вирощують розсаду різноманітних рослин для ділянки та озеленення подвір'я станції, лікарні, дитсадку, шкіл, скверу Слави рідного селища. Проводять дослідні,

займаються фітодизайном та аранжуванням, влаштовують виставки.

Зоолого-тваринницький відділ налічує понад 40 видів тварин різних класів: ссавців, птахів, амфібій, рептилій та риб, має 13 акваріумів. Вихованці доглядають за своїми улюбленцями, ведуть спостереження, ведуть дослідницьку роботу.

За останні роки значно розширено співпрацю з вищими навчальними та науковими закладами, іншими установами: складено угоди про співпрацю з природничим факультетом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, з біологічним та хімічним факультетами Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Юннати плідно співпрацюють з музеєм природи та ботанічним садом ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харківським зоопарком, екопарком Фельдмана, еколого-натуралістичним відділом Комунального закладу «Харківський обласний палац дитячої та юнацької творчості», державним підприємством «Харківлісозахист», Бабаївським лісництвом.

Гуртківці СЮН – постійні учасники та переможці:

Міжнародної конференції «Краєзнавство і учитель», Білоруської конференції школярів, науково-практичної конференції школярів в Державному природничому заповіднику «Білогір'я».

Всеукраїнських конкурсів та акцій в рамках дитячого та юнацького руху «Моя земля, земля моїх батьків» та Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край моя Земля»: «Птах року», «Юний дослідник», «Галерея кімнатних рослин», «В об'єктиві натураліста», «Юних зоологів та тваринників», «День юного натураліста», «До чистих джерел», «Замість дерева – букет», «Пташина їдальня», «Вчимося заповідувати», «Зелена планета», «Годівничка», «Зустріч птахів», «Великий облік птахів», «Турбота молоді тобі, Україно!»

Обласних виставок, конкурсів,

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

конференцій: «Зимовий вернісаж», «SOS – вернісаж або друге життя відходів», «Різдвяна писанка», «Український сувенір», дитячої конференції з екологічної етики в Харківському зоопарку, екологічної конференції в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, конкурсі шкільних екологічних проєктів в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, конкурсі-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України.

Науково-методична робота СЮН спрямована на розкриття науково-методичної теми закладу «Підвищення професійного рівня педагогів у векторі соціалізації дітей та підлітків у гуртковій роботі» та виховної «Формування екологічної культури особистості».

Навчально-педагогічний процес планується з метою забезпечення умов всебічного розвитку особистості дитини формування її інтелектуального, морального, комунікативного, естетичного та фізичного потенціалу, самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів, розвитку цінностей громадянського суспільства, формування у вихованців національної самосвідомості, людської гідності, збереження і зміцнення їхнього фізичного і психічного здоров'я, стимулювання творчих здібностей формування екологічного світогляду та екологічної культури. Особлива увага приділяється організації самоосвіти як засобу отримання сучасних науково-методичних знань.

З 2013/2014 року значно розширено мережу гуртків. На даний час гуртковою роботою охоплено – 568 дітей у 26 групах гуртків, безпосередньо на станції – 208 вихованців та 360 дітей у гуртках на базах 8 шкіл району, з яких 89 вихованців у сільській місцевості.

Працюють гуртки: «Юні друзі природи», «Юні любителі домашніх тварин», «Юні акваріумісти», «Юні ботаніки», «Юні квітникарі», «Юні овочівники», «Юні медики», «Юні екологи», «Юні

лісівники», «Юні рослинники». З 2013 року відкрито нові гуртки: «Екологічне краєзнавство» та «Біологія людини».

За останні роки покращилась якість гурткової роботи, збільшена кількість гуртків вищого рівня (5 початкового рівня, 17 гуртків основного рівня, 4 вищого).

Другий рік поспіль станція юннатів – переможець щорічного Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» в категорії «Позашкільні навчальні заклади районного підпорядкування».

Педагоги СЮН мають публікації в фахових журналах: «Позашкільна освіта», «Учительський журнал он-лайн», «Біологія».

Щороку керівники гуртків беруть участь у обласних та Всеукраїнських фахових конкурсах та посідають призові місця: виставка-конкурс «Ярмарок педагогічних ідей та технологій», Всеукраїнська акція «Педагогічна творчість – чарівний ключ дитячої творчості», Всеукраїнський конкурс науково-методичних розробок з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти хіміко-біологічного профілю. В 2009 році педагогічний та юннатівський колектив СЮН зустрів учасників Всеукраїнського семінару-практикуму для директорів та методистів обласних еколого-натуралістичних центрів та станцій юннатів під керівництвом директора НЕНЦ В.В. Вербицького.

Покотилівська СЮН нагороджена грамотами та дипломами Національного еколого-натуралістичного центру України, Департаменту науки і освіти Харківської обласної держадміністрації, Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості», Товариства охорони природи, Харківського зоопарку, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та Харківського національно-педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Зміст

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України.....	3	Юннатівський рух в м. Бердичеві.....	52
ПІВНІЧНИЙ РЕГІОН		Історичний розвиток юннатівського руху в м. Коростені	54
Історія юннатівського руху на Київщині	7	Житомирська районна станція юних натуралістів	56
Комунальний заклад Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»	8	Радомишльська Станція юних натуралістів	57
Дитячий естетико-натуралістичний центр «Камелія» м. Бровари	11	ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕГІОН	
Ірпінський еколого-технічний центр творчості школярів та молоді.....	12	Розвиток юннатівського руху на Вінниччині.....	58
Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	14	Вінницька обласна станція юних натуралістів	60
Таращанська районна станція юних натуралістів	15	Комунальний заклад Бершадська районна станція юних натуралістів	63
Васильківська міська Станція юних натуралістів	17	Гніванська міська станція юних натуралістів	64
Фастівська станція юних натуралістів	19	Чечельницька районна станція юних натуралістів	66
Станція юних натуралістів міста Біла Церква.....	21	Районна комунальна позашкільна навчальна установа «Станція юннатів» Хмельницької районної ради.....	67
Юннатівський рух на Сумщині: історія, традиції, здобутки, погляд у майбутнє	24	Тулчинська районна станція юних натуралістів	68
Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю	30	Юннатівський рух на Кіровоградщині.....	70
Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	32	Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»	70
Конотопська міська станція юних натуралістів	34	Юннатівський рух на Полтавщині. У майбутнє ми входимо, озираючись на минуле	78
Шосткинська міська станція юних натуралістів	35	Кременчуцький еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	81
Кролевецька районна станція юних натуралістів	37	Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	82
Ямпільська районна станція юних натуралістів	38	Лубенська міська станція юних техніків і натуралістів.....	88
Великописарівська районна станція юних натуралістів	40	Глобинський районний еколого-натуралістичний центр.....	88
Юннатівський рух на Чернігівщині....	41	Котелевська районна станція юних натуралістів	89
Розвиток юннатівського руху в Житомирській області	48	Миргородська районна станція юних натуралістів	89
Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради	48	Лохвицький міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	90
		Чорнухинська районна станція юних натуралістів	90

Новосанжарська районна станція юних натуралістів	91
Карлівська районна станція юних натуралістів	91
Пирятинська районна станція юних натуралістів	92
Миргородський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	92
Юннатівський рух на Черкащині. З історії розвитку юннатівського руху в області.....	93
Черкаська районна станція юних натуралістів	94
Уманський міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	95
Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми	96
Шполянська районна станція юних натуралістів	99
Юннатівський рух на Дніпропетровщині	100
Погляд через роки	100
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» Дніпропетровської міської ради	108
Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Дніпропетровського району	109
Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді виконавчого комітету Марганецької міської ради	110
Комунальний навчальний заклад «Криничанський районний центр учнівської молоді»	111
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»	112
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Жовтневого району м. Кривого Рогу» ...	113
Комунальний заклад «Дитячий екологічний центр м. Дніпродзержинська»	115
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів №2» Дніпропетровської міської ради	116
Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді	118

Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді	119
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Тернівського району» м. Кривого Рогу..	120
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» м. Павлограда	121
Еколого-натуралістичний центр «Енергія» м. Жовті Води.....	123
Магдалинівська районна станція юних натуралістів	124
Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Царичанського району»	125

ПІВДЕННИЙ РЕГІОН

Юннатівський рух на Херсонщині.	
Херсонська країна «юннатів».....	126
Юннатівський рух на Одещині. (1931–2015 рр.).....	132
Юннатівський рух на Запоріжжі.	
Природолюби Запорізького краю.....	145
Юннатівський рух на Миколаївщині.	
Історія і сьогодення рідного Побужжя ..	155

ЗАХІДНИЙ РЕГІОН

Юннатівський рух на Волині	169
Волинський обласний еколого-натуралістичний центр.....	169
Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Луцької міської ради.....	175
Ківерцівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	176
Станція юних натуралістів м. Ковеля ...	177
Нововолинський центр позашкільної освіти	179
Еколого-натуралістичний відділ	179
Сторінки історії юннатівського руху в Чернівецькій області.....	180
Комунальний заклад «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»	184
Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	187
Чернівецький міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької міської ради.....	188
Заставнівський еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва	189

Юннатівський рух на Івано-Франківщині.....	190	Славутський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	236
Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Івано-Франківської обласної ради.....	190	Шепетівський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	238
Снятинська районна станція юних натуралістів	200	Юннатівський рух на Закарпатті.....	240
Юннатівський рух Надвірнянщини	201	Закарпатський обласний еколого-натуралістичний центр (ЗОЕНЦ)	240
Городенківська районна станція юних натуралістів	203	Історія юннатівського руху на Тернопіллі	251
Богородчанський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	204	СХІДНИЙ РЕГІОН	
Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція.....	206	Історія юннатівського руху на Донеччині	260
Історія юннатівського руху на Львівщині	207	Донський еколого-натуралістичний центр Волноваського району	263
Вивчаємо, досліджуємо, оберігаємо	207	Комунальний позашкільний навчальний заклад «Районна станція юних натуралістів» Красноармійської райради.....	264
КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»	208	Добропільський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	265
Стрийська міська станція юних натуралістів	214	Великоновосілівська районна станція юних натуралістів	268
Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр.....	215	Мар'їнська районна станція юних натуралістів	269
Червоноградський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	216	Юннатівський рух на Луганщині.....	270
Бориславська міська станція юних натуралістів	217	З надією на майбутнє.....	270
Дрогобицький регіональний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	218	Северодонецький міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	278
Юннатівський рух на Рівненщині.....	219	Історія юннатівського руху міста Рубіжного	280
Комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради.....	219	Юннатівський рух на Харківщині	285
Історія юннатівського руху на Хмельниччині	225	Історія юннатівського руху в Харківському обласному Палаці дитячої та юнацької творчості.....	285
Дунаєвецька районна станція юних натуралістів	233	Сахновщинська станція юних натуралістів	292
Кам'янець-Подільський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	235	Лозівська станція юних натуралістів Лозівської міської ради.....	294
		Покотилівська станція юних натуралістів	295

ЮННАТІВСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ – 90 РОКІВ!

Дизайн та художнє оформлення Щепкін Є.Ю.

Макетування та комп'ютерна верстка Головай О.М.

Підписано до друку 26.08.2015 р.

Назва, концепція та зміст збірника є інтелектуальною власністю авторів.